

การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในธุรกิจประกันวินาศภัย

นางสาวกฤษณา ศักดิ์วิระพงศ์

ศูนย์วิทยพัทยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FRAUDULENT CLAIMS IN NON-LIFE INSURANCE BUSINESS

Miss Kritsana Sakdivorapong

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

511637

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การจำลองในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในธุรกิจ
ประกันวินาศภัย

โดย

นางสาวกฤษณา ศักดิ์วรพงศ์

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

รองศาสตราจารย์ สำเรียง เมฆเกรียงไกร

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ อธิพันธุ์ เชื้อบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ไชยยศ เหมะรัชตะ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ สำเรียง เมฆเกรียงไกร)

..... กรรมการ
(ดร.อายุศรี คำบรรลือ)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์พิเศษ สิทธิโชค ศรีเจริญ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์)

กฤษฎา ศักดิ์วรพงศ์ : การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในธุรกิจ
ประกันวินาศภัย . (Fraudulent Claims in Non-life Insurance Business)
อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : รองศาสตราจารย์สำเริง เมฆเกรียงไกร, หน้า 146.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาวิเคราะห์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งกฎหมายไทยที่มีอยู่ยังไม่เหมาะสมและครอบคลุมกับประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จึงศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายว่าด้วยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลีย เพื่อหามาตรการทางแพ่งที่เหมาะสมกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ศึกษาประเภทของการฉ้อฉล ขอบเขตการกระทำของผู้เอาประกันภัยที่เข้าข่ายเป็นการฉ้อฉล และศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กล่าวคือ หลักสุจริตอย่างยิ่ง(the duty of utmost good faith) กฎหมายจารีตประเพณีและหลักแห่งสัญญา ในประเทศอังกฤษนั้น กฎหมายวางหลักไว้ว่าผู้เอาประกันภัยสมควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตอย่างยิ่งตลอดระยะเวลาของสัญญา แต่เนื่องจากผลของการฝ่าฝืนหลักสุจริตอย่างยิ่งนั้น ทำให้ต้องคืนค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับแก่ผู้รับประกันภัยทั้งหมด ประเทศอังกฤษจึงมีแนวโน้มที่จะแยกการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนออกจากหลักสุจริตอย่างยิ่ง ในประเทศออสเตรเลียนั้นมีบทบัญญัติเรื่องการฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยเฉพาะในมาตรา 56 และ 60 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ซึ่งวางหลักว่าผลการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้รับประกันภัยมีสิทธิปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ไม่มีสิทธิบอกล้างสัญญา และให้อำนาจศาลพิจารณาความเหมาะสมของการปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน นอกจากนี้ยังได้ศึกษาผลของสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล ภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัย พบว่าการฉ้อฉลในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนครั้งหนึ่งภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัยย่อมส่งผลกระทบต่อการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งนั้นทั้งหมด ในกรณีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหลายครั้งภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัยฉบับเดียวกัน เฉพาะการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลเท่านั้นที่เสียไป

ผู้วิจัยจึงได้สรุปว่าการฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสมควรแยกออกจากหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง และผลของการฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นควรจะนำกฎหมายว่าด้วยสัญญามาบังคับใช้ และขอเสนอแนะให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย(คปภ.)ออกคำสั่งนายทะเบียนว่าด้วยข้อสัญญามาตรฐานเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เพื่อแก้ปัญหาค่าความไม่ชัดเจนของข้อสัญญาเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา.....2551.....

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

กฤษฎา ศักดิ์วรพงศ์

N

4886205434 : MAJOR LAW

KEY WORD: FRAUDULENT / CLAIM / DUTY OF UTMOST GOOD FAITH/ CONTRACT LAW

KRITSANA SAKDIVORAPONG : FRAUDULENT CLAIMS IN NON-LIFE

INSURANCE BUSINESS , THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. SAMRIENG

MEKKRIENGKRAI, 146 pp.

This thesis explores fraudulent claims in non-life insurance business as current Thai law is insufficient and does not cover various types of fraudulent claims. The research is a comparative research of law regarding fraudulent claims in the UK, Australia and Thailand with the aim to find a proper civil measures to accommodate fraudulent claims issues.

This research study various types of, scopes of and acts that amounting to fraudulent claims and also laws regarding fraudulent claims both civil and common law, in particular, the relations between the duty of utmost good faith and fraudulent claims. In the UK, fraudulent claims has been regarded as falling under the duty of utmost good faith. However, in recent decades the judges have turned to the idea that fraudulent should fall outside the scope of the duty of utmost good faith. This results from the draconian effect of the duty itself, avoidance ab initio. In Australia, some progress has been made, fraudulent claims are separated from the duty of utmost good faith in the Insurance Contract Act 1984. In particular, avoidance ab initio is abandoned. The remedy for fraudulent claims is to deny liability or cancel the contract. In addition, the court has the discretion under the act in providing remedy for fraudulent claim. Another import research result, in the UK and Australia, there are different types of fraudulent claims, for example, no loss claims, loss inflicted by the assured or fraudulent devices to promote a claim. Claims made under the policy can be a mixture of a good claim and a fraudulent claim. This thesis illustrates the extent of the effect of fraudulent claims on recovery under the policy. A single fraudulent claim made under a policy and under one insured event invalidates the whole claim including the interim payment. In situation where several claims made under the same policy, if a claim is fraudulent, it does not affect other good claims made thereunder but from different insured events.

The thesis concludes that fraudulent claim should be treated outside the scope of the duty of utmost good faith and proposes guidance to solve problems by applying the contractual remedies and regulating the standard of fraudulent claim term by Office of Insurance Commission (OIC).

Field of study..... Laws.....

Student's signature..... กฤษณา ศักดิ์วณิช

Academic year .....2008.....

Advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงไปได้เป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาของ ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ และ ดร.อายุศรี คำบรรลือ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็น ประธานสอบวิทยานิพนธ์และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนช่วยตรวจ แก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สำเริง เมฆเกรียงไกร รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ และรองศาสตราจารย์ พิเศษ สิทธิโชค ศรีเจริญ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ ในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดามารดาที่ให้โอกาสในการศึกษาแก่ผู้วิจัยอย่าง เต็มที่ด้วยความรักความห่วงใย ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ทั้งหลายที่ได้กล่าวไว้ ณ ที่นี้ที่คอยให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจที่ดี จนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงไปได้ด้วยดี หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับผิดแต่เพียงผู้เดียว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย.....	3
วิธีการดำเนินการศึกษา.....	3
สมมติฐานในการศึกษาวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	4
บทที่ 2 ลักษณะของสัญญาประกันวินาศภัยและการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ตามสัญญาประกันวินาศภัย.....	5
1. ความสำคัญของการประกันภัย.....	5
2. สัญญาประกันภัย.....	5
3. โครงสร้างของกรมธรรม์ประกันภัย	7
4. ประเภทของการประกันภัย.....	9
4.1 การประกันชีวิต.....	10
4.2 การประกันวินาศภัย.....	11
4.2.1 การประกันอัคคีภัย.....	11
4.2.2. การประกันภัยทางทะเลและขนส่ง.....	13
4.2.3 การประกันภัยรถยนต์.....	15
4.3.4 การประกันภัยเบ็ดเตล็ด.....	18
5.การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันวินาศภัย.....	20
5.1 ค่าสินไหมทดแทน.....	21
5.2 วิธีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย.....	22
5.3 ผลบังคับของสัญญาประกันภัยภายหลังการชดใช้ ค่าสินไหมทดแทน.....	24

5.4 ผู้มีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน.....	25
บทที่ 3 ประเภทและผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน.....	26
1. ปัญหาของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน.....	26
2. ความหมายของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน.....	27
3. สาเหตุของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน.....	29
4. ลักษณะของความเสียหายอันก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน โดยฉ้อฉล.....	30
5. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้ที่กระทำการฉ้อฉล ในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน.....	30
6. ลักษณะส่วนตัวของผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล.....	32
7. ประเภทของบุคคลที่กระทำการฉ้อฉลประกันภัย.....	33
8. การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของต่างประเทศ.....	35
8.1 ประเทศอังกฤษ.....	35
8.2 ประเทศออสเตรเลีย.....	43
9. ประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน.....	49
9.1 ในประเทศไทย.....	49
9.2 ในต่างประเทศ.....	51
9.2.1 กรณีไม่มีความเสียหายที่แท้จริง.....	51
9.2.1.1 ตั้งใจก่อความเสียหาย.....	51
9.2.1.2 การรายงานเท็จในสถานการณั้แห่งความเสียหาย.....	52
9.2.1.3 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนซ้ำซ้อน	53
9.2.2 กรณีมีความเสียหายที่แท้จริง.....	54
9.2.2.1 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหาย ที่แท้จริง.....	54
9.2.2.2 การใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล.....	59
9.2.2.3 การปกปิดข้อเท็จจริง.....	64
9.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทน	66

9.2.4 ความร่วมมือต่อต้านการฉ้อฉลในการเรียกร้อย ค่าสินไหมทดแทน.....	69
9.2.5 ผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อย ค่าสินไหมทดแทน.....	70
9.2.5.1 ผลการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อยค่าสินไหม ทดแทนต่อสิทธิเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนนี้หรือสิทธิ เรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนอื่น	71
9.2.5.2 ผลการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อย ค่าสินไหมทดแทนของกรมธรรม์ประกันภัย หนึ่งต่อกรมธรรม์ประกันภัยอื่น.....	76
9.2.5.3 ผลของการฉ้อฉลต่อเบี้ยประกันภัย.....	77
9.2.5.4 ผลกระทบของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อย ค่าสินไหมทดแทน กรณีสัญญาประกันภัยมีการ ระงับข้อพิพาทแล้ว.....	78
9.2.5.5 ผลต่อผู้เอาประกันภัยร่วมกัน.....	78
9.2.5.6 การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อยค่าสินไหม ทดแทนมีผลเมื่อใด.....	81
9.2.6 การสิ้นสุดลงของการพิจารณาฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อย ค่าสินไหมทดแทน.....	82
9.2.7 การพิสูจน์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อย ค่าสินไหมทดแทน.....	83
บทที่ 4 หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อยค่าสินไหม ทดแทนในสัญญาประกันวินาศภัย.....	86
1. หลักสุจริตอย่างยิ่ง.....	86
1.1 ประเภทของหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง.....	88
1.1.1 ความสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญา.....	89

1.1.2 ความสุจริตอย่างยิ่งหลังทำสัญญา.....	90
1.2 แนวคิดหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งของกฎหมายอังกฤษ.....	93
1.3 แนวคิดเรื่องหลักสุจริตอย่างยิ่งของประเทศออสเตรเลีย.....	94
1.4 ความต่อเนื่องของหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลัง ทำสัญญาประกันภัยสำหรับผู้เอาประกันภัยมีอยู่หรือไม่.....	94
1.4 .1 ประเทศอังกฤษ.....	94
1.4.2 ประเทศออสเตรเลีย.....	96
1.5 การสิ้นสุดของการพิจารณาหน้าที่สุจริตอย่างยิ่ง.....	98
1.6 ผลของการกระทำผิดหน้าที่สุจริตอย่างยิ่ง.....	99
1.7 สรุปวิวัฒนาการของหลักสุจริตอย่างยิ่ง.....	100
1.8 วิเคราะห์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เป็นหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งหรือไม่.....	100
1.8.1 กฎหมายอังกฤษ.....	100
1.8.2 กฎหมายออสเตรเลีย.....	104
2.หลักกฎหมายจารีตประเพณี.....	104
3.หลักสัญญา.....	105
4.วิเคราะห์กฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อง ค่าสินไหมทดแทน.....	107
4.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.....	108
4.1.1 หลักสุจริตอย่างยิ่งตามมาตรา 865.....	108
4.1.2 หลักสุจริต.....	110
4.1.3 กลฉ้อฉลตามมาตรา 159.....	112
4.1.4 หลักละเมิด.....	113
4.1.5 ลากมีควรได้ตามมาตรา 406	117
4.1.6 บทยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัย ตามมาตรา 879.....	117
4.2 ประมวลกฎหมายอาญา.....	119
4.2.1 การฉ้อโกงตามมาตรา 341	119
4.2.2 การฉ้อโกงประกันวินาศภัยตามมาตรา 347	119
4.3 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535	120
4.3.1 การประวิงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือการจ่าย	

ดินเบี้ยประกันภัยตามมาตรา 36.....	121
4.3.2 อำนาจนายทะเบียนสั่งดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 43.	122
4.4 พระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906.....	123
4.5 แนวทางการวินิจฉัยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสิน ไหมทดแทนของคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบ ธุรกิจประกันภัย (คปภ.).....	123
 บทที่ 5 บทสรุปและเสนอแนะ.....	128
1.บทสรุป.....	128
2.ข้อเสนอแนะ.....	134
 รายการอ้างอิง.....	142
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	146

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากธุรกิจประกันภัยเป็นธุรกิจที่มีการระดมทุนจากประชาชนโดยการเก็บเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยนั้นนับแสนรายมาไว้เป็นกองทุน ฉะนั้นธุรกิจประกันภัยจึงเป็นธุรกิจหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ ความปลอดภัยและความผาสุกแห่งสังคม

การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็นวิธีหนึ่งในการแสวงหาประโยชน์จากธุรกิจประกันภัยโดยมิชอบต่อผู้รับประกันภัย ทำให้บริษัทประกันภัยมีต้นทุนสูงขึ้น ส่งผลต่อฐานะทางการเงินและสภาพคล่องของบริษัท เป็นการบ่อนทำลายกองทุนของสังคม ทั้งนี้ผลโดยตรงจากการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นจะทำให้ประชาชนผู้เสียภัยรายอื่นที่สุจริตจะต้องมาร่วมกันแบกรับภาระเบี้ยประกันภัยที่สูงขึ้น และยังส่งผลกระทบต่อการค้ากับธุรกิจประกันภัย และสภาพของเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้างได้

ตัวอย่างการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นที่กลายคติประวัติศาสตร์ สิ้นสະເຫຼອນວຽກງານປະກັນເຮືອນຂອງໄທ ເຊັ່ນ ໃນປີ 2550 ເກີດຄື “ຕັດນີ້ເອົາເງິນປະກັນເຮືອນ” ບໍລິຫານປະກັນເຮືອນກວ່າ 30 ບໍລິຫານ ໄດ້ຮວມຕົວກັນຢືນຮ່ວມຕໍ່ກອງປຸກປຸກມາໃຫ້ຕຽວສອບກາເອາປະກັນເຮືອນຂອງນາຍພິເສຊຸ ພຣຕັນຕິພຸງຊ໌ ຂ້ອາໄມ່ສຸຈຽຕິໃຈໃນກາຕຽກັນເຮືອນເນື່ອງຈາກເອາປະກັນເຮືອນ ດ້ວຍທຸນສູງຕິງ 68 ລ້ານບາທ ຈຳນວນກຣມຮຣຣມ໌ 60 ລບັບກັບບໍລິຫານປະກັນເຮືອນກວ່າ 30 ບໍລິຫານເຊພາະໃນປີ 2549 ປີເຕີຍວມີ 53 ລບັບ ທຸນປະກັນ 57 ລ້ານບາທກ່ອນທີ່ຈະມາເກີດອຸບັຕິເຫຼດນີ້ວ່າເມື່ອມື່ອຂ້າຍຂາດເມື່ອປີທີ່ຜ່ານມາແລະເຮືອກຽວຄ່າສິນໄມທຽຕຽແທນຈາກບໍລິຫານປະກັນເຮືອນຈນກລາຍເປັນຂ່າວຊຽກິໂຊຣມພາດຫຸ່ວນ້າຫນຶ່ງ ຫນັງສືອພິມພັບັບສື່ເກືອບທຸກລບັບ ¹

ปัจจุบันมีปัญหาเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจจะเกิดจากค่าสินไหมทดแทนที่มีผลตอบแทนสูงมาก หรือสภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองเงินทองหายากซึ่งจะเป็นปัจจัยหนุนที่สำคัญที่จะให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยตัดสินใจฉ้อฉลได้ง่ายขึ้น การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นเรื่องที่อันตรายอันแสดงถึงช่องว่างของระบบประกันภัยที่ทำให้ประชาชนคนหนึ่งซึ่งมีความรู้ประกันภัยไม่มาก ก็สามารถ

¹ คดีตัดนิ้ว 16 ล้าน จุดชี้ขาด “ใบคำขอ-บาดแผล” , สยามธุรกิจ (29 พฤษภาคม 2550) ใน <http://www.siamturakij.com..>

กระทำการฉ้อฉลบริษัทประกันภัยได้หรืออาจเป็นช่องทางหนึ่งของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นอันตรายต่อธุรกิจประกันภัย

นานาประเทศที่มีธุรกิจประกันภัยนั้นมีการพัฒนาแนวคิดและกฎหมายในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอย่างมาก ฉะนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลีย

ประเทศอังกฤษนั้นเป็นประเทศที่น่าสนใจที่จะศึกษาในด้านการประกันภัยอย่างยิ่ง เนื่องจากประเทศอังกฤษเป็นประเทศต้นกำเนิดของกฎหมายประกันภัย มีการพัฒนาหลักเกณฑ์และแนวคิดด้านประกันภัยมาเป็นเวลานาน อีกทั้งคำพิพากษาในคดีประกันภัยต่างๆ ได้มีการวางหลักโดยศาล ซึ่งประกอบหลักเหตุผลที่เต็มไปด้วยมุมมองทางกฎหมายประกันภัยที่น่าสนใจ นอกจากนี้กฎหมายประกันภัยของไทยได้รับอิทธิพลทางแนวคิดและกฎหมายของประเทศอังกฤษไม่น้อย จะเห็นได้จากมาตรา 868 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์² กำหนดให้ใช้กฎหมายทะเลของประเทศอังกฤษและคำพิพากษาของไทยก็ได้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการประกันภัยทางทะเลของอังกฤษมาใช้พิจารณาฐานะหลักกฎหมายทั่วไป³ ด้วย

ส่วนประเทศออสเตรเลียนั้น แม้ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายระบบจารีตประเพณี (Common Law) ดังเช่นประเทศอังกฤษ แต่ประเทศออสเตรเลียนั้นเห็นว่าการจารีตประเพณีนั้นก่อให้เกิดปัญหาในความไม่แน่นอนของการวินิจฉัยและตีความของศาล ประเทศออสเตรเลียนจึงศึกษาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยออกกฎหมายลายลักษณ์อักษรในรูปแบบของพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 (Insurance Contract Act 1984) เพื่อวางหลักเกณฑ์ในเรื่องสัญญาประกันภัยต่างๆ ให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งในประเด็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้มีการบัญญัติไว้ในมาตรา 56 และ 60 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว

แม้ว่าในกฎหมายของไทยมีการวางหลักในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ทั้งในกฎหมายแพ่ง⁴ และกฎหมายอาญา⁵ แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมกับรูปแบบและ

² มาตรา 868 “อันสัญญาประกันภัยทางทะเล ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล”

³ คำพิพากษาฎีกาที่ 999/2496 และ 7350/2537

⁴ มาตรา 879 วรรค 1 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบเมื่อความวินาศภัยหรือเหตุอื่นซึ่งได้ระบุไว้ในสัญญานั้นได้เกิดขึ้นเพราะความทุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์”

ลักษณะของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่อาจเกิดขึ้นได้ อีกทั้งคำพิพากษาเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีน้อย จึงต้องศึกษาและวิเคราะห์ที่มาและหลักเกณฑ์ของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของต่างประเทศประกอบ

ทั้งนี้ การฉ้อฉลในทางแพ่งและทางอาญามีขอบเขตที่ต่างกัน บางกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นความผิดทั้งในทางแพ่งและอาญา แต่บางกรณีก็อาจมีความรับผิดทางแพ่งเท่านั้น วิทยานิพนธ์นี้จะศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเฉพาะในส่วนแพ่งเท่านั้น

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเฉพาะในส่วนแพ่งเท่านั้น โดยจะศึกษาวิเคราะห์ประเภทและแนวคิดเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ตลอดจนหลักกฎหมายและเงื่อนไขในสัญญาประกันภัยที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในประเทศไทยและเปรียบเทียบกับต่างประเทศ กล่าวคือ ประเทศอังกฤษ และประเทศออสเตรเลีย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของไทยที่มีในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของต่างประเทศ กล่าวคือ ประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลีย
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนและหลักเกณฑ์ประกันภัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง
4. เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพิจารณาเรื่องการฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของไทย

---

⁵ มาตรา 347 แห่งประมวลกฎหมายอาญา “ผู้ใดเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย แก่งลังทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งจะศึกษาเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ประกันภัยและธุรกิจประกันภัย โดยเน้นหนักในเรื่องวิเคราะห์และหามาตรการที่เหมาะสมในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบกับต่างประเทศ

สมมติฐานการศึกษา

มาตรการในการพิจารณาเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกฎหมายไทยนั้นยังไม่มี ความชัดเจน จึงมีความจำเป็นต้องวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายประกันภัยในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของประเทศไทยและต่างประเทศ รวมถึงข้อบกพร่องของกฎหมาย เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวและพัฒนากฎหมายประกันภัยของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

- 1.ทราบถึงปัญหาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของประเทศไทย
- 2.ทราบถึงแนวทางการพิจารณาในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของต่างประเทศ
- 3.เสนอมาตรการที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่คู่สัญญาในสัญญาประกันภัยเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะของสัญญาประกันวินาศภัยและการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน
ตามสัญญาประกันวินาศภัย

ในบทนี้เป็นบทที่ว่าด้วยเรื่องทั่วไป ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประกันวินาศภัย เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นในลักษณะของสัญญาประกันวินาศภัย ในเรื่องลักษณะของกรมธรรม์ประกันภัยที่สำคัญ เช่น ความคุ้มครอง ข้อยกเว้น เป็นต้น สัญญาประกันวินาศภัยประเภทต่างๆ สัญญาเพิ่มเติมความคุ้มครอง/เอกสารแนบท้ายการประกันวินาศภัยประเภทต่างๆ เนื่องจากหากมีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ก็ย่อมจะกระทบกระเทือนถึงเงื่อนไขความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย ตลอดจนสัญญาเพิ่มเติมความคุ้มครอง/เอกสารแนบท้ายการประกันวินาศภัย อันจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์เรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อไป

1. ความสำคัญของการประกันภัย

การประกันภัยนั้นเป็นสิ่งที่เข้ามามีบทบาทต่อมนุษย์มากทั้งในแง่การดำรงชีวิตและการดำเนินธุรกิจ การประกันภัยจะช่วยให้ผู้เอาประกันภัยเกิดความมั่นใจว่าหากเคราะห์ร้ายประสบภัยตามที่เอาประกันภัยไว้ ก็จะได้รับชดใช้ บรรเทาหรือผ่อนคลายความสูญเสียหรือเสียหายดังกล่าว อันเป็นประโยชน์ในการวางแผนในการดำเนินชีวิตและธุรกิจของผู้เอาประกันภัย ส่วนในแง่เศรษฐกิจและสังคมนั้น การประกันภัยจะช่วยสร้างความมั่นคงให้แก่สังคม ทำให้สังคมมีหลักประกันความปลอดภัย ลดภาระแก่สังคมและรัฐบาล และช่วยระดมทุนเพื่อพัฒนาประเทศชาติ

2. สัญญาประกันภัย

การประกันภัยนั้น จะกระทำอยู่ในรูปของสัญญา ซึ่งมีคู่สัญญา 3 ฝ่ายอันได้แก่ ผู้เอาประกันภัยคือผู้ที่จ่ายเบี้ยประกันภัย ผู้รับประกันภัยคือผู้ที่ทำหน้าที่รวบรวมเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยทั้งหลายมารวมไว้เป็นกองทุนและจะจัดสรรให้สมาชิกผู้เคราะห์ร้ายประสบภัยตามที่ตกลงกันไว้ ทั้งนี้ในประเทศไทยจะกำหนดให้ผู้รับประกันภัย จะอยู่ในรูปของบริษัทประกันภัย¹

¹ มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2551 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2551 กำหนดให้การประกอบธุรกิจประกันภัยจะต้องอยู่ในรูปบริษัทมหาชนจำกัดเท่านั้น

และผู้รับประโยชน์คือผู้เข้ามารับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัย ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยระบุให้บุคคลภายนอกเข้ามารับประโยชน์จากสัญญาประกันภัย

สัญญาประกันภัยนั้นเป็นสัญญาจัดอยู่ในประเภทสัญญาพิเศษเพราะมีทั้งการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาทั่วไป² และกฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัยโดยเฉพาะ ตามกฎหมายไทยนั้นสัญญาประกันภัยนั้นถือว่าเป็นเอกเทศสัญญาชนิดหนึ่งซึ่งมีชื่อเรียกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 20 ว่า สัญญาประกันภัย ซึ่งจะบัญญัติหลักการประกันภัยพิเศษนอกเหนือจากหลักสัญญาทั่วไป

สัญญาประกันภัยจะเกิดความผูกพันระหว่างคู่สัญญาเมื่อผู้รับประกันภัยตอบตกลงรับประกันภัยตามคำเสนอหรือใบคำขอของผู้เอาประกันภัย เนื่องจากกฎหมายมิได้ระบุแบบของสัญญาประกันภัยไว้ สัญญาประกันภัยจึงสามารถเกิดได้โดยวาจาก็ได้ ไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือหรือเอกสารอื่นใด แต่อย่างไรก็ดี กฎหมายกำหนดให้ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องออกกรมธรรม์ประกันภัยซึ่งมีข้อความตรงกับสัญญาประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัยฉบับหนึ่ง โดยผู้รับประกันภัยต้องลงลายมือชื่อ เพื่อประโยชน์ในการฟ้องร้องบังคับคดี

ในทางปฏิบัตินั้น ผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัยมักจะได้ไม่พบกัน การทำสัญญาก็มักจะกระทำผ่านตัวแทนประกันภัยหรือนายหน้าประกันภัย อย่างไรก็ตามแม้ตัวแทนประกันภัยนั้นจะเป็นผู้ติดต่อเสนอขายประกันภัยให้แก่ผู้เอาประกันภัย การเสนอขายประกันภัยของตัวแทนประกันภัยนี้เป็นเพียงชักชวนหรือชี้ช่องให้ผู้เอาประกันภัยเข้ามาทำคำเสนอเป็นใบคำขอเอาประกันภัยต่อผู้รับประกันภัยเท่านั้น หากใช้เป็นกรณีผู้เอาประกันภัยมีคำสนองไม่ ใบคำขอเอาประกันภัยนั้นจะเป็นแบบฟอร์มสอบถามรายละเอียดที่สำคัญต่างๆของผู้เอาประกันภัย เพื่อยื่นเสนอต่อผู้รับประกันภัย ผู้รับประกันภัยอาจจะไม่รับประกันภัยของผู้เอาประกันภัยก็ได้ หากประเมินข้อมูลแล้ว พบว่ามีความเสี่ยงสูงไม่คุ้มค่ากับการประกันภัย แต่ถ้าผู้รับประกันภัยพิจารณาเห็นเหมาะสมก็จะตกลงและมีคำสนองไปยังผู้เอาประกันภัยในรูปแบบใบรับทำสัญญา

² โดยผู้พิพากษา Per Roskill L.J. ในคดี *Cehave v Bremer* [1976] Q.B. 44,71, *infra*, para.2-01. อ้างถึงใน Merkin R.,ed. *Colinvaux's Law of Insurance*. (London : Sweet & Maxwell) , 1997 , p 9.

3. โครงสร้างของกรมธรรม์ประกันภัย

โครงสร้างที่สำคัญของกรมธรรม์ประกันภัยหนึ่ง ๆ นั้น จะประกอบไปด้วยข้อความคุ้มครอง ข้อยกเว้น เงื่อนไขทั่วไป ดังนี้³

3.1 ข้อคุ้มครอง (operative clause) ได้แก่ ข้อความที่ระบุไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าผู้รับประกันภัยจะคุ้มครองภัยอะไรบ้าง ในทางปฏิบัติส่วนมากจะมีข้อสัญญาจำกัด หรือขยาย ข้อความคุ้มครองตามแต่กรณี ซึ่งจะต้องอ่านประกอบกับข้อยกเว้นในกรมธรรม์ประกันภัย

3.2 ข้อยกเว้น (exclusions) ได้แก่ รายละเอียดของสิ่งที่ผู้รับประกันภัยไม่คุ้มครอง อาจจะเป็นวัตถุประสงค์ เหตุการณ์ หรือภัยบางอย่าง เว้นแต่จะระบุไว้เพิ่มเติมในกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งมักจะแบ่งเป็นข้อย่อย ๆ เพื่อความชัดเจนของสัญญา เช่น การละเว้นไม่ปฏิบัติตาม เงื่อนไขการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน การไม่ให้ความร่วมมือหรือขัดขวางการใช้สิทธิของบริษัท ในการจัดการเกี่ยวกับซากทรัพย์ เป็นต้น⁴

3.3 เงื่อนไขข้อกำหนดความคุ้มครอง (conditions) จะเป็นการบรรยายถึงความคุ้มครอง ที่ได้ตกลงกันระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย เงื่อนไขของสัญญาประกันภัยที่ระบุไว้ใน กรมธรรม์ประกันภัยสามารถแยกพิจารณาได้ดังต่อไปนี้⁵ คือ

3.3.1 เงื่อนไขโดยชัดแจ้ง (express conditions)

เงื่อนไขชนิดนี้จะปรากฏเป็นตัวอักษรในกรมธรรม์ประกันภัยชนิดต่าง ๆ ตาม วัตถุประสงค์ของกรมธรรม์ประกันภัยชนิดนั้น ๆ

3.3.2 เงื่อนไขโดยนัย หรือเงื่อนไขโดยปริยาย (implied conditions)

เงื่อนไขนี้ไม่ได้เขียนไว้ชัดเจนในกรมธรรม์ประกันภัย แต่ถือว่าตามกฎหมาย กรมธรรม์ประกันภัยทุกฉบับจะต้องมีเงื่อนไขโดยปริยายเหล่านี้บังคับระหว่างผู้เอา ประกันภัยและผู้รับประกันภัย เพื่อความสมบูรณ์ของกรมธรรม์ประกันภัย ซึ่งลักษณะ โดยทั่วไปแล้ว เงื่อนไขโดยปริยายจะเกิดขึ้นตามธรรมชาติของกฎหมายสัญญาใน ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญาและเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สัญญาดำเนินต่อไปได้

³ คณะอนุกรรมการค้ำประกันและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย , คู่มือวิชาการประกันภัย ประจำปี 2529-2530 , หน้า 41.

⁴ อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ , เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545) , หน้า 14.

⁵ อุทัยวรรณ จรุงวิภู , เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545), หน้า 157.

ตัวอย่างของเงื่อนไขโดยปริยาย มีดังนี้

- 3.3.2.1 ผู้เอาประกันภัยจะต้องมีส่วนได้เสียในวัตถุที่เอาประกันภัย
- 3.3.2.2 คู่สัญญาต้องทำตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง
- 3.3.2.3 วัตถุที่เอาประกันภัยต้องมีอยู่จริงทั้งในขณะทำสัญญาประกันภัยและในขณะที่เกิดวินาศภัยขึ้น
- 3.3.2.4 วัตถุที่เอาประกันภัยสามารถกำหนดได้แน่นอน

3.4 เงื่อนไขแห่งความรับผิดชอบ (Condition Precedent to Liability)

เงื่อนไขนี้เป็นเงื่อนไขที่เกี่ยวกับความคุ้มครองหรือข้อยกเว้นความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยและเป็นเงื่อนไขที่กำหนดความรับผิดชอบของคู่สัญญาประกันภัยไว้อย่างชัดเจน หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งงดเว้นไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขชนิดนี้แล้ว จะทำให้เสียสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัย หรือเป็นผลให้สัญญาประกันภัยสิ้นสุดลง เช่น ในกรมธรรม์ประกันอัคคีภัยระบุเงื่อนไขไว้ว่าผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งให้ผู้รับประกันภัยทราบทันทีที่เกิดภัยขึ้นและต้องยื่นคำเรียกร้องระบุรายละเอียดเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 15 วัน⁶ เป็นต้น

3.5 คำรับรอง (Warranties)

โดยทั่วไปจะเขียนคำรับรองเป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจนในสัญญาประกันภัย เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้รับประกันภัยไม่ให้มีการการเสี่ยงภัยที่เพิ่มขึ้นตลอดระยะเวลาที่สัญญาประกันภัยมีผลบังคับ

คำรับรองแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

3.5.1 คำรับรองที่เป็นลายลักษณ์อักษร (express warranties)

คำรับรองที่เป็นลายลักษณ์อักษร หมายถึง การให้คำสัญญาของผู้เอาประกันภัยที่ระบุในกรมธรรม์ประกันภัยว่าจะต้องกระทำการหรือไม่กระทำการใดในระหว่างระยะเวลาที่สัญญาประกันภัยมีผลบังคับใช้หรือเป็นคำรับรองที่ได้ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรไว้อย่างชัดเจนในกรมธรรม์ประกันภัยนั่นเอง

3.5.2 คำรับรองโดยนัย หรือ คำรับรองโดยปริยาย (implied warranties)

⁶ คณะอนุกรรมการคั่นคว่ำและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย , คู่มือวิชาการประกันภัย ประจำปี 2529-2530 , หน้า 41.

คำรับรองโดยนัย หมายถึง คำรับรองที่ไม่ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ผู้เอาประกันภัยจะต้องถือปฏิบัติ

แม้ว่าคำรับรองโดยนัยนี้ จะไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย เพราะถือว่าเป็นคำรับรองที่ใช้ในการประกันภัยชนิดนั้นโดยทั่วไป ซึ่งเป็นที่รู้กันระหว่างผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัย แต่อย่างไรก็ตามแม้จะไม่ได้ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ผู้เอาประกันภัยจะต้องถือปฏิบัติตามโดยเคร่งครัดเช่นเดียวกับคำรับรองที่เป็นลายลักษณ์อักษร

การปฏิบัติตามคำรับรองนั้น ผู้เอาประกันภัยจะต้องถือปฏิบัติเมื่อสัญญาประกันภัยเริ่มมีผลบังคับ จนกระทั่งสิ้นผลบังคับ การผิดคำรับรองนั้นถือว่าเป็นการผิดเงื่อนไขอันเป็นสาระสำคัญของสัญญาประกันภัย ผู้รับประกันภัยมีสิทธิปฏิเสธความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัยได้

4. ประเภทของการประกันภัย

การประกันภัยสามารถแบ่งประเภทได้หลายลักษณะ ตามเกณฑ์การแบ่งประเภทดังนี้

- เกณฑ์ผู้รับประกันภัย คือการประกันภัยภาครัฐและการประกันภัยภาคเอกชน
- เกณฑ์วัตถุประสงค์ที่เอาประกันภัย แบ่งได้ 3 ประเภท คือ การประกันภัยเกี่ยวกับบุคคล ทรัพย์สินและความรับผิด
- เกณฑ์ภัย จะแบ่งได้ 2 ประเภท คือ การประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย

ในประเทศไทยนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 บัญญัติไว้ว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงิน ซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย”

จากหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 861 จะเห็นได้ว่าการชดใช้เงินตามสัญญาประกันภัยนั้น จะใช้เงินจำนวนหนึ่งในกรณีที่เกิดวินาศภัยภัยขึ้น เป็นหลักการของการประกันวินาศภัย ส่วนการใช้เงินจำนวนหนึ่งในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งได้ระบุไว้ในสัญญา เป็นหลักการของการประกันชีวิต นั้นแสดงให้เห็นว่ากฎหมายไทยได้แบ่งประเภทการประกันภัยตามเกณฑ์ภัยคือ การประกันชีวิตและการประกันวินาศภัย

โดยหลักแล้วสัญญาประกันชีวิตและสัญญาประกันวินาศภัยจะมีความแตกต่างกันในเรื่องความมุ่งหมายและการชดใช้ตามสัญญาประกันภัย กล่าวคือสัญญาประกันวินาศภัยนั้นมุ่งที่จะชดใช้หรือทดแทนความวินาศหรือความเสียหายอันเกิดแก่เจ้าของทรัพย์สินในกรณีที่เกิดวินาศภัย ทำให้ทรัพย์สินต้องพินาศสูญหายหรือบุบสลายเสื่อมราคา ส่วนสัญญาประกันชีวิตมุ่งที่จะช่วยเหลือผู้รับประโยชน์จากการประกันชีวิตมากกว่าการทดแทนความเสียหายแก่เจ้าของชีวิต หรือ

ช่วยให้ผู้เอาประกันภัยได้ออมทรัพย์ไว้ในกรณีการประกันชีวิตโดยอาศัยความทรงชีพ ส่วนประเด็นการชดใช้ตามสัญญาประกันภัยนั้น พบว่าสัญญาประกันวินาศภัยนั้นเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่มีวัตถุประสงค์เป็นการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน⁷ ซึ่งจะชดใช้ตามความเสียหายที่แท้จริงและความเสียหายที่ประมาณเป็นเงินได้เท่านั้น ดังนั้น ความเสียหายใดไม่สามารถตราค่าเพื่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่แท้จริงได้ ไม่ถือว่าเป็นการประกันวินาศภัย ส่วนการประกันชีวิตนั้นเป็นการใช้เงินจำนวนหนึ่งในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งที่ระบุไว้ในสัญญา

4.1 การประกันชีวิต (life insurance)

การประกันชีวิตนั้นเป็นแขนงหนึ่งของการประกันภัย ซึ่งมีรากฐานมาจากแนวความคิดที่จะให้ความช่วยเหลือกันซึ่งกันและกัน ต่อมาจึงมีการพัฒนาเป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร แต่การดำเนินการดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพ ขาดความมั่นคงและไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนที่ต่างกัน จึงได้มีการทำธุรกิจการประกันชีวิตเป็นรูปแบบองค์กรหรือบริษัท ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการจัดการให้แก่มวลสมาชิกได้รับความคุ้มครองความมั่นคงทางการเงิน⁸

การประกันชีวิต ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้ให้ความหมายไว้โดยตรง แต่เมื่อพิจารณาจากมาตรา 861⁹ ประกอบกับมาตรา 889¹⁰ ดังนั้นอาจให้ความหมายของการประกันชีวิตได้ว่า การประกันชีวิต คือการประกันภัยที่บริษัทประกันภัยจะชดใช้เงินให้นั้น อาศัยเหตุแห่งการเสียชีวิต หรือการมีชีวิตอยู่รอด ภายในกำหนดเวลาที่ตกลงไว้¹¹ นั่นเอง

⁷ มาตรา 861 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁸ อภิรักษ์ โทพัฒน์กุล , บรรเลง ทับเที่ยงและสวัสดิ์ นฤวางศ์ , เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545) , หน้า 188.

⁹ มาตรา 861บัญญัติว่า “อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคตตั้งที่ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย”

¹⁰ มาตรา 889 บัญญัติว่า “ในสัญญาประกันชีวิตนั้น การใช้จ่ายเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลหนึ่ง”

¹¹ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยประกันภัย , (กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2546), หน้า 367.

4.2 การประกันวินาศภัย (non – life insurance หรือ general insurance)

อาจารย์จิตติ ติงศภัทย์ได้ให้ความหมายของการประกันวินาศภัยว่าการประกันวินาศภัยคือการประกันภัยเพื่อความเสียหายอันพึงประมาณเป็นเงินได้ ผู้เอาประกันภัยจะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เกิดวินาศภัยตามสัญญา ไม่เกินความเสียหายที่แท้จริง ภายในจำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้¹²

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะได้กล่าวไว้ว่า เมื่อพิจารณาจากกฎหมายมาตรา 861 ประกอบกับมาตรา 869¹³ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535¹⁴ แล้ว อาจกล่าวได้ว่าสัญญาประกันวินาศภัย คือสัญญาซึ่งผู้รับประกันวินาศภัยตกลงใช้สินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยในเมื่อมีความเสียหายอย่างใด ๆ เกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงความสูญเสียในสิทธิ ผลประโยชน์ หรือรายได้ที่อาจประมาณค่าเสียหาย หรือความสูญเสียเหล่านั้นเป็นเงินได้ ทั้งนี้ผู้เอาประกันภัยตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัยให้แก่ผู้รับประกันวินาศภัยเป็นการตอบแทน¹⁵

การประกันวินาศภัยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

4.2.1 การประกันอัคคีภัย

4.2.1.1 ความหมาย

การประกันอัคคีภัยหมายถึง การประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสียหายหรือความสูญเสียของทรัพย์สินจากเพลิงไหม้ ฟ้าผ่า หรือการระเบิดของแก๊สที่ใช้สำหรับทำแสงสว่างหรือประโยชน์เพื่อการอยู่อาศัยเท่านั้น ทั้งนี้คุ้มครองไปถึงความเสียหายสืบเนื่อง ซึ่งหมายถึงความเสียหายทางการเงินอันเป็นผลสืบเนื่องและนอกเหนือจากความเสียหายทางวัตถุ อันเกิดจากภัยที่ได้เอา

¹² จิตติ ติงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539) , หน้า 80.

¹³ มาตรา 869 บัญญัติไว้ว่า อันคำว่า “วินาศภัย” ในหมวดนี้ ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาซึ่งจะประมาณเป็นเงินได้

¹⁴ มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “วินาศภัย” หมายความว่า ความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาที่พึงประมาณเป็นเงินได้ และหมายรวมถึงความสูญเสียในสิทธิประโยชน์ ผลประโยชน์ หรือรายได้ด้วย

¹⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 177.

ประกันภัยไว้อย่างไรก็ดี ผู้เอาประกันภัยสามารถซื้อความคุ้มครองเพิ่มเติมได้ โดยเสียเบี้ยประกันภัยเพิ่มขึ้น¹⁶

4.2.1.2 ความคุ้มครอง

การประกันอัคคีภัยนั้นมุ่งจะคุ้มครองตัวทรัพย์สินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้เอาประกันภัยจากความเสียหายที่เกิดจากไฟไหม้และฟ้าผ่า ความคุ้มครองตามกรมธรรม์อัคคีภัยยังรวมไปถึงความสูญเสียและความเสียหายจากการระเบิดและเหตุอื่นที่คล้ายกัน

4.2.1.3 ข้อยกเว้นของสัญญาประกันอัคคีภัย¹⁷

1) ทรัพย์สินซึ่งไม่รวมอยู่ในการประกันอัคคีภัย เช่น เงินแท่งหรือทองแท่ง หรืออัญมณีมีค่า วัตถุระเบิด เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์ไฟฟ้า พร้อมทั้งเครื่องมือ เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ ซึ่งได้รับความเสียหายเนื่องจากหรือเป็นเพราะเดินเครื่องเกินกำลัง การใช้ความกดดันเกินกำหนด การเดินลัดวงจรของไฟฟ้า การเกิดประกายของไฟฟ้า การเผาไหม้ของสายไฟในตัวเอง การรั่วของกระแสไฟฟ้า หรือการเดินลัดวงจรเนื่องจากฟ้าผ่า ไม่ว่าเกิดจากเหตุใด ๆ เฉพาะเครื่องที่เกิดการเสียหายตามกรณีดังกล่าว¹⁸ เป็นต้น

2) เหตุแห่งการสูญเสียและความเสียหายซึ่งไม่รวมอยู่ในการประกันอัคคีภัย เช่น แผ่นดินไหว หรือการผันแปรผิดปกติของธรรมชาติ การถูกลักทรัพย์ระหว่างหรือหลังจากที่เกิดอัคคีภัย การบุดเน่า ระเบิดตามธรรมชาติ การลุกไหม้หรือระเบิดขึ้นมาเองแห่งทรัพย์สินนั้น หรือขณะที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในกรรมวิธีใด ๆ ซึ่งใช้ความร้อนหรือการทำให้แห้ง เป็นต้น

ทั้งนี้ข้อยกเว้นบางรายการนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยประสงค์จะได้รับความคุ้มครอง ก็สามารถเลือกซื้อตามเอกสารแนบท้ายสัญญาประกันภัยได้ โดยจ่ายเบี้ยประกันภัยพิเศษเพิ่มเติมให้แก่บริษัทประกันภัย ภัยพิเศษดังกล่าวสามารถแยกเป็น 4 กลุ่มได้ดังนี้คือ

¹⁶ บุชรา อึ้งภากรณ์, การประกันภัย, (กรุงเทพฯ : บิ๊กโพร์ เพรส , 2546), หน้า 135.

¹⁷ สุจินต์ พงษ์ศักดิ์, เอกสารการสอนชุดหลักการประกันภัย หน่วยที่ 9-16, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545), หน้า 93-94.

¹⁸ สุมินตรา วรกุลเฉลิมและชาญ โปวานนท์, เอกสารการสอนชุดหลักการประกันภัย หน่วยที่ 9-16, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545), หน้า 93.

- (1) ภัยที่เกี่ยวกับปฏิกิริยาทางเคมี เช่น การระเบิด การลุกไหม้ขึ้นเอง ความร้อน การระอุอันเกิดจากการบูดเน่าของวัตถุ
- (2) ภัยทางสังคม เช่น การจลาจล การนัดหยุดงาน งดจ้าง การพิพาททางแรงงาน การก่อความวุ่นวายในบ้านเมือง
- (3) ภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว น้ำท่วม แผ่นดินถล่ม ลมพายุ ไฟป่า
- (4) ภัยเบ็ดเตล็ด เช่น ภัยจากเครื่องบินหรือวัตถุอื่นใดที่ตกลงมาจากท้องฟ้า การแตกของกระจกในบ้าน ท่อน้ำ ท่อแก๊ส หรือสายไฟฟ้าเสียหาย การระเบิดหรือท่วมล้นของน้ำในถังเก็บน้ำหรือจากท่อน้ำ¹⁹

4.2.2. การประกันภัยทางทะเลและขนส่ง

4.2.2.1 ความหมาย

มาตรา 1 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 บัญญัตินิยามของสัญญาประกันภัยทางทะเลไว้ว่า สัญญาประกันภัยทางทะเล คือสัญญาที่ผู้รับประกันภัยรับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับประกันภัยตามวิธีการและขอบเขตที่ได้ตกลงกันไว้ เพื่อความเสียหายทางทะเลหรือเหตุการณ์ความสูญเสียที่เกิดจากการผจญทางทะเล (A contract of marine insurance is a contract whereby the insurer undertakes to indemnify the assured, in manner and to the extent thereby agreed, against marine losses, that is to say, the loss incident to marine adventure.)

การประกันภัยทางทะเลและขนส่ง²⁰ หมายถึงการประกันความเสียหายแก่สินค้าและทรัพย์สินที่อยู่ในระหว่างการขนส่ง รวมทั้งพาหนะและสิ่งอื่น ๆ ที่ใช้ในการขนส่ง และยังขยายขอบเขตความคุ้มครองรวมถึงภัยบก(Inland Risk) และความสูญเสียในขณะขนส่งโดยทางลำน้ำในประเทศด้วย สิ่งใดก็ตามถ้าตกอยู่ภายใต้การเสี่ยงภัยทางทะเลและเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ย่อมจะเอาประกันภัยทางทะเลได้ ซึ่ง ได้แก่

- 1) เรือ สินค้าและสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ที่ตกอยู่ภายใต้การเสี่ยงภัยทางทะเล

¹⁹ สิทธิโชค ศรีเจริญ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย, (กรุงเทพฯ : ประชุมทองการพิมพ์, 2528), หน้า 23-24.

²⁰ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 337.

2) ค่าระวางเรือ รายได้หรือค่าจ้างที่ควรจะได้ในรูปค่าขนส่ง(Freight) ค่าโดยสาร ค่า นายหน้า กำไร หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่อาจต้องเสียไปเนื่องจากเรือหรือสินค้าตามข้อ(1) ต้อง เสียภัยทางทะเล

3) ความรับผิดชอบที่เจ้าของหรือผู้มีส่วนได้เสียในตัวเรือหรือสินค้าอาจต้องรับผิดชอบต่อบุคคลที่สาม อันเนื่องมาจากทรัพย์สินดังกล่าวตาม(1) ได้ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลภายนอก ผู้รับขนส่งต้องรับผิดชอบต่อความสูญหายหรือเสียหายที่เกิดแก่สินค้าที่ตนรับขนส่ง ผู้เช่าเรือต้องรับผิดชอบในระหว่างที่เรืออยู่ระหว่างสัญญาเช่า เป็นต้น

4.2.2.2 ความคุ้มครอง

กรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลที่ออกโดย Lloyd underwriters นั้นได้รับความนิยมน้อยกว่า แพร่หลายเป็นอย่างยิ่ง ในกรมธรรม์ประกันภัยนั้นจะระบุภัยที่ได้รับความคุ้มครองไว้ดังนี้²¹

1) ภัยแห่งทะเล (Peril of the seas) หมายถึงภัยที่เกิดขึ้นจากท้องทะเล ได้แก่ พายุ มรสุม น้ำทะเล เรือชนกัน เรือจม เรือเกยตื้น เรือคว่ำ และภัยอื่น ๆ ที่เกิดจากท้องทะเลซึ่งได้ตกลงกันเป็นพิเศษและได้ระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย และภัยที่เกิดขึ้นจะต้องเป็นภัยที่เกิดขึ้นโดย ไม่ได้รับความคาดหวังไว้ แต่ไม่รวมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากการเสื่อมหรือสิ้นสภาพตามธรรมชาติแห่งทรัพย์สินที่ขนส่ง

2) ไฟ (Fire) ความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากไฟไหม้ไม่ใช่ภัยแห่งทะเล(Peril of the seas) แต่เป็นภัยที่เกิดขึ้นบนทะเล (Peril of the seas) แต่ได้รับความคุ้มครองเสมือนภัยแห่งทะเล (Peril of the seas)

3) โจรกรรม (Piracy, Thieves) หมายถึงการโจรกรรมอย่างรุนแรง เช่น การกระทำของโจรสลัด และภัยจากการโจรกรรมนี้ต้องมีผู้โดยสารและลูกเรือรวมอยู่ด้วย คือต้องเกิดจากการกระทำของบุคคลภายนอก

4) การโยนของทิ้งลงทะเล (Jettisons) หมายถึงการกระทำของนายเรือ คือนายเรือแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นที่สั่งให้โยนของทิ้งลงทะเลเพื่อช่วยให้เรือพ้นจากภัยทะเลที่กำลังคุกคาม รวมถึงการตัดเสากระโดงเรือเพื่อให้เรือเบา

5) การกระทำโดยทุจริตของคนเรือ (Barratry) หมายถึงการกระทำโดยมิชอบของนายเรือและลูกเรือโดยเจตนาทุจริตเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของทรัพย์สินโดยปราศจากการรู้เห็นเป็นใจของเจ้าของทรัพย์สินนั้น มิฉะนั้นแล้วบริษัทจะปฏิเสธความรับผิด

²¹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 357-358.

ภัยอื่น ๆ ที่ผู้รับประกันต้องการให้คุ้มครองเป็นพิเศษที่มีได้กล่าวไว้ข้างต้น ถ้าผู้เอาประกันภัยต้องการให้มีการเอาประกันก็จะทำการออกใบสลักหลัง(Endorsement) ให้และระบุให้แนชัดลงไป เช่น ภัยสงคราม เป็นต้น โดยผู้เอาประกันภัยต้องเสียเบี้ยประกันภัยเพิ่ม

4.2.2.3 ข้อยกเว้นของสัญญาประกันภัยทางทะเล

ภัยที่กรมธรรม์ประกันภัยทางทะเลไม่คุ้มครอง²²

- 1) ความไม่สมประกอบของตัววัตถุหรือการเสื่อมสภาพในตัวสินค้า(Inherence Vice)
- 2) ความล่าช้า (Delay)
- 3) ความเสียหายใด ๆ อันเกิดจากการล้มละลาย การไม่สามารถชำระหนี้ของเจ้าของเรือ ผู้เช่าเหมาเรือ หรือผู้ดำเนินการเดินเรือ
- 4) การรั่วซึมปกติ
- 5) การสูญเสียชีวิต
- 6) ภัยสงคราม
- 7) ภัยการก่อกบฏและการนัดหยุดงาน

อย่างไรก็ดีภัยในข้อ 6) และ 7) นั้น ผู้เอาประกันภัยสามารถซื้อความคุ้มครองได้ โดยตกลงกับบริษัทประกันภัยและจ่ายค่าเบี้ยประกันภัยเพิ่ม

4.2.3 การประกันภัยรถยนต์

การประกันภัยรถยนต์นั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท²³ คือ

²² สุมินตรา วรกุลเฉลิมและชาญ โปวานนท์ , เอกสารการสอนชุดหลักการประกันภัย หน่วยที่ 9-16 , (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2545) , หน้า 236-237.

²³ นอกจากนี้ยังสามารถแบ่งการประกันภัยรถยนต์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) การประกันภัยประเภทไม่ระบุชื่อผู้ขับขี่
การประกันภัยรถยนต์ประเภทนี้ เป็นการประกันภัยที่ใช้มาแต่ดั้งเดิมในประเทศไทยซึ่งในการประกันภัยประเภทนี้จะคุ้มครองความรับผิด และความเสียหายต่อรถยนต์ที่เกิดในระหว่างการใช้หรือการขับขี่ของบุคคลใด ๆ ก็ตาม ที่ใช้หรือขับขี่โดยได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัย ทั้งนี้ภายใต้หลักเกณฑ์ เงื่อนไข และข้อยกเว้น ที่ปรากฏในกรมธรรม์ประกันภัย

2) การประกันภัยประเภทระบุชื่อผู้ขับขี่
การประกันภัยรถยนต์ประเภทนี้ เป็นการประกันภัยที่มีการพัฒนาขึ้นมาใหม่ในประเทศไทย โดยหลักการที่สำคัญสำหรับการประกันภัยประเภทนี้ คือ จะคุ้มครองความรับผิด หรือความ

4.2.3.1 การประกันรถยนต์ภาคบังคับ

4.2.3.2 การประกันรถยนต์ภาคสมัครใจ

4.2.3.1 การประกันรถยนต์ภาคบังคับ

1) ความหมายและหลักเกณฑ์

การประกันภัยรถภาคบังคับ (Compulsory Motor Insurance) หมายถึงการประกันภัยรถประเภทที่กฎหมายให้เจ้าของรถซึ่งใช้หรือมีรถไว้เพื่อใช้ ต้องจัดให้มีการประกันความเสียหายสำหรับ ผู้ประสบภัยโดยประกันภัยกับบริษัทตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัยที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบ กิจกรรมประเภทการประกันภัยรถ โดยรัฐบาลมีเจตจำนงเพื่อให้เกิดความคุ้มครองแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชนที่ประสบภัยเป็นสำคัญ²⁴

กฎหมายที่กำหนดให้รถยนต์ต้องทำประกันภัยนั้นคือพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2551

2) ความคุ้มครอง

กฎหมายนี้ให้ความคุ้มครองเฉพาะความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกายและอนามัยแก่ผู้ประสบภัยเท่านั้น ไม่รวมถึงค่าเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สิน²⁵

(1) กรณีค่าเสียหายเบื้องต้น

เสียหายต่อรถยนต์ที่เกิดขึ้น ในขณะที่มีบุคคลที่ระบุชื่อในกรมธรรม์เป็นผู้ขับขี่ ในการทำประกันรถยนต์ประเภทระบุชื่อผู้ขับขี่นั้น ผู้เอาประกันภัยสามารถระบุชื่อผู้ขับขี่ที่ได้รับความคุ้มครองได้ถึง 2 คน แต่จะระบุคนเดียวก็ได้ อย่างไรก็ตาม สำหรับรถยนต์ที่ผู้เอาประกันภัยจะนำมาทำประกันภัยประเภทระบุชื่อผู้ขับขี่ได้นั้น จะต้องเป็นรถยนต์ที่ใช้เป็นส่วนบุคคลเท่านั้น รถยนต์ที่ใช้รับจ้างสาธารณะหรือใช้เพื่อการพาณิชย์ หรือใช้เพื่อการพาณิชย์พิเศษ ไม่สามารถทำประกันภัยประเภทดังกล่าวได้ ดังนั้นรถยนต์ที่จะสามารถทำประกันภัยประเภทระบุชื่อผู้ขับขี่ได้ จึงจำกัดไว้เพียง 3 ประเภทเท่านั้น คือ รถยนต์นั่งส่วนบุคคล รถยนต์โดยสารส่วนบุคคล และรถจักรยานยนต์ส่วนบุคคล

²⁴ <http://www.oic.or.th/opmv/index.html>.

²⁵ เอกสารแจกเผยแพร่กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ : ทำอย่างไรเมื่อประสบภัยจากรถ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์), หน้า 6.

ผู้ประสบภัยจะได้รับความคุ้มครองในความเสียหายที่เกิดขึ้น เป็นค่ารักษาพยาบาลกรณีบาดเจ็บและเป็นค่าปลงศพในกรณีเสียชีวิต โดยไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิด บริษัทจะชดใช้ให้แก่ผู้ประสบภัย/ทายาทของผู้ประสบภัย ภายใน 7 วัน นับแต่บริษัทได้รับคำร้องขอค่าเสียหายดังกล่าวเรียกว่า ค่าเสียหายเบื้องต้น โดยมีจำนวนเงินดังนี้²⁶

- ก) กรณีบาดเจ็บ จะได้รับการชดใช้เป็นค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 15,000 บาท
- ข) กรณีเสียชีวิต จะได้รับการชดใช้เป็นค่าปลงศพ และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการจัดการศพ จำนวน 35,000 บาท
- ค) กรณีเสียชีวิตภายหลังการรักษาพยาบาล จะได้รับการชดใช้เป็นค่ารักษาพยาบาลตามที่จ่ายจริงแต่ไม่เกิน 15,000 บาท และค่าปลงศพ จำนวน 35,000 บาท รวมแล้วจะได้รับค่าเสียหายเบื้องต้นไม่เกิน 50,000 บาท

(2) กรณีค่าเสียหายส่วนเกินกว่าค่าเสียหายเบื้องต้น

เป็นค่าเสียหายที่บริษัทจะชดใช้ให้ภายหลังจากที่มีการพิสูจน์ความรับผิดชอบตามกฎหมายแล้ว โดยบริษัทที่รับประกันภัยรถที่เป็นฝ่ายผิดต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ประสบภัย/ทายาทผู้ประสบภัย เมื่อรวมกับค่าเสียหายเบื้องต้นที่ผู้ประสบภัย/ทายาทได้รับแล้ว เป็นดังนี้

- ก) กรณีบาดเจ็บ เป็นค่ารักษาพยาบาล และค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลรวมกับค่าสินไหมทดแทน ไม่เกิน 50,000 บาท
- ข) กรณีเสียชีวิต หรือสูญเสียชีวิต หรือทุพพลภาพ จำนวน 100,000 บาท ไม่ว่าจะมีการรักษาพยาบาลหรือไม่ ถ้ามีค่ารักษาพยาบาลก่อนเสียชีวิตให้นำมารวมด้วย และรวมแล้วเท่ากับ 100,000 บาท

3) ข้อยกเว้นที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง

ไม่คุ้มครองผู้เอาประกันภัย ผู้ขับขี่ บุคคลในครอบครัวของผู้เอาประกันภัย หรือลูกจ้างในทางการที่จ้าง

²⁶ <http://www.oic.or.th/opmv/index.html>.

4.2.3.2 การประกันรถยนต์ภาคสมัครใจ

1) ความหมายและหลักเกณฑ์

การประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจ หมายถึง การประกันภัยรถที่กฎหมายไม่ได้บังคับ ขึ้นอยู่กับความพอใจของผู้เอาประกันภัยที่เห็นถึงความเสี่ยงภัยแห่งตนและมีความคิดที่จะกระจาย ความเสี่ยงภัยออกไปยังบุคคลอื่นคือการประกันภัยไว้กับบริษัทผู้รับประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัย สามารถเลือกซื้อความคุ้มครองตามประเภทที่ผู้เอาประกันภัยประสงค์ โดยบริษัทประกันภัยจะ ออกกรมธรรม์ประกันภัยให้ไว้เป็นหลักฐาน โดยมีความคุ้มครอง เจือจาง และช้อยกเว้นตามแบบ ที่นายทะเบียนให้ความเห็นชอบ

2) ความคุ้มครอง

การประกันภัยรถยนต์ภาคสมัครใจแบ่งออกเป็น 3 ประเภทหลักตามความคุ้มครองดังนี้

(1) การประกันภัยประเภท 1 (Comprehensive)

- ก) คุ้มครองความรับผิดชอบชีวิตร่างกายของบุคคลภายนอก รวมถึง ผู้โดยสารในรถยนต์คันเอาประกันภัยด้วย
- ข) คุ้มครองความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินของบุคคลภายนอก
- ค) คุ้มครองความเสียหายต่อตัวรถยนต์
- ง) คุ้มครองความสูญหายและไฟไหม้ของตัวรถยนต์

(2) การประกันภัยประเภท 2

คุ้มครองเฉพาะความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก และความสูญหายและไฟไหม้ของตัวรถยนต์ ตามข้อ ก) ข) และ ง)

(3) การประกันภัยประเภท 3

คุ้มครองเฉพาะความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ตามข้อ ก) และ ข)

4.3.4 การประกันภัยเบ็ดเตล็ด

4.3.4.1 ความหมาย

การประกันภัยเบ็ดเตล็ด หมายถึงการประกันวินาศภัยประเภทหนึ่ง ซึ่งมีได้จัดเข้าอยู่ใน การประกันอัคคีภัย การประกันภัยทางทะเลและขนส่งและการประกันภัยรถยนต์

4.3.4.2 ประเภทของการประกันภัยเบ็ดเตล็ด

ประเภทของการประกันภัยเบ็ดเตล็ดแบ่งออกเป็น 5 หมวดหลัก ๆ²⁷ ดังนี้

- 1) การประกันภัยเบ็ดเตล็ดที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับตัวบุคคล
- 2) การประกันภัยเบ็ดเตล็ดที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับทรัพย์สิน
- 3) การประกันภัยเบ็ดเตล็ดที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับงานทางวิศวกรรม
- 4) การประกันภัยเบ็ดเตล็ดที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามกฎหมาย
- 5) การประกันภัยเบ็ดเตล็ดที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับภัยอื่น ๆ

4.3.4.3 ความคุ้มครอง

ความคุ้มครองกรมธรรม์ประกันภัยเบ็ดเตล็ดประเภทต่าง ๆ ในแต่ละหมวดพอสรุปได้ดังนี้

- 1) การประกันภัยเบ็ดเตล็ดที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับตัวบุคคล ได้แก่
  - (1) กรมธรรม์ประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคล
  - (2) กรมธรรม์ประกันสุขภาพ
  - (3) กรมธรรม์ประกันภัยอุบัติเหตุเดินทาง
  - (4) กรมธรรม์ประกันภัยอุบัติเหตุผู้ขับขี่และผู้โดยสารไม่ระบุชื่อ
  - (5) กรมธรรม์ประกันภัยอุบัติเหตุพนักงานบนเครื่องบิน
  - (6) กรมธรรม์ประกันภัยสำหรับผู้โดยสารเรือโดยสารรับจ้าง
- 2) การประกันภัยเบ็ดเตล็ดที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับทรัพย์สิน ได้แก่
  - (1) กรมธรรม์ประกันภัยสำหรับเงิน
  - (2) กรมธรรม์ประกันภัยโจรกรรม
  - (3) กรมธรรม์ประกันภัยการเสี่ยงภัยทุกชนิด
  - (4) กรมธรรม์ประกันภัยสำหรับบ้านอยู่อาศัย
  - (5) กรมธรรม์ประกันภัยกระจก
- (3) การประกันภัยเบ็ดเตล็ดที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับงานทางวิศวกรรม ได้แก่
  - (1) กรมธรรม์ประกันภัยงานก่อสร้างและงานติดตั้งตามสัญญา
  - (2) กรมธรรม์ประกันภัยเครื่องจักร
  - (3) กรมธรรม์ประกันภัยหม้อน้ำและเครื่องอัดความดัน

²⁷ สมหมาย พิรุณน้อย และคณะ , เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 9-15 , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545) , หน้า 357.

(4) ธรรมเนียมประกันภัยเครื่องอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

(4) การประกันภัยเบ็ดเตล็ดที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับความรับผิดตามกฎหมาย ได้แก่

- (1) ธรรมเนียมประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อสาธารณชน
- (2) ธรรมเนียมประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อวิชาชีพ
- (3) ธรรมเนียมประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายต่อผลิตภัณฑ์
- (4) ธรรมเนียมประกันภัยความรับผิดสำหรับผู้เล่นกอล์ฟ
- (5) ธรรมเนียมประกันภัยเงินทดแทนแรงงาน
- (6) ธรรมเนียมประกันภัยความรับผิดตามกฎหมายของนายจ้าง

(5) การประกันภัยเบ็ดเตล็ดที่ให้ความคุ้มครองเกี่ยวกับภัยอื่น ๆ ได้แก่

- (1) ธรรมเนียมประกันภัยพืชผล
- (2) ธรรมเนียมประกันภัยปศุสัตว์
- (3) ธรรมเนียมประกันภัยโรคมะเร็ง
- (4) ธรรมเนียมประกันภัยอากาศยาน
- (5) ธรรมเนียมประกันภัยความซื่อสัตย์
- (6) ธรรมเนียมประกันภัยการสูญเสียกำไร

เนื่องจากธุรกิจประกันภัยมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ผู้บริโภคเห็นความสำคัญของการทำประกันภัยมากขึ้น บริษัทประกันภัยจึงมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประกันภัยเพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้บริโภค โดยเฉพาะในสัญญาประกันวินาศภัยนั้นจะมีความคุ้มครองที่หลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยนั้นเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องตามความคุ้มครองของสัญญาประกันภัย ฉะนั้นจึงจะต้องศึกษาในเรื่องการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เพื่อเป็นความรู้ในเบื้องต้นประกอบความเข้าใจในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อไป

5. การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันวินาศภัย

การที่บุคคลเอาประกันวินาศภัยไว้ย่อมมีวัตถุประสงค์ที่จะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นความรับผิดของผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันวินาศภัย เป็นหนี้หรือหน้าที่ของผู้รับประกันภัย ในทางตรงกันข้ามก็เป็นสิทธิของผู้รับประกันภัย ความรับผิดดังกล่าวเป็นความรับผิดที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งไม่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้น

หรือไม่ ถ้าตลอดระยะเวลาที่เอาประกันภัยมิได้เกิดวินาศภัยขึ้น ผู้รับประกันภัยก็ไม่ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเลย เบี้ยประกันภัยที่ได้รับมาก็ไม่ต้องคืนแก่ผู้เอาประกันภัย²⁸

ผู้รับประกันภัยนั้นมีหน้าที่ในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยโดยไม่ชักช้า มิฉะนั้น จะมีความผิดฐานประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535²⁹ และมีโทษตามมาตรา 88 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2551³⁰ อย่างไรก็ตาม บริษัทประกันภัยจะมีความผิดฐานประวิงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีบริษัทไม่สุจริตหรือมีเจตนาบ่ายเบี่ยงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยโดยมิชอบเท่านั้น ดังนั้นถ้าบริษัทมีเบาะแสหรือข้อมูลต้องสงสัยว่าผู้เอาประกันภัยฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแล้ว บริษัทมีสิทธิปฏิเสธความรับผิดชอบได้ตามสัญญาได้

5.1 ค่าสินไหมทดแทน

การพิจารณาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยโดยทั่วไปนั้น ลำดับแรกจะพิจารณาว่าสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอยู่ภายใต้เงื่อนไขความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัยหรือไม่ ต่อมาก็จะพิจารณาว่าต้องไม่ระบุอยู่ในข้อยกเว้น และสุดท้ายจะต้องพิจารณาว่าจำนวนที่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีความเหมาะสม (Appropriate Compensation) หรือไม่³¹ ซึ่งในการประกันวินาศภัยนั้น กฎหมาย³² กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยในสัญญาประกันวินาศภัยมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

²⁸ ไพโรจน์ วายุภาพและสิทธิโชค ศรีเจริญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพฯ : จีระรัชการพิมพ์, 2541), หน้า 116.

²⁹ มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 “ห้ามมิให้บริษัทประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยที่ต้องจ่ายหรือคืนแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือจ่าย หรือคืนไปโดยไม่สุจริต”

³⁰ มาตรา 88 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2551 “ระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท และถ้าเป็นกรณีความผิดต่อเนื่อง ให้ปรับอีกไม่เกินวันละสองหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่”

³¹ อติศร พิพัฒน์วรพงศ์, เอกสารประกอบการบรรยาย : คำพิพากษาศาลฎีกาที่สำคัญและข้อกฎหมายที่ศาลใช้เป็นแนวทางการพิพากษา, 2551, หน้า 1.

³² มาตรา 877 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์วางหลักไว้ว่า “ผู้รับประกันภัยจำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตั้งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (1) เพื่อจำนวนวินาศภัยที่แท้จริง
- (2) เพื่อความบอบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้เพราะได้จัดการตาม

5.1.1 ค่าสินไหมทดแทนจะต้องตีราคาความเสียหาย ณ เวลา และสถานที่ที่เกิดวินาศภัย โดยไม่คำนึงว่าขณะเอาประกันภัย วัตถุที่เอาประกันภัยจะมีราคาเท่าใด หรือจะได้เอาประกันภัยไว้เป็นจำนวนเท่าใด

5.1.2 ค่าสินไหมทดแทนจะต้องรวมถึงความเสียหายจากการป้องกันรักษาทรัพย์สินนั้น และค่าใช้จ่ายที่ผู้เอาประกันภัยได้เสียไป เพื่อรักษาทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้นด้วย

5.1.3 การจ่ายค่าสินไหมทดแทนจะต้องไม่เกินความเสียหายที่แท้จริงและไม่เกินไปกว่าเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้

อย่างไรก็ดี หากผู้เอาประกันภัยเอาประกันภัยไว้ต่ำกว่าจำนวนส่วนได้เสียของตน ก็จะได้รับชำระค่าสินไหมไม่เกินจำนวนเงินที่ได้เอาประกันภัย ในทางกลับกันหากผู้เอาประกันภัยเอาประกันไว้สูงกว่าจำนวนส่วนได้เสียของตน โดยหวังว่าจะได้กำไรหากเกิดวินาศภัยขึ้น เมื่อเกิดวินาศภัย ก็จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้เพียงไม่เกินความเสียหายที่แท้จริงเท่านั้น วัตถุประสงค์ของหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเป็นจริง ก็เพื่อป้องกันมิให้ผู้เอาประกันภัยแสวงหากำไรจากการประกันภัย นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันมิให้ความเสียหายเพิ่มสูงขึ้นอันเนื่องมาจากความไม่ซื่อสัตย์ของผู้เอาประกันภัยหรือผู้มีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนซึ่งอาจจงใจสร้างความเสียหายเพื่อเรียกร้องจำนวนเงินเอาประกันภัย³³

5.2 วิธีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย³⁴

ในการประกันวินาศภัยจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ด้วยวิธีต่อไปนี้

สมควรเพื่อป้องกันความวินาศภัย

(3) เพื่อบรรดาค่าใช้จ่ายอันสมควรซึ่งได้เสียไปเพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งเอาประกันภัยไว้ นั้นมิให้วินาศ

อันจำนวนวินาศจริงนั้น ท่านให้ตีราคา ณ สถานที่และในเวลา ซึ่งเหตุวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้น อนึ่งจำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ นั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นหลักประมาณอันถูกต้องในการตีราคาเช่นนั้น

ท่านห้ามมิให้คิดค่าสินไหมทดแทนเกินไปกว่าจำนวนเงินซึ่งเอาประกันภัยไว้”

³³ ยูดี ไชยศิริและสุชาดา สดาวรงค์ , เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2545) , หน้า 85.

³⁴ หาญ อร่ามวิทย์และธโนดม โลกพัฒนา, เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2545) , หน้า 44.

5.2.1 การชดใช้เป็นตัวเงินสด (cash) ซึ่งนับเป็นวิธีที่นิยมใช้ เนื่องจากมีความสะดวกด้วยกันทุกฝ่ายโดยเฉพาะความเสียหายที่แท้จริงจะถูกประเมินออกมาเป็นจำนวนเงินและทั้งสองฝ่ายสามารถเจรจาต่อรองในกรณีมีความแตกต่างของความเห็นต่อความเสียหาย แต่อย่างไรก็ดี การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินจริง (Exaggerated Claims) อาจมีความผิดฐานฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้

5.2.2 การซ่อมแซม (repair) จะใช้ในกรณีที่เกิดความเสียหายบางส่วนกับทรัพย์สินที่เอาประกันภัย และสามารถที่จะซ่อมแซมก็สามารถประเมินเป็นตัวเงินได้ และหากเป็นที่ตกลงบริษัทประกันภัยก็อาจจ่ายค่าชดเชยเป็นตัวเงินได้เช่นกัน

5.2.3 การจัดหาทรัพย์สินมาทดแทน (replacement) การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนวิธีนี้จะกระทำในกรณีที่การประกันภัยได้มีการตกลงให้ผู้รับประกันภัยต้องจัดหาทรัพย์สินที่เป็นของใหม่เข้ามาทดแทนทรัพย์สินที่เสียหายหรือสูญหาย โดยจะต้องเป็นชนิดประเภท คุณภาพ และปริมาณเดียวกันกับทรัพย์สินที่ได้เอาประกันไว้ เช่น เครื่องเพชรพลอย เครื่องจักร เป็นต้น

5.2.4 การจัดทดแทนหรือการทำให้คืนกลับสภาพเดิม (reinstatement) การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีนี้เป็นการทำให้ทรัพย์สินที่เสียหายกลับคืนสู่สภาพเดิมก่อนการสูญเสียชีวิตหรือเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการชดใช้ดังกล่าวไม่ทำให้สภาพทรัพย์สินดีเกินกว่าหรือขยายเกินกว่าทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ เช่น หากเกิดไฟไหม้ ทำความเสียหายให้กับตัวอาคารโรงงานที่รับประกันภัยไว้ทั้งหมด ผู้รับประกันภัยก็จะสร้างโรงงานชนิด ประเภทและขนาดเท่าโรงงานเดิมทั้งหมด แต่ในทางปฏิบัติแล้วการชดใช้ดังกล่าวจะกระทำได้ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะสำหรับทรัพย์สินที่เอาประกันภัยซึ่งมีสภาพเก่าและใช้งานมานาน เจ้าของทรัพย์สินย่อมปรารถนาที่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างและประสิทธิภาพของโรงงานใหม่ ฉะนั้นในกรณีนี้การชดใช้ อาจมีการตกลงในแบบเงินสดแทน

ในเมื่อการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนมีหลายวิธี แต่จะต้องเลือกใช้วิธีที่เหมาะสมและเห็นด้วยกันทั้งสองฝ่าย คือผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันภัย อย่างไรก็ตามสิทธิในการเลือกจะเป็นของผู้ชดใช้คือผู้รับประกันภัยกว่าจะใช้วิธีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนใด ในบางกรณีก็อาจตกลงกันเป็นอย่างอื่น เช่น ให้ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้เลือก หรือทั้งสองฝ่ายร่วมกันเลือก เป็นต้น

5.3 ผลบังคับของสัญญาประกันภัยหลังการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน³⁵

เมื่อได้มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วผลบังคับของสัญญาประกันภัยจะยังคงมีอยู่หรือหมดสิ้นไป ดังนี้

5.3.1 ความเสียหายสิ้นเชิง (total loss) หรือความเสียหายเสมือนเสียหายสิ้นเชิง (constructive total loss) การเสียหายหมดหมายถึงการที่วัตถุที่เอาประกันภัยถูกทำลายโดยวินาศภัยจนไม่มีสภาพเดิมเหลืออยู่ เช่น บ้านหรือสิ่งปลูกสร้างถูกไฟไหม้จนหมดสิ้น เงินเดือนถูกปล้น ขณะที่ขนส่งจากธนาคารไปยังสถานที่เอาประกันภัย เรือที่ขนส่งสินค้าจมลง เป็นต้น และสำหรับวัตถุที่เอาประกันภัยถูกทำลายโดยวินาศภัยจนไม่อาจใช้การได้ ซึ่งเรียกว่าเป็นความเสียหายโดยสิ้นเชิง เช่น บ้านถูกทำลายเกินครึ่งหลัง ทำให้ไม่อาจซ่อมแซมกลับสู่สภาพเดิมได้ รถยนต์ถูกชนจนอยู่ในสภาพยับเยิน ไม่อาจซ่อมสู่สภาพเดิมได้ เรือจมในทะเลที่ไม่อาจกู้ขึ้นมาได้ เป็นต้น การสูญเสียในลักษณะเสียหายหมด หรือสูญเสียที่เสมือนเสียหายโดยสิ้นเชิง ผู้รับประกันภัยเมื่อได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความสูญเสียที่แท้จริงหรือเต็มจำนวนเงินที่เอาประกันภัยแล้วสัญญาประกันภัยย่อมสิ้นผลบังคับไปโดยปริยาย

อย่างไรก็ดีในการประกันภัยบางประเภท ซึ่งทุนประกันภัยได้กำหนดหรือตกลงกันไว้ล่วงหน้าสำหรับการสูญเสียหรือเสียหายที่กำหนดเมื่อผู้รับประกันภัยได้ทำการชดใช้จำนวนเงินเอาประกันภัยที่กำหนดไว้แล้วสัญญาประกันภัยย่อมสิ้นผลบังคับไปโดยปริยาย เป็นต้น เช่น การประกันอุบัติเหตุบุคคลซึ่งผู้รับประกันภัยผูกพันที่จะต้องชดใช้จำนวนเงินเอาประกันภัย 100% ในกรณีการสูญเสียชีวิต หรือ 50% กรณีสูญเสียสายตาข้างหนึ่ง

5.3.2 การสูญเสียบางส่วน (partial loss) วัตถุที่เอาประกันภัยได้รับความเสียหายหรือสูญเสียจากวินาศภัยบางส่วนและสามารถที่จะทำการซ่อมแซมหรือรักษาให้กลับสู่สภาพเดิม เช่น รถยนต์ถูกชนเสียหาย ไฟไหม้อาคารและเฟอร์นิเจอร์บางส่วนเสียหาย สินค้าที่ขนส่งทางทะเลตกเสียหายระหว่างการขนส่งจากเรือ เป็นต้น ผลบังคับของสัญญาประกันภัยจะยังคงมีอยู่สำหรับส่วนต่างของมูลค่าความเสียหายกับจำนวนเงินเอาประกันภัย และหากเกิดวินาศภัยซ้ำ ทำให้เกิดความเสียหายหรือสูญเสียเพิ่มขึ้น ผู้เอาประกันภัยย่อมได้รับความคุ้มครองต่อความเสียหายที่เพิ่มขึ้นด้วยแต่ไม่เกินจำนวนเงินที่เอาประกันภัยไว้ เมื่อมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วจำนวนเงินเอาประกันภัยจะลดลงตามจำนวนเงินที่ได้ชดใช้ไป เว้นแต่ผู้เอาประกันภัยจะทำการขอเอาประกันภัยเพิ่มขึ้นเมื่อได้ซ่อมแซมส่วนเสียหายกลับสู่สภาพเดิมแล้ว

³⁵ เรื่องเดียวกัน , หน้า 51.

5.3.3 ความเสียหายหรือสูญเสียจากการคุ้มครองความเสียหายส่วนแรก (first loss) ในการประกันภัยบางประเภท เช่น การประกันภัยโจรกรรมหรือการประกันเงินสด ผู้เอาประกันภัยอาจขอทำประกันภัยเพื่อคุ้มครองความเสียหายส่วนแรก ทั้งนี้เพราะความสูญเสียที่เกิดขึ้นอาจเป็นเพียงบางส่วน และโอกาสสูญเสียสูงสุดเป็นไปในระดับหนึ่งเท่านั้น เช่น สินค้าซึ่งเก็บอยู่ในโกดังเก็บสินค้าอาจถูกไฟไหม้ได้หมด แต่ถ้าจะถูกโจรกรรมแล้วคนร้ายอาจขโมยไปได้สูงสุดต่อครั้งไม่เกินจำนวนที่คาดไว้

5.4 ผู้มีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน³⁶

5.4.1. ผู้รับประโยชน์

ผู้รับประโยชน์นั้นอาจเป็นคนเดียวกับผู้เอาประกันภัยก็ได้ตามมาตรา 863 วรรคท้าย กรณีผู้รับประโยชน์เป็นบุคคลภายนอกที่ถูกระบุไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย มีลักษณะสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกตามมาตรา 374 ซึ่งต้องเจตนาถือเอาประโยชน์ตามสัญญา จึงจะมีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้รับประโยชน์ที่เป็นบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่ผู้เอาประกันภัย เช่น ผู้ให้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ตามการประกันภัยรถยนต์³⁷ เป็นต้น

5.4.2. ผู้รับโอนวัตถุที่เอาประกันภัย

ส่วนผู้รับโอนวัตถุที่เอาประกันภัยมีสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 875 เช่นผู้รับจ้างหรือจ่านำวัตถุที่เอาประกันภัย³⁸ เป็นต้น

ผู้รับประโยชน์ที่เป็นบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่ผู้เอาประกันภัยและผู้รับโอนวัตถุที่เอาประกันภัยย่อมใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือฟ้องคดีได้ในนามของตนเอง

จากการศึกษาสัญญาประกันวินาศภัยและการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จะทำให้ทราบถึงลักษณะของสัญญาประกันวินาศภัยและหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในเบื้องต้น อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะ ประเภทและผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในบทต่อไป

³⁶ ไพโรจน์ วายุภาพและสิทธิโชค ศรีเจริญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพฯ : จีริชการพิมพ์, 2541) , หน้า 120-121.

³⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 32/2521

³⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 2094-2095/2526

ประเภทและผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ในบทนี้จะมุ่งหมายที่จะชี้ให้เห็นถึงปัญหาและสาเหตุของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน รวบรวมลักษณะต้องสงสัยที่อาจก่อให้เกิดการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เช่น ลักษณะความเสียหายอันก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล ลักษณะส่วนตัวของผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล และประเภทของผู้ที่กระทำการฉ้อฉลประกันภัย เป็นต้น และจะศึกษารูปแบบการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในธุรกิจประกันวินาศภัย ทั้งนี้เนื่องจากสัญญาประกันวินาศภัยนั้นมีลักษณะพิเศษที่สามารถซื้อความคุ้มครองได้หลากหลายและสามารถใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาได้หลายครั้ง จึงเป็นที่มาของการศึกษาผลกระทบของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันวินาศภัยหนึ่งที่มีต่อสัญญาประกันวินาศภัยและสัญญาเพิ่มเติมอื่นว่าจะส่งผลเพียงไร และในประเด็นสุดท้ายจะศึกษาวิเคราะห์การพิสูจนความผิดในการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

1. ปัญหาของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ปัญหาเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยนั้น เป็นหนึ่งในปัญหาที่กำลังได้รับความสนใจจากหน่วยงานกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยและผู้รับประกันภัยประกันภัย เนื่องจากมูลค่าความเสียหายจากการฉ้อฉลในเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นสูงมาก จึงมีหน่วยงานต่าง ๆ ศึกษาวิจัยและเก็บสถิติเกี่ยวกับการฉ้อฉลประกันภัย เพื่อจะได้ทราบสถิติ รูปแบบและแนวโน้มของการฉ้อฉลประกันภัยและหาทางป้องกันปัญหาดังกล่าว เช่น สมาคมกำกับดูแลการฉ้อฉลประกันภัยนานาชาติ (International Association of Insurance Fraud Agencies หรือ I.A.I.F.A.) ระบุว่าปัญหาการฉ้อฉลประกันภัยเป็นปัญหาที่ได้รับการตระหนักกันอย่างกว้างขวางในระดับชาติและผลจากการฉ้อฉลดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียเป็นมูลค่าหลายพันล้านดอลลาร์¹ ทางด้านสมาคมผู้รับประกันภัยแห่งประเทศไทย (Association of British Insurers หรือ ABI) ได้สำรวจสถิติการฉ้อฉลในธุรกิจประกันภัยของประเทศไทยในปี 2005 (UK Insurance Commercial Fraud study 2005) พบว่าการ ฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหม

¹ International symposium on the prevention & control of financial fraud : Issues of insurance fraud, (Beijing, October 19-22, 1998) [Online] Available from http://www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/robi_pap.pdf, p 6.

ทดแทนของการประกันภัยทางการค้ามีมูลค่า 550 ล้านปอนด์ต่อปี² และการประกันภัยส่วนบุคคล (personal line insurance) มูลค่าสูงถึง 1 พันล้านปอนด์ต่อปี³ นอกจากสำรวจสถิติการฉ้อฉลในธุรกิจประกันภัยแล้ว ABI ยังมีการสำรวจทัศนคติที่มีต่อการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของชาวอังกฤษพบว่าประมาณหนึ่งในสี่ของชาวอังกฤษเห็นว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อผู้รับประกันภัยนั้นเป็นเรื่องปกติและหนึ่งในสิบของชาวอังกฤษจะกระทำการฉ้อฉลหากสามารถได้รับค่าสินไหมทดแทนตามที่เรียกร้องไปโดยฉ้อฉลจริง กล่าวคือผู้เอาประกันภัยมองว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ตรงกับความเป็นจริงนั้นถือเป็นเรื่องปกติและไม่ใช้ความผิดร้ายแรงที่น่ารังเกียจหรือสมควรได้รับการประณามดังเช่นการฉ้อฉลในกรณีอื่นๆ ทั้งนี้ จากสถิติและทัศนคติเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเช่นนี้ทำให้ธุรกิจประกันภัยต้องประสบกับปัญหาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอยู่เป็นประจำ ผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น นอกจากจะส่งผลกระทบต่อฐานะการเงินของผู้รับประกันภัย ความมั่นคงของธุรกิจประกันภัย และความเชื่อมั่นของผู้เอาประกันภัยและผู้ลงทุนแล้ว ยังส่งผลถึงผู้เอาประกันภัยที่บริษัทร้ายอื่นต้องแบกรับภาระเบี้ยประกันภัยที่สูงขึ้นด้วย ซึ่งหากสามารถลดปัญหาหรือหาทางป้องกันการฉ้อฉลของผู้เอาประกันภัยได้ จะเป็นส่งผลให้การดำเนินธุรกิจประกันภัยเป็นไปได้ตามหลักความยุติธรรม

2. ความหมายของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

การฉ้อฉล(fraud) ตามBlack's Law Dictionary⁴ นั้นหมายถึงการฉ้อโกง การหลอกลวง เจตนาที่จะบิดเบือนความจริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชักจูงให้บุคคลอื่นหลงเชื่อเช่นนั้นและเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งมีค่าใดๆของบุคคลอื่นหรือให้ได้มาซึ่งสิทธิทางกฎหมาย ซึ่งหากพบว่ามี การฉ้อฉล จะไม่มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนใดๆ หรือจะไม่มี การชำระหนี้⁵ แม้ว่าศาลจะตัดสินเช่นนั้นก็ตาม (Neither a settlement, even if sanctioned by the court, nor a payment will be allowed to stand if it has been obtained by fraud.)⁶

ส่วนสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่มีการฉ้อฉลหมายถึงสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นเท็จหรืออยู่บนพื้นฐานของการฉ้อฉลนั้นเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

² UK Insurance Commercial Fraud Study 2005 , [Online] Available from <http://www.abi.org.uk/BookShop/ResearchReports/Commercial%20Insurance%20Fraud%20v5.pdf> , p 3.

³ Ibid., p. 5.

⁴ Black's Law Dictionary 6 Edition. West Publishing , 1990.

⁵ Cook v. Wright [1861] 1 B.&S.559.

⁶ Stainton v. Carron Co.[1854]23 L.J.Ch.299.

ตั้งใจหลอกลวงผู้รับประกันภัย เพื่อที่จะได้รับเงินหรือประโยชน์อื่นใดมากกว่าที่ตนรู้ว่าควรได้รับ (A claim will be fraudulent or based on fraud when it is false and the persons making the claim intended to deceive the insurer by getting out of it money or some other benefit they know they have no right to.)⁷ และในคดี Wisenthal v World Auxiliary Insurance Corpn Ltd.⁸ วางหลักเรื่องการฉ้อฉลไว้ว่าการฉ้อฉลไม่ได้หมายถึงการโกหกเท่านั้น แต่หมายความถึงการได้รับประโยชน์ โดยทั่วไปแล้วจะหมายถึงทางการเงิน หรือทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายจากการโกหกหลอกลวงหรือเพื่อให้จ่ายค่าสินไหมทดแทนได้เร็วขึ้น ก็เพียงพอที่จะถือว่าเป็นการกระทำโดยฉ้อฉล

ทั้งนี้ ในภาษาอังกฤษ คำว่า “Fraud” มีความหมายได้ทั้งการฉ้อฉลในทางแพ่งและอาญา อย่างไรก็ตาม ในคำนิยามตามกฎหมายไทยนั้น “Fraud” จะมีนิยามที่แตกต่างกัน โดยในทางแพ่งจะเรียกว่าการฉ้อฉล ส่วนในทางอาญาจะเรียกว่าการฉ้อโกง

ความผิดฐานฉ้อฉลทางอาญานั้น จะต้องเกิดจากความตั้งใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง⁹ ที่จะหลอกลวงผู้รับประกันภัยให้ได้มาซึ่งการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือได้รับเกินกว่าความเป็นจริง ส่วนกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีขอบเขตที่กว้างขวางกว่าการฉ้อฉลทางอาญา กล่าวคือการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น ไม่เพียงจำกัดอยู่ในกรอบของการตั้งใจหลอกลวงของผู้เอาประกันภัยเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกรณีการไม่ระมัดระวัง ไม่ใส่ใจว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นจะเป็นจริงหรือเท็จ โดยผู้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะคำนึงแต่เพียงการได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น (Recklessly, not caring whether it is true or false, but only seeking to succeed in the claim.)¹⁰ จะเห็นได้ว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีคำนิยามที่กว้างกว่าการฉ้อฉลทางอาญา กรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ใช้คำว่า “ความไม่ระมัดระวัง (Reckless)” ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างกว่าการประมาทเลินเล่อร้ายแรง (Gross Negligence) และการประมาทเลินเล่อทั่วไป (Negligence) การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่า

⁷ Norton v Royal Fire and Accident Life Assurance Co [1885] 1 TLR 460 at 461 Coleridge L-CJ.

⁸ 38 L1 L Rep 54,54.

⁹ มีหลักจารีตประเพณีที่ว่า การประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเทียบเท่ากับการฉ้อฉล (magna culpa dolus est).

¹⁰ Lek v Matthews[1927] 29 LILR 141,145 per Viscount Sumner; Derry v Peek[1889] 12 App Cas 337. Von Braun v Australian Associated Motor Insurers[1998] 135 ACTR 1 ; NRG Victory Australia Ltd v Hudson [2003] WASCA 291. Derry v Peek[1889] 14 App Cas 337.

สินไหมทดแทนนั้นครอบคลุมไปถึงกรณีและผู้เอาประกันภัยเพิกเฉยที่รับรู้ข้อเท็จจริง โดยที่ผู้เอาประกันภัยนั้นสามารถจะรู้ข้อเท็จจริงได้ หากใช้ความพยายามเพียงเล็กน้อย ส่วนการกระทำอย่างไรจะถือว่าเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ใส่ใจนั้น ต้องพิจารณาจากวิญญูชนในฐานะเช่นนั้นและต้องอาศัยข้อเท็จจริงแต่ละกรณี

3. สาเหตุของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

สมาคมผู้กำกับดูแลธุรกิจประกันภัยนานาชาติ (International Association of Insurance Supervisor) หรือ IAIS มองว่าการฉ้อฉลนั้นถือว่าเป็นความเสี่ยงในธุรกิจประกันภัยประการหนึ่ง และมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการฉ้อฉลในธุรกิจประกันภัย 3 ประการ¹¹ นั่นคือแรงจูงใจ (motive/incentive) โอกาส (opportunity) และความเชื่อส่วนบุคคล (rationalisation)

ประการแรกคือแรงจูงใจ เช่นปัญหาทางการเงิน ความเครียดที่ได้รับความกดดันจากวัตถุประสงค์ของธุรกิจที่ไม่เป็นไปดังที่คาดหมาย (unrealistic business objectives) เป็นต้น ปัจจัยประการต่อมาคือ ผู้ฉ้อฉลต้องมีโอกาสที่จะทำการฉ้อฉลด้วย ซึ่งโอกาสของผู้เอาประกันภัยที่จะกระทำการฉ้อฉลนั้น อาจเกิดขึ้นจากกรรมธรรม์ประกันภัยที่ยังไม่รัดกุม ตลอดจนขาดกระบวนการและการควบคุมให้มีการป้องกันการฉ้อฉลก่อนที่ผู้ฉ้อฉลจะมีโอกาสและปัจจัยสุดท้ายคือ ความเชื่อส่วนบุคคลของผู้ฉ้อฉล เช่น ผู้รับประกันภัยกระทำการไม่น่าพึงพอใจ ตนมีสิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากได้จ่ายเบี้ยประกันภัยไปแล้ว ทศนคติที่ว่าผู้อื่นก็กระทำการเช่นนี้ (an every one does it attitude) อีกทั้งสังคมมักจะมองว่าการฉ้อฉลประกันภัยนั้น ไม่ใช่อาชญากรรมหรือเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้ใดได้รับความเสียหาย (a victimless crime)

จากการพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการฉ้อฉลทางประกันภัยแล้ว จะพบว่าผู้รับประกันภัยนั้นสามารถมีส่วนที่จะควบคุมการฉ้อฉลได้ ในปัจจัยที่ 2 และ 3 ได้ โดยสร้างนโยบายในการควบคุมดูแลไม่ให้ผู้เอาประกันภัยเกิดโอกาสในการฉ้อฉลและสร้างทัศนคติที่ดีในกับผู้เอาประกันภัยและสังคมให้ตระหนักถึงผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนว่าเป็นการกระทำที่มีขอบน่ารังเกียจ และไม่ใช่อาชญากรรมที่ไม่มีผู้ได้รับความเสียหายอีกต่อไป ผลการฉ้อฉลนั้น ทำให้ผู้เอาประกันภัยที่บริสุทธิ์ทั้งหลายเป็นผู้ได้รับความเสียหายจะต้องชำระเบี้ยประกันภัยสูงกว่าที่จำเป็น

¹¹ Guidance Paper on Preventing, Detecting And Remediying Fraud in Insurance Draft , June 2006 , p 7.

4. ลักษณะของความเสียหายอันก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน โดยฉ้อฉล

ลักษณะต้องสงสัยของความเสียหายอันก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนฉ้อฉล
มีดังนี้¹²

- 4.1 ความเสียหายเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วหลังเกิดความคุ้มครองไม่นาน หรือก่อนจะ
หยุดความคุ้มครองหรือทันทีที่มีการเพิ่มความคุ้มครองหรือเปลี่ยนแปลงในข้อตกลงตาม
สัญญา
- 4.2 ความเสียหายเกิดขึ้นหลังจากมีการชำระเบี้ยประกันภัยที่เลยกำหนดเป็นเวลานาน
- 4.3 ความเสียหายนั้นไม่มีการรายงานอย่างแพร่หลาย
- 4.4 มีความไม่เชื่อมโยงสอดคล้องกันระหว่างจำนวนที่เอาประกันภัยและลักษณะของ
ผู้เอาประกันภัยเช่นอายุ อาชีพ แนวทางการดำรงชีวิต เป็นต้น
- 4.5 ความเสียหายแท้จริงนั้นมีการเพิ่มเติมจำนวนสูงมากกว่าที่รายงานความเสียหาย
ไว้ในครั้งแรก
- 4.6 ความเสียหายที่ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นต่ำกว่ารายงานความ
เสียหายไว้ในครั้งแรกทำให้ผู้รับประกันภัยจะต้องตรวจสอบเพิ่มเติม
- 4.7 ส่วนได้เสียของผู้เอาประกันภัยนั้นไม่ชัดเจน ยังน่าสงสัย

5. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้ที่กระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่า สินไหมทดแทน

IAIS ได้สำรวจสถิติและรวบรวมข้อมูลของผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล
แล้ว พบว่าผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลที่ต้องสงสัยมักจะมีพฤติกรรมในการ
เรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ดังต่อไปนี้¹³

- 5.1 มีความก้าวร้าวสูงและกดดันให้มีการระงับข้อพิพาทโดยเร็ว โดยไม่ได้แสดงความ
รับผิดชอบใดๆ
- 5.2 สอบถามกระบวนการในการจัดการในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็น
ประจำ
- 5.3 จะแสดงความกราดเกรี้ยว หากได้รับคำแนะนำให้ปรึกษากับทนายความ ถ้า
ปัญหาในการตกลงค่าสินไหมทดแทนไม่สำเร็จโดยเร็ว

¹² Guidance Paper on Preventing, Detecting And Remediating Fraud in Insurance Draft ,
June 2006, p 35 .

¹³ Guidance Paper on Preventing, Detecting And Remediating Fraud in Insurance Draft ,
June 2006, p 34 .

- 5.4 ต้องการเงินสด
- 5.5 ประสงค์จะระงับข้อพิพาทเบื้องต้น มากกว่าดูจากพยานหลักฐานคำสืงใหม่ทดแทนในความเสียหาย
- 5.6 ไม่ให้ความร่วมมือในการพิจารณาและพยายามหลบเลี่ยงที่จะตอบคำถาม
- 5.7 ไม่ต้องการให้ครอบครัว เพื่อนหรือเพื่อนบ้านได้ทราบว่าจะเกิดอะไรขึ้น
- 5.8 ให้การไม่แน่นอนต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้เชี่ยวชาญหรือบุคคลภายนอก
- 5.9 มีความรู้อย่างดีเกี่ยวกับคำจำกัดความของการประกันภัยและกระบวนการใช้สิทธิเรียกร้องคำสืงใหม่ทดแทน
- 5.10 ได้ติดต่อหน่วยงานกลางหรือผู้รับประกันภัยทันทีก่อนที่จะมีการตรวจสอบความเสียหายที่ประกันภัยให้ความคุ้มครอง
- 5.11 เรียกร้องให้ชดใช้คำสืงใหม่ทดแทนโดยแยกชำระหลายบัญชี
- 5.12 มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลเรื่องที่อยู่ ธนาคาร เบอร์โทรศัพท์ ก่อนที่จะเกิดสิทธิเรียกร้องคำสืงใหม่ทดแทน
- 5.13 เรียกร้องให้ชำระเงินต่อบุคคลภายนอก
- 5.14 ยืนยันว่าจะใช้ผู้รับเหมา วิศวกร หรือผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ที่ตนระบุหรือใช้บุคคลดังกล่าว ที่เป็นญาติของตน
- 5.15 การเรียกร้องคำสืงใหม่ทดแทนนั้นเป็นแบบแผนมาก เช่น มีการอ้างคำแนะนำของทนายความหรือผู้เชี่ยวชาญในการรายงานเรียกร้องคำสืงใหม่ทดแทน
- 5.16 เปลี่ยนแปลงผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยเป็นประจำ
- 5.17 ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยเคยปฏิเสธการทำประกันภัยมาก่อน แต่ต่อมากลับเข้าทำประกันภัยโดยไม่คำนึงถึงเหตุที่ตนเคยปฏิเสธทำประกันภัยในครั้งก่อน
- 5.18 เคยถูกปฏิเสธไม่รับทำประกันภัยแล้ว ไม่ได้ระบุเหตุดังกล่าวเมื่อเข้าทำประกันภัยครั้งใหม่ในเวลาต่อมา
- 5.19 ยืนยันที่จะเปลี่ยนเงื่อนไขต่าง ๆ
- 5.20 ไม่มีหลักฐานในการใช้สิทธิเรียกร้องคำสืงใหม่ทดแทนของความเสียหายหลัก เช่น ใบเสร็จรับเงินหรือสำเนาเอกสารต่าง ๆ แต่มีหลักฐานเฉพาะกรณีความเสียหายย่อย
- 5.21 เอกสาร เช่น ใบเสร็จไม่มีการระบุหรือไม่ใส่ชื่อของผู้ซื้อ มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีความยุ่งเหยิงในเอกสาร
- 5.22 ไม่มีต้นฉบับ มีแต่สำเนา
- 5.23 ใบเสร็จใหม่ ไม่มีรายชั้บ สะอาดมาก โดยจะใช้อ้างสำหรับเหตุการณ์หรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดมานานแล้ว
- 5.24 ลงลายมือชื่อที่แตกต่างกันในแต่ละใบเสร็จ
- 5.25 วันที่ระบุน่าสงสัย เช่น วันหยุด หรือในชั่วโมงการทำงาน เป็นต้น
- 5.26 แสดงใบเสร็จของผู้รับประกันภัยที่ไม่มีอยู่จริง หยุดกิจการหรืออยู่ในช่วงล้มละลาย

- 5.27 ใบเสร็จมีวันที่แตกต่างกัน โดยระบุต่อเนื่องกัน
- 5.28 ไม่มีการระบุหน่วยเงินตราในใบเสร็จต่างชาติ
- 5.29 ใช้ใบเสร็จตามแบบ
- 5.30 ใบคำขอเอาประกันภัยยังไม่สมบูรณ์และ/หรือยังไม่มีการลงลายมือชื่อ
- 5.31 ใบคำขอใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนยังไม่สมบูรณ์และ/หรือยังไม่มีการลงลายมือชื่อ
- 5.32 มีการเปลี่ยนแปลงในใบคำขอใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เพื่อจะสร้างข้อมูลที่ได้รับความคุ้มครอง
- 5.33 มีความแตกต่างอย่างมากในวันที่ได้รับใบคำขอเอาประกันภัยและวันที่เริ่มต้นทำสัญญา
- 5.34 มีความไม่เชื่อมโยงสอดคล้องระหว่างใบคำขอเอาประกันภัยและใบคำขอใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน
- 5.35 มีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งแรก
- 5.36 เอกสารหลักฐานนั้นได้รับมาจากคู่สัญญาที่มีความเกี่ยวเนื่องกับผู้เอาประกันภัยหรือผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน
- 5.37 มีรายงานที่ไม่เชื่อมโยงสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- 5.38 เอกสารหลักฐานจากต่างประเทศ ซึ่งมีการใช้รูปแบบหรือเนื้อหาไม่ถูกต้อง เช่น การใช้ภาษาไม่ถูกต้อง เป็นต้น

6. ลักษณะส่วนตัวของผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล

ลักษณะส่วนตัวของผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลที่ต้องสงสัย มีดังนี้¹⁴

- 6.1 มีสถานะทางการเงินแย่มาก
- 6.2 อยู่ในพื้นที่ที่รู้กันว่าเป็นเขตที่มักเกิดการฉ้อฉล
- 6.3 มีความสัมพันธ์กับนักฉ้อฉลประกันภัยหรือกลุ่มอาชญากร
- 6.4 ครอบครัวของผู้เอาประกันภัยเพิ่งจะแยกทางหรือมีการหย่าร้าง
- 6.5 ผู้เอาประกันภัยตกงานหรือทำงานส่วนตัว
- 6.6 ให้อภัยปล่อยรับไปรษณีย์หรือโรงแรม หรือมีการย้ายที่อยู่หลายครั้ง ให้อภัยผิดหรือเบอร์โทรศัพท์ที่ไม่สอดคล้องกับที่อยู่
- 6.7 ผู้ถือกรรมธรรม์ประกันภัยเป็นหุ้นส่วนกับผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดย

¹⁴ Guidance Paper on Preventing, Detecting And Remediating Fraud in Insurance Draft , June 2006, p 35 .

ฉ้อฉล

- 6.8 ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลมีประวัติการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ดี และอาจมีการเพิ่มจำนวนค่าสินไหมทดแทน
- 6.9 มีความเกี่ยวพันบางส่วนระหว่างการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่าง ๆ
- 6.10 ไม่สามารถระบุตัวผู้ถือกรรมธรรม์ประกันภัย ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย
- 6.11 มีการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจำนวนสูงบ่อยครั้ง
- 6.12 ประวัติการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นไม่เปิดเผยต่อผู้รับประกันภัยรายอื่น
- 6.13 ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลยืนยันว่าการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น ควรจะมากกว่ามูลค่าของสิ่งของที่เสียหาย
- 6.14 ไม่สามารถติดต่อผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลตามช่องทางปกติได้

จากการรวบรวมข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้เป็นเพียงข้อต้องสงสัยเบื้องต้น อันจะเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบและหาทางป้องกันการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแต่ละรูปแบบให้เหมาะสมต่อไป

7. ประเภทของบุคคลที่กระทำการฉ้อฉลประกันภัย

นอกจากนี้ IAIS ยังได้แบ่งลักษณะบุคคลที่กระทำการฉ้อฉลประกันภัยเป็น 2 ประเภท ดังนี้¹⁵

7.1 ผู้ฉ้อฉลที่มีโอกาส(Opportunity Fraudster)

ผู้ฉ้อฉลที่มีโอกาส คือผู้มีสิทธิตามกฎหมายที่เห็นช่องทางการกระทำการฉ้อฉลและกระทำการฉ้อฉลประกันภัย เช่นอาจจะมองว่าผู้รับประกันภัยมีกองทุนมหาศาลและเห็นว่าการใช้สิทธิเรียกร้องเกินความเสียหายที่แท้จริงหรือการสร้างสิทธิเรียกร้องเอง เป็นเรื่องยอมรับได้ เพื่อชดเชยเบี้ยประกันภัยที่จ่ายไปในปีที่ล่วงไปแล้วที่ไม่มีการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือได้รับส่วนลดใดๆ หรือการฉ้อฉลภายในองค์กรผู้รับประกันภัยเอง(internal fraud) เช่นพนักงานผู้รับประกันภัยประกันภัยสร้างค่าใช้จ่ายที่เป็นเท็จหรือปลอมบัญชีของผู้รับประกันภัย เพื่อประโยชน์ของตน เป็นต้น

¹⁵ Guidance Paper on Preventing, Detecting And Remediating Fraud in Insurance Draft , May 2006 , p 8.

7.2 ผู้ฉ้อฉลมืออาชีพ (Professional Fraudster)

ผู้ฉ้อฉลมืออาชีพ คือกลุ่มบุคคลที่มีรายได้หลักมาจากการทำการฉ้อฉลสิทธิเรียกร้องใน ประกันภัยหรืออาชญากรรมอื่น ๆ กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะกระทำการฉ้อฉลไปเรื่อย ๆ และเป็น ประจำ จนกว่าจะถูกจับได้ โดยมีเป้าหมายคือผู้รับประกันภัยประกันภัยทั้งหลาย การฉ้อฉลนี้มี โครงสร้างที่ซับซ้อนและมีมูลค่าสูง (Complex and Expensive Fraud) เงินที่ได้รับมานั้น จะถูก นำไปในการฉ้อฉลประกันภัยที่ซับซ้อนในครั้งต่อไปและใช้เป็นเงินทุนในการประกอบ อาชญากรรมประเภทอื่น ๆ

จะเห็นได้ว่าหลักการฉ้อฉลของสากลนั้นมีขอบเขตที่กว้างขวางกว่าการฉ้อโกงในกฎหมาย ไทยซึ่งเป็นการฉ้อฉลทางอาญาลักษณะทรัพย์สินเท่านั้น โดยจะครอบคลุมความผิดที่มีได้เป็นความผิด อาญาอย่างชัดเจน ฉะนั้นผู้รับประกันภัยควรมีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการฉ้อฉลเพื่อศึกษารูปแบบ ของการฉ้อฉลที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนจัดตั้งระบบตรวจสอบ ป้องกันและบริหารจัดการ ความเสี่ยงที่เหมาะสมกับการฉ้อฉลประกันภัยทั้งในกรณีผู้ฉ้อฉลมือสมัครเล่นหรือมืออาชีพ อีกทั้ง ผู้รับประกันภัยควรมีการปรับปรุงนโยบายการป้องกันการฉ้อฉลอย่างสม่ำเสมอเพื่อรองรับการ ฉ้อฉลรูปแบบใหม่หรือการฉ้อฉลที่มีโครงสร้างซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ

การแสวงหาประโยชน์ที่เป็นการทุจริตในการประกันภัยนั้นเกิดได้ทุกขั้นตอนของกิจกรรม ประกันภัย การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นการกระทำทุจริตเอาจาก สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ตนเองพึงมีโดยชอบ หรือโดยการก่อกบฏ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิ เรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นจึงต้องศึกษารูปแบบการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่า สิณไหมทดแทนเพื่อนำมาวิเคราะห์ระดับของการฉ้อฉล อันมีผลต่อการจ่ายค่าสินไหมทดแทนและ สัญญาประกันภัย

ทั้งนี้การฉ้อฉลการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันวินาศภัยนั้นมี หลากหลายรูปแบบซึ่งมีระดับความรุนแรงในการฉ้อฉลที่แตกต่างกันและในปัจจุบันไทยยังไม่มี การวิเคราะห์และแบ่งแยกรูปแบบของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนใน สัญญาประกันวินาศภัยที่ครอบคลุมกับปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนั้น จะต้องศึกษาคำพิพากษาของ ต่างประเทศ เพื่อให้ทราบลักษณะของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้น จริงและนำมาวิเคราะห์ผลต่อสัญญาประกันวินาศภัยตามระดับของความรุนแรงของการฉ้อฉลใน แต่ละประเภท เพื่อหามาตรการจัดการกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนใน แต่ละประเภทให้เหมาะสม

8. การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของต่างประเทศ

8.1 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรก ๆ ที่เกิดการประกันภัยและมิตลาดประกันภัยที่ใหญ่ที่สุดของโลก กฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยทางทะเลของอังกฤษนั้นถูกนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติทางการค้าอย่างแพร่หลาย จนเป็นที่ยอมรับในฐานะกฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศ นั่นคือพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล 1745 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายประกันภัยฉบับแรกของโลกที่เป็นมาตรฐาน และพระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเลของอังกฤษนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีก 6 ครั้ง ซึ่งครั้งล่าสุดคือ ปี 1906 ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน¹⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 นั้นถูกร่างโดยผู้ร่างกฎหมายของรัฐสภา (Parliament Draftman) คือเซอร์แมคเคนซี ดัลเชลล์ ซาล์มเมอร์ เมื่อปีคริสตศักราช 1894 ซึ่งท่านได้รวบรวมหลักการสำคัญ ๆ ของการประกันภัยทางทะเลของอังกฤษไว้ในกฎหมายฉบับนี้

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือเรียกว่ากฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งกฎหมายส่วนหนึ่งเกิดจากคำพิพากษาของศาล กฎหมายประกันภัยทางทะเลก็เช่นกันไม่ใช่หลักกฎหมายที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติทางการค้าที่มีอยู่แล้ว แต่เป็นการประมวลรวบรวมเอาคำพิพากษาของศาลและวิธีปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับและบังคับใช้อยู่ในขณะนั้นเข้าไว้ด้วยกัน

เนื่องจากประเทศอังกฤษไม่มีการวางหลักเกณฑ์ในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็นลายลักษณ์อักษร อย่างไรก็ตามก็ยังมีแนวคิดว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นหน้าที่ประการหนึ่งตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงจะต้องศึกษาวิเคราะห์ลักษณะและผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเปรียบเทียบกับหลักสุจริตอย่างยิ่ง หากพิจารณากฎหมายใกล้เคียงที่เป็นลายลักษณ์อักษร จะพบว่ากฎหมายทางทะเลของอังกฤษได้มีการวางหลักในเรื่องหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง ซึ่งกฎหมายฉบับนั้นคือพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 โดยได้บัญญัติเรื่องความสุจริตอย่างยิ่งไว้ในมาตรา 17 ว่าสัญญาประกันภัยทางทะเลนั้นตั้งบนพื้นฐานของหลักสุจริตอย่างยิ่งและถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดไม่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตอย่างยิ่งแล้ว คู่สัญญาอีกฝ่ายอาจจะบอกล้างสัญญาประกันภัยนั้นได้ (A contract of marine insurance is a contract based upon the utmost good faith, and, if the utmost good faith be not observed by either party, the contract may be avoided by the other party)

¹⁶ สิทธิโชค ศรีเจริญ, ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย, (กรุงเทพฯ : ประชุมทองการพิมพ์, 2528), หน้า 3.

มาตรา 17 ดังกล่าวเป็นการวางหลักอย่างกว้างของการดำรงไว้ซึ่งความสุจริตอย่างยิ่ง ซึ่งมิได้ระบุขอบเขตที่ชัดเจนว่าจะกระทำก่อนหรือขยายไปถึงหลังทำสัญญาประกันภัยด้วย ซึ่งโดยลักษณะของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นจะเกิดขึ้นช่วงหลังทำสัญญาประกันภัยและจากการพิจารณาคำพิพากษาบางคดีแล้ว จะพบว่ามีกรวางหลักที่ขยายขอบเขตของหลักสุจริตอย่างยิ่งออกไปภายหลังทำสัญญาประกันภัยด้วย กล่าวคือคู่สัญญาในสัญญาประกันภัยจะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริตอย่างยิ่งตลอดเวลาตามสัญญา จึงเกิดปัญหาว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็นหนึ่งในหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 หรือไม่

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของการวินิจฉัยในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของอังกฤษที่เป็นประเทศระบบกฎหมายจารีตประเพณีนั้น จะต้องศึกษาจากแนวคิดของผู้พิพากษาและคำพิพากษาต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบความเป็นมาและวิวัฒนาการของการวินิจฉัยเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

คดีที่สำคัญเกี่ยวกับการพิจารณาเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของประเทศไทย

ในช่วงแรก ๆ นั้นจะมีแนวคิดโดยทั่วไปว่าหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยมีอยู่ถึงช่วงเวลาเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งเห็นได้จากกรณีของผู้พิพากษา Mathew L.J. อธิบายไว้ในคำพิพากษา *Boulton v Houlder Bros & Co*¹⁷ ว่า การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญในกรมธรรม์ประกันภัยที่ว่าผู้รับประกันภัยจะต้องได้รับการปฏิบัติด้วยความสุจริต ไม่เพียงในช่วงเวลาก่อนรับความเสี่ยงภัยเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงระหว่างช่วงปฏิบัติการตามสัญญาด้วย

ผู้พิพากษา Hoffman L.J. ในคดี *Orakpo v Barclays Insurance Services*¹⁸ เห็นว่าไม่มีเหตุผลใดที่หน้าที่โดยสุจริตของผู้เอาประกันภัยจะสิ้นสุดลงเมื่อสัญญาประกันภัยเกิดขึ้น เหตุผลที่หน้าที่สุจริตของผู้เอาประกันภัยยังคงต้องมีอยู่นั้นคือโดยธรรมชาติของความเสี่ยงภัยที่จะเกิดขึ้นส่วนใหญ่จะอยู่ในความตระหนักรู้ของผู้เอาประกันภัย ซึ่งแทบจะมีอยู่น้อยมากที่ผู้รับประกันภัยจะได้ล่วงรู้ เขาเห็นว่าผู้รับประกันภัยสมควรจะได้รับความไว้วางใจในตัวผู้เอาประกันภัยในช่วงเวลาใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนด้วยความสุจริตด้วย

¹⁷ [1904] 1 K.B. 784

¹⁸ [1995] 1 L.R.L.R. 443.

ส่วนคดีสำคัญที่มีการวินิจฉัยว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น เป็นการไม่ปฏิบัติตามหลักสุจริตอย่างยิ่งตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 คือคดี *The Litsion Pride* ระหว่าง *Black King Shipping Corporation v. Mark Ronald Massie*¹⁹ ซึ่งศาลได้ตีความขยายขอบเขตหน้าที่ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 ว่าหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งซึ่งแต่เดิมถือว่าอยู่เฉพาะก่อนทำสัญญาประกันภัย ให้ครอบคลุมตลอดระยะเวลาที่คู่สัญญามีความผูกพันตามสัญญาประกันภัยด้วย (throughout the contractual relationship)

ข้อเท็จจริงมีว่าโจทก์ที่ 1 ซึ่งเป็นเจ้าของเรือ *Litsion Pride* ได้ให้บุคคลอื่นเช่าเรือดังกล่าว เพื่อนำสินค้าจากบริเวณอ่าวเปอร์เซียมายังยุโรปในปี ค.ศ.1982 ซึ่งเป็นช่วงระหว่างสงครามอิรัก-อิหร่าน บริเวณอ่าวเปอร์เซียขณะนั้นถือว่าเป็นเขตอันตรายซึ่งตามข้อกำหนดของกรมธรรม์ประกันภัยประกันภัยตัวเรือแล้ว จะไม่คุ้มครองความสูญเสียที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปในเขตอันตรายดังกล่าว เว้นแต่ผู้รับประกันภัยจะได้รับการแจ้งโดยเร็วที่สุดเท่าที่สามารถทำได้และจ่ายเบี้ยประกันภัยเพิ่มให้แก่ผู้รับประกันภัย เรือ *Litsion Pride* เข้าไปในเขตช่องแคบฮอร์มุซ ในวันที่ 2 กรกฎาคม 2525 เพื่อจะเข้าไปเทียบท่าบันดาร์ โคโมนี (Bandar Khomeini) ระหว่างเดินทางในวันที่ 9 สิงหาคม 2525 ได้ถูกจรวดยิงเสียหาย ต่อมาในวันที่ 11 สิงหาคม 2525 ได้มีการแจ้งความเสียหายไปที่นายหน้าประกันภัยและในวันที่ 12 สิงหาคม 2525 นายหน้าประกันภัยได้รับแจ้งจากเรือ *Litsion Pride* ว่าเรือจะเดินทางเข้าไปในเขตอันตรายดังกล่าวโดยเจตหมาย มีการลงวันที่ย้อนหลังเป็นวันที่ 2 สิงหาคม 2525 โจทก์ที่ 1 เป็นเจ้าของเรือดังกล่าวและโจทก์ที่ 2 ซึ่งเป็นผู้รับจ้างนอเรือได้เรียกให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ผู้รับประกันภัยต่อสู้ว่าไม่ต้องรับผิด เนื่องจากเจ้าของเรือและหรือนายหน้าของเรือได้ทำการฉ้อฉลโดยส่งจดหมายลงวันที่ย้อนหลังแจ้งกำหนดการที่เรือจะเข้าไปในเขตอันตรายให้ผู้รับประกันภัยทราบ ภายหลังเรือได้เกิดความเสียหายแล้ว ทั้งยังปฏิบัติหน้าที่ต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่งต่อผู้รับประกันภัยด้วย

ในชั้นพิจารณาทั้งนายโจทก์และนายจำเลยต่างยอมรับว่าบทบัญญัติมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไปเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันภัยนั้นใช้บังคับกับกรณีทั้งก่อนทำสัญญาและหลังทำสัญญา ทั้งยังได้วินิจฉัยด้วยว่าผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ในการไม่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยการฉ้อฉลและไม่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเป็นการปฏิบัติผิดต่อหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตอย่างยิ่ง โดยเห็นว่าหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่แฝงอยู่ในข้อกำหนดกรมธรรม์ประกันภัย (“the duty not to make fraudulent claims and not to make claims in breach of the duty of utmost good faith is an implied term of the policy”) และผู้พิพากษา Hirst J. เห็นว่าเจ้าของเรือและนายหน้าประกันภัยได้ทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อง

¹⁹ [1985]1 Lloyd's Rep.437 .

ค่าสินไหมทดแทนและได้ปฏิบัติหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงตัดสินให้ผู้รับประกันภัยชนะคดี²⁰

ในคดี *Litsion Pride* ผู้พิพากษา Hirst พิจารณาว่าการไม่ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา (the obligation not to make a fraudulent claim as an element of the post contractual duty of utmost good faith)²¹ และเป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่ขยายขอบเขตมาจากการแถลงเท็จหรือปกปิดข้อเท็จจริง²² นั่นคือ ผู้พิพากษา Hirst ได้เปลี่ยนขอบเขตของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้กว้างขึ้น²³

คำวินิจฉัยของผู้พิพากษา Hirst J. ในคดี *The Litsion Pride* ได้รับการสนับสนุนและอธิบายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นใน คดี *The Captain Panagos D.P.* ระหว่าง *Continental Illinois National Bank & Trust Co. of Chicago and Xenofen Maritime S.A. & Alliance Assurance Co.Ltd*²⁴

ข้อเท็จจริงมีว่า เจ้าของเรือ *Captain Panagos* ได้รู้เห็นยินยอมให้นายเรือจมเรือดังกล่าวลงและจุดไฟเรือเพื่อเอาประกันภัย แม้ว่าในหลักปฏิบัติตามสัญญาประกันภัยทางทะเลแล้ว การเกิดไฟไหม้ เรือเสียหายซึ่งมีการกระทำโดยจงใจ จะไม่มีผลกระทบต่อความสมบูรณ์ในการเรียกร้องสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก็ตาม แต่ในคดีดังกล่าวนี้ผู้รับประกันภัยได้ต่อสู้เป็นประเด็นขึ้นมาด้วยว่า ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นด้วยสาเหตุอันหนึ่งและการที่ผู้เอาประกันภัยฉ้อฉลหรือกระทำการอันไม่สุจริตในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยอ้างว่าความเสียหายเกิดขึ้นโดยสาเหตุอีกอันหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นโดยความบังเอิญ แต่ความจริงแล้วความเสียหายดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ หากเกิดจากความจงใจหรืออยู่ในความรู้เห็นยินยอมของผู้เอาประกันภัย

²⁰ มนุ รักษ์วัฒนกุล . พัฒนาการปัจจุบันของหน้าที่ต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันภัย , วารสารธรรมศาสตร์ 32 : 1 (มีนาคม 2545) , หน้า 113-114.

²¹ *Britton v Royal Ins Co*[1866] 4 F&F 905,909 per Willes J. ;*Continental Illinois National Bank & Trust Co of Chicago v Alliance Assurance Co Ltd*(*The Captain Panagos DP*) [1986]2 Lloyd's Rep 470,512 per Evans J .

²² [1985] 1 Lloyd's Rep 437,512.

²³ *Banque Keyser Ullmann S.A. v. Skandia Insurance Co. Ltd. and Others* , [U.K.] , [1987] 1 Lloyd's Rep. 69 at 93.

²⁴ [1986] 2 Lloyd's Rep 511.

สิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยย่อมระงับไปโดยการที่ผู้เอาประกันภัยกระทำการฉ้อฉล หรือกระทำการโดยไม่สุจริตในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว²⁵

คดี *Orakpo v Barclays Insurance Services*²⁶ ผู้พิพากษา Staughton สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินจริงทั้งหมด (grossly exaggerated) นั้นเป็นการผิดหน้าที่ตามหลักสุจริต

ต่อมาคดี *The Star Sea ระหว่าง Manifest Shipping & Co.Ltd. V. Uni-Polaris Insurance Co.Ltd. And La Reunion Europeene*²⁷ มีข้อเท็จจริงว่าผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยอันเนื่องมาจากความสูญเสียชีวิต (Constructive Total Loss) จากอุบัติเหตุของเรือ *The Star Sea* ผู้รับประกันภัยยกข้อต่อสู้ 2 ประเด็น หนึ่งในประเด็นนั้นคือ ผู้เอาประกันภัยกระทำผิดหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งในการแจ้งเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน นั่นคือผู้เอาประกันภัยและทนายที่ปรึกษากฎหมาย (solicitor) แจ้งเท็จเกี่ยวกับค่าให้การของพยานและปกปิดรายงานของผู้เชี่ยวชาญ (expert reports) ที่เกี่ยวกับไฟไหม้ในครั้งแรกของเรือลำอื่นที่มาด้วยกัน ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน รายงานของผู้เชี่ยวชาญนี้ถือเป็นหลักฐานที่สำคัญ แต่สิทธิพิเศษนี้ไม่นำไปพิจารณา ในวันที่สองของการพิจารณาคดี ข้อต่อสู้ของผู้รับประกันภัยนั้นมีฐานมาจากการตัดสินในคดี *the Litsion Pride* เขาอ้างว่าผู้เอาประกันภัยกระทำการฉ้อฉลขณะยื่นข้อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนและถือว่าเป็นการผิดหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล 1906 และแม้ว่าผู้เอาประกันภัยไม่ได้กระทำการฉ้อฉล ก็ยังมีการกระทำผิดหน้าที่โดยไม่เหมาะสม (culpable conduct) ซึ่งถือว่าเป็นการฉ้อฉลอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ศาลเห็นว่าสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่จะถือได้ว่าเป็นการฉ้อฉลนั้นจะต้องมีความชัดเจน ถ้าไม่มีการฉ้อฉล ก็จะถือว่ามีความผิดตามมาตรา 17 ไม่ได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการกระทำที่จะเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นต้องอยู่ในขอบเขตของการฉ้อฉลเสียก่อน อย่างไรก็ตาม แม้ผู้เอาประกันภัยฉ้อฉล ก็มีได้ทำให้ผู้รับประกันภัยมีข้อโต้แย้งที่จะไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทน

อย่างไรก็ดี ผู้รับประกันภัยได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลชั้นต้นมายัง House of Lords และ House of Lords ได้ตัดสินในประเด็นเกี่ยวกับหน้าที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตอย่างยิ่งว่า กรณีเป็นที่ยอมรับว่าหน้าที่ต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่งตามมาตรา 17 บังคับใช้แม้ภายหลังสัญญาประกันภัยได้เกิดขึ้นแล้ว แต่ขอบเขตของหน้าที่ก่อนการทำสัญญาและ

²⁵ มนู รักรัตนกุล . พัฒนาการปัจจุบันของหน้าที่ต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันภัย , วารสารธรรมศาสตร์ 32 : 1 (มีนาคม 2545) , หน้า 114-115.

²⁶ [1995] LRLR 443.

²⁷ [1997] 1 Lloyd's Rep.360.

ภายหลังการทำสัญญาอย่างไม่เหมือนกัน และหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงตามบทบัญญัติ มาตรา 18-20 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 นี้ใช้ เฉพาะกับกรณีก่อนทำสัญญาประกันภัยเท่านั้น²⁸ ทั้งนี้ House of Lord ได้อ้างคำตัดสินของ Cory v Patton²⁹ สนับสนุนว่า หน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในการเปิดเผยความจริงอันเป็นเป็นสาระสำคัญ เกี่ยวกับภัยที่รับเสี่ยงโดยผู้รับประกันภัยภายหลังจากการที่ผู้เอาประกันภัยได้ผูกพันตามสัญญา ประกันภัยจะไม่มีอยู่อีกต่อไป และอ้างคำตัดสินคดี Commercial Union Assurance Co v Niger Co Ltd, Niger Co Ltd V Guardian Assurance Co Ltd³⁰ ว่าผู้เอาประกันภัยไม่มีหน้าที่ต้อง เปิดเผยข้อเท็จจริงอันหากผู้รับประกันภัยได้ทราบแล้ว จะจงใจให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญา ภายหลังทำสัญญาแล้ว ดังนั้น ภายหลังทำสัญญาแล้ว หากผู้เอาประกันภัยไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่ง ตนได้ทราบ ซึ่งจะจงใจให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญา ก็ไม่ถือว่าผู้เอาประกันภัยปฏิบัติผิด หน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 17 แต่อย่างใด³¹

คดี *K/S Merc-Scandia XXXXII v. Certain Lloyd's Underwriters หรือ The Mercandian Continent*³²

มีข้อเท็จจริงดังนี้ ผู้เอาประกันภัยคือผู้ซ่อมเรือที่ประเทศทริเนดัด(Trinidad) ภายใต้ กรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก เจ้าของเรือฟ้องร้องผู้เอาประกันภัยเนื่องจาก ประมาทก่อให้เกิดความเสียหายระหว่างซ่อมเรือ ความรับผิดชอบเกิดขึ้นเมื่อเจ้าของเรือเรียกร้อง ค่าเสียหายจากผู้เอาประกันภัยภายใต้สัญญาซ่อมเรือ ผู้เอาประกันภัยโต้แย้งต่อศาลอังกฤษ ว่า ผู้ช่วยกรรมการไม่มีอำนาจ ในการนี้กรรมการผู้จัดการและผู้บริหารของผู้เอาประกันภัยจึงต้องทำ จดหมายปลอมเพื่อยืนยันในเรื่องดังกล่าว ผู้รับประกันภัยพบว่าเป็นจดหมายปลอม จึงปฏิเสธการ ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

ศาลชั้นต้นตัดสินว่าการปลอมจดหมายนั้นมีการกระทำโดยฉ้อฉล แต่การฉ้อฉลดังกล่าว ไม่ใช่สาระสำคัญที่มีผลต่อความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยที่จะต้องชดใช้ให้กับเจ้าของเรือภายใต้ กรมธรรม์ประกันภัยความรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก ผู้รับประกันภัยจึงอุทธรณ์ต่อศาล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁸ [2001] 1 ALL ER 743 , ใน มนุ รัทวัฒน์กุล . พัฒนาการปัจจุบันของหน้าที่ต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันภัย , วารสารธรรมศาสตร์ 32 : 1 (มีนาคม 2545) , หน้า 116.

²⁹ [1872] LR 7 QB, เรื่องเดียวกัน หน้า 116.

³⁰ [1992] 13 LIL Rep 75, เรื่องเดียวกัน หน้า 116.

³¹ เรื่องเดียวกัน , หน้า 116.

³² [2000] 2 Llyod's Rep. 357 .

ศาลอุทธรณ์ได้วางหลักในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไว้ว่า

1. ผู้รับประกันภัยยกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยสำหรับการฉ้อฉลเพียงเท่าที่ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยจะได้รับผลกระทบ หรือเมื่อการฉ้อฉลรุนแรง จนผู้รับประกันภัยสามารถบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยได้ ตามหลักการผิดสัญญา (Ultimately, the case held that insurers should only be able to 'avoid' a policy for fraud where the insurer's ultimate liability was affected, or when the fraud was so serious it enabled the insurer to repudiate the policy for fundamental breach of contract.)

2. การให้ข้อมูล (the giving of information) เป็นผลมาจากข้อสัญญาโดยชัดแจ้งซึ่งต้องปฏิบัติตามหลักสุจริต อย่างไรก็ดี เนื่องจากจากการให้ข้อมูลเป็นหน้าที่ตามสัญญา การเยียวยาสำหรับการฉ้อฉลในการให้ข้อมูล จึงต้องใช้การเยียวยาตามหลักสัญญา (the contractual remedies)

คดี *The Aegeon* ระหว่าง *Konstantinos Agapitos v Agnew and others*³³

ในปี 2002 คดีดังกล่าวมีถือว่าเป็นคดีสำคัญอย่างยิ่งที่วางรากฐานในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ข้อเท็จจริงมีดังนี้ ผู้เอาประกันภัยคือเจ้าของเรือชื่อ Aegeon ได้ทำประกันภัยความเสี่ยงของลำตัวเรือ(hull)และเครื่องยนต์ด้านข้าง(Machinery Port) ขณะจอดพักและบำรุงรักษาเครื่องยนต์เป็นเวลา 6 เดือนตั้งแต่วันที่ 9 สิงหาคม 1995 และกรมธรรม์ประกันภัยประกันภัยนั้นมีคำรับรองว่าจะมีการบำรุงรักษาและงานเกี่ยวกับความร้อน(hot works)จะมีกำหนดเวลาเริ่มในอนาคตอนใกล้ คำรับรองแอล.เอส.เอ(London Salvage Association)และคำแนะนำทั้งหลายจะมีผลก่อนที่จะมีการทำงานเกี่ยวกับความร้อนบนเรือ ผู้เอาประกันภัยได้แจ้งว่าจะเริ่มทำงานเกี่ยวกับความร้อนในวันที่ 24 มกราคม 1996 ถึงผู้รับประกันภัยผ่านทางนายหน้าและผู้รับประกันภัยก็ได้ตอบกลับและย้ำว่า คำรับรองแอล.เอส.เอและคำแนะนำทั้งหลายจะมีผลก่อนที่จะมีการทำงานเกี่ยวกับความร้อนบนเรือ ต่อมาได้ทำคำรับรองแอล.เอส.เอ(warranted LSA certificate updated) ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 1996 และผู้รับประกันภัยยินยอมขยายระยะเวลาความคุ้มครองออกไปอีก 2 เดือน แต่เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 1996 กลับมีการทำงานเกี่ยวกับความร้อนเป็นเหตุให้เกิดไฟไหม้และเป็นผลให้เรือเสียหายทั้งหมด(total loss)

ผู้รับประกันภัยยกข้อต่อสู้ว่าผู้เอาประกันภัยกระทำการผิดคำรับรองโดยเริ่มทำงานเกี่ยวกับความร้อนโดยไม่ได้รับการอนุมัติจากผู้สำรวจของแอล.เอส.เอและผู้รับประกันภัยอ้างถึงค่าแถลงการณ์ของพยานซึ่งเป็นคนงานทันทีหลังเกิดเหตุว่าเจ้าของเรือผู้เอาประกันภัยกล่าวเท็จ

³³ [2002] Lloyd's Rep IR 573.

เกี่ยวกับวันที่เริ่มทำงานเกี่ยวกับความร้อน ผู้เอาประกันภัยแถลงข้อมูลเท็จหลังจากมีการว่าความว่าไม่มีการทำงานเกี่ยวกับความร้อนเกิดขึ้นก่อนวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 1996

คดีนี้มีการตัดสินว่าหน้าที่ไม่เรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลในนั้นใช้บังคับเฉพาะช่วงก่อนการฟ้องร้องดำเนินคดีเท่านั้น และศาลมีแนวโน้มที่จะวางหลักว่า

- 1) การใช้วิธีการหรืออุปกรณ์เรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลนั้นถือว่าเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนอย่างหนึ่ง
- 2) หน้าที่ไม่เรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลนั้นอยู่นอกขอบเขตของมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906

ต่อมา ในคดี *Direct Line Insurance v Khan*³⁴ ผู้เอาประกันภัยทำประกันอัคคีภัยและสัญญาเพิ่มเติมซึ่งจะได้รับความคุ้มครองตัวอาคารแบบการจัดทดแทนหรือการทำให้คืนกลับสภาพเดิม (Reinstatement) ,ทรัพย์สินภายในอาคารแบบการจัดหาทรัพย์สินทดแทน (Replacement) และค่าเช่าที่อยู่อาศัยในระหว่างซ่อมแซมอาคารและต่อมาได้รับความเสียหายจากภัยที่เอาประกันภัยไว้ดังกล่าว แต่ผู้รับประกันภัยพบว่าสัญญาเช่าและใบเสร็จรับเงินในการเช่านั้นเป็นเท็จ เนื่องจากแท้จริงแล้วที่อยู่อาศัยในระหว่างซ่อมแซมอาคารเป็นของผู้เอาประกันภัยเอง

ศาลตัดสินว่าแม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะได้รับความเสียหายจริง แต่การฉ้อฉลนั้นถือว่าเป็นสาระสำคัญ ดังนั้น ผู้รับประกันภัยมีสิทธิปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในครั้งนั้นทั้งหมด (reject the entire claims)

ส่วนในคดี *Alfred McAlpine v BAI(Run off)Ltd*³⁵ มีการพิจารณาว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนนั้นถือว่าเป็นการทำผิดเงื่อนไขสัญญาโดยปริยาย(an innominate term) ซึ่งในการพิจารณาจะดูจากธรรมชาติและน้ำหนักของผลการผิดเงื่อนไข หากการผิดเงื่อนไขนั้นมีความร้ายแรง หรือการผิดเงื่อนไขนั้นทำให้คู่สัญญาที่สุจริต(ในที่นี้หมายถึงผู้รับประกันภัย)ได้รับความเสียหาย ผู้รับประกันภัยมีสิทธิปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนและบอกเลิกสัญญาได้ แต่ถ้าการผิดเงื่อนไขไม่ก่อให้เกิดความเสียหายถึงระดับที่ผู้รับประกันภัยได้รับความเสียหายอย่างร้ายแรงหรือก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยมีสิทธิปฏิเสธค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่ฉ้อฉลนั้น แต่ไม่สามารถปฏิเสธความรับผิดตามสัญญาทั้งหมดได้³⁶

³⁴ [2002] Lloyd's Rep IR 151.

³⁵ [2000] 1 Lloyd's Rep 437.

³⁶ [2001] 2 Lloyd's Rep 563 para.14 in *Aryusri Kumbunlue, The Duty of Utmost Good Faith and the London Commercial Insurance Market Practice* , Doctor of Philosophy ,

ในคดี *Friends Provident Life & Pensions Ltd v Sirius International Insurance Corp.*³⁷ การเยียวยาในการผิดเงื่อนไขโดยปริยายนี้จะได้รับค่าเสียหายโดยไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาและในคดี *Mercandian* มีเงื่อนไขให้ผู้เอาประกันภัยจะต้องแจ้งผู้รับประกันภัยเมื่อมีเหตุการณ์น่าเชื่อได้ว่าจะเกิดเหตุตามที่เอาประกันภัยไว้ อันทำให้การพิจารณาคดีในศาลใช้เวลายาวนานกว่าที่ควรซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น ทั้งนี้โดยปกติแล้ว ผู้รับประกันภัยทั้งหลายจะมีข้อกำหนดให้ได้รับการเยียวยาในสัญญา เช่น หากการผิดเงื่อนไขนั้นมีผลรุนแรง ผู้รับประกันภัยมีสิทธิปฏิเสธการชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือยกเลิกกรมธรรม์ประกันภัย หรือหากมีความรุนแรงไม่มากนัก จะกำหนดให้มีการชำระเฉพาะค่าเสียหายก็ได้

ส่วนกรณีที่ผู้รับประกันภัยที่ได้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยที่ฉ้อฉลไปแล้ว จะได้รับการชดเชยเงินคืน แต่ไม่มีสิทธิจะได้รับค่าเสียหายที่เกิดจากการผิดสัญญาและค่าใช้จ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวน³⁸

สรุปคือศาลอังกฤษมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนว่ากฎหมายต้องไม่สนับสนุนให้ผู้เอาประกันภัยที่ฉ้อฉลเห็นว่าถ้าเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลมีสำเร็จ ก็ไม่เสียประโยชน์อะไรเลย และมีแนวโน้มที่จะวางหลักว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต้องแยกออกจากหลักสุจริตอย่างยิ่งและหากผู้เอาประกันภัยกระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแล้ว ผู้รับประกันภัยอาจไม่ปฏิเสธการชดเชยค่าสินไหมทดแทน โดยจะเรียกร้องค่าเสียหายแทน

8.2 ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียนั้นมีกฎหมายเกี่ยวกับสัญญาประกันภัย คือ พระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 โดยมีเหตุผลในการร่างกฎหมายฉบับดังกล่าวคือเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคต่อผลที่รุนแรงที่เกิดจากการปรับใช้กฎหมายจารีตประเพณีกับสัญญาประกันภัยที่ใช้อยู่ในขณะนั้น โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวเกิดขึ้นตามคำแนะนำของคณะกรรมการปฏิรูปกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย (the Australian Law Reform Commission หรือ

Faculty of Law, Arts & Social & Sciences , School of Law , University of Southampton, 2005 , p 42.

³⁷ [2005] 2 All ER 145 per Mance L.J. and Sir William Aldous , in *Ibids* , p 43.

³⁸ *London Assurance v. Clarke* [1937] 57 L.I.L.R.254.

ALRC)³⁹ โดยในปี 1982 ALRC ได้มีการจัดทำรายงานการสัมมนาฉบับที่ 20 (Seminar Report No.20) เรื่องสัญญาประกันภัย ซึ่งมีการร่างกฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัยของ ALRC ที่ครอบคลุมเนื้อหาทุกแง่มุมของสัญญาประกันภัย⁴⁰ ตั้งแต่แรกเริ่มสัญญาจนถึงช่วงการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน(From formation to claims)⁴¹ ซึ่งต่อมาในปี 1984 รัฐสภาของออสเตรเลียออกพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ซึ่งแทบจะไม่มีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมจากร่างกฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัยของ ALRC⁴²

พระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 (Insurance Contract Act 1984) ได้วางหลักในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ในมาตรา 56 และให้สิทธิในการยกเลิกสัญญาประกันวินาศภัยไว้ในมาตรา 60

³⁹ คุณ Ian Campbell สมาชิกวุฒิสภาของประเทศออสเตรเลียในขณะนั้น ได้กล่าวถึงเหตุที่มีการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 อ้างถึงใน Review of the Insurance Contract Act [online] Available from :

<http://www.treasurer.gov.au/atr/content/pressreleases/2003/087.asp> , p 1.

⁴⁰ ตามมาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ระบุไว้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 นั้นจะไม่ใช่กับสัญญาประกันภัยทางทะเล, สัญญาประกันภัยต่อ, สัญญาค่าชดเชยแรงงาน , สัญญาเอ็กซ์พอร์ตเครดิต และสัญญาประกันภัยคุ้มครองความรับผิดชอบผู้ประสพภัยจากรถภาคบังคับ

⁴¹ Merkin Robert. Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006ommission, [2006] , อ้างถึงใน <http://eprints.soton.ac.uk/27860/>, p 8.

⁴² รายงานของ ALRC ถือว่าเป็นคำอธิบายของพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 : Commercial Union Co of Australia Ltd V Ferrcom Pty Ltd [1991] 22 NSWLR 389, per Kirby P; CIC Insurance Ltd v Bankstown Football Club Ltd[1997] 187 CLR 384. อ้างถึงใน Merkin, Robert [2006] Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. London, UK: Edinburgh, Scotland, Law Commission: Scottish Law Commission, <http://eprints.soton.ac.uk/27860> , p 8.

มาตรา 56 แห่ง พระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ⁴³

(1) หากมีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือผู้ใดที่มีผู้ใช้เอาประกันภัยกระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ผู้รับประกันภัยไม่สามารถบอกล้างสัญญาประกันภัยได้ แต่มีสิทธิปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

(2) ในกระบวนการใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวข้องกับการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หากใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลนั้นเป็นเพียงส่วนเล็กน้อย ไม่สำคัญและถ้าไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เหลืออยู่เลย จะเป็นเรื่องที่ไม่ยุติธรรมอย่างมากแล้ว ศาลอาจจะสั่งให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่เหลือได้

(3) ในการใช้อำนาจตาม(2) ศาลจะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นในการยับยั้ง(deter)การกระทำที่เป็นการฉ้อฉลและข้อเท็จจริงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

จากบทบัญญัติมาตรา 56 จะต้องแสดงให้เห็นว่า⁴⁴

1. การฉ้อฉลสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่กล่าวอ้างนั้นเป็นเพียงส่วนเล็กน้อยหรือไม่สำคัญ

2. การปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทน จะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ซึ่งผู้รับประกันภัยอาจจะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยต้องจ่ายอยู่แล้วหากเกิดความเสียหายและในแง่ของเบี้ยประกันภัยที่ได้รับมาแล้ว

⁴³ 56 (1) Where a claim under a contract of insurance, or a claim made under this Act against an insurer by a person who is not the insured under a contract of insurance, is made fraudulently, the insurer may not avoid the contract but may refuse payment of the claim.

56 (2) In any proceedings in relation to such a claim, the court may, if only a minimal or insignificant part of the claim is made fraudulently and non payment of the remainder of the claim would be harsh and unfair, order the insurer to pay, in relation to the claim, such amount (if any) as is just and equitable in the circumstances.

56 (3) In exercising the power conferred by subsection (2), the court shall have regard to the need to deter fraudulent conduct in relation to insurance but may also have regard to any other relevant matter.

⁴⁴ The Australian Insurance Institute . Associateship General Programme : Law of Insurance and Commerce Subject 110 , 1989 , p 93.

มาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ⁴⁵

มาตรา 60 (1) (e)

ตามสัญญาประกันวินาศภัย หากผู้เอาประกันภัยกระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยหรือภายใต้สัญญาประกันภัยอื่น ไม่ว่าต่อผู้รับประกันภัยที่พิพาทหรือผู้รับประกันภัยรายอื่น ที่ให้ความคุ้มครองในช่วงเวลาใด ๆ ระหว่างที่สัญญาประกันภัยแรกให้ความคุ้มครอง ผู้รับประกันภัยอาจยกเลิกสัญญาประกันภัยได้

สิทธิในการยกเลิกสัญญาประกันวินาศภัย ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสัญญาประกันวินาศภัย ซึ่งสัญญาส่วนมากจะมีเงื่อนไขในการยกเลิกสัญญาประกันภัยของคู่สัญญาโดยมิได้ระบุว่าต้องกล่าวอ้างเหตุผลอันใด อย่างไรก็ดี ALRC เห็นว่าผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ให้เหตุผลประกอบการตัดสินใจยกเลิกสัญญาประกันภัยเช่นเดียวกับการปฏิเสธมิให้ความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย⁴⁶ ในสัญญาประกันวินาศภัยจะกำหนดเงื่อนไขในการยกเลิกสัญญาว่าหากผู้รับประกันภัยเป็นฝ่ายยกเลิกสัญญา จะต้องมีการแจ้งให้ผู้เอาประกันภัยทราบ แต่ไม่ได้ก่อบริการให้ผู้เอาประกันภัยโต้แย้งการยกเลิกสัญญาของผู้รับประกันภัยได้

ในการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้รับประกันภัยไม่สามารถบอกล้างสัญญาประกันภัยได้ แต่จะสามารถปฏิเสธการชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ตามมาตรา 56 นอกจากนี้ยังสามารถใช้สิทธิยกเลิกสัญญาประกันภัยภายใต้มาตรา 60 ได้อีกด้วย อย่างไรก็ตามการยกเลิกสัญญาของผู้รับประกันภัย(ไม่รวมผู้รับประกันชีวิต)นั้นไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่จะต้องมีการแจ้งตามมาตรา 59 เสียก่อนนั่นคือในสัญญาประกันวินาศภัยจะต้องแจ้งล่วงหน้าภายใน 14 วัน ทั้งนี้ Robert Merkin⁴⁷ มองว่าสิทธิในการยกเลิกสัญญานั้นถือว่าเป็นอาวุธที่ไม่ค่อยเหมาะสมเท่าใดนัก โดยท่านเสนอแนะว่าควรจะมีขอบเขตของการใช้สิทธินี้ โดยให้กรรมธรรม์ประกันภัยยังคงดำเนินต่อไปในรูปแบบอื่น ๆ นั้นมีความเหมาะสมกว่าการยินยอมให้ผู้รับ

⁴⁵ 60 (1) Where, in relation to a contract of general insurance:

(e) the insured has made a fraudulent claim under the contract or under some other contract of insurance (whether with the insurer concerned or with some other insurer) that provides insurance cover during any part of the period during which the first mentioned contract provides insurance cover;
the insurer may cancel the contract.

⁴⁶ The Australian Insurance Institute . Associateship General Programme : Law of Insurance and Commerce Subject 110 , 1989 , p 64.

⁴⁷ ศาสตราจารย์โรเบิร์ต เมอร์คิน แห่งมหาวิทยาลัยเซาธ์แฮมตัน ประเทศอังกฤษ

ประกันภัยปฏิเสธการให้ความคุ้มครอง⁴⁸ ผู้วิจัยเห็นว่า การก่อให้เกิดสิทธิยกเลิกสัญญาตามมาตรา 60 นั้นเป็นบทลงโทษที่รุนแรงและไม่สมควรนำมาใช้กับการพิจารณาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของประเทศไทย ซึ่งจะเป็นการทำลายเสรีภาพในการทำสัญญาที่เกินควร อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองว่าแนวคิดดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากกฎหมายจารีตประเพณีที่มีความเคร่งครัดและเน้นลงโทษเชิงยับยั้งป้องกัน

คดีที่สำคัญของออสเตรเลีย

*Tiep Thi To v Australian Associated Motor Insurers Ltd.*⁴⁹

มีข้อเท็จจริงดังนี้ ผู้เอาประกันภัยได้รับความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ประเภทหนึ่ง ในวันที่ 9 พฤษภาคม 1997 ลูกชายของผู้เอาประกันภัยซึ่งไม่ได้รับใบอนุญาตขับขี่รถยนต์ได้นำรถคันเอาประกันภัยดังกล่าวไปขับขี่ โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัย รถคันเอาประกันภัยเกิดอุบัติเหตุ หลังจากเกิดเหตุได้สามวัน ผู้เอาประกันภัยแจ้งความต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจว่ารถคันเอาประกันภัยได้รับความเสียหายและถูกขโมยโดยแก๊งค์วัยรุ่น ในวันที่ถัดมาผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อผู้รับประกันภัยและแจ้งเรื่องเท็จดังกล่าว ผู้เอาประกันภัยแจ้งเรื่องเท็จเพราะเข้าใจผิดว่ากรมธรรม์ประกันภัยไม่คุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้น หากผู้ขับขี่ไม่ใช่ผู้เอาประกันภัยหรือไม่ได้รับความยินยอมซึ่งเป็นความเข้าใจที่ผิด กรมธรรม์ประกันภัยคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวรถ แม้ว่าผู้ขับขี่จะไม่ได้รับใบอนุญาตขับขี่หรือไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เอาประกันภัยก็ตาม

ศาล Magistrate ตัดสินว่ากรณีเช่นนี้ไม่เป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุการณดังกล่าวอยู่ภายใต้ความคุ้มครองตามกรมธรรม์ประกันภัย ศาลพบว่าผู้เอาประกันภัยกระทำผิดหน้าที่สุจริตตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัยคริสต์ศักราช 1984 แต่ผู้รับประกันภัยมิได้รับความเสียหายจากการผิดหน้าที่ตามมาตรา 54(1)⁵⁰ เพราะผู้รับประกันภัยไม่ได้เสียเปรียบแต่อย่างใด หรืออาจกล่าวได้ว่ามาตรา 54(1) ทำ

⁴⁸ Merkin Robert. *Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform.* [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> ,2006, p 37-38.

⁴⁹ [2001] VSCA 48.

⁵⁰ Section 54(1) had the effect that where, under the contract, the insurer could refuse to pay a claim because of an act of the insured or of the third party occurring after entry in to the contract, "the insurer may not refuse to pay a claim by reason only of that act but the

ให้ผู้รับประกันภัยลืมนโอกาสในการปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดนั้นเอง อย่างไรก็ตาม ความรับผิดของผู้เอาประกันภัยจะลดลงตามที่ผู้รับประกันภัยได้รับความเสียหายอันเป็นผลจากการกระทำนั้น

ผู้รับประกันภัยอุทธรณ์ต่อศาลฎีกา ซึ่งมีประเด็น ดังนี้

(A) ผู้เอาประกันภัย

(a) แจ้งเหตุแห่งการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็นเท็จ และ

(b) ได้กระทำเช่นนั้น โดยมีวัตถุประสงค์จะได้รับประโยชน์ เมื่อมีการเข้าใจผิด จะไม่มีการได้รับผลประโยชน์ใด ๆ ซึ่งเป็นความผิดพลาดของศาล Magistrate ที่ตัดสินว่ากรณีเช่นนี้ไม่เป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ภายใต้มาตรา 56(1) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984

(B) ศาล Magistrate ปรับใช้กฎหมายมาตรา 56(1) โดยผิดพลาด ซึ่งมาตรา 56(1) กำหนดให้ผู้รับประกันภัยสามารถปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทนได้

ศาลตัดสินว่าสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพราะผู้เอาประกันภัยเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยรู้ว่าเป็นการแจ้งเท็จและมีวัตถุประสงค์ที่จะหลอกลวงผู้รับประกันภัยและได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เอาประกันภัยเชื่อว่าตนไม่มีสิทธิได้รับ ศาลกล่าวถึงคดี ในคดี Norton v Royal Fire and Life Assurance Co⁵¹ โดยผู้พิพากษา Coleridge CJ ว่าเขาได้ทั้งประเด็นไว้ให้คณะลูกขุนว่าข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นการฉ้อฉลในแง่ที่ผู้เอาประกันภัยมีวัตถุประสงค์ที่จะหลอกลวงหรือฉ้อโกงผู้รับประกันภัยเพื่อจะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยเชื่อว่าตนไม่มีสิทธิได้รับ ซึ่งศาลได้เพิ่มคำว่า “หรือเชื่อว่า(or believed)” หลังคำว่า “รู้(knew)” และตัดสินว่าเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะได้รับความเสียหายที่แท้จริง ก็ตาม

ผู้เอาประกันภัยอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ยกอุทธรณ์และตัดสินไว้ว่า

(1) มาตรา 56 ไม่ได้เปลี่ยนหลักจารีตประเพณีที่ว่าผู้รับประกันภัยไม่จำเป็นต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนที่ฉ้อฉล ไม่ว่าจะมีความเสียหายภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยหรือไม่ก็ตาม⁵²

---

insurer's liability in respect of the claim is reduced by the amount that fairly represents the extent to which the insurer's interests were prejudiced as a result of that act.”

⁵¹ [1885] 1 TLR 460 at 461 , อ้างถึงโดย Tiep Thi To v Australian Associated Motor Insurers Ltd.

⁵² Khoury v Government Insurance Office[NSW] [1984] 165 CLR 622 at 638 ยืนยันตาม , อ้างถึงโดย Tiep Thi To v Australian Associated Motor Insurers Ltd.

(2) การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นการฉ้อฉลเพราะลูกชายของผู้เอาประกันภัยชโยมรดไป ซึ่งพิจารณาตามคำนิยามของ “การชโยม (theft)” ในมาตรา 73(14)(a) แห่งพระราชบัญญัติอาชญากรรม คริสต์ศักราช 1958

ผู้พิพากษา Buchanan และผู้พิพากษา Charles ต่างเห็นชอบว่าการแจ้งเท็จเพื่อให้ผู้รับประกันภัยชโยมรดไปใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 56(1) ผู้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนส่วนใหญ่รู้ว่าตนไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามที่เรียกร้องไป ส่วนผู้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่โกหกโดยเข้าใจผิดก็ถือว่าเป็นการกระทำไม่สุจริตเช่นกัน

(3) ความหมายของคำว่า “โดยฉ้อฉล (fraudulently)” ในมาตรา 56 ไม่ถือตามกฎหมายว่าด้วยการร่วมกันฉ้อโกง (the crime of conspiracy to defraud) ...⁵³

(4) มาตรา 56 ไม่ได้แยกแยะความแตกต่างระหว่างการฉ้อฉล “ที่เป็นสาระสำคัญ” และ “ไม่เป็นสาระสำคัญ” และไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะเปลี่ยนแปลงหลักจารีตประเพณี

(5) การฉ้อฉลนี้เกี่ยวข้องกับจำนวนหรือผลประโยชน์ทั้งหมดที่เรียกร้อง ดังนั้นไม่ต้องพิจารณามาตรา 56(2)

แม้ว่าประเทศออสเตรเลียจะออกหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยเฉพาะตามมาตรา 56 และ 60 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 แต่พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวก็มิได้มีความประสงค์จะเปลี่ยนแปลงหลักจารีตประเพณีแต่อย่างใดและศาลคงไว้ซึ่งดุลยพินิจในการพิจารณาคดีตามความเป็นธรรมภายใต้กรอบของกฎหมาย

9. ประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

9.1 ในประเทศไทย

เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานกลางใดในไทยที่จะศึกษาสถิติ ลักษณะและประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของการประกันวินาศภัย ดังเช่นในต่างประเทศ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลพบว่าการสำรวจรูปแบบการทุจริตในการประกันภัยรถยนต์

⁵³ GRE Insurance Ltd v Ormsby [1982] 29 SASR 498. มีความเห็นต่างไป ,อ้างถึงโดย Tjep Thi To v Australian Associated Motor Insurers Ltd.

โดยมีการศึกษาพบว่าผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์จากการสัญญาประกันภัยมีรูปแบบการทุจริตในประเทศไทยจำนวน 19 รูปแบบ ดังนี้⁵⁴

- 9.1.1 เปลี่ยนตัวคนขับรถ
  - 9.1.2 เช่าซื้อรถ นำรถไปทำประกันภัยแล้วขายรถโดยแจ้งความว่ารถหาย
  - 9.1.3 เปลี่ยนตัวคนขับรถ
  - 9.1.4 รถตกถนนโดยไม่มีคู่กรณีแต่อ้างว่ารถคันที่ทำประกันภัยเฉี่ยวชนจนตกถนน
  - 9.1.5 แจ้งว่ารถที่เอาประกันภัยไว้หาย ต่อมาพบรถแต่อุปกรณ์ของรถหายไป
  - 9.1.6 รถคันที่เกิดเหตุไม่มีประกันภัยแต่นำรถอีกคันหนึ่งที่มีประกันภัยมาเป็นรถคันที่เกิดเหตุ
  - 9.1.7 จัดฉากรถชนกัน
  - 9.1.8 ปลอมใบอนุญาตให้ขับซึ่รถยนต์
  - 9.1.9 สลับสับเปลี่ยนตัวคนขับซึ่รถจักรยานยนต์กับคนซ้อนท้าย
  - 9.1.10 ผู้บาดเจ็บนำหลักฐานทางการแพทย์ปลอมไปเบิกเงินจากหลายผู้รับประกันภัย
  - 9.1.11 แจ้งความต่อพนักงานสอบสวนว่ารถคันที่เอาประกันภัยหาย ต่อมาพบรถจอดทิ้งไว้มีรอยชนเสียหาย
  - 9.1.12 ปลอมบันทึกประจำวันของพนักงานสอบสวน
  - 9.1.13 นำซากรถไปทำประกันภัย แล้วแจ้งว่ารถหาย
  - 9.1.14 ใช้หลักฐานปลอมเช่าซื้อรถแล้วนำไปแจ้งว่ารถหาย
  - 9.1.15 ขับรถชนท้ายผู้อื่นแล้วหลบหนี แจ้งผู้รับประกันภัยประกันภัยว่ารถชนขอบทาง
  - 9.1.16 รถจักรยานยนต์คันเดียวแต่ทำประกันภัยไว้หลายผู้รับประกันภัย ปลอมเอกสารใบเสร็จค่ารักษาพยาบาล
  - 9.1.17 อ้างว่ารถคันที่เอาประกันภัยเป็นฝ่ายผิด แล้วให้พนักงานสอบสวนเปรียบเทียบปรับ ผู้ที่ขับรถแต่ปลอมลายมือชื่อคนขับ
  - 9.1.18 ผู้เอาประกันภัยมีรถหลายคันทำประกันภัยบางคัน เมื่อรถคันที่ไม่ได้ทำประกันภัยเกิดอุบัติเหตุ จะมีการเปลี่ยนกับรถคันที่เอาประกันภัยไว้
  - 9.1.19 แกล้งขับรถตนเองชนกับคันอื่นเพื่อรับค่าสินไหมทดแทน
- อย่างไรก็ดี การสำรวจรูปแบบดังกล่าวเป็นเพียงการรวบรวมข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์เท่านั้น ซึ่งหากจะมีการแบ่งประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เพื่อศึกษาผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น จะต้องแบ่งตามความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

⁵⁴ ไพฑูรย์ เพิ่มศิริวิศาล . การสำรวจรูปแบบการทุจริตการประกันภัยรถยนต์. การวิจัยพัฒนาวิชาการตำรวจ ส่วนวิชาการสืบสวนและสอบสวน โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2544 , หน้า 53-54.

9.2 ในต่างประเทศ

การจำแนกประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นสามารถแบ่งได้หลายแบบ ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกที่จะนำเสนอการพิจารณาประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เกิดจากปัจจัยในกรณีความเสียหายที่แท้จริงและกรณีไม่มีความเสียหายแท้จริงเพราะจะทำให้พิจารณาผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ไม่มีความเสียหายที่แท้จริง และการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีมีความเสียหายที่แท้จริง ซึ่งจะอธิบายประกอบกับคำพิพากษาต่าง ๆ ดังนี้

9.2.1 กรณีไม่มีความเสียหายที่แท้จริง

9.2.1.1 ตั้งใจก่อความเสียหาย (Losses deliberately brought by the assured)

ประเทศอังกฤษ

มาตรา 55(2) (a) แห่ง Marine Insurance Act 1906⁵⁵ ซึ่งอยู่ในหมวดการสูญเสียและการละทิ้ง (Loss and Abandon) ได้วางหลักข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยไว้ว่ากรณีผู้

⁵⁵ Section 55 Included and excluded losses.-...

(2) In particular, -...

(a) the insurer is not liable for any loss attributable to the wilful misconduct of the assured, but, unless the policy otherwise provides, he is liable for any loss proximately caused by a peril insured against, even though the loss would not have happened but for the misconduct or negligence of the master or crew.

มาตรา 55 การสูญเสียต่าง ๆ ที่รวมถึงและไม่รวมถึง

(2) โดยเฉพาะ, -...

(a) ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบสำหรับความสูญเสียอันเนื่องมาจากการกระทำโดยมิชอบด้วยความเจตนาของผู้เอาประกันภัย, แต่, ถ้ากรมธรรม์ประกันภัยไม่ระบุเป็นอย่างอื่น, เขาต้องรับผิดชอบสำหรับความสูญเสียใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากภัยอันตรายที่เอาประกันภัยไว้เป็นต้นเหตุอื่น

เอาประกันภัยฉ้อฉลโดยเจตนาให้วัตถุที่เอาประกันภัยไว้ได้รับความเสียหายหรือถูกทำลายเพื่อตน จะได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยประกันภัย⁵⁶ กรณีเช่นนี้ถือว่าเป็นการกระทำ ความผิดโดยเจตนา (Wilful Misconduct of the Assured)

9.2.1.2 การรายงานเท็จในสถานการณ์แห่งความเสียหาย (False descriptions as to circumstances of loss) หรือการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ไม่มีอยู่จริง

ประเทศอังกฤษ

จะขอยกตัวอย่างที่ตัดสินโดยคณะกรรมการระงับข้อพิพาททางการเงินของประเทศ อังกฤษ (Financial Ombudsman Service หรือ FOS)⁵⁷ คือคดี FOS ที่ 42/5⁵⁸ โดยให้ข้อมูล ในการโจรกรรมเป็นเท็จ

ผู้รับประกันภัยมีสิทธิบอกเลิกสัญญาประกันภัยได้ในวันที่มีการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหม ทดแทนอันเป็นเท็จ

คุณ G ผู้เอาประกันภัยเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทรัพย์สินหลายรายการที่ถูกขโมยใน บ้านตามกรรมธรรม์ประกันภัยโจรกรรม หนึ่งในนั้นคือ DVD สตาร์วอร์ ผู้ประเมินความเสียหาย เห็นว่าอาจจะมีการฉ้อฉลเกิดขึ้น เพราะช่วงเวลาดังกล่าว DVD สตาร์ วอร์ยังไม่มีการนำวางขายใน ตลาด ผู้รับประกันภัยปฏิเสธการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนและบอกเลิกสัญญาประกันภัย ของคุณ G ตั้งแต่วันที่มีการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล อย่างไรก็ตาม ผู้เอา

ไกลซ์ดี แม้ว่าความสูญเสียนั้นจะไม่เกิดขึ้น แต่มีการกระทำมิชอบหรือประมาทเลินเล่อของนายเรือ หรือลูกเรือ

⁵⁶ มาตรา 55(2) (a) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 มี ลักษณะคล้ายคลึงกันกับมาตรา 879 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือความเสียหายของ วัตถุที่เอาประกันภัยอันเกิดมาจากการฉ้อโกงโดยผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบ ในความเสียหายนั้น

⁵⁷ เป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระซึ่งให้บริการการระงับข้อพิพาทระหว่างผู้บริโภคและองค์กรธุรกิจที่ ให้บริการทางการเงิน คำนิยามดังกล่าว อ้างถึงใน <http://www.financial-ombudsman.org.uk/>, p 1.

⁵⁸ Ombudsman News : Insurance Fraud: case studies , [online] Available from http://www.financialombudsman.org.uk/publications/ombudsman-news/42/42_ins_fraud.htm

ประกันภัยอ้างว่ามีการอ้างชื่อDVD ผิดพลาด และความผิดพลาดนั้น ผู้รับประกันภัยไม่ควรจะบอกเลิกสัญญาประกันภัย

ผู้เอาประกันภัยนำคดีสู่การพิจารณาของ FOS แต่คำร้องถูกปฏิเสธ เนื่องจากมีความชัดเจนว่าผู้เอาประกันภัยฉ้อฉลผู้รับประกันภัย มีหลักฐานแสดงว่าสิ่งนี้ได้เลยเหตุแห่งความสงสัยในการกระทำผิดของผู้เอาประกันภัยแล้วมากกว่าการชั่งน้ำหนักจากพยานหลักฐาน เพราะผู้เอาประกันภัยอ้างในสิ่งที่เขาไม่เคยเป็นเจ้าของ ตามพยานหลักฐานอย่างสูงนั้นแสดงให้เห็นว่าผู้เอาประกันภัยมีความผิดฐานฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แม้ว่าเขาจะมี DVD เรื่องอื่นที่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนซึ่งได้รับความเสียหายจริง เขาก็มีความพยายามที่จะฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแล้ว

มูลค่าของ DVD นั้นน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด แต่FOS มองว่าไม่ใช่กรณีการบริสุทธ์หรือลดจำนวนที่เกินความเสียหายที่แท้จริง ผู้เอาประกันภัยไม่ซื่อสัตย์ในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในสิ่งที่เขาไม่มีสิทธิ ซึ่งพิจารณาตามหลักสัญญาประกันภัยและผิดหน้าที่ของผู้ถือกรรมธรรม์ประกันภัยในการปฏิบัติตามหน้าที่โดยสุจริตเมื่อยื่นขอใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

FOS เห็นว่าการตัดสินใจของผู้รับประกันภัยจึงชอบแล้วเพราะผู้เอาประกันภัยกระทำการฉ้อฉลโดยพยายามที่เรียกร้องในสิ่งที่เขาไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด

9.2.1.3 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนซ้ำซ้อน

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนซ้ำซ้อนเป็นกรณีไม่มีความเสียหายที่แท้จริงอย่างหนึ่ง ซึ่งขอยกตัวอย่างคดีอังกฤษ ดังนี้

ประเทศอังกฤษ

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนซ้ำซ้อนนั้นคือกรณีที่ผู้เอาประกันภัยใช้ประโยชน์จากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งแรก มาแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งต่อมาโดยอาศัยเหตุวินาศภัยเดียวกัน ซึ่งผลลงโทษก็คือผู้เอาประกันภัยจะไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ ภายใต้การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งที่สอง แต่มีการโต้แย้งของสภาผู้รับประกันภัยในคดี *Britton v. Royal Insurance Co.*⁵⁹ ว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนครั้งที่สองครั้งย่อมมีผลต่อการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งแรกเพราะอาศัย

⁵⁹ [1866] 4 F.&F. 905.

เหตุวินาศภัยเดียวกันในการสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นการสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งสองแยกออกจากกันไม่ได้ (two issues were inseperatable) ซึ่งจะมีผลให้การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งแรกที่มีได้ฉ้อฉล เสียไปด้วย หนึ่งในคดีนี้ ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากกรมธรรม์ประกันอัคคีภัยเต็มวงเงินเอาประกันภัยจำนวน 550 ปอนด์ ซึ่งผู้เอาประกันภัยเคยเรียกร้องมาก่อนแล้วจากเหตุการณ์เดียวกัน โดยผู้เอาประกันภัยเปลี่ยนชื่อและที่อยู่ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งที่สอง ผู้พิพากษา Willes ตั้งประเด็นต่อคณะลูกขุนเฉพาะในประเด็นที่ว่า การกระทำครั้งหลังเป็นการฉ้อฉลหรือไม่เท่านั้น เนื่องจากผู้พิพากษา Willes เห็นว่าการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนซ้ำซ้อนนั้นเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งที่สองเท่านั้น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งแรกนั้นไม่พบว่ามีการฉ้อฉล ประกอบกับสัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาแห่งการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน トラบที่ไม่มีการฉ้อฉลในครั้งแรก ผู้เอาประกันภัยย่อมไม่เสียสิทธิในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งแรก ซึ่งการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนซ้ำซ้อนนี้มีความแตกต่างจากการตั้งใจก่ออัคคีภัย (wilful arson) ของผู้เอาประกันภัย เนื่องจากการตั้งใจก่อภัยของผู้เอาประกันภัยนั้น ทำให้สัญญาประกันภัยเสียไปถึงรากเหง้าแห่งสัญญา (the go-bye to the origin of the fire)⁶⁰

นั้นแสดงให้เห็นว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีความแตกต่างจากกรณีผู้เอาประกันภัยก่อภัยโดยตั้งใจ เพื่อประสงค์เรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นจึงไม่สมควรใช้บทลงโทษเดียวกัน เพราะการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นไม่มีความรุนแรงถึงขนาดทำลายความสมบูรณ์ของสัญญา อันจะทำให้ผู้เอาประกันภัยสูญเสียประโยชน์ที่แท้จริงตามสัญญาประกันภัย ก็จะกลายเป็นผลเสียต่อผู้เอาประกันภัยและธุรกิจประกันภัย

9.2.2 กรณีมีความเสียหายที่แท้จริง

9.2.2.1 การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริง (Exaggerated Claims)

ประเทศอังกฤษ

แนวคำพิพากษาเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงนั้น มีอยู่มากมาย ซึ่งในแนวคำพิพากษาในช่วงแรก⁶¹ นั้นจะพิจารณาตามเกณฑ์อัตราส่วนระหว่างการ

⁶⁰ Ray Hodgkin . *Insurance Law*, (Cavendish Publishing Limited, 1998) , p 528.

⁶¹ Central Bank of India Ltd. V. Guardian Assurance Co. Ltd.[1936] 54 L.I.L.Rep.247.

การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงกว่าสิบเท่า นั้นถือว่าการฉ้อฉล

เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงกับความเสียหายที่แท้จริง ต่อมาศาลเริ่มยอมรับว่าการเรียกร้องเกินความเสียหายที่แท้จริงที่มีมูลค่าสูงนั้น อาจจะไม่ใช่การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินจริงเพื่อใช้เจรจาต่อรองกับผู้รับประกันภัยเท่านั้นเนื่องจากผู้เอาประกันภัยมองว่าผู้รับประกันภัยมักจะกดราคาให้ต่ำกว่าความเป็นจริงในการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ผู้เอาประกันภัยจึงเพิ่มมูลค่าในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน⁶² จึงเกิดแนวคิดว่าการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงนั้นอาจจะไม่เกี่ยวข้องหรือจำเป็นต้องการกระทำที่ฉ้อฉลเสมอไป (An exaggerated claim is not inherently and necessarily fraudulent) หรือการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงเพียงเล็กน้อยนั้น อาจจะไม่ถือว่าเป็นการฉ้อฉลก็ได้ (Merely to exaggerate a claim may not amount to fraud.)⁶³

คดีที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริง

(1) คดี Ewer v. National Employers' Mutual General Insurance Association⁶⁴ ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงในสินค้ามือสองในราคาสินค้าใหม่ ซึ่งเป็นสินค้าที่หรูหราและมีราคา (preposterously and extravagant) นั้น ศาลมองว่าเป็นการให้มูลค่าของสินค้าและใช้เพื่อการต่อรองราคามากกว่าการมีเจตนาที่ฉ้อฉล

(2) คดี Norton v. Royal Fire & Life Assurance Co.⁶⁵ ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใต้กรมธรรม์ประกันอัคคีภัยในสินค้าที่มีมูลค่าแท้จริงประมาณ 80-100 ปอนด์ ในราคาเรียกร้องต่อผู้รับประกันภัยจำนวน 196 ปอนด์ ทั้งนี้ระหว่างเจรจาต่อรองกับผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัยได้ลดมูลค่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเหลือเพียง 87 ปอนด์ ผู้รับประกันภัยไม่ตกลงราคาดังกล่าว ผู้เอาประกันภัยจึงยื่นฟ้องต่อศาลในมูลค่าการฟ้องร้องให้ผู้รับประกันภัยชดเชยค่าสินไหมทดแทนจำนวน 150 ปอนด์ ศาลได้วางหลักไว้อย่างน่าสนใจว่าการเพิ่มราคาเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสูงขึ้นกว่าปกติเพียงเล็กน้อยนั้นไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยฉ้อฉลเสมอไป (Mere inflation of the claim was not synonymous with fraud) และศาลเห็นว่าแท้จริงแล้ว ผู้เอาประกันภัยนั้นมีความประสงค์ที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในมูลค่า 87 ปอนด์เท่านั้น การลดจำนวนเงินที่เรียกร้องในระหว่างการเจรจากับผู้รับประกันภัยเป็นจำนวนใกล้เคียงกับความเสียหายที่แท้จริงก่อนเข้าสู่กระบวนการศาลหรืออนุญาโตตุลาการนั้น เป็นการแสดงให้เห็น

⁶² Ray Hodgkin . *Insurance Law*, (Cavendish Publishing Limited, 1998) , p 697-698.

⁶³ Ibid , p 528.

⁶⁴ [1937] 2 All E.R. 193.

⁶⁵ [1886] 1 T.L.R.460.

เห็นว่าเจตนาที่แท้จริงของผู้เอาประกันภัยนั้นไม่ได้มุ่งหวังจะหลอกลวงผู้รับประกันภัยมากกว่าสิทธิที่ตนได้รับ ผู้เอาประกันภัยเพียงใช้ราคาเป็นเครื่องตอรองเท่านั้น

(3) คดี *Galloway v Guardian Royal Exchange (UK) Ltd.*⁶⁶

คดีนี้ได้วางหลักไว้ว่าจะไม่ใช่หลักเกณฑ์เพียงพิจารณาโดยอาศัยการเปรียบเทียบอัตราส่วนความเสียหายที่แท้จริงและการฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงอีกต่อไป

จากรายงานประจำปี⁶⁷ของสำนักงานคณะกรรมการระงับข้อพิพาททางประกันภัย (Insurance Ombudsman Bureau หรือ IOB) พบว่าในหลายคดี การตีราคาของผู้รับประกันภัยต่ำกว่าความเป็นจริงและเป็นราคาที่ IOB เห็นว่าเป็นราคาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้เอาประกันภัย IOB เองจึงแนะนำให้ผู้เอาประกันภัยเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในจำนวนที่สูงขึ้นและ IOB ได้ตั้งคำถามที่น่าคิดในทางกลับกันว่าการตีราคาเพื่อชดใช้ค่าสินไหมทดแทนต่ำเกินไปนั้นเป็นการกระทำที่ผิดหน้าที่ตามหลักสุจริตโดยผู้รับประกันภัยหรือไม่ ซึ่งเป็นที่มาของแนวคิดที่ว่า การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพียงเล็กน้อย ไม่สมควรพิจารณาว่าเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

คำพิพากษาในช่วงแรก ๆ ไม่มีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานอย่างไร จึงมีการเปรียบเทียบจะเห็นได้จากในบางคดีศาลมีความเห็นว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงนั้นเป็นมาตรการในเงื่อนไขที่เด็ดขาด (absolute) และมีอัตราส่วนที่สัมพันธ์กัน (proportional) ดังนั้นการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงในจำนวนเงินที่เป็นสาระสำคัญจะเป็นการฉ้อฉลเสมอ แต่อย่างไรก็ดี บางคดีก็พิจารณาจากอัตราส่วนที่สัมพันธ์กัน เช่น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงจำนวน 2,000 ปอนด์ไม่ถือว่าเป็นการฉ้อฉลเมื่อความเสียหายสิ้นเชิงที่แท้จริงมีจำนวนมากกว่า 300 เท่า⁶⁸

จากข้อเท็จจริงในคดีต่าง ๆ สามารถสรุปได้ว่ากรณีที่ถูกกฎหมายอังกฤษนั้น จะมองว่าเป็นการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงเมื่อ

⁶⁶ [1999] Lloyd's Rep. I.R. 209.

⁶⁷ Ray Hodgkin . *Insurance Law*, (Cavendish Publishing Limited, 1998) , p 528.

⁶⁸ *Tonkin v UK Insurance Ltd*[2006]EWHC 1120 [TCC].

1. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่มีเจตนามากไปกว่าการต่อรอง (bargaining claim)⁶⁹

2. กฎหมายของประเทศอังกฤษปฏิเสธหลักอัตราส่วนสัมพันธ์ (proportion)⁷⁰ กล่าวคือ ไม่ใช่วิธีอัตราส่วนที่สัมพันธ์กันมาพิจารณาหรือการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงไม่ขึ้นอยู่กับระดับและขนาดของจำนวนเงินที่เรียกร้องเกินความเสียหายที่แท้จริงนั่นเอง

3. ส่วนผลของการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินจริงนั้นคือการเรียกร้องที่เกินความเสียหายที่แท้จริงที่เป็นสาระสำคัญจะปนเปื้อนสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดและทำให้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนครั้งนั้นเสียไปทั้งหมด

ทั้งนี้ ผู้เอาประกันภัยมิได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานเรื่องอัตราส่วนสัมพันธ์อีกต่อไป ซึ่งศาลจะพิจารณาข้อเท็จจริงในแต่ละคดีโดยพิจารณาถึงเจตนาที่แท้จริงของผู้เอาประกันภัย

ประเทศออสเตรเลีย

มาตรา 56(2) และ 56(3) ของพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย 1984 ของประเทศออสเตรเลียได้มีแนวทางที่ต่างกันออกไปจากประเทศอังกฤษ เพราะนำหลักอัตราส่วนสัมพันธ์ (a proportionality approach) มาพิจารณาดู ซึ่งมาตรา 56(2)ระบุว่า หากศาลเห็นว่า ส่วนหนึ่งของสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นส่วนเล็กน้อยหรือไม่ใช่สาระสำคัญเป็นการกระทำโดยฉ้อฉลแล้วและการไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนที่เหลือจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมหรือผลรุนแรงเกินไปนั้น , เพื่อให้ผู้รับประกันภัยจ่ายค่าสินไหมทดแทน , ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน, ถ้าจำนวนนั้นเป็นธรรมในสถานการณ์นั้น ๆ กรณีที่เกี่ยวข้องกับ มาตรา 56(3) ภายใต้มาตรา 56(2) ศาลจะต้องตระหนักถึงความจำเป็นที่จะยับยั้งการกระทำฉ้อฉลการประกันภัย แต่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญอื่น ๆ ด้วย⁷¹

⁶⁹ London Assurance v Clare [1937] 57 L1 LR 254 ; Nsubuga v Commercial Union Assurance Co plc [1998] 2 Lloyd's Rep 682 ; Home v Norwich Union Insurance Ltd July 2005,unreported.

⁷⁰ Galloway v Guardian Royal Exchange (UK) Ltd. [1999] Lloyd's Rep. I.R. 209.

⁷¹ Sutton, paras 15.86 ถึง 15.88 อ้างถึงใน Merkin Robert. Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 58.

การพิจารณาเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงมีขอบเขตที่กว้างขวางมาก จากปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อจะบรรเทาปัญหาความรุนแรงของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น จะพิจารณาจากระดับของการฉ้อฉล(the degree of fraud) และความจำเป็นในการยับยั้งป้องกันการฉ้อฉลและสถานการณ์อื่น ๆ ALRC ได้ให้คำแนะนำว่า ผู้รับประกันภัยไม่ควรปฏิเสธค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดที่มีการฉ้อฉลจำนวนเพียงเล็กน้อยและไม่ใช้สาระสำคัญ เช่น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสัมภาระจำนวน 3,000 เหรียญออสเตรเลีย ซึ่งมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกล่องถ่ายรูปโดยฉ้อฉลซึ่งมีมูลค่า 200 เหรียญออสเตรเลีย⁷² การฉ้อฉลมูลค่า 100 เหรียญออสเตรเลีย จากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจำนวน 10,000 เหรียญออสเตรเลีย และการฉ้อฉลมูลค่า 50 เหรียญออสเตรเลีย แต่มีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแท้จริงจำนวน 100,000 เหรียญออสเตรเลีย

ALRC ได้สรุปในเรื่องการพิจารณาใช้มาตรา 56(2) ดังนี้⁷³

1. เมื่อผู้เอาประกันภัยแจ้งเหตุในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากสถานการณ์ต่างๆของความเสียหาย หรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นว่าการแจ้งเหตุที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดนั้นไม่ใช่ “กรณีส่วนเพียงเล็กน้อยหรือไม่สำคัญ”⁷⁴
2. ผู้เอาประกันภัยเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความจริง
3. ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายหลายราย ซึ่งมีการฉ้อฉลปะปนอยู่บางส่วน

ทั้งนี้ ยังมีข้อสงสัยว่าการฉ้อฉลบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายเดี่ยว(Single Loss) ตกอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 56(2) หรือไม่⁷⁵ ความเสียหายเพียงไรจึงถือว่าเป็นความเสียหายที่รุนแรง และหากส่วนเพียงเล็กน้อยหรือไม่สำคัญเป็นความเสียหายที่รุนแรง จะกระทบต่อความเสียหายทั้งหมดหรือไม่ อย่างไรก็ดี ในคดี *Entwells Pty Ltd v National and General Insurance Co Ltd*⁷⁶ ซึ่งศาลตัดสินว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงจำนวน 28,000 เหรียญออสเตรเลียและความเสียหายที่แท้จริงจำนวน 222,589 เหรียญออสเตรเลียไม่เพียงพอที่จะปนเปื้อนสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด แต่ศาลตัดสินในคดีนี้ไม่ค่อยได้รับ

⁷² ALRC 20, para 243. Ibid.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ *Gugliotti v Commercial Union Assurance Co of Australia* [1992] 7 ANZ Ins Cas 61-104; *Tiep Thi To v AAMI Ltd* [2001] 161 FLR 61, Ibid.

⁷⁵ *Riccardi v Suncorp Metways Insurance Ltd* [2001] 11 ANZ Ins Cas 61-493.ศาลในออสเตรเลียมีความเห็นเช่นนี้, Ibid. p 59.

⁷⁶ [1991] 6 WAR 68.

การยอมรับเท่าใดนัก ผู้วิจัยเห็นว่ามีความจำเป็นที่ต้องยับยั้งการฉ้อฉลและจะเป็นการพิจารณาที่สำคัญที่สุด แต่ยังคงต้องพิจารณาต่อไปว่าไม่ใช่การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงทุกกรณีจะเป็นการฉ้อฉล

ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามาตราดังกล่าวเป็นเพียงนำแนวคิดที่ยังไม่สามารถระบุให้ชัดเจนมาบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น แท้จริงการพิจารณาว่ากรณีใดที่เป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแล้ว ก็ยังเป็นดุลยพินิจของศาลในการพิจารณาถึงความเหมาะสมในแต่ละคดีไป

กรณีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงนั้นเป็นสิ่งที่ผู้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมักจะละเลยว่าการณ์เช่นนี้อาจมีความผิดฐานฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ ทั้งนี้ปัญหาดังกล่าวยังไม่ปรากฏเป็นคำพิพากษาของศาลไทย โดยปกติแล้วผู้รับประกันภัยจะพิจารณาชดใช้ตามที่เห็นสมควรเท่านั้น โดยจะดูจากหลักฐานความเสียหายต่อวัตถุเอาประกันภัย อย่างไรก็ตาม การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นอาจจะประกอบไปด้วยค่าเสียหายในส่วนอื่นๆ เช่น ค่าขาดประโยชน์ ค่าเสียหายที่ประมาณเป็นเงินไม่ได้ เป็นต้น ซึ่งผู้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนยังขาดความรู้ความเข้าใจว่าตนสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวได้หรือไม่ เพียงไร ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงได้ แต่ในทางปฏิบัติ ผู้รับประกันภัยมักจะไม่ฟ้องร้องผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อศาลหรืออนุญาโตตุลาการ แต่จะปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงตามที่เรียกร้องมา อย่างไรก็ตาม คดีประกันภัยส่วนใหญ่ที่นำมาฟ้องต่อศาลหรืออนุญาโตตุลาการ จึงเป็นกรณีที่ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนและผู้รับประกันภัยตกลงราคาการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยไม่ได้ โดยมีได้ฟังเสียงว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

9.2.2.2 การใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล (Fraudulent Device to promote a claim)

การใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล (Fraudulent Device to Promote A Claim) นั้นหมายถึง การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยมิชอบ ซึ่งความเสียหายนั้นอาจมีอยู่จริง ทั้งนี้มิใช่กรณีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงและมีการใช้หลักฐานที่ฉ้อฉล⁷⁷

⁷⁷ Rhys Clift . Fraudulent Insurance Claims, [online] Available from : <http://www.hilldickinson.com/downloadfile.aspx?ID=316>. p 4.

ผู้พิพากษา Mance⁷⁸ กล่าวถึงการใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลหมายถึงกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายตามที่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไปจริง แต่มีการหาวิธีการหรือเพิ่มเติมข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน อันเป็นเท็จ (used if the insured believes that he has suffered the loss claimed, but seeks to improve or embellish the fact surrounding the claims, by some lie) และเขามองว่าการใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลนั้นเป็นส่วนหนึ่งการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่การไม่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลนั้นไม่ใช่สุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา

อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล เช่น ใบเสร็จปลอม จดหมายปลอม ใบประเมินความเสียหายปลอม เป็นต้น

คดีเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลที่น่าสนใจมี ดังนี้

ประเทศอังกฤษ

คดี FOS ที่ 42/3⁷⁹

ผู้เอาประกันภัยปลอมเอกสาร ผู้รับประกันภัยพยายามใช้เหตุดังกล่าวบอกกล่าวสัญญาประกันภัยย้อนไปตั้งแต่ต้น

Mr.H ผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นช่างประปาซื้อประกันภัยที่อยู่อาศัยไว้ ในเดือนมกราคม มีโจรขโมยทรัพย์สินในบ้านของเขา เขาจึงใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด ต่อมาในเดือนพฤษภาคม มีโจรขโมยทรัพย์สินภายในรถของเขา รวมถึงอุปกรณ์ที่เขาใช้ทำงาน เขาก็ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอีกครั้ง ตามกรมธรรม์ประกันที่อยู่อาศัย ในหมวดทรัพย์สินส่วนตัว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁷⁸ The Aegeon ระหว่าง Konstantinos Agapitos v Agnew and others , [2002] Lloyd's Rep IR 573.

⁷⁹ Ombudsman News : Insurance Fraud: case studies , [online] Available from : http://www.financialombudsman.org.uk/publications/ombudsman-news/42/42_ins_fraud.htm

ช่วงตรวจความเสียหาย ผู้ประเมินความเสียหายยืนยันว่า ผู้เอาประกันภัยจะต้องพิสูจน์ความเสียหายทั้งหมดโดยมีใบเสร็จที่ชื่อของมายืนยัน แต่ ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถหาใบเสร็จได้ เขาเลยให้เพื่อนทำใบเสร็จปลอม

เมื่อผู้รับประกันภัยพบว่า เป็นใบเสร็จปลอม จึงบอกล้างสัญญาประกันภัยย้อนไปตั้งแต่แรกเริ่มซึ่งจะมีผลเป็นการโมฆะมาตั้งแต่เริ่มแรก ผู้รับประกันภัยไม่เพียงปฏิเสธการชดเชยค่าสินไหมทดแทนของทรัพย์สินในรถ แต่ยังจะเรียกค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายไปในครั้งก่อนคืนด้วย ผู้เอาประกันภัยจึงมาร้องต่อ FOS

ผู้รับประกันภัยยอมรับว่าสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเกิดขึ้นจริง แต่ผู้ประเมินความเสียหายยืนยันพยานหลักฐานใบเสร็จปลอม ดังนั้น จึงเป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยที่ปลอมใบเสร็จ แม้ว่าเขาไม่ได้ไม่ซื่อสัตย์ที่จะเรียกร้องในสิ่งที่เขาไม่มีสิทธิก็ตาม

FOS ปรับใช้หลักเหตุผลจากคดี *The Mercandian Continent* นั่นคือท้ายที่สุดแล้ว ผู้รับประกันภัยยกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยสำหรับการฉ้อฉลเพียงเท่าที่ความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยจะได้รับผลกระทบ หรือเมื่อการฉ้อฉลรุนแรง จนผู้รับประกันภัยสามารถบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยได้ ตามหลักการตัดสินสัญญา (Ultimately, the case held that insurers should only be able to 'avoid' a policy for fraud where the insurer's ultimate liability was affected, or when the fraud was so serious it enabled the insurer to repudiate the policy for fundamental breach of contract.)

จากเหตุผลดังกล่าว สรุปว่าทางออกที่เป็นธรรมและมีเหตุผลสำหรับผู้เอาประกันในการบอกล้างกรมธรรม์ประกันภัยและการชดเชยสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ในคดีใดๆที่ผู้รับประกันภัยไม่ได้รับผลกระทบจากการฉ้อฉล ดังเช่น Mr.H เครื่องมือที่ใช้ทำงานนั้นแยกออกจากกรมธรรม์ประกันภัยที่อยู่อาศัยได้ กรมธรรม์ประกันภัยที่อยู่อาศัยนั้น มักจะแยกความคุ้มครองของสิ่งของหรือทรัพย์สินที่ใช้ในธุรกิจออกจากการใช้ส่วนตัวได้ (Following this rationale, we concluded that the fair and reasonable solution was for the insurer to reinstate the policy and pay the claim. In any event, it was unlikely that the firm's ultimate liability would be affected by the fraud, as Mr H's work tools were specifically excluded from the home policy. Home policies often exclude cover for contents or possessions that are for *business* rather than *personal* use.)

FOS มีความเห็นว่า แม้ผู้เอาประกันภัยมีความผิดในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล แต่ก็ไม่เป็นธรรมหากให้สิทธิผู้รับประกันภัยบอกล้างสัญญาประกันภัยตั้งแต่

แรกเริ่ม ดังนั้นผู้รับประกันภัยสามารถปฏิเสธการใช้ค่าสินไหมทดแทนได้เฉพาะกรณีที่ใช้
 อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลในส่วน แต่ไม่สามารถเรียกร้อง
 ค่าสินไหมทดแทนในครั้งก่อน ๆ คืนได้ (We also pointed out to the firm that even if Mr H had
 been guilty of fraud, it would only have been entitled to 'forfeit' the policy from the date of
 the current claim, leaving the earlier burglary claim intact. It was not entitled to recover
 previous payments for valid claims)

จะเห็นได้ว่าแนวทางการพิจารณาของ FOS จะมีความยืดหยุ่นมากกว่าแนวทางการ
 พิจารณาของศาลคือในกรณีมีความเสียหายที่แท้จริง จะมีการแยกความเสียหายในแต่ละส่วน ซึ่ง
 การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายส่วนหนึ่ง จะไม่กระทบต่อสิทธิ
 เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของความเสียหายในส่วนอื่น ๆ

**การใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลในสิทธิ
 เรียกร้องเกินความเสียหายที่แท้จริง**

การใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลนั้นอาจมี
 บางส่วนที่ทับซ้อนกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริง ตัวอย่างคดีที่
 น่าสนใจ เช่น

คดี Galloway v Guandian Royal Exchange(UK) Ltd⁸⁰

การโจรกรรมภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัยที่อยู่อาศัย มูลค่าความเสียหายแท้จริงจำนวน
 16,000 ปอนด์ แต่มีการเพิ่มเติมการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินไปอีก 2,000 ปอนด์ โดย
 ออกใบเสร็จรับเงินปลอมในค่าคอมพิวเตอร์ ศาลตัดสินว่าสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ฉ้อฉล
 นี้ ทำให้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เหลือได้รับผลเสียจากการฉ้อฉลไปด้วย นั่นคือผู้เอา
 ประกันภัยไม่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งนั้นได้เลย

⁸⁰ [1999] Lloyd's Rep 209.

คดี FOS ที่ 42/4⁸¹

ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยฉ้อฉล โดยการปลอมเอกสาร เพื่อใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ผู้รับประกันภัยสามารถบอกเลิกสัญญาประกันภัยได้ในวันที่ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (insurers able to 'forfeit' policy from the date of the claim)

MJ ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัย ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยที่อยู่อาศัย กรณีน้ำรั่วที่สร้างความเสียหาย ซึ่งความเสียหายดังกล่าวมีจำนวนที่แน่นอน ผู้รับประกันภัยจึงให้เธอส่งผลการประเมินค่าเสียหายมายังผู้รับประกันภัย เธอส่งผลการประเมินค่าเสียหายมา 3 ส่วน โดยอ้างอิงช่างซ่อมต่างรายจำนวน 3 ราย ผู้รับประกันภัยพบว่ามีการซ่อมอันหนึ่งเป็นงานซ่อมเก่าที่ไม่ได้เกิดจากเหตุน้ำรั่ว ผู้รับประกันภัยจึงถือว่าเธอกระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จึงบอกเลิกทั้งสัญญาประกันภัยและปฏิเสธที่จะจ่ายค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด (The firm cancelled her policy and refused to deal with the claim) เธอจึงมาร้องเรียนต่อ FOS

ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยยอมรับว่าให้ข้อมูลเท็จกับผู้รับประกันภัย มีความพยายามที่แยกใช้ช่างซ่อมต่างรายกัน เมื่อประเมินแล้วพบว่าราคาที่ช่างซ่อมประเมินนั้นเกินความเสียหายที่แท้จริง

คดีนี้นำหลักที่ใช้ในคดี The Mercandain Continent มาพิจารณา นั่นคือถ้าไม่พบการฉ้อฉล ผู้รับประกันภัยก็ต้องจ่ายมากกว่าที่ควร และเธอก็จะได้รับสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย FOS พิจารณาแล้วพบว่าผู้รับประกันภัยได้รับผลกระทบจากการฉ้อฉลและการกระทำดังกล่าวเป็นการผิดสัญญา ฉะนั้นผู้รับประกันภัยมีสิทธิบอกเลิกสัญญาประกันภัยได้ในวันที่มีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (the firm had been entitled to 'forfeit' the policy from the date of the claim.)

การใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลนั้นอาจจะถือว่าเป็นการผิดเงื่อนไขสัญญาโดยปริยาย (an innominate term) ผลการเยียวยาคือสามารถปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือบอกเลิกสัญญาประกันภัยได้ ทั้งนี้ไม่มีความเห็นใด ๆ สนับสนุนแนวคิดนี้ จนกระทั่งในปี 2003 the International Hull clauses (01/11/03) ("IHC 2003") ได้หาทางเยียวยาการใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลโดยวาง

⁸¹ Ombudsman News : Insurance Fraud: case studies , [online] Available from : http://www.financialombudsman.org.uk/publications/ombudsman-news/42/42_ins_fraud.htm

หลักหน้าที่ตามสัญญาโดยแจ้งชัด(express contractual obligation) ในข้อ 45.3 เกี่ยวกับการกระทำฉ้อฉล(fraudulent conduct) นั่นคือ เงื่อนไขที่ต้องพิจารณาก่อนความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยคือผู้เอาประกันภัยจะต้องไม่กระทำการใด ๆ ดังต่อไปนี้ ไม่ว่าในช่วงเวลาใด ๆ ก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี ดังนี้

ในข้อ 45.3.1 พยายามชักจูงหรือชักจูงให้ผู้รับประกันภัยเข้าใจผิดในการพิจารณาใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือการระงับข้อพิพาทโดยมีการเสนอพยานหลักฐานที่เป็นเท็จ

อย่างไรก็ดี แม้ว่าเงื่อนไขตามข้อ 45.3 จะไม่ได้ระบุชัดเจนถึงการใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล แต่จากบริบทนั้น เห็นได้ว่าการใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลก็เข้าลักษณะเงื่อนไขดังกล่าวเช่นกัน ดังนี้ แล้วย่อมเป็นการย่ำให้เห็นถึงความพยายามที่จะสร้างหลักฐานที่มารองรับการฉ้อฉลสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ใช่หลักฐานสุจริตอย่างยิ่งหรืออาจกล่าวได้ว่าหน้าที่ไม่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเกิดมาจากหลักทางสัญญานั้นเอง⁸²

9.2.2.3 การปกปิดข้อเท็จจริง (Non-Disclosure)

โดยลักษณะของการปกปิดข้อเท็จจริงในช่วงเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น อาจเป็นการฉ้อฉลที่ไม่เคร่งครัดดังเช่นกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอื่น ๆ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการปกปิดข้อเท็จจริงในช่วงเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นยังไม่มีผลสรุปที่แน่ชัด(a wide gray area)⁸³ แต่อย่างไรก็ดี มีความชัดเจนในกรณีมาตรฐานในการเปิดเผยข้อเท็จจริง ผู้เอาประกันภัยไม่มีภาระหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงในช่วงเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเคร่งครัดดังเช่นช่วงก่อนเข้าทำสัญญาประกันภัย ซึ่งในคดี The Star Sea ได้วางหลักไว้ว่าหน้าที่ในการเปิดเผยข้อความจริงตามบทบัญญัติมาตรา 18-20 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 เท่านั้น ซึ่งใช้เฉพาะกับกรณีก่อนทำสัญญาประกันภัยเท่านั้น⁸⁴ ประกอบกับคำตัดสินของ Cory v Patton⁸⁵ ที่ว่าหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยในการเปิดเผยความจริงอันเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับภัยที่รับเสี่ยงโดยผู้รับประกันภัยภายหลังจากผู้เอา

⁸² Aryusri Kumbunlue, *The Duty of Utmost Good Faith and the London Commercial Insurance Market Practice*, Doctor of Philosophy, Faculty of Law, Arts & Social & Sciences, School of Law, University of Southampton, 2005, p 47.

⁸³ Rhys Clift . *Fraudulent Insurance Claims*, [online] Available from : <http://www.hilldickinson.com/downloadfile.aspx?ID=316>. p 5.

⁸⁴ [2001] 1 ALL ER 743.

⁸⁵ [1872] LR 7 QB.

ประกันภัยได้ผูกพันตามสัญญาประกันภัยจะไม่มีอยู่อีกต่อไป และคำตัดสินในคดี Commercial Union Assurance Co v Niger Co Ltd, Niger Co Ltd V Guardian Assurance Co Ltd⁸⁶ ว่าผู้เอาประกันภัยไม่มีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงอันหากผู้รับประกันภัยได้ทราบแล้ว จะจงใจให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญา ภายหลังทำสัญญาแล้ว ดังนั้น ภายหลังทำสัญญาแล้ว หากผู้เอาประกันภัยไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงซึ่งตนได้ทราบ ซึ่งจะจงใจให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญา ก็ไม่ถือว่าผู้เอาประกันภัยปฏิบัติผิดหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 17 แต่อย่างใด⁸⁷

ดังนั้นผลของการไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงในช่วงเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จึงไม่ใช้การบอกล้างสัญญาย้อนไปตั้งแต่แรกเริ่ม⁸⁸ เนื่องจากหน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริงภายหลังทำสัญญานั้น ไม่ใช่หลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา ดังนั้นจึงควรจะใช้ เงื่อนไขโดยปริยาย อันเป็นหลักทางสัญญาามาปรับใช้

ทั้งนี้ มีความพยายามแก้ปัญหาดังกล่าวให้เกิดความชัดเจน โดยออกเป็นกฎเกณฑ์ที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งขอยกตัวอย่างคดีจากบทความ Fraudulent Insurance Claims⁸⁹ กล่าวคือ ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายตามกรมธรรม์ประกันภัยความคุ้มครองตัวเรือ(Hull Insurance) และรอกการซ่อมแซมอยู่ในลานซ่อมเรือ(yard) ทั้งนี้ไม่ปรากฏว่ามีการกระทำใดที่เป็นเท็จหรือเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินจริงในใบเสร็จค่าใช้จ่ายของลานซ่อมเรือ ผู้เอาประกันภัยได้จ่ายและเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยทางบัญชีธนาคาร แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าบริษัทของผู้เอาประกันภัย(ซึ่งจดทะเบียนเป็นเจ้าของตัวเรือ) ได้จ่ายค่าจอดเรือจำนวน 300,000 ดอลลาร์ และจ่ายค่านายหน้า 5% ของจำนวนเงินที่ได้รับให้กับตัวแทน และตัวแทนก็ได้จ่ายค่านายหน้าจำนวน 10,000 ดอลลาร์ให้กับผู้จัดการเจ้าของเรือ(ซึ่งตามกฎหมายถือว่าจ่ายให้กับนิติบุคคลอื่กราย ทั้งที่แท้จริงแล้ว นิติบุคคลรายนั้นก็คือบริษัทของผู้เอาประกันภัยอีกบริษัทนั่นเอง) โดยวิธีการนี้ ทำให้เจ้าของเรือได้รับเงินจำนวน 10,000 ดอลลาร์อันเป็นค่าใช้จ่ายของผู้รับประกันภัย กรณีนี้อาจไม่แน่ชัดว่าเป็นการฉ้อฉล เจ้าของหรือตัวแทนที่กระทำในนามเจ้าของมิได้บอกกล่าวใด ๆ แต่การปกปิดข้อเท็จจริงดังกล่าว กระทบต่อการพิจารณาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย ดังนั้นตลาดลอนดอนจึงมีการออกหลักเกณฑ์ Hull Clause

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁸⁶ [1992] 13 LIL Rep 75.

⁸⁷ มนุ รักรัตนกุล . พัฒนาการปัจจุบันของหน้าที่ต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันภัย , วารสารธรรมศาสตร์ 32 : 1 (มีนาคม 2545) , หน้า 116.

⁸⁸ เรื่องเดียวกัน , หน้า 27.

⁸⁹ อ้างถึงใน Rhys Clift . Fraudulent Insurance Claims, [online] Available from :

<http://www.hilldickinson.com/downloadfile.aspx?ID=316>, pp 4-5.

ขึ้นมา เรียกว่า “The International Hull Clauses(1/11/03)”⁹⁰ ซึ่งเป็นความพยายามในการรับมือกับปัญหาทั้งหลาย โดยออกกฎเกณฑ์เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเสียไป ในกรณีผู้เอาประกันภัยมีเจตนาแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จเพื่อสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือการไม่เปิดเผยสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัย

9.2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ผู้พิพากษา Millett ตั้งข้อสังเกตไว้ในคดี Galloway v Guandian Royal Exchange(UK) Ltd⁹¹ ว่า การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ซื่อสัตย์นั้นได้กลายเป็นเรื่องธรรมดาทั่วไปไปแล้วและมีความเชื่ออย่างแพร่หลายว่าผู้เอาประกันภัยที่โกงผู้รับประกันภัยที่ดำเนินการโดยชอบนั้น ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรมหรือเป็นการกระทำผิดศีลธรรมแต่ประการใด

จากความรู้สึกนึกคิดของประชาชนทั่วไปที่มีต่อการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนและการฉ้อฉลการประกันภัยในกรณีอื่น ๆ ดังกล่าว อาจจะทำให้ปัญหาในการฉ้อฉลการประกันภัยแก้ไขได้ยากยิ่งขึ้น และอาจขยายลูกกลมจนก่อความเสียหายแก่ผู้รับประกันภัยทั้งหลายได้ ดังนั้นผู้รับประกันภัยจึงควรหาวิธีป้องกันปัญหาดังกล่าว ทั้งนี้องค์กรกำกับธุรกิจประกันภัยระหว่างประเทศ (International Association of Insurance Supervisor หรือ IAIS) นั้นได้ตระหนักถึงปัญหาของการฉ้อฉลประกันภัยดังกล่าวเช่นกัน จึงได้ออกคู่มือเกี่ยวกับมาตรการจัดการกับปัญหาในการฉ้อฉลประกันภัย ซึ่งมาตรการของ IAIS นั้นจะเน้นการป้องกันการฉ้อฉลการประกันภัยเป็นหลัก โดยจะกำหนดไว้ใน ICP 27(Insurance core principle on fraud) ว่าผู้รับประกันภัยและสถาบันกลางจะต้องมีมาตรการป้องกัน, สืบสวนและเยียวยาการฉ้อฉลในการประกันภัย⁹² เพราะการตรวจสอบและป้องกันการเกิดการฉ้อฉลประกันภัยนั้นเป็นส่วนสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการกำกับประกันภัย

IAIS ได้เสนอแนะวิธีการจัดการฉ้อฉลโดยผู้รับประกันภัย ดังนี้⁹³

⁹⁰ ในข้อ 45.3.2 ปกปิดข้อเท็จจริงหรือข้อมูลใด ๆ ที่เป็นสาระสำคัญเพื่อไม่ให้ผู้รับประกันภัยพิจารณาหรือโต้แย้งเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

⁹¹ [1999] Lloyd’s Rep 209.

⁹² The supervisory authority requires that insurers and intermediaries take the necessary measures to prevent, detect and remedy insurance fraud.

⁹³ Guidance Paper on Preventing, Detecting And Remediating Fraud in Insurance Draft, June 2006 , หน้า 7.

1. วิธีการจัดการฉ้อฉลโดยผู้รับประกันภัย (Fraud risk management by insurers) ดังนี้
- 1) ผู้รับประกันภัยควรระมัดระวังอย่างแน่นหนาในการตรวจสอบอาชญากรรมทั้งหลายที่มีความมุ่งหมายจะฉ้อฉล

ส่วนหนึ่งของการจัดการผู้รับประกันภัยนั้น ผู้บริหารของผู้รับประกันควรตระหนักและเข้าใจความเสี่ยงของการฉ้อฉลที่จะเกิดกับองค์กรตน รวมถึงรูปร่าง, ขนาดและผลกระทบของการฉ้อฉล หากเข้าใจความเสี่ยงภัยจากการฉ้อฉลของผู้บริหาร ผู้เอาประกันภัย ค่าสินไหมทดแทนและหน่วยงานกลางแล้ว ผู้รับประกันภัยจะสามารถพิจารณาได้ว่าอะไรจะควบคุมความเสี่ยงเหล่านี้และวิธีการหรือการควบคุมอย่างไรที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเพียงพอ

- 2) ผู้รับประกันภัยควรจัดการความเสี่ยงในการฉ้อฉลอย่างเพียงพอ เพื่อจัดการความเสี่ยงทั้งหมด รวมถึงการกำหนดหน้าที่ของคณะผู้บริหารและระดับการจัดการ

ผู้รับประกันภัยควรพิจารณาถึงความรับผิดชอบในกระบวนการพิจารณา กลยุทธ์วัตถุประสงค์ของธุรกิจ เพื่อระบุความเสี่ยงในการฉ้อฉลในการประกันภัยด้วย นโยบายทั้งหมดของผู้รับประกันภัยในแง่ นี้ ควรเพิ่มเติมในวัตถุประสงค์ของหน่วยงานและนโยบายในแง่กระบวนการจัดการและการควบคุมที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพิจารณาลูกค้า การจ้าง-ให้ออก ในกระบวนการพนักงาน การจัดจ้างพนักงานคนนอก การจัดการเรื่องสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

โดย IAIS มองว่าการป้องกันการฉ้อฉลนั้นมีความจำเป็นต่อผู้รับประกันภัย ดังนี้

- (1) เป็นการสร้างและรักษาสภาพการจัดการที่ดี ผ่านนโยบาย กระบวนการ การควบคุม รวมถึงมาตรฐานขั้นสูง ฐานะส่วนหนึ่งของมูลค่าทางธุรกิจ สำหรับหน่วยงาน การจัดการ พนักงาน และวัฒนธรรมองค์กรที่เหมาะสม
- (2) เป็นแสดงความใส่ใจในการบริหารของคณะผู้บริหาร
- (3) สร้างความมุ่งหมาย มาตรฐานทางธุรกิจที่เป็นจริงและเป้าหมายในการดำเนินธุรกิจ สำหรับคณะผู้บริหาร การจัดการ และพนักงาน
- (4) เป็นการบริหารจัดการ เพื่อสร้างมาตรฐานความถูกต้องในการบริหารจัดการในแง่ของการฉ้อฉลการประกันภัย เพื่อเป็นข้อมูลวัดประสิทธิภาพของนโยบาย กระบวนการ การควบคุมเกี่ยวกับการฉ้อฉล
- (5) เพื่อสร้างและรักษากระบวนการตรวจสอบบัญชีที่เหมาะสมและเป็นอิสระ เพื่อจะทดสอบ ควบคุมและจัดการความเสี่ยงในการฉ้อฉลประกันภัย

- 3) ผู้รับประกันภัยควรพิจารณาผลกระทบของความเสี่ยงภัยจากการฉ้อฉล โดยประเมินจากตัวแทนประกันภัยของผู้รับประกันภัยหรือนายหน้าประกันภัยอิสระ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกัน

ในการติดต่อกับลูกค้า ทีมงานที่เกี่ยวข้องกับผู้รับประกันและบุคคลภายนอก อันจะมีอิทธิพลต่อ ธรรมชาติและระดับของความเสี่ยงจากการฉ้อฉล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยี อย่างเช่น อินเทอร์เน็ต ต้องตรวจสอบให้รัดกุมและกำหนดนโยบาย กระบวนการและการควบคุมโดยเฉพาะ

เมื่อพิจารณาความเสี่ยงของข้อมูล ลักษณะและความซับซ้อนของธุรกิจของผู้รับประกันภัย แล้ว IAIS เห็นว่าผู้รับประกันภัยควรแยกหน่วยการทำงานเพื่อบริหารจัดการการฉ้อฉลโดยเฉพาะ หน่วยงานนี้ควรพิจารณาดูแลรับผิดชอบปัญหา เช่นการออกแบบและการบังคับใช้นโยบายและ กระบวนการป้องกันการฉ้อฉลของผู้เอาประกันภัย เป็นต้น นอกจากนี้ต้องวางระบบเพื่อบันทึก ข้อมูลการฉ้อฉลและข้อมูลการจัดการฉ้อฉลทั้งหมด และหน่วยงานดังกล่าวจะต้องประสานงานกับ ส่วนงานอื่น ๆ ด้วย เช่น การประสานงานแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้รับประกันภัยรายอื่น สถาบัน ทางการเงินอื่น บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. การทำงานในการจัดการการฉ้อฉลประกันภัย

การทำงานในการจัดการการฉ้อฉลประกันภัยนั้น ควรจะมีเค้าโครงดังนี้

- 1) มีอำนาจได้สวน
- 2) มีแหล่งที่มาเพียงพอ
- 3) สามารถนำปัญหาเข้าสู่คณะผู้บริหารเพื่อพิจารณาได้โดยตรง
- 4) เก็บเป็นความลับได้

ผู้รับประกันภัยควรมีทีมงานทางวินัยที่หลากหลาย เพื่อตรวจสอบการฉ้อฉลหรือจัดจ้าง หน่วยงานสืบสวนภายนอกและควรตรวจสอบ ถึงธรรมชาติและความถี่ของการรายงานผลไปยัง คณะผู้บริหารและผลการพิจารณาจัดการว่ามีเพียงพอหรือสร้างความมั่นใจว่าจะสามารถเพิ่มเติม หรือยังคงไว้ซึ่งนโยบายหรือไม่ ผู้รับประกันภัยควรสร้างความมั่นใจในทุก ๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องของ การสื่อสารระหว่างหน่วยงานและการแบ่งปันข้อมูล เพื่อให้ผู้รับประกันภัยจะได้ทราบทิศทางการ ฉ้อฉลและประวัติของผู้ฉ้อฉล นอกจากนี้ผู้รับประกันภัยควรพิจารณานโยบายต่อต้านการฉ้อฉล วิธีการและมีการตรวจสอบเป็นประจำ เพื่อศึกษาธรรมชาติของการฉ้อฉล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้รับ ประกันภัยผู้ได้ระบุนการเกิดการฉ้อฉลนั้น จำเป็นต้องเรียนรู้บทเรียนที่ได้รับ(lessons learnt) และ ปรับเปลี่ยนนโยบาย กระบวนการและการควบคุมเพื่อจะลดความเสี่ยงของการเกิดการฉ้อฉลในรูปแบบ เดิม

ในประเทศไทย สมาคมประกันวินาศภัยได้มีการขอความร่วมมือจากสมาชิกเพื่อช่วยกัน รับมือกับปัญหาการฉ้อฉลการประกันภัยดังกล่าวเช่นกัน

9.2.4 ความร่วมมือต่อต้านการฉ้อฉลในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ในการเอาประกันภัยนั้น นอกจากผู้เอาประกันภัยจะฉ้อฉลในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อผู้รับประกันภัยใดผู้รับประกันภัยหนึ่งแล้ว ยังมีผู้เอาประกันภัยที่มุ่งหมายจะฉ้อฉลต่อผู้รับประกันภัยประกันภัยทั้งหลาย โดยก่อภัยเอง เพื่อจะได้ซื้อกรมธรรม์ประกันภัยของผู้รับประกันภัยต่าง ๆ หลาย คดีที่ผิดปกติเข้าช่วยฉ้อฉลเงินประกันภัยนั้น ผู้เอาประกันภัยซื้อประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคลวงเงินเอาประกันไม่สูงมากนัก เฉลี่ยกรมธรรม์ละประมาณ 1-2 ล้านบาทเพื่อไม่ให้เป็นที่สังเกตของผู้รับประกันภัย

สมาคมประกันวินาศภัยจึงมีการขอความร่วมมือให้สมาชิกอันได้แก่ผู้รับประกันภัยทั้งหลายส่งข้อมูลที่ประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคล⁹⁴ ตั้งแต่ 1 ล้านบาทขึ้นไปต่อกรมธรรม์จัดส่งข้อมูลผู้เอาประกันภัยเข้าไปยังฐานข้อมูลกลางหรือเครดิต บุโร⁹⁵ เพื่อให้ผู้รับประกันภัยอื่นสามารถเข้ามาตรวจสอบข้อมูลการทำประกันภัยเบื้องต้นของผู้เอาประกันภัยเพื่อประกอบการพิจารณาก่อนรับประกันภัยป้องกันการฉ้อฉลเงินประกันภัย แต่เมื่อเดือนกันยายน 2550 ปรากฏว่ามีผู้รับประกันภัยสมาชิกประมาณครึ่งหนึ่งเท่านั้นที่ให้ความร่วมมือส่งข้อมูลประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคลเข้ามายังฐานข้อมูลกลาง ซึ่งตัวเลข ณ เดือนมิถุนายน 2550 มีจำนวนกรมธรรม์ประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคล ในเครดิต บุโรกว่า 30,000 ฉบับเท่านั้นคิดเป็น สัดส่วนไม่ถึง 10% ของจำนวนกรมธรรม์ประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคลทั้งระบบที่มีทุนประกันเกิน 1 ล้านบาทเหตุผลหลักที่ทำให้ผู้รับประกันภัยประกันวินาศภัยไม่ยอมส่งข้อมูลเข้าไปยังฐานข้อมูลกลางเพราะกลัวเสียลูกค้าให้ผู้รับประกันภัยอื่น

การให้สมาชิกให้ความร่วมมือกันส่งข้อมูลนั้น จะเป็นมาตรการป้องกันเบื้องต้นเป็นการรักษาผลประโยชน์ของผู้รับประกันภัยแต่ละรายและสกัดกั้นปัญหาในการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในเบื้องต้น แต่หากผู้รับประกันภัยสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือส่งข้อมูลเข้ามายังฐานข้อมูลกลาง สมาคมประกันวินาศภัยก็ไม่สามารถบังคับสมาชิกได้

⁹⁴ เครดิต บุโรเน่า ค่ายวินาศภัยเมินป้อนข้อมูลพีเอ,สยามธุรกิจ 30 มิถุนายน 2551 ถึง 3 กรกฎาคม 2551 ใน <http://www.siamturakij.com>.

⁹⁵ สำหรับข้อมูลเบื้องต้นของผู้เอาประกันภัยที่ให้สมาชิก จัดส่งเข้ามายังฐานข้อมูลกลาง ประกอบด้วยชื่อผู้เอาประกันภัย หมายเลขบัตรประชาชน ทุนประกันภัยและระยะเวลาที่เอาประกันภัย โดยผู้รับประกันภัยสมาชิกที่ส่งข้อมูลเหล่านี้เข้ามาสามารถเข้ามาตรวจสอบข้อมูลได้ว่าผู้เอาประกันภัยแต่ละรายมีประกันกับผู้รับประกันภัยแห่งใดบ้าง จำนวนที่กรมธรรม์ประกันภัยและทุนเอาประกันเท่าไร

9.2.5 ผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ผู้พิพากษา Roger⁹⁶ กล่าวไว้ว่าเนื่องจากผู้รับประกันภัยจะต้องอาศัยข้อมูลที่ผู้เอาประกันภัยแจ้ง เมื่อผู้เอาประกันภัยฉ้อฉลในสาระสำคัญ เขาย่อมไม่สามารถได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนใดๆเลย ไม่ว่าสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีบางส่วนที่ไม่ฉ้อฉลก็ตาม ฉะนั้นสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะมีขอบเขตเพียงไร ย่อมมีความสำคัญต่อสัญญาประกันภัยเป็นอย่างยิ่ง

เนื่องจากการประกันภัยนั้นเป็นการเอาประกันภัยในสิ่งที่ไม่แน่นอนในอนาคต การเกิดวินาศภัยนั้นอาจจะเกิดหรือเกิดหลายครั้งก็ได้ กรณีที่เกิดการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนรายเดียว เหตุการณ์เดียวกันนั้น ย่อมไม่เป็นปัญหาในการพิจารณาเพราะการเรียกร้องครั้งนั้น ถือว่าเป็นการเรียกร้องโดยฉ้อฉลทั้งหมด แต่ปัญหาเกิดขึ้นนั้นคือกรณีที่มีการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเหตุการณ์(event)หนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยความเสียหาย(loss)หลายราย หรือกรณีที่มีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน(claim)หลายครั้ง ภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัยหนึ่งเนื่องจากยังไม่มีข้อกำหนดเกณฑ์การพิจารณาการแบ่งแยกสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยแต่ละครั้งออกจากกันและประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญในการวิเคราะห์ผลกระทบของการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลส่วน/ครั้งหนึ่งต่อการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยสุจริตครั้งส่วน/ครั้งอื่น ๆ ภายใต้กรรมธรรม์ประกันภัยเดียวกัน จึงจะต้องศึกษา วิเคราะห์ เพื่อหาเกณฑ์ที่เป็นธรรมในการพิจารณาการแบ่งแยกสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัย ซึ่งจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

ในคดี Mercandian ผู้พิพากษา Longmore วางหลักที่ใช้พิจารณาการใช้สิทธิบอกล้างสัญญาประกันภัยตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 ไว้ว่าการกระทำฉ้อฉลนั้นต้องกระทบต่อความรับผิดชอบสูงสุดของผู้รับประกันภัยและการกระทำผิดนั้นมีน้ำหนักให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญา อย่างไรก็ตามก็เกิดปัญหาว่าหากมีความเสียหายเกิดขึ้นจริง แต่ผู้เอาประกันภัยมีการใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล ผลจะเป็นอย่างไร เช่น ในคดี Litsion Pride มีความเสียหายเกิดขึ้นจริง แต่มีการใช้อุปกรณ์ฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่ศาลกลับพิจารณาให้ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องรับผิด จะขัดกับหลักที่วางไว้ในคดี Mercandian หรือไม่ อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาในคดี The Aegeon ได้ให้คำตอบกับปัญหานี้โดยมีการวางหลักไว้ว่าจะไม่มีการนำการบอกล้างสัญญาประกันภัยย้อนไปตั้งแต่ต้นมาใช้ในกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน การฉ้อฉลโดยใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนฉ้อฉล จะถือว่าเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอย่างหนึ่งซึ่งผู้เอาประกันภัยจะต้องรับผิดในการกระทำ

⁹⁶ Orakpo v Barclays Insurance Service [1995] LRLR 443.

ฉ้อฉลของตน แม้ว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะเป็นเรื่องที่น่าตำหนิ แต่การเยียวยาที่เหมาะสมก็คือสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งนั้นย่อมเสียไป (forfeiture of the claim itself)⁹⁷ หรือผู้รับประกันภัยจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามสัญญาประกันภัย (the insurer being prospectively discharged from liabilities under the policy)

9.2.5.1 ผลการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนี้หรือสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอื่น

ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นแยกออกเป็นสองกรณีดังนี้

1) สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนรายเดียว (Single claim) ภายใต้อุบัติการณ์เดียว

สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนรายเดี่ยวนี้นี้หมายถึงกรณีการเกิดเหตุการณ์หรือภัยครั้งหนึ่ง เป็นเหตุให้ผู้ที่ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ ซึ่งอาจจะประกอบไปด้วยความเสียหายหลายส่วน ซึ่งมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและการฉ้อฉลในบางส่วน ก็ย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดเพราะเป็นสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนรายเดียวกันและความเสียหายที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวเนื่องจากเหตุการณ์เดียวกัน

ประเทศอังกฤษ

มีคดีที่น่าสนใจคือ คดี *Danepoint Ltd. v Allied Underwriting Insurance Ltd.*⁹⁸ ซึ่งมีข้อเท็จจริงดังนี้

ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากกรมธรรม์ประกันอัคคีภัยในวันที่ 13 มิถุนายน คริสต์ศักราช 2001 ทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายคือแฟลตจำนวน 13 ห้อง จำนวนเงินเอาประกันภัยคือ 650,000 ปอนด์และซื้อเอกสารแนบท้ายคุ้มครองการสูญเสียดำเนินการจำนวน 130,000 ปอนด์ โดยมีเงื่อนไขทั่วไปข้อที่ 3 ในกรมธรรม์ประกันอัคคีภัย ระบุไว้ว่า ถ้าผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยไม่ชอบหรือฉ้อฉลในจำนวนเงินที่เรียกร้องหรือประการอื่นใด ผู้รับประกันภัยสามารถบอกล้างกรมธรรม์ประกันภัยและค่าสินไหมทดแทนทั้งหลายที่ได้รับตามกรมธรรม์ประกันภัยนี้เสียไปทั้งหมด

มีการเจรจาระงับข้อพิพาทในเดือนสิงหาคม คริสต์ศักราช 2001 ค่าสินไหมทดแทนของการจัดการให้อยู่ในสภาพเดิมหรือการซ่อมแซมมีจำนวน 83,000 ปอนด์และมีการจ่ายเงิน

⁹⁷ Alfred Mc Alpine v BAI [2000] 1 Lloyd's Rep 437.

⁹⁸ [2005] EWHC 2318.

บางส่วนเข้าบัญชีผู้เอาประกันภัยจำนวน 25,000 ปอนด์ ส่วนค่าเช่านั้นคำนวณได้กว่า 50,000 ปอนด์ โดยคำนวณจากค่าเช่าแฟลตทุกห้องที่ไม่สามารถให้เช่าเนื่องจากเกิดเหตุไฟไหม้ ยกเว้นห้องที่ยังว่างอยู่ ในเดือนธันวาคม คริสต์ศักราช 2001 ผู้รับประกันภัยอ้างเงื่อนไขที่ 3 ของกรมธรรม์ประกันอัคคีภัยเพื่อจะบอกล้างกรมธรรม์ประกันภัยและเรียกร้องค่าใช้จ่ายบางส่วนที่จ่ายไปคืนเนื่องจากผู้เอาประกันภัยฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการใช้ใบส่งของโดยฉ้อฉลจำนวนสองใบ

ขณะที่ผู้ประเมินวินาศภัย (the insurer's loss adjustor) เข้าไปตรวจทรัพย์สิน ผู้เอาประกันภัยก็ไม่พยายามจะแจ้งข้อเท็จจริง อีกทั้งผู้เอาประกันภัยยังอ้างถึงผู้เช่ารายใหม่ว่าได้เช่าอยู่มาก่อนแล้ว แต่ก็ไม่สามารถหาใบเสร็จค่าเช่าที่แท้จริง ณ เวลาที่เกิดไฟไหม้ มายืนยันได้

ในกรณีมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล ผู้รับประกันภัยมีสิทธิจะอ้างเงื่อนไขทั่วไปข้อ 3 เพื่อบอกล้างกรมธรรม์ประกันภัยหรือไม่

ศาลตัดสินว่ากรณีใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของการทำให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือการซ่อมแซมแก่แฟลตที่ถูกไฟไหม้นั้น ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริง แต่ไม่ใช่การฉ้อฉลที่เป็นสาระสำคัญ จึงไม่ถือว่าเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ส่วนกรณีค่าเช่าที่สูญเสียนั้น ผู้เอาประกันภัยใช้พยานหลักฐานเท็จ เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ดังนั้นถือว่าผู้เอาประกันภัยกระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

จะเห็นได้ว่าสัญญาเพิ่มเติมนั้นมีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่ผลการฉ้อฉลดังกล่าวจะกระทบต่อสัญญาหลักหรือไม่

ผู้เอาประกันภัยนั้นยกข้อต่อสู้ว่าสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งสองนั้นแยกออกจากกันชัดเจน การฉ้อฉลรายหนึ่งไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เหลือ

อย่างไรก็ดี ศาลไม่เห็นเช่นนั้น ศาลมองว่าผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพียงรายเดียว(single claim) ภายใต้อุบัติเหตุไฟไหม้ที่เกิดขึ้นเป็นเหตุการณ์เดียวกัน แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นมี 2 ส่วน(head loss) ได้แก่ความเสียหายต่อทรัพย์สินและความเสียหายต่อการสูญเสียมูลค่าเช่า นั่นคือเมื่อเกิดภัยจากเหตุการณ์หนึ่ง จะถือว่าใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพียงรายเดียว ไม่ว่าจะเกิดความเสียหายที่ส่วนก็ตาม

ดังนั้น เมื่อมีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนส่วนหนึ่งแล้ว ย่อมมีผลต่อสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด เมื่อสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเสียไป(forfeit)

ทั้งหมดแล้ว ผู้รับประกันภัยย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนค่าใช้จ่ายบางส่วนที่จ่ายไปแล้วคืน⁹⁹

อย่างไรก็ดี Rhys Clift¹⁰⁰ เห็นว่า การสูญเสียประโยชน์ทั้งหมดภายใต้สัญญาประกันภัยนั้น น่าจะหมายถึงการสูญเสียประโยชน์ในอนาคตที่ผู้รับประกันภัยยังไม่จ่ายเท่านั้น ดังนั้นหากมีการฉ้อฉลเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้รับประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปบางส่วน ผู้เอาประกันภัยไม่สมควรที่จะต้องคืนเงินที่ได้รับการชดใช้จากความเสียหายที่แท้จริง

ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหากกำหนดให้การอาศัยปัจจัยเวลาการจ่ายค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยมีผลต่อการได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยแล้ว อาจก่อให้เกิดปัญหาว่าผู้รับประกันภัยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยเร็วเพราะเกรงว่าหากพบการฉ้อฉลในภายหลัง ก็ไม่อาจเรียกคืนค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายแก่ผู้เอาประกันภัยไปแล้วได้

2) สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหลายราย ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยเดียว

เนื่องจากภายในระยะเวลาที่คุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัยหนึ่งนั้น อาจจะมีการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้หลายครั้ง เช่น การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยรถยนต์ที่มีระยะเวลาคุ้มครอง 1 ปีตั้งแต่ 5 มกราคม พุทธศักราช 2549-4 มกราคม พุทธศักราช 2550 ในเดือนมกราคม พุทธศักราช 2549 ได้รับความเสียหายจากการถูกเชียวชนและต่อมาในเดือนเมษายน พุทธศักราช 2549 ผู้เอาประกันภัยขับรถชนกำแพงบ้าน ได้รับความเสียหาย เป็นต้น ดังนั้นเหตุการณ์ที่ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแต่ละครั้งที่แยกออกจากกันชัดเจน เมื่อมีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนรายหนึ่ง ย่อมไม่กระทบต่อความสมบูรณ์ของการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งอื่นๆ ของอีกเหตุการณ์

แม้ว่าผู้รับประกันภัยยังแบ่งชำระในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่สุจริตแก่ผู้เอาประกันภัยในเหตุการณ์ครั้งก่อนไม่ครบ ก็ไม่สามารถอ้างการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในเหตุการณ์ครั้งต่อมาเพื่อปฏิเสธการชดใช้เงินได้เพราะสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งสองนั้นสามารถแยกออกจากกันได้ชัดเจน

⁹⁹ [2005] EWCA Civ 112

¹⁰⁰ Rhys Clift . Fraudulent Insurance Claims, [online] Available from : <http://www.hilldickinson.com/downloadfile.aspx?ID=316>, หน้า 17.

ประเทศอังกฤษ

คดีที่น่าสนใจ คือคดี *Axa General Insurance v Gottlieb*¹⁰¹ ซึ่งมีข้อเท็จจริงสรุปดังนี้ ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จำนวน 4 รายในเหตุการณ์ที่ต่างกัน ตามกรมธรรม์ประกันภัยที่อยู่อาศัย (household policy) ดังนี้

- 1) ในเดือนธันวาคม คริสต์ศักราช 1993 ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 1 เนื่องจากความเสียหายจากการเน่าเปื่อยผุพัง (dry rot)
- 2) ในเดือนกุมภาพันธ์ คริสต์ศักราช 1994 ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 2 เนื่องจากความเสียหายจากน้ำรั่วในห้องน้ำ (an escape of water in a bathroom)
- 3) ในเดือนกรกฎาคม คริสต์ศักราช 1994 ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 3 เนื่องจากความเสียหายจากพายุ (storm)
- 4) ในเดือนพฤษภาคม คริสต์ศักราช 1994 ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 4 เนื่องจากความเสียหายจากน้ำรั่วในห้องน้ำอีกห้อง (a further escape of water in another bathroom)

ผู้รับประกันภัยกล่าวหาผู้เอาประกันภัยกระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในนามตนเองและสามีในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 1 ในค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่พักอาศัยทดแทน (alternative accommodation) และ สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 2 ที่ยื่นใบรับของปลอมสำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับไฟฟ้า ส่วนค่าสินไหมทดแทนที่ 3 และ 4 เป็นค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงซึ่งมีการจ่ายเต็มจำนวนก่อนมีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ก่อนหน้านั้นมีการจ่ายตามสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนบางส่วนแล้ว ได้แก่ค่าซ่อมและค่าค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่พักอาศัยทดแทนในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 1 จำนวน 34,500 ปอนด์ และสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 2 จำนวน 14,250 ปอนด์ และก่อนที่จะมีการพบการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนผู้รับประกันภัยได้จ่ายเพิ่มไปอีก 16,000 ปอนด์ สำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่พักอาศัยทดแทน (alternative accommodation) ในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 1 แต่สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 2 ไม่ได้มีการจ่ายเพิ่ม

ในคดีนี้จะพิจารณาประเด็นต่อมาว่าหากมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้วบางส่วนก่อนจะมีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จะมีผลเช่นไร

- 1) กรณีกรมธรรม์ประกันภัยเดียวกัน มีความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง มีการเรียกร้องค่า

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน.

สินไหมทดแทนหลายครั้งซึ่งแยกออกจากกันได้ แต่มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดแล้ว ก่อนเกิดการฉ้อฉล (ค่าสินไหมทดแทนที่ 3 และ 4)

ศาลอุทธรณ์เห็นว่ามีความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงในรายก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ 3 และ 4 และมีการจ่ายก่อนที่จะมีการฉ้อฉลจึงไม่ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ ผู้พิพากษา Mance ได้กล่าวไว้ว่ากฎหมายจารีตประเพณีนั้นจะมีผลกระทบต่อค่าสินไหมทดแทนที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อฉลเท่านั้น (the common law should be confined to the particular claim to which any fraud relates.) นั่นคือไม่ว่าจะมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก่อนหรือหลังการฉ้อฉลในค่าสินไหมทดแทนที่ 1 หรือ 2 ก็ไม่กระทบต่อการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนที่ 3 และ 4 เพราะเป็นค่าสินไหมทดแทนที่แยกออกจากจากค่าสินไหมทดแทนที่ฉ้อฉลได้

2) ค่าสินไหมทดแทน ซึ่งบางส่วนเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และบางส่วนมีการกระทำการฉ้อฉล เมื่อมีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนบางส่วนของความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ก่อนมีการฉ้อฉล (ค่าสินไหมทดแทนที่ 1 และ 2)

ค่าสินไหมทดแทนที่ 1 และ 2 ที่มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้วบางส่วน (Interim sums) ก่อนการกระทำฉ้อฉล ผู้รับประกันภัยก็สามารถเรียกคืนในส่วนที่จ่ายไปแล้วได้ (the effect of a fraudulent claim is retrospectively to remove or bar the insured's right to claim that indemnity from the insurer.) หรืออาจกล่าวได้ว่าหากมีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแล้ว ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนย่อมไม่มีสิทธิได้รับการชดใช้ใด ๆ ซึ่งหากยังไม่มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนใด ๆ ค่าสินไหมทดแทนนั้นก็เสียไปทั้งหมด (the whole claim is forfeit)¹⁰² แต่ถ้ามีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปบ้างแล้วบางส่วน ผู้รับประกันภัยจะหยุดการจ่ายและเรียกค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายไปแล้วบางส่วนคืนได้

แนวคิดนี้ตัดสินอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายจารีตประเพณีกล่าวคือ จะไม่สนับสนุนให้ผู้กระทำการฉ้อฉลมองว่าหากมีค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงอยู่ ผลมีเพียงจะไม่ได้รับการชดใช้ใน ส่วนที่ฉ้อฉลเท่านั้น แต่ก็จะไม่เสียประโยชน์ในค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง (The policy of the rule is to discourage any feeling that the genuine part of the claim can be regarded as safe- and that any fraud will lead at best to an unjustified bonus and at worst, in probability, to no more than a refusal to pay a sum which was never insured in the first place.)

สรุปได้ว่าหลักเกณฑ์ของผลกระทบจากการฉ้อฉลต่อสิทธิได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จากความเสียหายที่แท้จริงของประเทศอังกฤษนั้น คือ แม้ว่าจะมีความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง แต่

¹⁰² Galloway v Guardian Royal Exchange [UK] Ltd [1999] Lloyd's Rep 209.

เป็นกรณีที่มีความเกี่ยวข้องกับการฉ้อฉล ผู้รับประกันภัยไม่ต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน แต่ประเทศออสเตรเลียมีทั้งมุมมองที่เหมือนและต่างออกไปจากประเทศอังกฤษ

ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียนั้นมีความแตกต่างในแนวทางเรื่องการแจ้งเท็จของผู้เอาประกันภัยที่มีได้ทำให้ผู้รับประกันภัยเสียประโยชน์ ถือว่าไม่เป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (A statement by the assured which is plainly untrue and which does not induce the insurers in any way is not to be regarded as a fraudulent claim) และศาลไม่ยืนยันว่ากรณีมีความเสียหายที่แท้จริง ผู้เอาประกันภัยจะไม่ได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเสมอไป

ส่วนในประเทศไทยนั้นได้รับอิทธิพลแนวคิดของประเทศอังกฤษที่ว่าหากมีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเหตุการณ์หนึ่ง ย่อมมีผลต่อความเสียหายที่เกี่ยวข้องทั้งหมด แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติ เมื่อมีปัญหาการฉ้อฉลในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ก็จะพิจารณาตามความคุ้มครองของกรมธรรม์ประกันภัย นั่นคือผู้รับประกันภัยจะไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่ฉ้อฉลเท่านั้น โดยไม่กระทบต่อค่าสินไหมทดแทนส่วนอื่น ๆ เนื่องจากกรมธรรม์ประกันภัยยังคงให้ความคุ้มครองในส่วนที่ไม่ได้ฉ้อฉลในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอยู่ จะเห็นได้ว่ากรมธรรม์ประกันภัยที่ยังไม่รัดกุมและไม่ได้ระบุขอบเขตของสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จะเป็นการสร้างโอกาส (opportunity) ให้ผู้เอาประกันภัยยอมเสี่ยงที่จะฉ้อฉลเพราะมิได้มีบทลงโทษใดและหากผู้รับประกันภัยจับไม่ได้ ตนก็จะได้กำไรจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งประเทศไทยควรจะต้องวางหลักให้ชัดเจนและเป็นธรรมในเรื่องผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพราะผู้เอาประกันภัยบางรายอาจจะกระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยไม่มีเจตนาจะหลอกลวงผู้รับประกันภัยและเป็นอันตรายร้ายแรงต่อธุรกิจประกันภัย

9.2.5.2 ผลการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของกรมธรรม์ประกันภัยหนึ่งต่อกรมธรรม์ประกันภัยอื่น

ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียพิจารณาในแง่สัญญาว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จะก่อให้เกิดสิทธิในทางสัญญา กล่าวคือในมาตรา 60(1)(e) ของพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 วางหลักไว้ว่าหากผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันวินาศภัย(a general policy) ได้ฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ผู้รับประกันภัยสามารถยกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยทั้งกรมธรรม์ประกันภัยนั้นและกรมธรรม์ประกันภัยอื่นระหว่าง

คู่สัญญาตามหลักผู้รับประกันภัยไม่สามารถมีนิติสัมพันธ์กับผู้ฉ้อฉลได้อีกต่อไป¹⁰³ แต่แนวคิดที่ว่า ผู้รับประกันภัยสามารถยกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยทั้งกรมธรรม์ประกันภัยนั้นและกรมธรรม์ประกันภัยอื่นระหว่างคู่สัญญานี้จะไม่พบอยู่ในประเทศอังกฤษ¹⁰⁴

บทลงโทษตามมาตรา 60(1)(e) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัยคริสต์ศักราช 1984 นั้นมีผลรุนแรง(unduly harsh) ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมสำหรับผู้เอาประกันภัยและผู้ร่วมเอาประกันภัยรายอื่นที่สุจริต (an innocent co-assured) ได้

ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษนั้นไม่ได้มีการวางหลักให้สิทธิผู้รับประกันภัยสามารถปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรมธรรม์ประกันภัยอื่นได้ดังเช่นประเทศออสเตรเลีย ฉะนั้นผู้เอาประกันภัยยังคงได้รับความคุ้มครองกรมธรรม์ประกันภัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือกรมธรรม์ประกันภัยอื่น ๆ จะไม่ได้รับผลกระทบจากการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของอีกกรมธรรม์ประกันภัยนั่นเอง

9.2.5.3 ผลของการฉ้อฉลต่อเบี้ยประกันภัย

หลักคือผู้รับประกันภัยไม่ต้องชดใช้เบี้ยประกันภัยคืนหากมีการบอกล้างสัญญา(avoid) เนื่องจากกระทำโดยฉ้อฉล¹⁰⁵ ส่วนผลการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนคือผู้เอาประกันภัยไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์ใด ๆ ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัย เบี้ยประกันภัยถือว่าเป็นประโยชน์ใด ๆ ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยเช่นกัน ดังนั้นผู้เอาประกันภัยไม่มีสิทธิได้รับเบี้ยประกันภัยคืน

¹⁰³ ALRC 20, paras 243 และ 251 อ้างถึงใน Merkin Robert. Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 56.

¹⁰⁴ Arysuri Kumbunlue, *The Duty of Utmost Good Faith and the London Commercial Insurance Market Practice*, Doctor of Philosophy, Faculty of Law, Arts & Social & Sciences, School of Law, University of Southampton, 2005, p 49.

¹⁰⁵ *Nasser v AAMI Insurance P/L[General]*[2005] NSWCTTT 478.

9.2.5.4 ผลกระทบของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กรณีสัญญาประกันภัยมีการระงับข้อพิพาทแล้ว

กรณีที่มีการเจรจาระงับข้อพิพาทและตกลงจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ผู้รับประกันภัยจะชดใช้ให้แก่ผู้เอาประกันภัยตามสัญญาประกันภัยแล้ว ต่อมาผู้รับประกันภัยค้นพบว่าตนมีสิทธิบอกล้างสัญญาดังกล่าวได้ พระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 นั้นมิได้มีการวางหลักในเรื่องนี้ แต่กฎหมายอังกฤษมีการวางหลักไว้ว่าการระงับข้อพิพาทเป็นสัญญาหนึ่งที่แตกต่างหากจากสัญญาประกันภัย ดังนั้นถ้าสัญญาประกันภัยไม่มีการแถลงข้อความอันเป็นเท็จแล้ว สัญญาประกันภัยนั้นก็ยังมีผลบังคับอยู่ ทั้ง ๆ ที่สัญญาประกันภัยสิ้นผลบังคับแล้ว¹⁰⁶ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้เอาประกันภัยยังได้รับประโยชน์แม้ว่าจะมีการกระทำการฉ้อฉลที่เป็นเหตุให้บอกล้างสัญญาได้ก็ตาม¹⁰⁷ อย่างไรก็ดี มีการถกเถียงถึงความเหมาะสมของผลดังกล่าว ประเด็นคือการระงับข้อพิพาทนั้นไม่ได้อยู่ในรูปของสัญญาทั้งหมด แต่อย่างไรก็ดี คดี *Stainton v. Carron Co.*¹⁰⁸ นั้นวางหลักไว้ว่า หากพบว่ามี การฉ้อฉล จะไม่มีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนใด ๆ แม้ว่าศาลจะตัดสินให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้วก็ตาม แสดงว่าผลของการฉ้อฉลนั้นรุนแรงมาก ผู้กระทำการฉ้อฉลไม่สมควรจะได้รับผลประโยชน์ใด ๆ เลย ดังนั้นจึงสมควรที่จะแยกการพิจารณาโดยให้น้ำหนักของการลงโทษในกระทำผิดโดยฉ้อฉลมากกว่าสัญญาประกันภัย เพราะหลักฉ้อฉลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม

9.2.5.5 ผลต่อผู้เอาประกันภัยร่วมกัน

ผู้เอาประกันภัยร่วมกัน (Co-assureds) ในสัญญาประกันภัยนั้น ได้แก่ ผู้เอาประกันภัยร่วม (joint assureds) และผู้ร่วมเอาประกันภัย (composite assureds)

ประเทศอังกฤษ

กฎหมายอังกฤษได้วางหลักให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างผู้เอาประกันภัยร่วมและผู้ร่วมเอาประกันภัย ไว้ดังนี้ ผู้เอาประกันภัยร่วมคือผู้มีส่วนได้เสียร่วมกันในวัตถุเอาประกันภัย และผู้ร่วมเอาประกันภัยคือผู้ที่มีส่วนได้เสียต่างกันในวัตถุเอาประกันภัย แต่สิทธิและส่วนได้เสียอยู่ในเอกสารเดียวกันหรือกล่าวได้ว่า ผู้ร่วมเอาประกันภัยนั้นมีสัญญาเดียวต่อผู้รับประกันภัย ดังนั้นถ้า

¹⁰⁶ สัญญาประกันภัยส่วนใหญ่จะประกอบด้วยคำว่า “ทั้งหมดและเป็นที่สุด (full and final)” แต่หลักดังกล่าวจะไม่จำกัดผลในคดีทั้งหลาย

¹⁰⁷ คดีที่เห็นแย้ง *Magee v Pennine Insurance Co* [1969] 2 QB 507 โดย *Great Peace Shipping Ltd v Tsavliris Salvage [International] Ltd* [2002] 2 All ER [Comm] 274.

¹⁰⁸ [1854] 23 L.J.Ch.299.

ผู้ร่วมเอาประกันภัยรายใดกระทำผิดหน้าที่ ผู้ร่วมเอาประกันภัยทั้งหมดย่อมสิ้นสิทธิในการได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทน¹⁰⁹ ในทางตรงข้าม ถ้ากรมธรรม์ประกันภัยนั้นเป็นกรณีมีผู้ร่วมเอาประกันภัยหลายคน ถือว่าแต่ละคนต่างก็มีสัญญาต่อผู้รับประกันภัยแยกต่างหากจากกัน ดังนั้นผู้เอาประกันภัยรายหนึ่งกระทำผิดหน้าที่ย่อมไม่กระทบกระเทือนต่อสัญญาของผู้ร่วมเอาประกันภัยรายอื่น¹¹⁰ สรุปคือความแตกต่างระหว่างสองกรณีนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของส่วนได้เสียของคู่สัญญา และข้อความในกรมธรรม์ประกันภัย เช่น คู่สมรส(spouse) มักจะถือว่าเป็นผู้เอาประกันภัยร่วม¹¹¹ (ถ้ากรมธรรม์ประกันภัยไม่ระบุเป็นอย่างอื่น) เป็นต้น

อย่างไรก็ดียังคงมีการโต้แย้งว่าจะเป็นบทลงโทษดังกล่าวมีความรุนแรงและไม่เหมาะสม Robert Merkin มีความเห็นว่า Law Commissioners นั้นควรจะบัญญัติว่าผลการกระทำอันไม่สุจริตของผู้เอาประกันภัยร่วมและผู้ร่วมเอาประกันภัยว่าจะมีผลเช่นเดียวกันหรือไม่มากกว่าที่จะทั้งประเด็นปัญหาให้ศาลเป็นผู้ตัดสินดังเช่นในกฎเกณฑ์ของอังกฤษในหลายปีที่ผ่านมา และผู้รับประกันภัยไม่ควรได้รับสิทธินี้ในทุก ๆ กรณีเพราะจะไม่เป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัยร่วมผู้ที่ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำอันไม่สุจริตที่ใช้สิทธิเรียกร้องของตนเอง¹¹²

ประเทศออสเตรเลีย

แม้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 นั้น ไม่ได้ระบุถึงฐานะของผู้เอาประกันภัยร่วมกัน(co-assureds) โดยตรง แต่มีการพิจารณาหลักในเรื่องผู้เอาประกันร่วมคนอื่นตามผลของมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ว่ากรณีผู้รับประกันภัยไม่อาจปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีต่าง ๆ ซึ่งยังไม่มี ความชัดเจนว่าผู้เอาประกันภัยร่วมกันจะได้รับผลกระทบจากการกระทำของผู้เอาประกันภัยร่วมกันรายอื่นหรือไม่ ซึ่งยากจะระบุให้ชัดเจน อย่างไรก็ดี ตามกฎหมายจารีตประเพณีนั้น ผู้ร่วมเอาประกันภัยจะไม่ได้รับผลกระทบจากการฉ้อฉลของผู้ร่วมเอาประกันภัยรายอื่น แต่ผู้เอาประกันภัยร่วมนั้นอาจจะมีแนวทางที่ต่างออกไป (it is unclear from s54 how a co-assured is to be affected by an act or omission of his or her co-assured. This has always been a difficult issue and perhaps the section should be amended so as to make the position clear. At common law, it is accepted that a composite assured is not tainted by the wrongdoing of

¹⁰⁹ Cf Direct Line Insurance v Khan[2002] Llyod's Rep IR 364.

¹¹⁰ Woolcott v Sun Alliance[1978] 1 Llyod's Rep IR 629.

¹¹¹ ศาลนิวซีแลนด์ปฏิเสธการนำแนวคิดผู้เอาประกันภัยร่วมนี้มาใช้ในกรณีคู่สมรส : Maulder v National Insurance Co of New Zealand Ltd[1993] 2 NZLR 351. ดู Holmes v GRE Insurance Ltd[1988] Tas R 147.

¹¹² Ibid.

other policyholders. However, this is not necessarily the case where the assureds are joint assureds.)¹¹³

อย่างไรก็ดี ในคดี Advance(NSW) Insurance Agencies Pty Ltd v Mathews¹¹⁴ บทบัญญัติของการปกปิดและแถลงเท็จได้จัดข้อแตกต่างระหว่างการผิดหน้าของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งให้สิทธิผู้รับประกันภัยได้รับการเยียวยาต่อผู้เอาประกันภัยร่วมกัน ประเด็นนี้มีการถกเถียงกันใน Treasury Review II, 2004¹¹⁵ ผลสรุปคือจะต้องมีการพิจารณากันต่อไป แต่ศาลเห็นว่าผู้เอาประกันภัยร่วมที่ไม่ได้มีส่วนกระทำการอันไม่สุจริตนั้นไม่สมควรได้รับผลจากการผิดหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่ร่วมกัน อย่างไรก็ตาม ในร่างแก้ไขพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 2007 มีความแตกต่างเพียงกรณีผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นบุคคลภายนอกแต่มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยซึ่งผู้รับประกันภัยใช้เป็นข้อต่อสู้ต่อผู้เอาประกันภัยได้ แต่สิทธิของผู้รับประกันภัยดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นสิทธิโดยตรงของผู้รับประกันภัย ดังนั้นจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ร่วมเอาประกันภัย

กล่าวคือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความสัมพันธ์ของผู้เอาประกันภัยร่วมกันนั้นเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม แม้หลักเกณฑ์ดังกล่าวจะค่อนข้างชัดเจน แต่มีข้อเสนอแนะว่าจะต้องพิจารณาตามความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาที่สุจริตรายอื่นด้วย

¹¹³ Samantha Traves , SUBMISSION IN REPECT OF THE DRAFT BILL AMENDING THE INSURANCE CONTRACTS ACT 1984 (CTH) , Faculty of Law, [Online] Available from : http://icareview.treasury.gov.au/content/_download/exposure_draft_submissions, 2007.

¹¹⁴ [1989] 166 CLR 606.

¹¹⁵ ทั้งนี้ กรมธรรม์ประกันภัยอาจสงวนกฎข้อนี้และให้ความคุ้มครองผู้เอาประกันภัยร่วมกันที่ไม่มีส่วนในการกระทำการอันไม่สุจริต: FAI General Insurance Co Ltd v Sherry[2002] SASC 431. ดู Sutton, paras 3.147 ถึง 3.160 อ้างถึงใน Merkin Robert. Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 44.

9.2.5.6 การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมีผลเมื่อใด¹¹⁶

ถ้าในกรณีมีการบอกปิดปฏิเสธสัญญา(repudiated) กรณีที่ยังไม่ชัดเจนก็คือสิทธิในการเลิกสัญญา(terminate) จะย้อนกลับไปวันที่เกิดความเสียหายที่มีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือวันที่มีการฉ้อฉลเกิดขึ้น ผู้เอาประกันภัยอาจได้รับความเสียหายจริง(genuine) เช่น ผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายแท้จริง A และความเสียหายที่แท้จริง B ซึ่งปรากฏว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมีความเกี่ยวข้องกับ ความเสียหายแท้จริง A จะเห็นได้ชัดว่าความเสียหายที่แท้จริง A มีการฉ้อฉลปนเปื้อนอยู่ การที่ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญาประกันภัย จะทำให้ความเสียหายที่แท้จริง B เสียไปด้วยหรือไม่

อีกกรณีขณะเกิดความเสียหาย B สัญญาประกันภัยยังคงมีผลบังคับอยู่ ดังนั้นการบอกเลิกสัญญาประกันภัยจะไม่สามารถกระทบต่อสิทธิของผู้เอาประกันภัยในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหาย B หรือไม่

พระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ก็มีได้ระบุทางออกของปัญหานี้ไว้โดยตรง แต่อาจเป็นเหตุตามมาตรา 59 ในกรณียกเลิกสัญญาประกันภัยนั้น ผู้รับประกันภัยต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 14 วัน ผลการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของประเทศออสเตรเลียคือสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ฉ้อฉลนั้นนั้นเสียไป แต่ค่าสินไหมทดแทนที่เกิดขึ้นจากความเสียหายอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนวันที่การยกเลิกมีผลบังคับ ผู้รับประกันภัยต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทน (but that losses which occur up to the date on which cancellation takes affect are payable by the insurers) อย่างไรก็ตามนี้ยังไม่เป็นบทสรุปของปัญหานี้ ส่วนประเทศอังกฤษนั้นยังไม่มีการวางหลักที่ชัดเจนเช่นกัน¹¹⁷

¹¹⁶ Merkin Robert. Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 57.

¹¹⁷ Merkin Robert. Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 56.

9.2.7 การสิ้นสุดลงของการพิจารณาข้อฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

โดยลักษณะของการข้อฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นจะเกิดขึ้นภายหลังทำสัญญาประกันภัยแล้ว ในคดี *The Star Sea*¹¹⁸ ศาล (The Lordship) วางหลักไว้ว่าเมื่อมีการพิจารณาข้อเกิดขึ้นแล้ว หน้าที่ที่เกิดขึ้นนั้นมีได้อยู่ในขอบเขตมาตรา 17 แล้ว แต่จะต้องพิจารณาตามระเบียบวิธีของกฎหมายแห่งกระบวนการพิจารณา (the rules which govern litigations) อย่างไรก็ดี ผู้พิพากษา Scott สรุปไว้ในคดี *The Star Sea* ว่า การปกปิดข้อเท็จจริงหรือเอกสารนั้น ช่วงภายหลังการพิจารณาข้อโดยศาลหรืออนุญาโตตุลาการนั้น เป็นมาตรการที่เหมาะสมแล้ว ทั้งนี้ระเบียบวิธีของกฎหมายแห่งกระบวนการพิจารณานี้ จะให้สิทธิคุ้มกันจากการปกปิดหรือแถลงข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จแก่คู่ความ ซึ่งผู้พิพากษา Clyde มองว่าไม่เป็นธรรมในทางปฏิบัติ เนื่องจากผู้เอาประกันภัยไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมดให้คู่ความอีกฝ่ายทราบ

ในคดี *The Game Boy*¹¹⁹ ผู้พิพากษา Justice Simon ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าเมื่อมีการข้อฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายหลังจากการดำเนินคดีแล้ว ผู้เอาประกันภัยกลับไม่มีความผิดในการกระทำการข้อฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนดังเช่นก่อนการดำเนินคดี (What is said by the insurer is that, even if the assureds have used fraudulent devices to promote the claim. The rule is in some ways anomalous since it only applies between the making of the claim and the start of litigation. After litigation has commenced as insured may advance false documentation and lie without the drastic consequences which follow of the deployment of false documentation and lies are less well timed. Nevertheless, the rule is presently well-established.)

ทั้งนี้ ในคดี *Brescia V QBE Anor*¹²⁰ *Brescia* ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ส่งออกและค้าปลีกเฟอร์นิเจอร์ ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยธุรกิจหยุดชะงัก เหตุปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนประการหนึ่งของผู้รับประกันภัยคือผู้เอาประกันภัยกระทำการข้อฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 56(1)

ผู้รับประกันภัยไม่สามารถพิสูจน์ความข้อฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

¹¹⁸ *The Star Sea* ได้กลับหลักแนวคำพิพากษาในคดี *Transthene Packing V Royal Insurance* [1996] LRLR 32 ; *Insurance Corporation of the Channel Islands v Royal Hotel(No.1)* [1998] LRLR 94 ; *Baghdadrani v Commercial Union Assurance Co.* [2000] Lloyd's Rep IR.94.

¹¹⁹ [2004]EWHC 15 [Comm] at paragraph [150];[2004] 1 Lloyd's Rep 238 หน้า 258.

¹²⁰ [2007] NSWSC 598.

ของผู้เอาประกันภัยได้และผู้พิพากษา Hammerschlag กล่าวไว้ว่ามาตรา 56(1) นั้นใช้เมื่อมีการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยแล้วเท่านั้น หากมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนภายหลังผู้รับประกันภัยปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน จะไม่ถือว่าเป็นการฉ้อฉลภายใต้สัญญาประกันภัยอีกต่อไป (claim was no longer a claim under an insurance contract) ฉะนั้น จึงไม่ปรับใช้มาตรา 56(1) นี้กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในช่วงดำเนินคดีต่อศาล

9.2.8 การพิสูจน์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (Proving fraud)

การพิสูจน์พยานหลักฐานตามข้อกล่าวอ้างของฝ่ายโจทก์นั้น มีความแตกต่างกันใน 2 กรณี ดังนี้

- 1) ในคดีอาญานั้น จะต้องพิสูจน์ให้ชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยใด ๆ (beyond reasonable doubt)
- 2) ในคดีแพ่งนั้น พิสูจน์โดยแสดงหลักฐานถึงความเป็นไปได้ของการกล่าวอ้าง (on balance of probabilities)

แม้ว่าโดยลักษณะการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นความผิดทางแพ่ง แต่ก็อาจมีความผิดในทางอาญาด้วย ดังเช่นในกรณีผู้เอาประกันภัยจงใจก่อภัย เพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือกรณีใด ๆ ผู้รับประกันภัยสามารถพิสูจน์ต่อศาลได้ว่าผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมีเจตนาทุจริตอันมีโทษตามกฎหมายอาญาต่อผู้รับประกันภัย แม้ว่าการฉ้อฉลทางแพ่งนั้นจะมีขอบเขตที่กว้างขวางกว่าการฉ้อฉลทางอาญา แต่การฉ้อฉลทางอาญานั้นมีความหมายที่เคร่งครัดกว่าและต้องนำสืบให้กระจ่างชัดถึงความผิดของผู้เอาประกันภัย

โดยทั่วไป ฝ่ายโจทก์จะต้องเป็นฝ่ายนำสืบให้ศาลเห็นตามที่โจทก์กล่าวอ้าง แต่อย่างไรก็ดี ในบางคดี ศาลอาจจะให้ฝ่ายจำเลยเป็นฝ่ายที่ต้องมีภาระนำสืบ ดังเช่นภาระการพิสูจน์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นจะเป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัย¹²¹ ที่จะต้องกล่าวอ้างถึงน้ำหนักของพยานหลักฐานของข้อกล่าวหา¹²² และจะต้องพิสูจน์ให้เห็นการฉ้อฉลในความหมายที่เคร่งครัด (strict sense) เช่น ผู้เอาประกันภัยจมนเรือ ผู้เอาประกันภัยเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล หรือผู้เอาประกันภัยใช้อุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหม

¹²¹ Roland Roy Fourroures Ltd. V Maryland Casaulty Co.,[1974] S.C.R.52, Regina Steam Laundry Ltd. V Sask. Govt. Ins. Office[1972] I.L.R. 1-462[S.C.C.].

¹²² Direct Invt.s.Ltd. v Dom.Ins Corp.[1968] 2 O.R.117,[1968] I.L.R.1-199,68 D.L.R. [2d] 278 [H.C.].

ทดแทนโดยฉ้อฉล เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มาตรการดังกล่าวอาจถึงการไม่เปิดเผยข้อเท็จจริง (non-disclosure) เพราะการไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงไม่ใช่การฉ้อฉลในความหมายที่เคร่งครัด¹²³ ซึ่งการพิจารณาของศาลจะตัดสินบนพื้นฐานของพยานหลักฐาน หรือการหาหลักเกณฑ์ที่สมเหตุสมผลมาปรับใช้ในแต่ละคดี (the court either had to decide on the basis of the evidence of each individual cases , or find a reasonable formula that they could apply in each case.)

หลักเกณฑ์การพิสูจน์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่น่าสืบว่าผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกระทำการ ดังนี้

1. รู้ข้อเท็จจริง หรืออย่างน้อยที่สุดคือการแกล้งไม่รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ
2. รู้ว่ามีเกี่ยวข้องกับผู้รับประกันภัย และ
3. ตัดสินใจโดยตั้งใจที่จะไม่แจ้งหรือแจ้งข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น¹²⁴ อย่างไรก็ตาม การรู้ข้อเท็จจริงแต่เลือกที่จะไม่เปิดเผยนั้นไม่เป็นการฉ้อฉล หากผู้เอาประกันภัยไม่ทราบว่ามี ความเกี่ยวข้องกัน¹²⁵

4. กรณีผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดนไม่ระมัดระวังหรือไม่ใส่ใจนั้น จะต้องนำสืบถึงความรู้ของผู้แถลงข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จ ในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือพยานหลักฐานที่แสดงให้เห็นสภาพจิตใจ (mental state) ของผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนว่าไม่มีการระมัดระวังหรือใส่ใจในข้อเท็จจริงว่าจะเป็นจริงหรือเท็จที่แถลงต่อผู้รับประกันภัย

บางครั้งการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการฉ้อฉลนั้น ก็มีใช้เรื่องง่าย จะต้องเป็นภาระของผู้รับประกันภัยในการหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ เช่นในคดี *Diggens v. Sun Alliance & London*¹²⁶ ผู้รับประกันภัยไม่สามารถหาหลักฐานมาพิสูจน์ว่าผู้เอาประกันภัยมีส่วนร่วมกับผู้ก่อสร้างในการฉ้อฉลผู้รับประกันภัย กล่าวคือ ผู้ก่อสร้างนั้นได้สร้างงานที่ไม่อยู่ในส่วนที่สามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัย ทำให้ผู้ก่อสร้างสามารถเรียกร้องค่าซ่อมแซมได้

¹²³ Rhys Clift . *Fraudulent Insurance Claims*, [online] Available from : <http://www.hilldickinson.com/downloadfile.aspx?ID=316> , p 13.

¹²⁴ *Australian Casualty and Life Ltd v Hall* [1999] 151 FLR 360.

¹²⁵ ALRC 20, para 196. in Merkin Robert. *Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform.* [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 23.

¹²⁶ Ray Hodgin . *Insurance Law*, (Cavendish Publishing Limited, 1998) , p 697-698. [1994] unreported , p 528.

และศาลยกข้อโต้แย้งของผู้รับประกันภัยที่กล่าวหาว่าผู้เอาประกันภัยฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ทั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้ผู้รับประกันภัยพิจารณาการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอย่างรอบคอบ กรณีไม่เข้าเงื่อนไขหรือเหตุสมควรอื่นใดที่สามารถปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้แล้วไซ้ ผู้รับประกันภัยจะต้องรีบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวโดยไม่ชักช้า ส่วนกรณีที่ผู้รับประกันภัยปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์หรือพยานหลักฐานสนับสนุนอย่างชัดเจน เพราะผู้รับประกันภัยมีภาระการพิสูจน์การฉ้อฉล ซึ่งหากศาลวินิจฉัยในทางตรงข้ามกับผู้รับประกันภัยบ่อยครั้ง ย่อมแสดงให้เห็นถึงความไม่มีประสิทธิภาพและความไม่ชอบธรรม อันจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของผู้รับประกันภัยรายนั้นและธุรกิจประกันภัยโดยรวม

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ในสัญญาประกันวินาศภัย

ประเด็นปัญหาของการพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น มีดังนี้

1. หากการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนถือว่าเป็นหลักความสุจริตอย่างยิ่ง ผลของการผิดหน้าที่ จะทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่สุจริตบอกล้างสัญญาอันหลังไปตั้งแต่ต้นได้ (avoidance ab initio)
2. หากการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนถือว่าเป็นหลักจารีตประเพณี ผลของการกระทำผิดคือผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ไม่สามารถได้รับประโยชน์ใด ๆ ภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยจากความเสียหายในครั้งนั้นทั้งหมด
3. หากการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนถือว่าเป็นข้อสัญญาหนึ่ง ผลของการฝ่าฝืน คือการผิดสัญญา ซึ่งคู่สัญญาฝ่ายที่สุจริตจะได้รับการเยียวยาตามกฎหมายว่าด้วยสัญญา และสามารถเรียกค่าเสียหายได้อีกด้วย

ดังนั้น บทนี้จึงมุ่งศึกษาหลักการและกฎหมายประกันภัยอันได้แก่หลักสุจริตอย่างยิ่ง หลักกฎหมายจารีตประเพณีและหลักสัญญาของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลีย เพื่อวิเคราะห์หาหลักการหรือกฎหมายที่เหมาะสมกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน และสุดท้ายจะศึกษาวิเคราะห์ปรับใช้กฎหมายไทยที่มีอยู่กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เพื่อหามาตรการทางแพ่งที่ใช้ในการเยียวยาความเสียหายและการลงโทษผู้ฉ้อฉลกรณีฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของที่เหมาะสมกับประเทศไทย

จากการรวบรวมหลักการประกันภัยและหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลียที่ใช้กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน พบว่าหลักที่สำคัญจำนวน 3 หลัก ได้แก่ หลักสุจริตอย่างยิ่ง หลักจารีตประเพณีและหลักสัญญา

1. หลักสุจริตอย่างยิ่ง (Principle of Utmost Good Faith หรือ Uberrimae Fidei)

หลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นเป็นลักษณะที่สำคัญของสัญญาประกันภัยและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในทุกประเทศ ไม่ว่าจะมึระบบกฎหมายแตกต่างกันอย่างไรก็ตาม เพราะหลักสุจริตอย่างยิ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความเท่าเทียมกันระหว่างคู่สัญญาประกันภัย เพื่อให้คู่สัญญาแสดงข้อเท็จจริงของอีกฝ่ายที่จำเป็น อันจะทำให้สัญญาประกันภัยดำเนินไปได้อย่างเป็นธรรม

ในคดี Bell v. Lever Brothers¹ ผู้พิพากษา Atkin กล่าวว่า มีสัญญาหลายฉบับที่กฎหมายระบุไว้ชัดเจนว่าเป็นสัญญาแห่งความสุจริตอย่างยิ่งและสัญญาประกันภัยที่มีลักษณะเฉพาะเป็นสัญญาแห่งความสุจริตอย่างยิ่งฉบับหนึ่ง

ผู้พิพากษาชาวสหรัฐอเมริกา Scuttin L.J. ได้กล่าวถึงเรื่องความสุจริตอย่างยิ่งของสัญญาประกันภัยไว้โดยสรุปใน 2 คดีคือ คดี Greenhill v. Federal Insurance Co.Ltd.² ว่าปัจจุบันการประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องอาศัยความสุจริตอย่างยิ่ง และเป็นประเด็นสำคัญในการพาณิชย์ เพราะว่าทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในการทำสัญญา และในคดี Rozsnes v. Bowen³ ว่าเป็นเวลาหลายศตวรรษในประเทศอังกฤษที่กฎหมายเกี่ยวกับการประกันภัยทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นการประกันภัยทางทะเล การประกันอัคคีภัย การประกันชีวิต การประกันภัยความเชื่อถือและการประกันภัยทุกประเภท กำหนดให้ผู้เอาประกันภัยเปิดเผยข้อความจริงที่ตนทราบต่อผู้รับประกันภัยนั้น แสดงว่าสัญญาประกันภัยต่างๆ เหล่านั้น เป็นสัญญาที่อาศัยความซื่อสัตย์อย่างยิ่ง⁴

สัญญาประกันภัยนั้นเป็นสัญญาจัดอยู่ในประเภทสัญญาพิเศษเพราะมีทั้งการใช้กฎหมายว่าด้วยสัญญาทั่วไป⁵ และกฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัยโดยเฉพาะ หลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัยโดยเฉพาะ

ในความหมายโดยกว้างนั้น หลักสุจริตอย่างยิ่งหมายถึงการที่ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยมีความสุจริตใจในการทำสัญญาต่อกัน⁶ ส่วนคำว่า “utmost” นั้นหมายถึงการกระทำที่ยิ่งกว่าความสุจริตทั่วไป⁷ ส่วนการกระทำที่ไม่สุจริตนั้นคือการกระทำโดยมีวัตถุประสงค์ที่ไม่

¹[1932] AC 161. อ้างถึงใน *Fraudulent Claims in Marine Insurance*, [Online] Available from : <http://www.gtrm.cn/action/blog/viewArticleContentAction?articleID=933>, p 10.

²[1927], 1 K.B.65,p.76.

³[1928] ,32 Li.L.Rep.98,p.102.

⁴ ประยงค์ แก้วกลิ่น. การฉ้อโกงประกันชีวิต : เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551, หน้า 112.

⁵ โดยผู้พิพากษา Per Roskill L.J. ในคดี *Cehave v Bremer*[1976] Q.B. 44,71, infra ,para.2-01. อ้างถึงใน Merkin R.,ed. *Colinvaux's Law of Insurance*. (London : Sweet & Maxwell) , 1997 , p 9.

⁶ สุชาติ สถาวรวงศ์ , เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545) , หน้า 83.

⁷ *Sheldon v Sun Alliance* [1989] 53 SASR 97 และ *AMP Financial Planning Pty Ltd v CGU Insurance Ltd* [2005] FCAFC 185. อ้างถึงใน Merkin Robert. *Reforming insurance*

เหมาะสม⁸ ดังนั้น การพิสูจน์ความสุจริตทั่วไป จึงไม่เพียงพอที่จะถือว่ามี ความสุจริตอย่างยิ่ง หรือ อาจกล่าวได้ว่า การกระทำโดยความสุจริตทั่วไปอาจจะเป็นการกระทำที่ปราศจากความสุจริตอย่าง ยิ่งก็ได้⁹

1.1 ประเภทของหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง

หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งสามารถแบ่งออกได้ 2 ช่วงคือ ความสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำ สัญญา (pre utmost good faith) และ ความสุจริตอย่างยิ่งหลังทำสัญญา (post utmost good faith)¹⁰ ดังนี้

1.1.1 ความสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญา (pre utmost good faith)

หลักสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญาประกันภัยนี้เป็นหลักการที่สำคัญ เนื่องจากสัญญา ประกันภัยนั้นมีลักษณะแตกต่างจากสัญญาทั่วไป กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยซึ่งเป็นผู้สัญญาตาม สัญญาประกันภัยกับผู้เอาประกันภัยนั้น ไม่มีทางทราบได้ถึงความเสี่ยงภัยที่ผู้เอาประกันภัยมี ถ้าผู้ เอาประกันภัยมิได้เปิดเผยหรือแถลงข้อความจริงให้ผู้รับประกันภัยได้ทราบ ดังนั้นหลักการ ประกันภัยไม่ว่าจะในประเทศใด ๆ ต่างมีหลักสุจริตอย่างยิ่งในก่อนทำสัญญาเพื่อแก้ปัญหาความไม่ เท่าเทียมของผู้สัญญาแทบทั้งสิ้น ในทางกลับกัน การทำสัญญาทั่วไป คู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างมีสิทธิ ที่จะต่อรองในการตกลงให้เกิดผลดีที่สุดแก่ตน แม้จะต้องห้ามมิให้กล่าวเท็จก็ไม่จำเป็นต้องชี้ช่อง ให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเห็นข้อเสียเปรียบ ซึ่งหน้าที่ของผู้สัญญาสามารถสืบสวนใคร่ครวญผลดี ผลเสียได้ชัดเจน หรืออาจกล่าวได้ว่าสัญญาทั่วไปนั้น คู่สัญญามีโอกาสเท่าเทียมกันในอันที่จะได้รู้ รายละเอียดต่าง ๆ แต่ในสัญญาประกันภัย คู่สัญญาไม่มีความเท่าเทียมกันในการรับรู้ข้อมูลและ สัญญาประกันภัย จึงต้องกำหนดให้ผู้สัญญาต่างต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริตอย่างยิ่ง

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 49.

⁸ Re Zurich Australian Insurance Ltd[1999] 10 ANZ Ins Cas 61-429 , Ibid , p 50.

⁹ Gutteridge v Commonwealth of Australia 1993,unreported;Kelly v New Zealand Insurance Co Ltd[1996] 130 FLR 97;AMP Financial Planning Pty Ltd v CGU Insurance Ltd [2005] FCAFC 185, Ibid.

¹⁰อย่างไรก็ดี กฎหมายในหลาย ๆ ประเทศไม่ได้มีการระบุถึงความสุจริตอย่างยิ่งหลังทำสัญญา (post utmost good faith) อย่างชัดเจนดังเช่นหลักสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญา

ทั้งนี้ทุกฝ่ายยอมรับว่าหลักสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญานี้มีความสำคัญและจำเป็นต้องมีอยู่ในช่วงก่อนรับทำประกันภัยหรือก่อนรับความเสี่ยงภัยจากผู้เอาประกันภัย แต่ที่ยังมีข้อสงสัยอยู่นั้นคือหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญามีอยู่หรือไม่และการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นจะถือว่าเป็นการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวหรือไม่

1.1.2 ความสุจริตอย่างยิ่งหลังทำสัญญา (post utmost good faith)

หากกล่าวถึงหลักสุจริตอย่างยิ่งนั้น คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงเพียงการปฏิบัติตามหน้าที่ในช่วงก่อนทำสัญญาประกันภัย อันได้แก่การไม่เปิดเผยหรือไม่แถลงข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จเท่านั้น แต่มีคำพิพากษาของศาลอังกฤษที่ตีความขยายขอบเขตของหลักสุจริตอย่างยิ่งออกไปภายหลังทำสัญญาด้วย ดังนั้นจึงต้องศึกษาคำพิพากษาของศาลอังกฤษถึงขอบเขตของสุจริตอย่างยิ่ง เพื่อประกอบการวิเคราะห์เรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ความสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญานั้นเกิดขึ้นจากการตีความของศาลในคดี *The Litsion Pride* ระหว่าง *Black King Shipping Corporation v. Mark Ronald Massie* [1985]¹¹ ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906¹² และผู้พิพากษา Hirst พิจารณาว่าหน้าที่ไม่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา¹³ ทั้งนี้ปัญหาในการพิจารณาขอบเขตของความ

¹¹ [1985]1 Lloyd's Rep.437 .

¹² สัญญาประกันภัยทางทะเลนั้นตั้งบนพื้นฐานของหลักสุจริตอย่างยิ่งและถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ด้วยความสุจริตอย่างยิ่งแล้ว คู่สัญญาอีกฝ่ายอาจจะบอกล้างสัญญาประกันภัยนั้นได้ (A contract of marine insurance is a contract based upon the utmost good faith, and, if the utmost good faith be not observed by either party, the contract may be avoided by the other party)

¹³ *Britton v Royal Ins Co*[1866] 4 F&F 905,909 per Willes J. ; *Continental Illinois National Bank & Trust Co of Chicago v Alliance Assurance Co Ltd (The Captain Panagos DP)*[1986] 2 Lloyd's Rep 470,512 per Evans J อ้างถึงใน *Aryusri Kumbunlue, The Duty of Utmost Good Faith and the London Commercial Insurance Market Practice* , Doctor of Philosophy , Faculty of Law, Arts & Social & Sciences , School of Law , University of Southampton, 2005 , p 26.

สุจริตอย่างยิ่งนั้นเกิดจากมาตรา 17 ดังกล่าวที่มีการบัญญัติหลักการไว้อย่างกว้างขวางและไม่ชัดเจน¹⁴ ซึ่งมีความเห็นแย้งว่าหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาประกันภัยนั้นไม่สมควรมีอยู่

หน้าที่ต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่งของผู้เอาประกันภัยภายหลังทำสัญญานั้นได้แก่

1. หน้าที่ไม่เรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล¹⁵
2. การผันแปรความเสี่ยงและการขยายความคุ้มครอง

ผู้รับประกันภัยมีสิทธิจะบอกล้างสัญญาประกันภัยได้เฉพาะกรณีส่วนที่มีการผันแปรความเสี่ยง แต่ไม่สามารถบอกล้างความเสี่ยงตั้งแต่แรกเริ่มได้

3. การต่ออายุสัญญาประกันภัยและการแจ้งยกเลิก
4. ข้อสัญญาชัดแจ้งที่ต้องเปิดเผยข้อมูลต่อผู้รับประกันภัย

หรืออาจกล่าวได้ว่ามาตรา 17 นั้นเป็นกฎหมายที่วางหลักในเรื่องการฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทน จะใช้ช่วงที่เริ่มสัญญาประกันภัย(formation of a contract of insurance) เท่านั้น แต่จะมีผลต่อเนื่องไปภายหลังทำสัญญาเฉพาะกรณีที่สัญญามีการเปลี่ยนแปลงอันส่งผลโดยตรงต่อความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัย

1.2 แนวคิดหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งของกฎหมายอังกฤษ¹⁶

ประเทศอังกฤษนั้นมีแนวคิดในเรื่องหลักสุจริตอย่างยิ่งทั้งก่อนและหลังทำสัญญาประกันภัย โดย พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 นี้ได้วางหลักเรื่องความสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญาอยู่ในมาตรา 18 ถึง 20¹⁷ และความสุจริตอย่างยิ่งหลังทำสัญญาอยู่ในมาตรา 17¹⁸

¹⁴ อย่างไรก็ดี ออสเตรเลียไม่มีปัญหาในการตีความหลักสุจริตอย่างยิ่งว่าขยายไปถึงภายหลังทำสัญญาหรือไม่ เนื่องจากมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจนในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984.

¹⁵ ต่อมามีการพิจารณาว่าการฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้อยค่าสินไหมทดแทนอยู่นอกขอบเขตของหลักสุจริตอย่างยิ่ง ในคดี The Aegeon ระหว่าง Konstantinos Agapitos v Agnew and others [2002] Lloyd's Rep IR 573.

¹⁶ Merkin Robert. Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 10.

¹⁷ มาตรา 18 วางหลักเรื่องการเปิดเผยข้อเท็จจริงโดยผู้เอาประกันภัย, มาตรา 19 วางหลักเรื่องการเปิดเผยข้อเท็จจริงโดยตัวแทนประกันภัยและมาตรา 20 การแถลงข้อความอันเป็นเท็จ

จะกล่าวโดยสรุปในเรื่องหลักสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญาดังนี้¹⁹

ประการแรก ผู้เอาประกันภัยจะต้องดำรงไว้ซึ่งหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญา กล่าวคือจะไม่แถลงข้อความเท็จในส่วนที่เป็นสาระสำคัญ ข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญคือ ข้อเท็จจริงที่มีผลการตัดสินใจของผู้รับประกันภัย การพิจารณาเงื่อนไขหรือการคำนวณเบี้ยประกันภัย²⁰ ทั้งนี้ ผู้รับประกันภัยจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าถูกใจโดยด้อยแถลงของผู้เอาประกันภัย เกี่ยวกับภัยที่เข้ารับประกันภัย แต่อย่างไรก็ดีศาลอังกฤษเริ่มมองว่ากฎเกณฑ์เช่นนี้อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้และมองว่านิยามของคำว่าสาระสำคัญ (materiality) มีความหมายที่แคบเกินไป²¹ และในขณะเดียวกันก็เห็นว่าสมควรที่จะขยายขอบเขตการจูงใจ (the concept of inducement)²² ด้วย

ประการที่สอง ผู้รับประกันภัยอยู่ภายใต้หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งในช่วงก่อนทำสัญญาที่จะเปิดเผยหรือไม่แถลงข้อความในสาระสำคัญที่เป็นเท็จต่อผู้เอาประกันภัยเช่นกัน²³ ทั้งนี้ ยังไม่พบคดีใดที่มีการตัดสินว่าผู้รับประกันภัยกระทำผิดหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง แต่ยังคงมีการถกเถียงกันถึงขอบเขตของสาระสำคัญที่เป็นเท็จต่อผู้เอาประกันภัย ทั้งนี้ศาลอุทธรณ์ได้วางหลักไว้ว่าจะต้องมีการขยายขอบเขตหน้าที่ของผู้รับประกันภัยเพื่อเปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมดที่

¹⁸ ซึ่งยังมีการโต้แย้งถึงความมีอยู่และความเหมาะสมของผลของการฝ่าฝืนหน้าที่ตามมาตรา 17 กับหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา

¹⁹ Merkin Robert. Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 10.

²⁰ มาตรา 18(2) และ 20(2) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1906.

²¹ โดยระบุนิยามกับข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับภัยและในแง่การพิจารณาอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อผู้รับประกันภัย เช่น ความน่าเชื่อถือของผู้เอาประกันภัย : North Star Shipping Ltd v Sphere Drake Insurance plc [2006] Lloyd's Rep IR 519 , Norwich Union Insurance v Meisei [2006] EWHC 2811 [QB] อ้างถึงใน Merkin Robert. Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 10.

²² โดยเรียกร้องให้ผู้รับประกันภัยต้องแสดงว่าหากทราบข้อเท็จจริงที่ถูกต้องแล้วจะมีการปฏิบัติที่เปลี่ยนไป : Drake Insurance Co v Provident Insurance Co [2004] Lloyd's Rep IR 227 , Ibid.

²³ มาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906.

ทราบและเป็นสาระสำคัญทั้งความเสี่ยงภัยที่คุ้มครองหรือการเยียวยาเมื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์ประกันภัยซึ่งทำให้ผู้เอาประกันภัยใช้ประกอบการตัดสินใจเข้าทำประกันภัย²⁴

ส่วนหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาของประเทศอังกฤษนั้น ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 ไม่มีบทบัญญัติใดกล่าวถึงหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาประกันภัย ซึ่งในขณะร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว มีการถกเถียงกันว่าไม่มีมุมมองในเรื่องหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา อีกทั้งไม่มีคำพิพากษาของศาลมาสนับสนุนของการมีอยู่ของหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาในขณะร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว เมื่อพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 มีผลบังคับใช้ มีการสันนิษฐานว่าผู้ร่างไม่มีความประสงค์ที่จะใส่มุมมองในเรื่องหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาอยู่ในขอบเขตของหลักสุจริตอย่างยิ่ง อีกทั้งมาตรา 17 ที่วางหลักสุจริตอย่างยิ่งก็บัญญัติอยู่ภายใต้หัวข้อ การเปิดเผยและการแถลงข้อเท็จจริง (Disclosure and Representation) และมาตรา 18-20 มีสาระสำคัญที่เกิดในช่วงก่อนทำสัญญาประกันภัย ดังนั้นมาตรา 17 นั้นจึงมีความมุ่งหมายถึงช่วงก่อนทำสัญญาประกันภัยเท่านั้น²⁵

อย่างไรก็ดี มีความเห็นในทางตรงกันข้ามว่าในช่วงร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเลนั้นมีคำพิพากษา Boulton v Houlder Bros & Co.²⁶ ที่รับรองการมีอยู่ของหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาและมาตรา 17 นั้นวางหลักไว้อย่างกว้างขวางนั้น ทำให้พิจารณาได้ว่าหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา มีอยู่จริงและรัฐสภาอาจได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนมุมมองของศาล อีกทั้ง Sir Mackenzie Chalmers ผู้ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว มีความเห็นว่าจะต้องบัญญัติเป็นหลักกว้าง ๆ ในมาตรานี้เพราะนั้นยังไม่มีบทบัญญัติเฉพาะใดที่สมบูรณ์ครบถ้วนที่จะมาวางหลักในเรื่องนี้²⁷ และเขาเห็นว่าหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่าง

²⁴ La Banque Financiere de la Cite SA v Westgate Insurance Co.Ltd[1989] 2 All ER 952,990.House of Lords ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ใด [1990] 2 All ER 947.Aldrich v Norwich Union Life, Norwich Union Life v Qureshi[2000] Lloy's Rep IR 1.

²⁵ Aryusri Kumbunlue, *The Duty of Utmost Good Faith and the London Commercial Insurance Market Practice*, Doctor of Philosophy, Faculty of Law, Arts & Social & Sciences, School of Law, University of Southampton, 2005, p 24.

²⁶ [1904] 1 KB 784. ซึ่งกล่าวไว้ว่าเป็นข้อบังคับที่จำเป็นของกรมธรรม์ประกันภัยที่ผู้รับประกันภัยจะต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตไม่เพียงในช่วงเริ่มเสี่ยงภัยเท่านั้น แต่ต้องดำเนินไปถึงช่วงปฏิบัติตามสัญญาด้วย, Ibid.

²⁷ M.D. Chalmers and D.Owen, *The Marine Insurance Act 1906* (London,1907), Ibid, p 25.

ยั้งนี้ครอบคลุมตลอดระยะเวลาที่คู่สัญญามีความผูกพันตามสัญญาประกันภัยในระดับที่เหมาะสมกับระดับในช่วงเวลานั้น (the duty continues throughout the contractual relationship at the level appropriate to the moment.)²⁸

อย่างไรก็ตาม แนวพัฒนาการล่าสุดเห็นว่าหน้าที่ต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่งของคู่สัญญาตามการประกันภัยทางทะเลนั้นมีอยู่ทั้งก่อนและหลังทำสัญญาประกันภัย แต่ก็มีความแตกต่างกันและการบังคับใช้ของหลักเกณฑ์ระหว่างทั้งสองกรณีก็ไม่เท่าเทียมกัน อีกทั้งหน้าที่ดังกล่าว จะไม่ขยายไปจนถึงเวลาที่คู่กรณีฟ้องร้องคดีต่อศาล²⁹ ทั้งนี้ ศาลมีแนวโน้มที่จะวางหลักว่าหน้าที่ในการละเว้นจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล มิได้มีที่มาจากบทบัญญัติทั่วไปในมาตรา 17 ของ พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 และจะปรับใช้กับหลักแห่งสัญญาและกฎหมายจารีตประเพณี³⁰ อย่างไรก็ดี ในประเทศอังกฤษยังมีการถกเถียงในเรื่องผลการเยียวยาที่เหมาะสมของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งจะกล่าวต่อไป

1.3 แนวคิดเรื่องหลักสุจริตอย่างยิ่งของประเทศออสเตรเลีย

แม้ว่าประเทศออสเตรเลียจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีอย่างเช่นประเทศอังกฤษก็ตาม ประเทศออสเตรเลียก็ได้ออกกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อแก้ปัญหาความไม่ชัดเจนในทางปฏิบัติของธุรกิจประกันภัยและการตีความต่าง ๆ ของศาล³¹ นั่นคือพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 (The Insurance Contracts Act 1984) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะปกป้องผู้บริโภคจากการบังคับใช้หลักจารีตประเพณีอันไม่เป็นธรรมที่เคยใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน³²

²⁸ Clarke, 880 para.27-1A1, Ibid , p 25.

²⁹ The Star Sea [1995] 1 Lloyd's Rep.651

³⁰ The Aegeon ระหว่าง Konstantinos Agapitos v Agnew and others [2002] Lloyd's Rep IR 573.

³¹ Review of the Insurance Contract Act [online] Available from :

<http://www.treasurer.gov.au/atr/content/pressreleases/2003/087.asp> , p 1.

³² Ibid.

หลักสุจริตอย่างยิ่งในกฎหมายออสเตรเลีย

มาตรา 13³³ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 นั้นวางหลักไว้ว่าสัญญาประกันภัยคือสัญญาที่อยู่บนพื้นฐานของหลักสุจริตอย่างยิ่งและถือว่าเป็นเงื่อนไขโดยปริยายของสัญญาที่กำหนดให้คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริตอย่างยิ่งหรือหน้าที่โดยสุจริตอย่างยิ่งของประเทศออสเตรเลียนั้นถือว่าเป็นเงื่อนไขโดยปริยาย (an implied statutory term) ในกรมธรรม์ประกันภัยทั่วไปนั่นเอง

มาตรา 14³⁴ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984

ส่วนผลของการตีความที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง บัญญัติอยู่ในมาตรา 14 ว่า

14(1) ถ้าข้อสัญญาใดขัดกับหลักสุจริตอย่างยิ่งได้ คู่สัญญาไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามข้อสัญญาดังกล่าว

14(2) ภายใต้ข้อ 14(1) ไม่จำกัดการใช้ตามมาตรา 13

14(3) ในการพิจารณาว่าข้อสัญญาใดขัดกับหลักสุจริตอย่างยิ่ง ศาลจะพิจารณาจากการแจ้งเงื่อนไขต่อผู้เอาประกันภัยว่าการแจ้งนั้นถูกระบุในมาตรา 37 หรือมาตราอื่น ๆ

หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 13 ของพระราชบัญญัตินี้ หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งคือเงื่อนไขที่ใช้กับคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายและเป็นข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาในระยะเวลาเอาประกันภัย วลี “in relation to” นั้นมีขอบเขตที่ค่อนข้างกว้าง การตีความที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาคือการตีความที่ก่อให้เกิดความเสียหายหรือสามารถปิดปากและไม่สามารถจะบอกล้างสัญญาย้อนไปตั้งแต่ต้นได้ หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นจะต้องใช้กับคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายซึ่งปกติแล้วจะมีผลต่อผู้รับประกันภัยมากกว่าผู้เอาประกันภัย ประการแรก

³³ มาตรา 13 A contract of Insurance is a contract based on the utmost good faith and there is implied in such a contract a provision requiring each party to it act towards the other party, in respect of any matter arising under or in relation to it with the utmost good faith.

³⁴ มาตรา 14 Parties not to rely on provisions except in the utmost good faith

14(1) If reliance by a party to a contract of insurance on a provision of the contract would be to fail to act with the utmost good faith, the party may not rely on the provisions.

14(2) Sub-section 1 does not limit the operation of section 13

14(3) In deciding whether reliance by the insurer on a provision of the contract of insurance would be to fail to act with the utmost good faith, the court shall regard to any notification of the provision that was given to the insured, whether notification of a kind mentioned in section 37 or otherwise.

มาตรา 14 นั้นจะมีอยู่เสมอในเงื่อนไขของกรรมธรรม์ประกันภัยว่าความเชื่อถือนั้นควรจะต้องมีโดยผู้รับประกันภัยมากกว่าผู้เอาประกันภัย ประการที่สอง หน้าที่ของผู้รับประกันภัยนั้นเป็นภาระที่หนักหน่วง(onerous) มากกว่าภาระหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยตามมาตรา 12 นั้นผู้เอาประกันภัยมิได้ถูกเรียกร้องให้ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงต่อผู้รับประกันภัย เว้นแต่ตกอยู่ภายใต้หน้าที่ที่ต้องเปิดเผยก่อนทำสัญญา ข้อความนี้มีได้กล่าวตรงไปตรงมา แต่อาจสันนิษฐานได้ว่าหน้าที่เปิดเผยสามารถอยู่ภายใต้มาตรา 12 และ 13 แม้ว่าหน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริงนั้นเป็นช่วงก่อนทำสัญญา ขณะที่หน้าที่สุจริตอย่างยิ่งเป็นเงื่อนไขตามสัญญา ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งและหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงนั้นเกิดขึ้นทำให้เกิดความยุ่งยากบางประการตามพระราชบัญญัตินี้

สัญญาประกันภัยนั้นเป็นสัญญาที่อาศัยความสุจริตอย่างยิ่งของผู้สัญญาเป็นสำคัญ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือความสุจริตอย่างยิ่งนี้จำเป็นต้องดำรงไว้ตลอดสัญญาหรือไม่ เป็นที่ชัดเจนว่าหลักเกณฑ์หรือกฎหมายประกันภัยในแต่ละประเทศว่าผิดหน้าที่ตามการสุจริตอย่างยิ่งก่อนเข้าทำสัญญาประกันภัยนั้น ถือว่าสัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะ เจตนารมณ์ของความสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญานั้นเห็นได้ชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างคู่สัญญา แต่เมื่อได้เข้าทำสัญญาประกันภัยด้วยความสุจริตอย่างยิ่งแล้ว ต่อมาเกิดวินาศภัยที่เอาประกันภัยไว้ ผู้เอาประกันภัยจึงเกิดเจตนาฉ้อฉลในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จึงเกิดปัญหาว่าการนำหลักสุจริตอย่างยิ่งมาใช้ในการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะมีความเหมาะสมเพียงไร

1.4 ความต่อเนื่องของหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาประกันภัยสำหรับผู้เอาประกันภัย (the continuing duty of the assured) มีอยู่หรือไม่

1.4 .1 ประเทศอังกฤษ

คำพิพากษาสำคัญที่กล่าวถึงแนวคิดว่าการขยายขอบเขตหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งออกไปภายหลังทำสัญญาเกิดขึ้นตามกฎหมาย คือ *The Litsion Pride* ระหว่าง *Black King Shipping Corporation v. Mark Ronald Massie*³⁵ อย่างไรก็ดี คดีดังกล่าวถูกกลับหลักโดยคดี *K/S Merc-Scandia v. Lloyd's Underwriters* หรือ *The Mercandian Continent*³⁶ และ คดี *The Aegeon* ระหว่าง *Konstantinos Agapitos v Agnew and others*³⁷

³⁵ [1985] 1 Lloyd's Rep.437 .

³⁶ [2000] 2 Llyod's Rep.357

³⁷ [2002] Lloyd's Rep IR 573.

ในช่วงก่อนมีคำพิพากษา *The Star Sea* นั้น คดีส่วนใหญ่จะถือว่าหน้าที่สุจริตอย่างยิ่ง ภายหลังจากสัญญาขึ้นเกิดขึ้นตามกฎหมาย เช่นในคดี *Merchants' & Manufacturer's Insurance Company Limited v. Hunt and Others*³⁸ จำเลยโต้แย้งว่าสิทธิในการบอกล้างสัญญาประกันภัย อันเนื่องมาจากผู้เอาประกันภัยไม่เปิดเผยหรือแถลงข้อเท็จจริงนั้น เป็นหลักทางกฎหมายว่า เงื่อนไขโดยปริยายของสัญญา ซึ่งมีความสำคัญเป็นลำดับแรก แต่ผู้พิพากษา *Luxmoon* เห็นว่า หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย มิใช่ความไม่ชัดเจนของเงื่อนไข โดยปริยายของสัญญา

ภายหลังจากการวางหลักในคำพิพากษา *The Star Sea* แม้ว่าศาลอังกฤษยอมรับว่าหน้าที่ ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 นั้น สามารถปรับใช้ภายหลังจากสัญญาด้วย แต่ศาลอังกฤษก็เริ่มมองว่าหน้าที่ตามสุจริตอย่างยิ่งก่อน และหลังจากสัญญานั้นมีความแตกต่างกัน³⁹ และการบังคับใช้หลักเกณฑ์ระหว่างสองกรณีก็ไม่เท่า เทียมกัน อีกทั้งหน้าที่ดังกล่าวจะไม่ขยายไปจนถึงระยะเวลาที่คู่กรณีฟ้องร้องต่อศาล

แม้ว่ากฎหมายอังกฤษนั้นไม่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับความต่อเนื่องของหน้าที่ตามหลัก สุจริตอย่างยิ่งภายหลังจากสัญญาประกันภัยสำหรับผู้เอาประกันภัย แต่ผู้เอาประกันภัยยังคงมี หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติภายหลังจากการทำสัญญา ดังนี้⁴⁰

1. เมื่อมีหน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริงโดยข้อสัญญาอย่างชัดเจน เช่นในคดีการฝ่าฝืนหน้าที่ ประการอื่นที่นอกเหนือจากหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งที่ทำให้ผู้รับประกันภัยสามารถบอกเลิก สัญญาหรือบอกล้างสัญญาประกันภัย และ

³⁸ นอกจากนี้ยังมีคดีที่ตัดสินในทำนองเดียวกันคือ *Bell v Lever Brother* [1932] AC 161, *March Cabaret Club & Casino Ltd v the London Assurance* , in *Fraudulent Claims in Marine Insurance* , [Online] Available from: <http://www.gtrm.cn/action/blog/viewArticleContentAction?articleID=933> , p 10.

³⁹ ส่วนการฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นก็ได้มีรากฐานมาจากหลักสุจริตอย่างยิ่ง ตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 ดังนั้นการ ฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นไม่อยู่ในขอบเขตของมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906

⁴⁰ Merkin Robert. *Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform.* [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006] , p 50.

2. เมื่อศาลเห็นว่าเหมาะสมที่จะนำเงื่อนไขการเปิดเผยมาใช้ให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี

1.4.2 ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียนั้นไม่มีปัญหาเรื่องความต่อเนื่องของหลักสุจริตอย่างยิ่งอีกต่อไป เพราะพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ได้ยกเลิกความต่อเนื่องของหลักสุจริตอย่างยิ่งแล้ว⁴¹ และหลักที่นำมาใช้ทดแทนคือเงื่อนไขโดยปริยาย ซึ่งระบุอยู่ในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวว่าคู่สัญญาจะต้องปฏิบัติต่อกันด้วยความสุจริตอย่างยิ่ง⁴² การเยียวยาตามมาตรา 13 นี้คือมาตรการทางสัญญา กล่าวคือการได้รับค่าเสียหายนั่นเอง⁴³ และ ALRC มีความเห็นว่าวิธีการดังกล่าวเหมาะสมกว่าการเยียวยาตามหลักละเมิด (Tort of Bad Faith)⁴⁴

อย่างไรก็ดี บทกฎหมายของออสเตรเลียนค่อนข้างจะแตกต่างจากอังกฤษมีการกำหนดหลักสุจริตอย่างยิ่งเป็นเงื่อนไขโดยปริยายตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 เมื่อไม่มีกฎหมายในพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 กำหนดให้หน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริงมีความต่อเนื่องไปหลังทำสัญญา ดังนั้น จะต้องอาศัยข้อ

⁴¹ Re Zurich Australia Insurance Ltd(1999) 10 ANZ Ins Cas 61-429. เดิม นั้น มีปัญหาว่าความต่อเนื่องของหลักสุจริตอย่างยิ่งสมควรจะมีหรือไม่ เนื่องจากใน ALRC 20 แสดงถึงความมุ่งหมายที่จะคงไว้และขยายหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งไปภายหลังทำสัญญา แต่ปัญหานี้หมดไปเมื่อมีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 , Ibid , p 50.

⁴² ALRC 91, ย่อหน้าที่ 10.136-10.150 , มีข้อเสนอว่าควรใช้หลักการเดียวกับการประกันภัยทางทะเล โดยให้สิทธิผู้รับประกันภัยที่จะกำหนดข้อสัญญาโดยชัดแจ้งเรื่องหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยเกี่ยวกับหน้าที่เปิดเผยภายหลังทำสัญญา , Ibid , p 48.

⁴³ Moss v Sun Alliance Aust Ltd(1990) 55 SASR 145; Commonwealth v Amann Aviation Pty Ltd [1991] 174 CLR 64, Ibid.

⁴⁴ ALRC 20 ย่อหน้าที่ 51 และ 328. บางหน่วยงานของประเทศออสเตรเลียเห็นว่า Tort of Bad Faith นั้นสมควรจะใช้เฉพาะกรณีที่ยังไม่มียุทธศาสตร์ว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 : ดูหน่วยงานที่อ้างใน Mann, ย่อหน้าที่ 12.30 . จากคดี Lomsargris v. National Mutual Life Association of Australia Ltd[2005] QSC 199 และพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 จะพบว่ามีการปฏิเสธการใช้หลักละเมิดกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน อย่างไรก็ดี อย่างไรก็ดี ศาลอังกฤษพยายามวางขอบเขตเพื่อไม่ให้มีการนำหลักละเมิดเข้ามาพิจารณาในเรื่องนี้ ในคดี La Banque Financiere de la Cite SA v Westage Insurance Co.Ltd [1990] 2 All ER 947 , Ibid .

สัญญาโดยชัดแจ้งเกี่ยวกับหน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริง แต่ทั้งนี้ศาลจะนำหลักจารีตประเพณีมาพิจารณาประกอบด้วย⁴⁵ การเยียวยาสำหรับการผิดหน้าที่นี้คือค่าเสียหาย อีกทั้งผู้รับประกันภัยมีสิทธิแจ้งยกเลิกสัญญาได้(cancel the policy on notice)⁴⁶ ซึ่งการเยียวยาของการผิดหน้าที่นี้อยู่ในขอบเขตของมาตรา 54⁴⁷ ทั้งนี้ไม่รวมถึงการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพราะมีบทบัญญัติเฉพาะอยู่ในมาตรา 56⁴⁸ แล้ว

ผู้เอาประกันภัยอยู่ภายใต้หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งที่ต่อเนื่องไปภายหลังทำสัญญาประกันภัย(the continuing duty of utmost good faith)ที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญในช่วงเวลาของกรมธรรม์ประกันภัยและหลีกเลี่ยงที่จะแถลงข้อความอันเป็นเท็จ⁴⁹ แต่จากคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์จำนวนหนึ่งชี้ให้เห็นได้ว่าหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งไม่ขยายต่อไปถึงช่วงเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน(Fraudulent Claims)และหน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริงจะใช้เมื่อมีหน้าที่เปิดเผยโดยชัดแจ้ง(an express disclosure obligation)ตามที่ระบุในกรมธรรม์ประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยได้กระทำผิด(the assured has broken in a fashion) ที่สามารถทำให้บอกเลิกสัญญา(repudiation)ทั้งหมดได้ โดยถือว่าผู้เอาประกันภัยกระทำการนอกเหนือจากหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งและผู้รับประกันภัยถูกชักจูงให้กระทำการโดยวิธีการที่แปลกออกไป เช่น ผู้รับประกันภัยมีสิทธิเลือก(alternative rights) ที่จะบอกเลิกสัญญาประกันภัยหรือบอกล้างสัญญาย้อนไปตั้งแต่ต้น(avoid the policy ab initio) อย่างไรก็ดี ไม่ปรากฏคดีที่มีการผิดหน้าที่แจ้ง(a notification obligation) แล้วผู้รับประกันภัยสามารถปฏิเสธการชดใช้ประโยชน์ใด ๆ ตามสัญญาประกันภัยได้ทั้งหมด⁵⁰

⁴⁵ New South Wales Medical Defence Union Ltd v Transport Industries Insurance Co Ltd[1985] 4 NSWLR 107;GIO Insurance Ltd v Leighton Contractors Ltd Pty[1996] 8 ANZ Cas 61-293, Ibid . p 50.

⁴⁶ มาตรา 60(1)(a) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984

⁴⁷ See infra, Merkin Robert. Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006] , p 50.

⁴⁸ See infra, Ibid.

⁴⁹ Black King Shipping v Massie, The Litsion Pride[1985] 2 Lloyd's Rep 437, ซึ่งต่อมาถูกกลับโดย The Star Sea [2001] Lloyd's Rep IR 227 , Ibid, p 11.

⁵⁰ หลักการบอกเลิกสัญญาประกันภัยบางส่วนนั้นได้ถูกปฏิเสธโดยศาลอุทธรณ์ ในคดี Friends Provident Life and Pensions Ltd v Sirius International Insurance Corp [2006] Lloyd's Rep IR 227, Ibid.

อย่างไรก็ดี หน้าที่ต่อเนื่องของผู้เอาประกันภัยนั้นไม่ปรากฏอยู่จริง วิธีการเดียวที่หน้าที่ต่อเนื่องที่เป็นเอกเทศนี้จะส่งผลกระทบต่อผู้เอาประกันภัยคือเมื่อศาลพิจารณาว่ามีความเหมาะสมที่จะใช้เงื่อนไขโดยปริยายในกรมธรรม์ประกันภัยเรียกร้องให้เปิดเผยหัวข้อเฉพาะ (particular of matter) ในหน้าที่ดังกล่าว สรุปได้ว่าการเปิดเผยหรือแถลงเท็จโดยผู้เอาประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัยที่ทำให้ผู้รับประกันภัยให้กระทำการบางอย่างสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้ แต่ไม่ถือว่าเป็นหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง

ส่วนการผิดหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งของกฎหมายฝรั่งเศส⁵¹ กล่าวคือเมื่อมีการพบการผิดหน้าที่ตามหลักสุจริตก่อนเกิดความเสียหาย ผู้รับประกันภัยมีทางเลือกในการเยียวยาเพิ่มนั้นคือการเรียกร้องเบี้ยประกันภัยเพิ่มหรือยกเลิกสัญญาประกันภัยภายใน 10 วันนับแต่แจ้ง แต่ถ้าพบความผิดหน้าที่ภายหลังเกิดความเสียหาย ให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนลดลงตามอัตราส่วนที่เท่ากัน เปรียบเสมือนว่ามีการจ่ายเบี้ยประกันภัยตามที่ควรจะต้องเปิดเผยตั้งแต่เข้าทำสัญญาประกันภัย

1.5 การสิ้นสุดของการพิจารณาหน้าที่สุจริตอย่างยิ่ง

หน้าที่สุจริตอย่างยิ่งนี้จะสิ้นสุดเมื่อมีการปฏิเสธจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือเมื่อมีการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาลหรืออนุญาโตตุลาการ⁵²

ผู้พิพากษา Sir Mackenz Chalmer กล่าวไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 ที่ตีพิมพ์ครั้งแรกว่า เป็นไปตามธรรมชาติของสัญญาว่าเมื่อนำคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว คู่สัญญาจะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ของศาล ดังนั้นการค้นพบทั้งหมด...

(It follows from the nature of the contract that even in litigation both party play with their cards on the table; hence the full discovery allowed as ...papers and other material documents)

ในคดี Lek v Mathews⁵³ มีการแนะนำว่าหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งมีผลไปถึงช่วงฟ้องร้องดำเนินคดี

⁵¹ ดู Bouckaert, "The Declaraion of Risk, the Aggravation of Risk and Relevant Sanctions" [1993] 3 I.L.P 77. เนื่องจากมีแนวคิดที่หน้าเปิดเผยข้อความจริงนั้นจะครบถ้วนหรือถูกต้องหรือไม่ ขึ้นอยู่กับใบคำขอหรือแบบสอบถามที่ผู้รับประกันภัยเป็นผู้จัดทำ

⁵² http://www.bila.org.uk/lecture_scripts/lectstarsea.asp , pp 7-8.

⁵³ [1927] 29 LI.L.Rep.141 ,p 145

แต่อย่างไรก็ดี ในคดี *The Star Sea*⁵⁴ คณะศาลได้วางหลักไว้ว่าหน้าที่นี้สิ้นสุดลงเมื่อกระบวนการศาลเริ่มขึ้น และถือว่ามีเหตุผลที่จะบัญญัติหลักนี้⁵⁵

ส่วนในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ไม่มี การกำหนดเรื่องระยะเวลาของหน้าที่ภายหลังทำสัญญา⁵⁶

1.6 ผลของการกระทำผิดหน้าที่สุจริตอย่างยิ่ง

หน้าที่สุจริตอย่างยิ่งนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญมากในสัญญาประกันภัย ดังนั้นผลของการผิดหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งจึงเป็นเหตุให้สัญญาประกันภัยสิ้นผลได้ ผลคือคู่สัญญาอีกฝ่ายสามารถบอกล้างสัญญาประกันภัยได้โดยย้อนไปตั้งแต่เริ่มแรกทำสัญญา (avoidance ab initio หรือ rescission) ซึ่งหากมีการผิดหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งในช่วงก่อนทำสัญญาประกันภัยและคู่สัญญาผู้สุจริตเลือกที่จะใช้สิทธิบอกล้างสัญญา สัญญาประกันภัยนั้นจะตกเป็นโมฆียะ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี สัญญาประกันภัยนั้นไม่ได้ตกเป็นโมฆะโดยอัตโนมัติ แต่จะสิ้นผลไปก็ต่อเมื่อคู่สัญญาฝ่ายที่ไม่ได้กระทำผิดหน้าที่นั้นใช้สิทธิบอกล้างสัญญา ซึ่งเป็นสิทธิที่จะเลือกในการเลิกสัญญา (option to rescission) ของฝ่ายที่สุจริต⁵⁷ และเมื่อฝ่ายที่สุจริตใช้สิทธิบอกล้างสัญญาก็จะมีผลทำให้สัญญานั้นสิ้นผลตั้งแต่เริ่มแรกทำสัญญา (ab initio) ซึ่งตามหลักการจะมีผลทำให้คู่สัญญากลับคืนสู่สถานะเดิมของตนก่อนเริ่มทำสัญญาประกันภัย⁵⁸ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยจะได้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยสุจริตในครั้งก่อน ๆ ก็จะต้องคืนค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับมาตามสัญญาประกันภัยฉบับนี้ทั้งหมดและคู่สัญญาย่อมไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์ใด ๆ ตามสัญญาประกันภัย ดังนั้นเบี้ยประกันภัยก็อาจจะไม่ได้รับคืนด้วย (ถ้าหากกรมธรรม์ประกันภัยไม่ระบุเป็นอย่างอื่น) ซึ่งผลของการเยียวยาตามหลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นรุนแรง (draconian) และไม่เป็นธรรมสำหรับผู้เอาประกันภัย

⁵⁴ [1995] 1 Lloyd's Rep.651

⁵⁵ Cf ALRC 91, para 10.142. See, *Allison Pty Ltd v Lumley General Insurance Ltd* [2004] WASC 98.

⁵⁶ Merkin Robert. *Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation?* A report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian experience of insurance law reform. [Online] Available from: <http://eprints.soton.ac.uk/27860> [2006], p 52.

⁵⁷ *Abram Steamship Co. V. Westville Shipping Co.* [1923] A.C. 773. in Bennett H. *The Law of Marine Insurance*. (Oxford: Clarendon),1996. p 67.

⁵⁸ *Ibid.*

อย่างไรก็ดี มีแนวคิดว่าการบอกล้างสัญญาย้อนไปตั้งแต่แรกเริ่มทำสัญญาประกันภัยนั้น ค่อนข้างจะไม่เหมาะสม เนื่องจากการบอกล้างสัญญาย้อนไปตั้งแต่ต้นในสัญญาประกันภัยนั้น ถือเสมือนว่าผู้รับประกันภัยนั้นไม่เคยได้รับความเสี่ยงภัยเลยเพราะผู้รับประกันภัยนั้นหลุดพ้นจากความรับผิดปัจจุบัน อีกทั้งได้คืนมาซึ่งค่าสินไหมทดแทนที่ชำระไปแล้วและจะไม่มี ความรับผิดในอนาคตต่อไปอีกด้วย⁵⁹ ซึ่งในคดีปัจจุบัน มีแนวโน้มที่จะพิจารณาในแง่ค่าเสียหาย (the availability of damages)⁶⁰

1.7 สรุปวิวัฒนาการของหลักสุจริตอย่างยิ่ง

- 1) หลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นใช้กับช่วงก่อนทำสัญญาประกันภัย
- 2) ศาลอังกฤษตีความหลักสุจริตอย่างยิ่งขยายไปถึงภายหลังทำสัญญาประกันภัย
- 3) หลักสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญาและหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาประกันภัย มีความแตกต่างกัน

1.8 วิเคราะห์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็นหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งหรือไม่

1.8.1 ประเทศอังกฤษ

ในประเทศอังกฤษนั้นมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลงโทษในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน 3 หลักได้แก่ หลักสุจริตอย่างยิ่ง หลักจารีตประเพณีและหลักสัญญา

โดยสภาพแล้วการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะเกิดภายหลังทำสัญญาประกันภัย จึงมีแนวคิดว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกฎหมายเป็นการฝ่าฝืนหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา อย่างไรก็ตาม กฎหมายของอังกฤษไม่มีบทบัญญัติ โดยเฉพาะที่กล่าวถึงหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาขึ้นมาโดยศาลอังกฤษขยายความหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาว่ามีอยู่ตามมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช จึงเกิดข้อสงสัยว่าแท้จริงแล้วถึงเจตนารมณ์ของหลักสุจริตอย่างยิ่งตามมาตรา 17 นั้นมีจุดมุ่งหมายเพียงใดและจะครอบคลุมไปถึงหน้าที่ตามสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาและการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือไม่และการนำมาตรา 17 มาใช้ จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณีเพียงไร

⁵⁹ Cornhill Insurance Co.Ltd. v L.&B. Assenheim[1937] 58 Ll.L.Rep.27,31.

⁶⁰ Bennett H. The Law of Marine Insurance,(Oxford: Clarendon) ,1996 ,p 67.

การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็นการกระทำโดยมิชอบของผู้เอาประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัยควรจะได้รับ การลงโทษจากการกระทำอันมิชอบนั้น แต่ยังไม่ มีบทบัญญัติโดยเฉพาะหรือมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจน แม้ว่าจะไม่มีหน่วยงานผู้มีอำนาจใด สนับสนุนว่าการเยียวยาโดยการบอกล้างสัญญาย้อนไปตั้งแต่ต้นจะสมควรนำมาใช้กับการฉ้อฉลใน การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่ก็ยังมีความพยายามที่จะเชื่อมโยงแนวความคิดการฉ้อฉลใน การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกับหลักสุจริตอย่างยิ่ง

ในช่วงแรก ๆ ที่ศาลอังกฤษ⁶¹ ได้วางหลักว่าหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญามีอยู่และ ต้องมีผลตามหลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นมียุ่ตามมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัย ทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 นั้น ทำให้ผลของการไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง ภายหลังทำสัญญาประกันภัยอันได้แก่การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น ก่อ สิทธิให้ฝ่ายที่ไม่ได้กระทำผิดหน้าที่ได้ใช้สิทธิบอกล้างสัญญาย้อนไปตั้งแต่แรกเริ่มได้ (ab initio) สัญญาเป็นโมฆะ ถือเสมือนว่าสัญญานั้นไม่เคยเกิดขึ้นเลย ซึ่งตามหลักการจะมีผลทำให้คู่สัญญา กลับคืนสู่ฐานะเดิมของตนก่อนเริ่มเข้าทำสัญญาประกันภัย อันทำให้ผู้เอาประกันภัยจะต้องคืนค่า สินไหมทดแทนทั้งหมดที่ได้รับมาก่อนแล้วแก่ผู้รับประกันภัย

การฝ่าฝืนหลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นมีบทลงโทษที่รุนแรง เพื่อจะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วย ยับยั้งโอกาสที่คู่สัญญาจะกล้าเสี่ยงกระทำการฉ้อฉล เนื่องจากการฉ้อฉลในธุรกิจประกันภัยต้อง อาศัยกระบวนการตรวจสอบที่รัดกุมเพื่อป้องกันผู้เอาประกันภัยแสวงหาประโยชน์จากการเอา ประกันภัยโดยมิชอบซึ่งจะก่อให้เกิดต้นทุนที่สูงขึ้นในการประกอบกิจการ บทลงโทษที่รุนแรงนี้ เป็นการลงโทษในทางแพ่ง โดยมีแนวคิดว่าหากพบการฉ้อฉลในครั้งนั้น ต้องสันนิษฐานว่าคู่สัญญา นั้นอาจกระทำผิดมาแล้ว แต่ในครั้งก่อนไม่สามารถตรวจพบความผิดได้ เมื่อพบความผิดในครั้ง นี้ จึงถือว่ามี การฉ้อฉลปนเปื้อนอยู่ในสัญญาประกันภัยและสมควรได้รับการลงโทษในเจตนาที่สุจริต เป็นเหตุให้ไม่สามารถได้รับประโยชน์ใด ๆ ในครั้งนั้นและประโยชน์อื่นใดที่ได้รับในครั้งก่อน ซึ่ง รวมถึงไม่มีสิทธิได้รับคืนเบี้ยประกันภัยด้วย โดยให้สิทธิคู่สัญญาผู้สุจริตสามารถบอกล้างสัญญา ย้อนไปตั้งแต่แรกเริ่มได้ (ab initio)

อย่างไรก็ดีการบอกล้างสัญญาย้อนไปตั้งแต่แรกเริ่มนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติทันทีที่ กระทำผิดหน้าที่สุจริตอย่างยิ่ง แต่เป็นสิทธิของคู่สัญญาที่จะเลือกใช้ หากคู่สัญญาไม่เชื่อมั่นใน ความสุจริตของอีกฝ่ายและไม่ประสงค์จะทำนิติกรรมใด ๆ กับคู่สัญญาแล้ว ก็อาจจะเลือกใช้สิทธิ บอกล้างสัญญาย้อนไปตั้งแต่แรกเริ่ม แต่หากเพื่อประโยชน์ในทางการค้าที่ดี(sound commercial sense) ผู้รับประกันภัยอาจไม่ใช้สิทธิดังกล่าวก็ได้

⁶¹ Carter v Boehm [1766] 3 Burr 1905.

เมื่อพิจารณาผลคำพิพากษาของศาลอังกฤษในช่วงหลังนี้ จะพบว่าศาลพยายามหลีกเลี่ยงการตัดสินว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา โดยกล่าวเพียงว่าผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่ไม่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล อันทำให้ผลของการปฏิบัติตามหน้าที่ไม่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลนั้น คือผู้รับประกันภัยมีสิทธิไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนครั้งนั้นและผู้รับประกันภัยสามารถใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้

แม้ว่าศาลจะไม่วางหลักว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นการผิดหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง⁶² แต่ผู้พิพากษาก็ได้แสดงความเห็นว่าการเยียวยาโดยการบอกล้างสัญญาอันไปตั้งแต่แรกเริ่มสัญญานั้นไม่ใช่การเยียวยาที่เหมาะสม⁶³ และผู้พิพากษา Mance ในคดี *Aegeon* เสนอแนะว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นหน้าที่ที่อยู่นอกขอบเขตหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งและหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญา อันแสดงให้เห็นว่า ไม่ว่ามาตรา 17 จะครอบคลุมถึงหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาหรือไม่ก็ตาม การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก็ไม่สมควรที่จะใช้หลักเกณฑ์ตามมาตรา 17 อีกต่อไป

เหตุที่ไม่สมควรนำหลักเกณฑ์ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งหรือมาตรา 17 มาใช้กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยเพราะผลของการผิดหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นรุนแรง ทำให้ผู้เอาประกันภัยต้องรับภาระหนักเกินไป โดยผู้เอาประกันภัยจะต้องคืนค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดที่ได้รับมาแล้วตามสัญญาประกันภัยนั้นแก่ผู้รับประกันภัยทั้งหมด ผู้วิจัยเห็นว่าบทลงโทษของหลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นเป็นบทลงโทษที่แฝงไปด้วยจารีตประเพณีของชาวอังกฤษที่มุ่งหมายจะให้ประชาชนค้าขายด้วยความสุจริตต่อกัน แม้บทลงโทษการผิดหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งก็เป็นบทลงโทษเชิงป้องกันที่ดี ทำให้ผู้เอาประกันภัยเกรงกลัวไม่กล้าเสี่ยงฉ้อฉลแต่ในทางกลับกันบทลงโทษดังกล่าวก็มีข้อเสียในการสร้างภาระแก่ผู้เอาประกันภัยโดยไม่เป็นธรรมเกินไป ทำให้ผู้เอาประกันภัยจะต้องคืนค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดที่ได้รับมาในทุกครั้ง เช่น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันภัยทางทะเลซึ่งมีมูลค่าความเสียหายและค่าสินไหมทดแทนสูง หากจะต้องคืนค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด อาจทำให้ผู้เอาประกันภัยหมดทางทำมาหากิน ต้องหาเงินค่าสินไหมทดแทนจำนวนรวมมหาศาลมาคืนผู้รับประกันภัย บทลงโทษตาม

⁶² *Manifest Shipping Co v Uni-Polaris Co Ltd, The Star Sea*[2001] Lloyd's Rep IR 247.

⁶³ Lord Hobhouse ในคดี *The Star Sea* ได้กล่าวไว้ว่า การลงโทษในกรณีฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น จะทำให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ จากการฉ้อฉลภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยนี้ ซึ่งมีใช้การบอกล้างสัญญาไปตั้งแต่แรกเริ่ม ฉะนั้นจะไม่กระทบต่อค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับมาแล้ว

หลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นเป็นบทลงโทษที่ดี แต่ไม่เหมาะสมและไม่สร้างสรรค์กับกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ไม่เพียงมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าหลักสุจริตอย่างยิ่งตามมาตรา 17 นั้นไม่สมควรใช้บังคับกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยเท่านั้น ยังมีความเห็นว่าไม่สมควรขยายความถึงหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาด้วย นั้นแสดงให้เห็นถึงความไม่สมบูรณ์ของมาตรา 17 ว่าแม้จะเป็นหลักสุจริตอย่างยิ่งที่ใช้กันทั่วไปในสัญญาประกันภัย แต่ผลที่เขียนไว้ในมาตรา 17 นั้นไม่เหมาะสม จึงมีความพยายามหาทางออกเพื่อจะได้ไม่ครอบคลุมไปถึงหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาและการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าพิจารณาระเบียบวิธีคิดตามระบบกฎหมายจารีตประเพณีนั้น ศาลไม่จำเป็นต้องตัดสินตามคำพิพากษาในคดีก่อนหากเห็นว่ามิชอบเท็จจริงที่แตกต่าง อันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและกฎหมายลายลักษณ์อักษรก็เป็นบทกฎหมายในลำดับรอง ซึ่งศาลไม่จำเป็นต้องยึดถือตัดสินตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรดังเช่นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ดังนั้นหากศาลเห็นว่าการใช้หลักสุจริตอย่างยิ่งเข้ามาเยียวยาในกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นไม่เหมาะสม ศาลก็ย่อมจะตัดสินไปในทางที่เห็นสมควรได้ ไม่ได้แสดงว่ามาตรา 17 นั้นไม่สมบูรณ์แต่อย่างใด เพราะพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 ที่เกิดมาการประมวลรวบรวมเอาคำพิพากษาของศาลและวิธีปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับและบังคับใช้อยู่ในขณะนั้นเข้าไว้ด้วยกันไปใช้เป็นแนวปฏิบัติทางการค้าอย่างแพร่หลาย จนเป็นที่ยอมรับในฐานะกฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศ ไม่ใช่หลักกฎหมายที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติทางการค้าที่มีอยู่แล้ว แต่เมื่อแนวทางที่จะใช้มาตรา 17 นั้นเปลี่ยนไปด้วยปัจจัยความไม่เหมาะสมของบทลงโทษ ศาลจึงพิจารณาตามหลักยุติธรรม(Equity) ได้

อย่างไรก็ดีพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 เป็นการรวบรวมเอาคำพิพากษาของศาลและวิธีปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับมาก่อนคริสตศักราช 1906 แต่ปัจจุบันเวลาได้ผ่านมาร่วมศตวรรษแล้ว ความมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้จึงมีความเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าท้ายสุดแล้ว ควรจะมีการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 โดยเฉพาะบทบัญญัติมาตรา 17 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 ให้กำหนดขอบเขตที่ชัดเจนถึงหน้าที่และผลของหลักสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญาเท่านั้น ซึ่งแสดงถึงวิธีปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับและบังคับใช้อยู่ในกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น มิได้มีผลฝ่าฝืนตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906

1.8.2 กฎหมายออสเตรเลีย

จะเห็นได้ว่าการปฏิรูปกฎหมายของออสเตรเลียนั้นมีวิธีการที่แตกต่างกับอังกฤษอย่างมาก กฎหมายอังกฤษวางหลักเรื่องสิทธิของคู่สัญญาโดยใช้หลักของหน้าที่สุจริตอย่างยิ่ง ที่ทำให้การแถลงเท็จก่อนทำสัญญาและการไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงและหน้าที่ภายหลังทำสัญญา ประเทศออสเตรเลียวางหลักถึงความแตกต่าง(แม้ว่าจะไม่เพียงพอ) ระหว่างหน้าที่เปิดเผยก่อนทำสัญญา และหลังทำสัญญาและการหลีกเลี่ยงการแถลงข้อความอันเป็นเท็จ(แม้ว่าจะเป็นการเอาเปรียบผู้เอาประกันภัย) และหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งภายหลังทำสัญญาประกันภัย (แม้ว่าจะเป็นการเอาเปรียบผู้รับประกันภัย) หลักเกณฑ์ของทั้งสองประเทศนั้นมีอยู่เหมือนกัน แต่วิธีการของออสเตรเลียนีมีเหตุมีผลกว่าในกรณีหน้าที่ภายหลังทำสัญญา ซึ่งใช้หลักสัญญาและบังคับใช้การเยียวยาความเสียหายทางสัญญา⁶⁴ มากกว่าการหาหลักเยียวยาความเสียหายที่สร้างขึ้นเองดังเช่นประเทศอังกฤษ

2. หลักกฎหมายจารีตประเพณี(common law rule)

กฎหมายจารีตประเพณีเกิดขึ้นจาก 2 ทฤษฎี⁶⁵ คือ

1. หลักที่มีอยู่แล้วในประเทศ ผู้พิพากษาเป็นแต่แสดงหลักเกณฑ์นั้น ๆ แล้วนำมาปรับใช้ในแต่ละคดี
2. ผู้พิพากษาได้สร้างกฎหมายจารีตประเพณีขึ้นโดยคำพิพากษาและศาลต่อมาได้ยอมรับเป็นบรรทัดฐานดังกล่าวมาตัดสินในคดี(Judge Made Law)

หลักกฎหมายจารีตประเพณีนั้นเป็นหลักที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Public Policy) และแนวความคิดพื้นฐานของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมาจากหลักอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Public Policy) ที่ว่าจะไม่มีการได้รับประโยชน์ใดๆจากการกระทำโดยมิชอบ *ex turpi causa non oritur action*(*no action can arise from a wrongful act*)⁶⁶ กล่าวคือกฎหมายจารีตประเพณีมีวัตถุประสงค์ที่ไม่ต้องการให้ผู้เอาประกันภัยผู้กระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนถือประโยชน์จากการกระทำผิด โดยมองว่าหากกระทำการฉ้อฉลสำเร็จ ก็จะได้รับประโยชน์ แต่หากกระทำการฉ้อฉลไม่สำเร็จ ก็จะไม่เสียประโยชน์ใดๆ (The law will not allow

⁶⁴ ตามหลักของมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984

⁶⁵ หยุด แสงอุทัย , ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป . (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพริก, 2542) , หน้า 10.

⁶⁶ Birds J. *Modern Insurance Law*. 4th ed. (London: Sweet & Maxwell,1997) , p 236.

an insured who has made a fraudulent claim to recover. The logic is simple. The fraudulent insured must not be allowed to think : if the fraud is successful, then I will gain : if it is unsuccessful, I will lose nothing.)

ในคดี *Manifest Shipping Co Ltd v Uni Polar Co Ltd (The Star Sea)*⁶⁷ Lord Hobhouse ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมาจากหลักกฎหมายจารีตประเพณีที่ว่า “จะมีการแสวงหาประโยชน์จากความผิดของตนเองมิได้ (person should not benefit from his own wrong)⁶⁸

ภายใต้กฎหมายจารีตประเพณี แม้จะมีความเสียหายที่แท้จริงก็ตาม แต่เมื่อมีการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งหมดหรือบางส่วนโดยฉ้อฉลหรือมีการใช้วิธีการหรืออุปกรณ์ในการสนับสนุนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล⁶⁹ ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนใด ๆ ทั้งสิ้นและแม้ว่ามีการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปบ้างแล้วบางส่วน ผู้รับประกันภัยก็สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนที่จ่ายไปแล้วคืนได้⁷⁰

3. หลักสัญญา (Contract Law)

แม้ว่ากรรมธรรม์ประกันภัยจะไม่ได้มีเงื่อนไขโดยชัดแจ้งในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่ก็ถือว่าเงื่อนไขในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นมีอยู่ในฐานะเป็นเงื่อนไขโดยปริยายซึ่งผลของเงื่อนไขโดยปริยายคือถือว่าตามกฎหมายกรรมธรรม์ประกันภัยทุกฉบับจะมีเงื่อนไขโดยปริยายนี้บังคับระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยอยู่ วัตถุประสงค์ของการวางหลักในเรื่องเงื่อนไขโดยปริยายนั้น ก็เพื่อให้กรรมธรรม์ประกันภัยมีความสมบูรณ์ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายประกันภัยและคู่สัญญา

โดยทั่วไปแล้ว ในสัญญาประกันภัยจะกำหนดเงื่อนไขโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายว่าผู้เอาประกันภัยต้องไม่ใช่สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล หากผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล จะมีผลถึงรากฐานของสัญญา (root of the contract)⁷¹ แต่อย่างไรก็ดีจะผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิบอกกล่าวสัญญาอันไปตั้งแต่ต้นอย่างเช่นผลของการกระทำ

⁶⁷ [2001] UKHL 1.

⁶⁸ [2001] 1 Lloyd's Rep 389 para.6

⁶⁹ *The Aegeon* [2001] 1 Lloyd's Rep 389 para 61.

⁷⁰ *Axa General Insurance v Gottlieb* [2005]EWCA Civ 112, *Direct Line Insurance v Khan* [2002] Lloyd's Rep 364,

⁷¹ *Orakpo v Barclays Insurance Service*[1995] LRLR 443.

ผิดต่อหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งภายหลังจากทำสัญญา ผู้รับประกันภัยมีสิทธิเพียงบอกเลิกสัญญาและผู้เอาประกันภัยจะไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ทั้งหมดตามสัญญาประกันภัย(all benefits under the policy) ภายหลังจากการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น

ในคดีเกี่ยวกับสัญญาประกันภัยนั้น ศาลมีโอกาสร่างกว้างขวางในการวินิจฉัยเพื่อใช้เงื่อนไขที่อยู่บนพื้นฐานธรรมชาติของกฎหมายในความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา หลังจากมีข้อถกเถียงเกี่ยวกับการใช้บังคับกฎหมายมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 ศาลก็ค้นพบว่าสมควรนำหลักเงื่อนไขโดยปริยายมาใช้

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่ากรณีการผิดเงื่อนไขสัญญาโดยปริยายนั้น จะต้องไม่ใช่กรณีการฉ้อฉลเพียงเล็กน้อยและจะต้องมีความชัดเจนว่าผู้เอาประกันภัยไม่เปิดเผยข้อมูล ซึ่งเงื่อนไขโดยปริยายนั้นเกิดขึ้นจากธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย ที่จะกำหนดหน้าที่ทั้งต่อผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัย

ในสัญญาประกันภัยนั้นมักจะมีเงื่อนไขเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งผลของการผิดสัญญาจะทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถได้รับประโยชน์ใด ๆ จากกรมธรรม์ประกันภัย (all benefit under the policy) ซึ่งไม่มีผลย้อนหลังดังเช่นหลักสุจริตอย่างยิ่งที่ผู้รับประกันภัยสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนคืนได้ตั้งแต่แรกเริ่ม (avoidance ab initio) แต่ก่อนให้ผู้รับประกันภัยมีสิทธิบอกเลิกสัญญาประกันภัย ส่วนประเด็นเป็นการผิดเงื่อนไขโดยปริยาย(an innominate term) ซึ่งมีผลย้อนหลังไปถึงรากฐานของสัญญา อันเป็นผลให้ผู้รับประกันภัยหลุดพ้นจากความรับผิด ซึ่งเป็นการหาทางเยียวยาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เหมาะสมและยุติธรรมต่อคู่สัญญา โดยไม่มีการบอกล้างสัญญาประกันภัยย้อนไปตั้งแต่ต้น ซึ่งในเบื้องต้น ผู้วิจัยมองว่ามีความเหมาะสมและเพียงพอต่อการการเยียวยากรณีฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่หากมองในแง่บทลงโทษผู้เอาประกันภัยในการกระทำฉ้อฉลนั้น มาตรการดังกล่าวยังไม่เป็นการลงโทษเชิงป้องกัน ผู้เอาประกันภัยเพียงเสียสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนและอาจถูกบอกเลิกสัญญาเท่านั้น

หากมองว่าหน้าที่ไม่ใช่สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลนั้นเป็นหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งแล้ว แสดงว่าหน้าที่ดังกล่าวเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย เมื่อกฎหมายมิได้ให้อำนาจในการเรียกร้องค่าเสียหาย ย่อมไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายในความเสียหายที่เกิดจากการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ในทางกลับกัน หากมองว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นหน้าที่ตามสัญญา จะนำกฎหมายว่าด้วยสัญญามาปรับใช้ ซึ่งจะก่อสิทธิให้เรียกร้องค่าเสียหายจากการไม่ปฏิบัติตามสัญญาได้

4 . วิเคราะห์กฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

เนื่องจากกฎหมายไทยยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยโดยเฉพาะ จึงต้องศึกษาเทียบเคียงกับกฎหมายไทยที่มีอยู่ ตลอดจนแนวทางการให้ความเห็นชอบของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย(คปภ.)⁷² ในเงื่อนไขกรมธรรม์ประกันภัยเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เพื่อมาวิเคราะห์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์

กฎหมายไทยที่สามารถเทียบเคียงได้กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน มีดังนี้

4.1 กฎหมายแพ่ง

- 4.1.1 หลักสุจริตอย่างยิ่งตามมาตรา 865
- 4.1.2 หลักสุจริต
- 4.1.3 กลฉ้อฉลตามมาตรา 159
- 4.1.4 หลักละเมิด
- 4.1.5 ลากมีควรได้ตามมาตรา 406
- 4.1.6 บทยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยตามมาตรา 879

4.2 กฎหมายอาญา

- 4.2.1 การฉ้อโกงตามมาตรา 341
- 4.2.2 การฉ้อโกงประกันวินาศภัยตามมาตรา 347

4.3 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

- 4.3.1 การประวิงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือการจ่ายคืนเบี้ยประกันภัยตามมาตรา 36
- 4.3.2 อำนาจนายทะเบียนสั่งดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 43

⁷² เดิมคือกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ , สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย(คปภ.) ถูกจัดตั้งโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ.2550 ซึ่งอยู่ในสังกัดกระทรวงการคลัง.

4.4 พระราชบัญญัติประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906⁷³

4.5 แนวทางการวินิจฉัยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของ คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

4.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

กฎหมายแพ่งที่วางหลักในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยนั้นไม่มีบัญญัติไว้โดยเฉพาะ กฎหมายแพ่งที่สามารถเทียบเคียงกับเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ได้แก่

4.1.1 หลักสุจริตอย่างยิ่งตามมาตรา 865

เนื่องจากสัญญาประกันภัยนั้นเป็นสัญญาที่มีลักษณะพิเศษ คู่สัญญาในสัญญาประกันภัยมีความรู้เกี่ยวกับการเสี่ยงภัยไม่เท่าเทียมกัน โดยปกติผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ที่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับภัยที่จะเอาประกันเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น จะต้องเปิดเผยข้อความจริงและแถลงข้อเท็จจริงให้ผู้รับประกันภัยทราบก่อนสัญญาประกันภัย เพื่อมิให้ผู้รับประกันภัยตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบจนเกินไป ดังนั้นจะต้องใช้หลักสุจริตที่สูงกว่าสัญญาทั่วไป หรือหลักสุจริตอย่างยิ่ง (Utmost good Faith) ซึ่งกฎหมายไทยระบุไว้ในมาตรา 865 ซึ่งมาตรา 865 นี้จะกล่าวถึงผู้มีหน้าที่เปิดเผยความจริง, เวลาในการเข้าทำสัญญา, หน้าที่เปิดเผยข้อความจริง, สาระสำคัญของข้อความจริง, ผลของการไม่เปิดเผยข้อความจริง, กำหนดเวลาบอกล้างและช้อยกเว้นที่ทำให้สัญญาไม่เป็นโมฆียะ

มาตรา 865 “ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดี หรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอันการใช้เงินย่อมอาศัยการทรงชีพ หรือมรณะของเขานั้นก็ดี รู้อยู่แล้ว ละเว้นไม่เปิดเผยข้อความจริง ซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีก หรือให้บอกปิดไม่ยอมทำสัญญา หรือรู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นเท็จไซ้ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆียะ

ถ้ามิใช้สิทธิบอกล้างภายในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันที่ผู้รับประกันภัยทราบมูลอันจะบอกล้างได้ก็ดี หรือมิได้ใช้สิทธินั้นภายในกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันทำสัญญาก็ดี ท่านว่าสิทธินั้นเป็นระงับสิ้นไป”

มาตรา 865 นั้นถูกบัญญัติอยู่ในลักษณะ 20 หมวดที่ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ได้ทั้งกรณีประกันชีวิตและประกันภัยวินาศภัย มาตรา 865 มีองค์ประกอบ ดังนี้⁷⁴

⁷³ ในฐานะกฎหมายทั่วไปตามมาตรา 868 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

1. ผู้เอาประกันภัยหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิต
2. รู้ข้อความจริงอยู่แล้วหรือปกปิดข้อความจริงก่อนหรือในขณะที่ทำสัญญาประกันภัย ดังนั้นเมื่อทำสัญญาประกันภัยเสร็จสิ้นไปแล้ว ภายหลังจากนั้นก็หมดหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริง หรือภายหลังจากนั้นมีข้อความจริงเกิดขึ้นมาใหม่ ก็ไม่จำเป็นต้องเปิดเผยอีก
3. ข้อความจริงนั้นเป็นสาระสำคัญ เพื่อให้ผู้รับประกันภัยนำไปพิจารณาคำนวณความเสี่ยงประกอบการตัดสินใจรับประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัยรายนั้นหรือเรียกจำนวนเบี้ยประกันภัยให้สูงขึ้นตามความเหมาะสม

ผลของการไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 865 คือสัญญาประกันภัยนั้นตกเป็นโมฆียะ ผู้รับประกันภัยสามารถบอกล้างสัญญาประกันภัย หากผู้รับประกันภัยไม่บอกล้างภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้รับประกันภัยจะไม่สามารถอ้างเหตุนี้เพื่อบอกล้างสัญญาประกันภัยได้อีก

ผลของการบอกล้างโมฆียกรรมนั้นคือผลตามมาตรา 176⁷⁵ กล่าวคือสัญญาประกันภัยนั้นเป็นโมฆะตั้งแต่แรกเริ่ม คู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิมผู้รับประกันภัยจะต้องคืนเบี้ยประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัย⁷⁶

การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนย่อมเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์อย่างหนึ่ง แต่การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นไม่มีบทบัญญัติเฉพาะอย่างเช่นหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยที่ต้องเปิดเผยข้อความจริงและแถลงข้อเท็จจริงตามมาตรา 865 และผู้วิจัยเห็นว่าการนำมาตรา 865 มาใช้ในกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นไม่เหมาะสม เพราะเจตนารมณ์มาตรา 865 มุ่งหมายจะใช้กับช่วงระยะเวลาก่อนหรือขณะทำสัญญาประกันภัยเท่านั้น แต่การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นหลังจากผู้รับประกันภัยตัดสินใจทำสัญญาประกันภัยด้วยแล้ว

⁷⁴ สิทธิชัย รุ่งตระกูล , เอกสารประกอบการบรรยาย ความรู้ทางกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการพิจารณาสินไหม , 2551, หน้า 3.

⁷⁵ มาตรา 176 โมฆียกรรมเมื่อบอกล้างแล้วให้ถือว่าเป็นโมฆะมาแต่เริ่มแรกและให้ผู้เป็นคู่กรณีกลับสู่ฐานะเดิม ถ้าเป็นการพันวิสัยจะให้กลับคืนเช่นนั้น ก็ให้ได้รับค่าเสียหายชดใช้ให้แทน

ถ้าบุคคลใดรู้หรือควรได้รู้ว่าการใดเป็นโมฆียะ เมื่อบอกล้างแล้ว ให้ถือว่าบุคคลนั้นได้รู้ว่าการนั้นเป็นโมฆียะนับแต่วันที่รู้หรือควรจะได้รู้ว่าเป็นโมฆียะ

ห้ามมิให้ใช้สิทธิเรียกร้องอันเกิดแต่การกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามวรรคหนึ่งเมื่อพ้นหนึ่งปีนับแต่วันบอกล้าง

⁷⁶ ในทางปฏิบัติ สัญญาประกันภัยจะกำหนดเป็นบทลงโทษในเงื่อนไขของสัญญาประกันภัย ว่าผู้เอาประกันภัยที่กระทำการมิชอบ ซึ่งรวมถึงการปกปิดและแถลงเท็จด้วย จะไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ ภายใต้อสัญญาประกันภัย

สิทธิและหน้าที่ต่อกันตามสัญญาประกันภัยเกิดขึ้นแล้วทุกประการ ฉะนั้นจึงทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายในการพิจารณาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เกิดภายหลังการทำสัญญาประกันภัย

4.1.2 หลักสุจริต

ประเทศไทยมีกฎหมายว่าด้วยความสุจริตในการใช้สิทธิตามสัญญาในมาตรา 5 และ 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในการใช้สิทธินั้น กฎหมายกำหนดให้บุคคลต้องใช้สิทธิโดยสุจริต ตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “การใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำการโดยสุจริต และมาตรา 6 “ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต”

มาตรา 5 จึงถือว่าเป็นหลักในการวินิจฉัยว่ากฎหมายควรใช้หรือตีความอย่างไร เพื่อให้ได้ความถูกต้องเป็นธรรม แม้ว่าในเรื่องนั้น จะมีกฎหมายบัญญัติอยู่แล้ว ก็ต้องใช้หลักสุจริตนี้เป็นเครื่องชี้ขาด⁷⁷

การบัญญัติบทบัญญัติการใช้สิทธิโดยสุจริตตามมาตรา 5 ของไทยนั้นได้รับอิทธิพลมาจากประมวลแพ่งแห่งประเทศสวิสเซอร์แลนด์ซึ่งมีเนื้อความเช่นเดียวกัน โดยการกำหนดให้การใช้สิทธิของบุคคลไม่ว่ากรณีใด ๆ ต้องกระทำการโดยสุจริต ความมุ่งหมายของการบัญญัติตามรายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กล่าวไว้ว่า “เพื่อวางหลักในการที่บุคคลจะได้ปฏิบัติต่อกันให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย กล่าวคือ ให้ถือเอาความสุจริตเป็นหลัก”

คำว่า “สุจริต” ที่ปรากฏการใช้สิทธิตามมาตรา 5 ดังกล่าวเป็นบทบัญญัติในบรรพ 1 ทั่วไป เป็นหลักกฎหมายทั่วไปซึ่งเรียกว่า หลักสุจริตทั่วไปเพราะไม่ได้มีความหมายเฉพาะกรณีการรู้หรือไม่รู้ข้อเท็จจริงเท่านั้น ซึ่งในประเทศภาคพื้นยุโรปนักกฎหมายได้ยอมรับว่าเป็นหลักกฎหมายทั่วไป (General Principle) เป็นกฎหมายสำคัญอันเป็นรากฐานของกฎหมายแพ่งทั้งระบบ⁷⁸ เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรฐานศีลธรรมของสังคม เป็นประกาศเจตนารมณ์ของสังคมในการอยู่ร่วมกันว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมจะต้องปฏิบัติต่อกันฉันท์คนที่มีความซื่อสัตย์และไว้วางใจต่อกัน (Treu und glauden) ดังนั้นการประพฤติใดที่เป็นการปฏิบัติฝ่าฝืนต่อการที่เป็นคนที่มีความซื่อสัตย์และไว้วางใจกัน ย่อมถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่สุจริต ซึ่งจะเห็นได้ว่า

⁷⁷ นัยนา เกิดวิชัย , ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย, (นครปฐม : สำนักพิมพ์นิติเนย์, 2543), หน้า 187.

⁷⁸ ปรีดี เกษมทรัพย์, หนังสืออนุสรณ์พระราชทานงานศพ รศ.ดร.สมศักดิ์ สิงหพันธ์ , หน้า 7.

หลักสุจริตโดยทั่วไปนี้มีความหมายกว้างขวางและลึกซึ้งกว่าหลักสุจริตเฉพาะเรื่องต่าง ๆ เพราะถือ
ว่าเป็นรากฐานของกฎหมายแพ่งทั้งระบบ ดังนั้น เป็นที่ชัดเจนว่าหลักสุจริตในกรณีการใช้สิทธิโดย
สุจริตตามมาตรา 5 ของไทยนั้น เป็นหลักสุจริตทั่วไป ซึ่งได้ผ่านวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโรมัน
เป็นเวลานานมิใช่มีความหมายแต่ความรู้หรือไม่รู้ข้อเท็จจริงเท่านั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 540/2490 กล่าวเกี่ยวกับความสุจริตไว้ดังนี้ “...ทุจริตตามกฎหมาย
อาญา หมายความว่าเพียงแสวงหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายและเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น
ด้วย แต่สำหรับความสุจริตในทางแพ่งย่อหมายถึง ความไม่รู้หรือไม่อาจหยั่งรู้ถึงความบกพร่อง
แห่งกรรมสิทธิ์ที่มาในอดีตเท่านั้น”

อย่างไรก็ดี อาจารย์ปรีดี เกษมทรัพย์ได้กล่าวไว้ว่าแม้ว่าหลักสุจริตจะใช่เป็นการทั่วไป แต่
โดยมากแล้ว หลักสุจริตจะปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของกฎหมายในแต่ละเรื่อง อาจารย์หยุด แสง
อุทัย ให้ความเห็นว่ามาตรา 5 นี้ได้วางหลักเรื่องหลักสุจริตอย่างยิ่งไว้อย่างกว้างขวางโดยที่ไม่มี
วัตถุประสงค์ว่ามีความหมายเฉพาะเจาะจงในเรื่องใด ซึ่งโดยเนื้อหาแล้วมาตรา 5 นี้ เป็นบท
กฎหมายยุติธรรม ที่มุ่งให้ผู้พิพากษาใช้ดุลยพินิจในการวินิจฉัยข้อเท็จจริงด้วยความยืดหยุ่น เพื่อ
ให้ผลในทางกฎหมายเกิดความยุติธรรมมากขึ้น การพิเคราะห์ว่าการใดสุจริตหรือไม่นั้น จึงไม่มี
องค์ประกอบในการพิจารณาตายตัว⁷⁹

อนึ่ง ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ได้กล่าวไว้ว่า ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็
ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต ก็หมายความว่ารวมถึงการกระทำด้วยความมุ่งหมายที่จะ
ก่อให้เกิดภัยขึ้นโดยตรง หรือโดยลักษณะที่เห็นได้ว่าภัยนั้น เป็นผลอันจำต้องเกิดจากการกระทำ
นั้น ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้รับประกันภัย จะต้องแสดงให้เห็นประจักษ์ เพื่อยกเว้นความรับผิดชอบของตน⁸⁰
และในส่วนข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับการการใช้สิทธิของบุคคลนั้นตามมาตรา 6 แห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ตั้งข้อสันนิษฐานว่าบุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต ดังนั้นผู้ใดอ้าง
ว่าใครใช้สิทธิไม่สุจริต ผู้อ้างนั้นต้องเป็นผู้นำสืบว่ามีการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต⁸¹

จะเห็นได้ว่าหลักสุจริตตามมาตรา 5 และ 6 นั้นมุ่งใช้เป็นหลักเกณฑ์ทั่วไป เพื่อรองรับ
หลักสุจริตที่มีอยู่โดยเฉพาะในแต่ละคดีหรือประกอบการพิจารณาคดีของผู้พิพากษาเพื่ออำนวย

⁷⁹ หยุด แสงอุทัย , ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป . (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
ประกายพรึก, 2542), หน้า 96.

⁸⁰ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 87.

⁸¹ มานิตย์ จุมปา , ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย ,(กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย , 2547) , หน้า 293-294.

ความยุติธรรมเฉพาะคดี ดังนั้น จึงไม่มีการกำหนดมาตรการหรือผลของการฝ่าฝืนหลักสุจริตตามมาตรา 5 และ 6 ไว้เป็นการเฉพาะ แสดงให้เห็นว่าหากมีกฎหมายเฉพาะใดที่มีความเหมาะสมยิ่งกว่าก็สามารถนำมาใช้พิจารณาเป็นหลักได้ โดยหากมีช่องว่างเกี่ยวกับหลักสุจริตของกฎหมายใด ก็ให้นำมาตรา 5 ไปใช้เพื่อให้การปรับใช้กฎหมายมีความสมบูรณ์และตรงตามเจตนารมณ์ตามกฎหมายเฉพาะให้มากที่สุด

4.1.3 กลฉ้อฉลตามมาตรา 159

มาตรา 159 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ว่า

“การแสดงเจตนาเพราะถูกกลฉ้อฉลเป็นโมฆียะ

กลฉ้อฉลที่เป็นโมฆียะตามวรรคหนึ่ง จะต้องถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลดังกล่าว การอันเป็นโมฆียะนั้นคงไม่ได้ทำขึ้น...”

ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ให้ความหมายไว้ว่า กลฉ้อฉล คือ การแสดงข้อความอย่างใดให้ผิดต่อความจริงเพื่อลวงให้เขาหลงเชื่อแสดงเจตนา ข้อความที่ผู้ทำกลฉ้อฉลได้แสดงให้ผิดต่อความจริงนั้น โดยปกติก็คือ ข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่ง⁸²

อาจารย์อักษราทร จุฬารัตน อธิบายว่า กลฉ้อฉล คือ การใช้อุบายหลอกลวงให้บุคคลอื่นหลงเชื่อในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง เพื่อให้เขาแสดงเจตนาทำนิติกรรม การใช้อุบายหลอกลวงที่จะเป็นกลฉ้อฉล ดังความหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ จะต้องเป็นการทำให้อีกฝ่ายหลงผิด โดยกล่าวเท็จหรือโดยการแกล้งปกปิดไว้ซึ่งความจริง และการทำเช่นนั้น มีเจตนาที่จะหลอกลวงให้เขาหลงเชื่อเพื่อจะได้แสดงเจตนาทำนิติกรรมออกมา⁸³

ทั้งนี้อาจสรุปได้ว่า กลฉ้อฉลหมายถึง การกระทำโดยมิชอบหลอกลวงหรือปกปิดข้อเท็จจริงใด ๆ เพื่อให้อีกฝ่ายหลงผิดเข้าแสดงเจตนาอันเป็นเหตุให้เกิดความบกพร่องในการแสดงเจตนาและทำให้สัญญาไม่สมบูรณ์ตกเป็นโมฆียะ

เจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องฉ้อฉลนี้มุ่งที่จะคุ้มครองคู่กรณีในการทำนิติกรรมไม่ว่าฝ่ายใดมิให้ต้องตกเป็นเหยื่อแห่งการหลอกลวงของบุคคลอื่นให้กระทำการโดยมิต้องตามความประสงค์อันแท้จริง เพราะการกระทำนิติกรรมนั้น ต้องทำด้วยความใจสมัคร อีกทั้ง

⁸² ไชยยศ เหมะรัชตะ, สารานุกรมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กลฉ้อฉล, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2537), หน้า 10.

⁸³ อักษราทร จุฬารัตน, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2514), หน้า 11.

การที่ต้องกระทำนั้นบุคคลผู้แสดงเจตนาจะต้องเต็มไปด้วยความสมัครใจอันแท้จริงในการทำนิติกรรมเพื่อให้ได้นิติกรรมตามวัตถุประสงค์ของบุคคลนั้น ซึ่งถ้าหากความสมัครใจทำนิติกรรมนั้นต้องมีอันเบี่ยงเบนไม่ต้องตามความต้องการอันแท้จริง เพราะเหตุถูกฉ้อฉลจากบุคคลอื่นแล้วย่อมไม่เป็นสิ่งที่ยุติธรรมสำหรับผู้แสดงเจตนาที่จะต้องได้รับผลจากนิติกรรมอันเกิดขึ้นด้วยความไม่ถูกต้องทั้งทางความเป็นธรรมและความประสงค์แท้จริง เป็นเหตุให้หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งการแสดงความเจตนาของบุคคลขาดความเคารพตามเจตนารมณ์แห่งกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 159-163 จึงได้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางแก้ไขมิให้มีการกระทำในทางฉ้อฉลหลอกลวงบุคคลใด ๆ ในสังคมส่วนรวมและมีจุดประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อแห่งการกระทำในลักษณะนี้ให้สามารถหลุดพ้นจากการกระทำในลักษณะดังกล่าวอันกฎหมายกำหนดไว้⁸⁴

ข้อแตกต่างอันสำคัญระหว่างกลฉ้อฉลและการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนคือ กลฉ้อฉลนั้นเป็นการทุจริตขณะทำนิติกรรม ส่วนการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นการทุจริตตอนปฏิบัติหน้าที่คือ หลังจากการทำสัญญาประกันภัยแล้วจึงทำการฉ้อฉลผู้รับประกันภัย ดังนั้นจึงไม่สามารถปรับใช้มาตรา 159 กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้

4.1.4 หลักละเมิด

4.1.4.1 มาตรา 420

มาตรา 420 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกาย อนามย์ก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นกระทำละเมิด จำต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เพื่อการนั้น”

องค์ประกอบของมาตรา 420 ได้แก่

- 1) ผู้ใดกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
- 2) กระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย
- 3) ทำให้ผู้อื่นเสียหาย

1) “การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ”

การกระทำโดยจงใจ คือ “จงใจทำให้เขาเสียหาย” ตามถ้อยคำในคำพิพากษาเป็นการกระทำโดยรู้สำนึกถึงผลเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน ถ้ารู้ว่าการกระทำนั้นจะเกิดผลเสียหายแก่

⁸⁴ ไชยยศ เหมะรัชตะ, สารานุกรมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กลฉ้อฉล, (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2537), หน้า 112.

เขาแล้ว ถือว่าเป็นการกระทำโดยจงใจ ส่วนผลเสียหายจะมากหรือน้อยเพียงใดไม่สำคัญ แม้ผลเสียหายมากกว่าที่คิดก็เรียกว่าเป็นการกระทำโดยจงใจ ในกรณีที่ทำการสุจริตแต่เข้าใจผิดในข้อเท็จจริงไม่ถือว่าเป็นการกระทำโดยจงใจ

“การกระทำโดยประมาทเลินเล่อ” ได้แก่ การกระทำโดยไม่จงใจ แต่ผู้กระทำได้กระทำโดยขาดความระมัดระวังตามสมควร คือ เป็นการกระทำที่อยู่ในลักษณะที่บุคคลผู้มีความระมัดระวังไม่กระทำด้วย เพราะฉะนั้นการที่เขาทำไป ถือว่าเป็นการกระทำที่ขาดความระมัดระวังเรียกว่า เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อแล้ว

2) “การกระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย”

การกระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมายนั้น เป็นการกระทำที่เกิดจากหน้าที่ 3 ประการ นั่นคือหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติ , หน้าที่เกิดจากสัญญาหรือหน้าที่ที่เกิดจากการกระทำครั้งก่อน

คำว่า “โดยผิดกฎหมาย” นั้น หมายความว่ากระทำลงโดยไม่มีอำนาจหรือไม่มีสิทธิหรือทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย (unlawfully) ดังนั้น แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด ถ้าผู้กระทำได้ทำต่อผู้อื่นจนเขาเสียหายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การกระทำนั้นเป็นละเมิดได้⁸⁵

ตามตำรากฎหมายเยอรมันนั้นได้อธิบายว่า “การกระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย” ว่าหมายถึงการประทุษร้ายต่อสิทธิของผู้อื่นโดยปราศจากอำนาจหรือเกินอำนาจที่มีอยู่ นั่นคือการละเมิดสิทธิของผู้อื่นเป็นการผิดกฎหมายอยู่ในตัว โดยไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าการกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย เว้นแต่ผู้กระทำมีอำนาจเช่นนั้นได้ ส่วนตำราประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นได้อธิบายคำว่า “ละเมิด” ว่าเป็นการกระทำที่ต่างหากไปจากการไม่ปฏิบัติตามหนี้ซึ่งเป็นการละเมิด สิทธิของผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเสียหายโดยผู้กระทำไม่มีอำนาจจะทำเช่นนั้น ในกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นไม่มีคำว่า “ทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย” ทั้งนี้เพราะถือว่าการละเมิดสิทธิของผู้อื่นโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออยู่ในตัว⁸⁶

ฉะนั้น การกระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมายไม่จำเป็นจะต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้เฉพาะเจาะจง แต่จะต้องมีการกระทำหรืองดเว้นการกระทำใด ๆ โดยไม่มีสิทธิอันชอบธรรม เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายโดยผู้ละเมิดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ

⁸⁵ สุขุม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), หน้า 22.

⁸⁶ เพิ่ง เพิ่งนิตติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหนี้, (กรุงเทพฯ: อทตยา), 2543, หน้า 37.

3) ทำให้ผู้อื่นเสียหาย

ความเสียหายนี้ได้แก่ ความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ความเสียหายดังกล่าวต้องเป็นความเสียหายที่แน่นอน คือเป็นความเสียหายที่ย่อมจะเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายอันเนื่องจากการทำละเมิด⁸⁷

ความเสียหายที่เกิดจากการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นความเสียหายแก่สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง ความเสียหายแก่สิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นเป็นความเสียหายที่ระบอบอยู่ประเภทสุดท้าย เป็นคำที่กว้างครอบคลุมความเสียหายทุกอย่างที่ไม่ใช่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพหรือทรัพย์สิน ความจริงคำนี้คำเดียวก็ครอบคลุมทุก ๆ คำที่กล่าวมาข้างต้นด้วยซ้ำไป จะใช้คำนี้อย่างเดียวก็แทบจะได้ ต่างประเทศบางประเทศใช้คำว่าเสียหายแก่สิทธิอย่างเดียว เหตุผลที่กฎหมายเราแยกออกมาเพื่อให้ชัดเจน ให้เห็นว่าสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด จะต้องมึลักษณะคล้าย ๆ ที่กล่าวมาแล้ว⁸⁸

ผลการเยียวยาในเรื่องละเมิดคือการได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจากผู้ละเมิด แม้ว่าไม่มีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้ว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย จะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่มีสิทธิของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย โดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้ผู้รับประกันภัยได้รับความเสียหายคือจำต้องชดใช้เงินให้ผู้เอาประกันภัยโดยมิชอบหรือเกินสมควร

4.1.4.2 มาตรา 421

มาตรา 421 “การใช้สิทธิซึ่งมีแต่จะให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นนั้น ท่านว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

การใช้สิทธิที่มีอยู่ให้ผู้อื่นเสียหาย หรือที่นักกฎหมายบางท่านเรียกว่า การใช้สิทธิในทางที่ผิด⁸⁹ (abuse of rights) ตามมาตรา 421 นั้นจะเป็นการไม่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อผู้ละเมิดใช้สิทธิ

⁸⁷ ภูมิชัย สุวรรณดีและคณะ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม), 2543.

⁸⁸ เพิ่ง เพิ่งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่, (กรุงเทพฯ: อทตยา), 2543, หน้า 37.

⁸⁹ ปรีดีห์ เกษมทรัพย์, กฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, หน้า 98-99, สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายกฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป เล่ม 1 ความรู้กฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2540), หน้า 135.

ในขอบเขตแห่งสิทธิที่กฎหมายรับรองหรือคุ้มครอง โดยมุ่งต่อผลคือให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นอย่างหนึ่ง อย่างไรก็ตาม อาจารย์จิต เศรษฐบุตร ได้อธิบายเรื่องการใช้สิทธิเกินส่วนไว้ในคำบรรยายลักษณะละเมิดว่า นักนิติศาสตร์มีความเห็นในเรื่องการใช้สิทธิเกินส่วน 2 แนวคิด คือฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการใช้สิทธินั้นไม่มี เมื่อเกินส่วนที่มีสิทธิกระทำก็คือการกระทำโดยใช้สิทธิ ส่วนอีกฝ่ายเห็นว่าการใช้สิทธิในทางที่ชั่วร้ายแก่ผู้อื่นควรถือว่าเป็นการมิชอบ⁹⁰ แนวคำพิพากษาของไทยวางหลักไว้ว่า “การใช้สิทธิเกินส่วนนี้ จะต้องเป็นการแก่งแย่งโดยผู้กระทำมุ่งต่อผลที่เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นฝ่ายเดียว แต่ถ้าเป็นการกระทำโดยประสงค์ต่อผลอันเป็นธรรมดาแห่งการใช้สิทธิ นั้น แม้จำเลยผู้กระทำจะเห็นว่าผู้อื่นได้รับความเสียหายบ้างก็ไม่เป็นละเมิด”

มาตรา 421 นั้นมิใช่บทบัญญัติละเมิดโดยตรง แต่เป็นการบัญญัติขยายความรับผิดในละเมิดจากหลักทั่วไปในมาตรา 420 ดังนั้นต้องพิเคราะห์ตามมาตรา 420 ประกอบด้วย ถ้าครบองค์ประกอบมาตรา 420 แล้วกระทำการโดยมีสิทธินั้น มุ่งหมายให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นแต่อย่างใด ถือว่าเป็นการอันมิชอบด้วยกฎหมายและเป็นการละเมิด⁹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 266 บัญญัติไว้ว่า “การใช้สิทธิซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะทำให้ผู้อื่นเสียหายจะกระทำมิได้” ซึ่งหมายความว่า ไม่เป็นการเพียงพอที่จะถือว่าการใช้สิทธิที่มีอยู่โดยให้ผู้อื่นเสียหายจะเป็นการใช้สิทธิเกินส่วน เพราะว่าการกระทำที่จะถือได้ว่าเป็นการใช้สิทธิเกินส่วนนั้นต้องเป็นการกระทำที่ไม่มีวัตถุประสงค์อื่นใดเลย นอกจากวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อื่นเสียหาย⁹²

การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เข้าองค์ประกอบการใช้สิทธิเกินส่วนตามมาตรา 421 คือกรณีมีความเสียหายที่แท้จริง แต่มีการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่มีอยู่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับประกันภัย อันได้แก่ การใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินจริงและการใช้วิธีการหรืออุปกรณ์ในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล ถือว่าเป็นการใช้สิทธิไม่สุจริต ทำให้ผู้รับประกันภัยได้รับความเสียหาย

ส่วนในกรณีที่ไม่มี ความเสียหายเกิดขึ้นนั้น ไม่ถือว่าเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตตามมาตรา 421 เพราะผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนใด ๆ กล่าวคือเป็นกรณีผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนอกขอบเขตแห่งสิทธิที่สัญญาประกันภัยรับรองหรือคุ้มครองนั่นเอง

⁹⁰ พจน์ ปุชปาคม, ละเมิด, (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530), หน้า 84-85.

⁹¹ สุขุม สุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ละเมิด, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), หน้า 55.

⁹² Claud Witz, op. cit. p.520.

4.1.5 ลากมิดควรได้ตามมาตรา 406

มาตรา 406 “บุคคลใดได้มาซึ่งทรัพย์สินใดเพราะการที่บุคคลอีกคนหนึ่งกระทำเพื่อชำระหนี้ก็ดี หรือได้มาด้วยประการอื่นก็ดี โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นทางให้บุคคลอีกคนหนึ่งนั้นเสียเปรียบไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นจำต้องคืนทรัพย์สินให้แก่เขา...”

ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยที่ฉ้อฉลนั้น ผู้รับประกันภัยอาจจะอ้างบทบัญญัติเรื่องลากมิดควรได้ตามมาตรา 406 เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนคืนได้เพราะผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยได้มาซึ่งค่าสินไหมทดแทนโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้และเป็นทางให้ผู้รับประกันภัยเสียเปรียบ ฉะนั้นผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยต้องคืนค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับประกันภัย

4.1.6 บทยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยตามมาตรา 879 ⁹³

มาตรา 879 วรรค 1 “ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดในเมื่อความวินาศภัยหรือเหตุอื่นซึ่งได้ระบุไว้ในสัญญานั้นได้เกิดขึ้นเพราะความทุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย”

คำว่า“ทุจริต”ตามมาตรา 879 วรรค 1 นี้ หมายถึงการกระทำที่มุ่งให้เกิดภัยโดยตรง หรือโดยลักษณะที่เห็นได้ว่า ภัยนั้นเป็นผลอันจำต้องเกิดจากการกระทำอันนั้น⁹⁴ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1376-1380/2508 ในการประกันอัคคีภัย มีพฤติการณ์สื่อให้เห็นว่าผู้เอาประกันภัยวางเพลิงเองแล้ว ถือว่าภัยเกิดจากความรับผิดของผู้เอาประกันภัย

ศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทรีย์ ได้ให้ความเห็นว่า “ถ้าวินาศภัยเกิดเพราะความทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดเพราะบุคคลย่อมไม่สามารถถือเอาประโยชน์จากความทุจริตของตน⁹⁵

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹³ มาตรา 879 นี้ใช้กับการประกันวินาศภัยอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การประกันภัยทางทะเล

⁹⁴ พรชัย สุนทรพันธ์และสุเมธ จานประดับ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะประกันภัย, (กรุงเทพฯ : ธนธัชการพิมพ์), หน้า 135

⁹⁵ จิตติ ติงศภัทรีย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545) , หน้า 89.

มาตรา 879 วรรค 1 นั้นบัญญัติขึ้นเพื่อรองรับหลัก Moral Hazard ของการประกันภัย ซึ่งหมายความว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยเป็นผู้ทำให้เกิดวินาศภัยนั้นตามสัญญาประกันภัยนั้นเสียเอง ด้วยเจตนาหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของตน โดยไม่คำนึงว่าจะมีวัตถุประสงค์ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยหรือไม่⁹⁶ นั้นแสดงว่า มาตรา 879 วรรค 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันวินาศภัยที่เกิดขึ้นจากการก่อภัยเองของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยเป็นหลัก⁹⁷

มาตรา 879 วรรค 1 นี้จะใช้กับกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ได้เฉพาะกรณีไม่มีความเสียหายเกิดขึ้นจริง แต่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยเพื่อ ก่อให้เกิดสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น แต่จะไม่ครอบคลุมการฉ้อฉลในการใช้ สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นกรณีที่มีภัยเกิดขึ้นแล้วจริง ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกัน ภัยใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินจริงหรือใช้วิธีการหรืออุปกรณ์เรียกร้องค่าสินไหม ทดแทนโดยฉ้อฉล อีกทั้งมาตรา 879 วรรค 1 เป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของ ประชาชน ซึ่งคุ้มครองกลางยกเว้นหาได้ไม่⁹⁸ และเป็นบทยกเว้นความรับผิดชอบตีความโดย เครื่องครัด⁹⁹ ฉะนั้นผู้รับประกันภัยจะสามารถปฏิเสธความรับผิดในวินาศภัยได้เฉพาะกรณีฉ้อฉลใน สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้เฉพาะกรณีผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยก่อภัยโดยทุจริต แต่ไม่สามารถปรับใช้กับกรณีที่มีภัยเกิดขึ้นแล้วจริง ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยใช้สิทธิ เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินจริงหรือใช้วิธีการหรืออุปกรณ์เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อ ฉล

อย่างไรก็ดี มาตรา 879 ได้วางหลักไว้กรณีผลการฉ้อฉลต่อผู้รับประกันภัยรายอื่นว่าหากมี ผู้รับประกันภัยหลายคน ผู้รับประกันภัยคนหนึ่งฉ้อฉลย่อมไม่กระทบสิทธิของผู้รับประกันภัยรายอื่น และหากความเสียหายนั้นเกิดจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะไม่หลุดพ้น จากความรับผิด ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 4830/2537 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า “ความทุจริต หรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 879 วรรค

⁹⁶ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 200.

⁹⁷ แต่ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นก่อนทำสัญญาประกันวินาศภัยด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ อย่างร้ายแรงของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยหรือไม่ก็ตาม ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิด ตามมาตรา 877 อยู่แล้ว ก็ไม่ต้องนำมาตรา 879 วรรคแรกมาพิจารณา

⁹⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 86.

⁹⁹ ไพโรจน์ วายุภาพและสิทธิโชค ศรีเจริญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ประกันภัย, (กรุงเทพฯ : จีระการพิมพ์, 2541), หน้า 128.

แรก จะต้องเป็นการกระทำของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยเท่านั้น จึงจะทำให้ผู้รับประกันภัยหลุดพ้นความรับผิด แต่ถ้าเป็นบุคคลอื่น แม้จะเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประกันภัยสักเพียงไรก็ตาม ก็ยังไม่ทำให้ผู้รับประกันภัยหลุดพ้นความรับผิด เมื่อเหตุที่สินค้าเสียหายเกิดขึ้นขณะที่นายเรือซึ่งเป็นลูกจ้างของโจทก์ทำหน้าที่ควบคุมเรือ ซึ่งเกิดระเบิดขึ้นที่ห้องยนต์โดยไม่ได้ความว่าการระเบิดและการที่เรือจมเกิดจากการกระทำของโจทก์หรือการได้จ้างวานใช้ หรือสนับสนุนของโจทก์ จำเลยผู้รับประกันภัยจึงไม่หลุดพ้นความรับผิด¹⁰⁰

ทั้งนี้ศาลไทยมองว่ามาตรา 879 เป็นบทบัญญัติยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัย จึงต้องตีความเคร่งครัด ไม่อาจปรับใช้บทบัญญัติดังกล่าวกับกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ครบทุกกรณี

4.2 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้ระบุหลักเกณฑ์และผลในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไว้โดยเฉพาะ แต่หากพิจารณาบทกฎหมายเทียบเคียงในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ได้แก่

4.2.1 การฉ้อโกงตามมาตรา 341

มาตรา 341 วางหลักในเรื่องการฉ้อโกงไว้ว่า “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดั่งว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม...ผู้นั้นมีกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

4.2.1 การฉ้อโกงประกันวินาศภัยตามมาตรา 347

มาตรา 347 วางหลักในเรื่องการฉ้อโกงประกันวินาศภัยไว้ว่า “ผู้ใดเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย แกล้งทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดฐานฉ้อโกงวินาศภัยนี้ถือว่ากฎหมายที่ใช้ควบคุมการฉ้อโกงการประกันภัยที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะ มีความชัดเจน แต่บทบัญญัติตามมาตรานี้มีบทลงโทษทางอาญาเท่านั้นและ

¹⁰⁰ คำพิพากษาฎีกาของเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2537 ตอน 6 หน้า 1319

เป็นกรณีการฉ้อโกงประกันวินาศภัยโดยการกระทำให้เกิดความเสียหายต่อวัตถุประสงค์ประกันภัย ซึ่งไม่มีจุดมุ่งหมายลงโทษทางแพ่งในการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลของผู้เอาประกันภัย

การฉ้อโกงประกันวินาศภัยนั้น จะต้องเป็นการแกล้งทำให้เกิดความเสียหาย ซึ่งหมายถึง การจงใจหรือเจตนา ทำอันตรายหรือทำลายทรัพย์สินที่เอาประกันภัยเท่านั้น¹⁰¹ ถ้าหากว่าไม่ได้เป็นการแกล้ง ก็ไม่สามารถที่จะนำบทบัญญัตินี้มาใช้ได้ ซึ่งการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์นั้นมีการกระทำหลายประการและทุกขั้นตอน เช่น การที่ขับขีรถผู้เอาประกันภัยเกิดเหตุเสียหายกันจริง ไม่ได้เกิดจากการแกล้ง อาจเกิดจากความประมาท แต่ฉ้อโกงผู้รับประกันภัยโดยการจัดการการชนจากฝ่ายถูกมาเป็นฝ่ายผิด หรือการเปลี่ยนตัวผู้ขับขี่ซึ่งไม่มีใบอนุญาตขับขี่ เป็นต้น เช่นนี้สามารถจะดำเนินคดีกับผู้ฉ้อโกงได้เพียงความผิดฉ้อโกงธรรมดาเท่านั้น และกรณีที่สามารถนำมาตรา 347 มาใช้ได้ คือ กรณีผู้เอาประกันภัยแกล้งที่จะทำลายรถตัวเองเพื่อจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งความเสียหายดังกล่าวนี้มีอัตราน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีการฉ้อโกงรถยนต์ประเภทอื่น¹⁰²

4.3 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัยฯ ได้บัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะเป็นการลดระดับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมมาสู่ความเป็นรูปธรรมได้บัญญัติในเรื่องสำคัญๆ ได้แก่ การจัดตั้งและอำนาจหน้าที่ของบริษัทประกันภัย การควบคุมบริษัท การเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย เป็นต้น

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัยฯ นั้น จะไม่ได้มีบทบัญญัติเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยเฉพาะ แต่หากจะเทียบเคียงบทบัญญัติที่ใกล้เคียง จะมีดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁰¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, คำอธิบายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา, 2539, หน้า 158. ใน อภิศักดิ์ คำดี . การฉ้อโกงประกันวินาศภัย : ศึกษากรณีการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์ โดยผู้เอาประกันภัย . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต , 2549, หน้า 82.

¹⁰² อภิศักดิ์ คำดี . การฉ้อโกงประกันวินาศภัย : ศึกษากรณีการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์ โดยผู้เอาประกันภัย . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต , 2549 . หน้า 82.

4.3.1 การประวิงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือการจ่ายคืนเบี้ยประกันภัยตาม มาตรา 36

มาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 บัญญัติไว้ว่า “ห้ามมิให้บริษัทประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยที่ต้องจ่ายหรือคืนแก่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์โดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือจ่าย หรือคืนไปโดยไม่สุจริต

การกระทำหรือการปฏิบัติใด ๆ ของบริษัทที่จะถือว่าเป็นการฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่งให้
เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาที่คณะกรรมการประกาศกำหนด”

จากบทบัญญัติดังกล่าวเป็นการกำหนดขอบเขตที่ถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่าสินไหม
ทดแทน ซึ่งหากผู้รับประกันภัยรายใดฝ่าฝืนก็จะมีบทลงโทษตามมาตรา 88 คือปรับไม่เกินห้าแสน
บาทและถ้าเป็นกรณีการกระทำผิดต่อเนื่อง ให้ปรับอีกไม่เกินวันละสองหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยัง
ฝ่าฝืนอยู่

จากการศึกษาพบว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ที่ฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่า
สินไหมทดแทนส่วนมากนั้นมักจะใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนของ
ผู้รับประกันภัยมาร้องเรียนต่อเจ้าหน้าที่คปภ.(สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการ
ประกอบธุรกิจประกันภัย) เพื่อต่อรองกับผู้รับประกันภัยให้รีบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนโดยเร็ว
อย่างไรก็ดี มิใช่ทุกกรณีที่ผู้รับประกันภัยไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับ
ประโยชน์นั้นจะถือเป็นการผิดตามกฎหมายดังกล่าว กรณีที่ถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่า
สินไหมทดแทนนั้นจะปรากฏในประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลา
ที่ถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือการประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยของบริษัท
ประกันวินาศภัย ข้อ 3 ที่ว่า “การกระทำหรือการปฏิบัติใด ๆ ของบริษัท หากเป็นไปตามหลักเกณฑ์
วิธีการและระยะเวลาข้อหนึ่งข้อใดดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าบริษัทประกันวินาศภัยประวิงการจ่ายค่า
สินไหมทดแทนหรือประวิงการคืนเบี้ยประกันภัยที่ต้องจ่ายหรือคืนแก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับ
ประโยชน์ โดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือจ่ายหรือคืนโดยไม่สุจริต...” นั้นแสดงให้เห็นว่าหากผู้รับ
ประกันภัยจะมีความผิดฐานประวิงได้ จะต้องมีการพิสูจน์ว่าผู้รับประกันภัยไม่มีเหตุอันสมควร
หรือจ่ายหรือคืนโดยไม่สุจริตประกอบกับการปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือคืนเบี้ย
ประกันภัยด้วย ซึ่งหากผู้รับประกันภัยปฏิเสธเนื่องจากพบหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้เอา
ประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน อีกทั้งการวินิจฉัยว่าผู้รับ
ประกันภัยประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนหรือไม่นั้น จะต้องมีข้อเท็จจริงที่ยุติแล้ว แต่ใน
ประเด็นปัญหาว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์กระทำการฉ้อฉลหรือไม่นั้น ถือว่าเป็นกรณีที่
ข้อเท็จจริงยังไม่ยุติ ในทางปฏิบัติ เจ้าหน้าที่จะให้ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ใช้สิทธิ
ดำเนินคดีทางศาล เนื่องจากการวินิจฉัยว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์มีเจตนาฉ้อฉล
หรือไม่นั้นเป็นการสืบหาเจตนาภายในของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ซึ่งอยู่นอกเหนือขอบ
อำนาจของเจ้าหน้าที่ ดังนั้นผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อให้ศาล

พิจารณาและชี้เจตนาผู้เอาประกันภัยว่าเป็นการฉ้อฉลหรือไม่

อย่างไรก็ดี การที่ผู้รับประกันภัยสามารถปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทนได้โดยไม่ถือว่าเป็นการประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทนนั้น จะต้องปรากฏหลักฐานสมควรกล่าวอ้างว่าผู้เอาประกันภัยฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เช่น ประวัตินักผู้เอาประกันภัยทำประกันภัยไว้หลายบริษัท หรือเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในส่วนเดิม หลายครั้ง เป็นต้น กล่าวคือการปฏิเสธการจ่ายค่าสินไหมทดแทนของผู้รับประกันภัยต้องเป็นไปโดยชอบ มิใช่กรณีผู้รับประกันภัยใช้ข้ออ้างว่าผู้เอาประกันภัยฉ้อฉลเป็นช่องทางบ่ายเบี่ยงประวิงการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

4.3.2 อำนาจนายทะเบียนสั่งชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 43

มาตรา 43 บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่วินาศภัยเกิดแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยและพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีเหตุอันควรสงสัยว่าวินาศภัยนั้นเกิดขึ้นด้วยความทุจริตของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัย ให้พนักงานสอบสวนแจ้งเหตุสงสัยไปยังนายทะเบียน ในกรณีเช่นนี้ให้นายทะเบียนมีอำนาจออกคำสั่งไปยังบริษัทให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามกรมธรรม์รายที่สงสัยนั้นไว้ เมื่อเหตุอันควรสงสัยนั้นหมดไปแล้วให้นายทะเบียนถอนคำสั่งนั้นเสีย และแจ้งการถอนคำสั่งนั้นเสีย และแจ้งการถอนคำสั่งนั้นไปยังบริษัทประกันภัยและผู้รับประกันภัยตามกรมธรรม์ประกันภัย

ในกรณีที่นายทะเบียนออกคำสั่งให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนระงับอยู่นับแต่วันที่นายทะเบียนออกคำสั่งจนถึงวันถอนคำสั่งนั้น”

มาตรา 43 นี้เป็นการกำหนดหน้าที่ของผู้รับประกันภัยที่จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งนายทะเบียนประกันวินาศภัย ซึ่งสั่งให้ผู้รับประกันภัยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับประกันภัย คำสั่งนายทะเบียนจะออกโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 43 หากนายทะเบียนเห็นด้วยกับรายงานของพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่า วินาศภัยที่เกิดแก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัยนั้น เกิดด้วยความทุจริตของผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย เมื่อได้รับคำสั่งดังกล่าวแล้ว ผู้รับประกันภัยจะต้องจ่ายค่าสินไหมทดแทนไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเพิกถอน¹⁰³

¹⁰³ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 207.

4.4 พระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 (Marine Insurance Act 1906)

กฎหมายไทยไม่มีการระบุถึงกฎหมายทางทะเลโดยเฉพาะ แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 868 บัญญัติไว้ว่า “อันสัญญาประกันภัยทะเล ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล” และมีคำพิพากษาฎีกาที่ 999/2496 และ 7350/2537¹⁰⁴ วางหลักไว้ว่า สัญญาประกันภัยทางทะเลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 868 ให้บังคับตามกฎหมายทะเล แต่กฎหมายทะเลของประเทศไทยยังไม่มีและไม่มีจารีตประเพณี จึงต้องวินิจฉัยคดีตามหลักกฎหมายทั่วไป จึงควรถือกฎหมายว่าด้วยการประกันภัยทางทะเลของประเทศอังกฤษ นั่นคือพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 เป็นกฎหมายทั่วไปเพื่อเทียบเคียงวินิจฉัย

จากการศึกษาคำพิพากษา¹⁰⁵ในบทที่ผ่านมาพบว่า การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไม่อยู่ในขอบเขตของหลักสุจริตอย่างยิ่งตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 อีกต่อไป ดังนั้น จึงไม่สมควรปรับใช้กฎหมายทะเลของประเทศอังกฤษกับกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

4.5 แนวทางการวินิจฉัยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 บัญญัติไว้ว่า “กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทออกให้แก่ผู้เอาประกันภัย ต้องเป็นไปตามแบบและข้อความที่นายทะเบียนเห็นชอบ ทั้งนี้ รวมทั้งเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ประกันภัยด้วย

แบบและข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้แล้วตามวรรคหนึ่ง เมื่อนายทะเบียนเห็นสมควรหรือเมื่อบริษัทร้องขอ นายทะเบียนจะสั่งให้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติม หรือยกเลิกแบบหรือข้อความนั้นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้

ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยแตกต่างไปจากแบบหรือข้อความที่นายทะเบียน

¹⁰⁴ มนุ รักรัตนกุล . พัฒนาการปัจจุบันของหน้าที่ต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันภัย , วารสารธรรมศาสตร์ 32 : 1 (มีนาคม 2545) , หน้า 118.

¹⁰⁵ The Aegeon ระหว่าง Konstantinos Agapitos v Agnew and others [2002] Lloyd's Rep IR 573.

ได้ให้ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยตาม
 กรมธรรม์ประกันภัยมีสิทธิเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบในการชำระหนี้ตามแบบกรมธรรม์ประกันภัย
 หรือข้อความที่บริษัทออกให้ นั้น หรือตามแบบหรือข้อความที่นายทะเบียนได้ให้ความเห็นชอบไว้
 แล้วก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้
 ประการใดหรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ในกรณีที่บริษัทออกกรมธรรม์ประกันภัยโดยใช้แบบหรือข้อความที่นายทะเบียนมิได้ให้
 ความเห็นชอบตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง ผู้เอาประกันภัยจะเลือกให้บริษัทต้องรับผิดชอบตาม
 กรมธรรม์ประกันภัยนั้น หรือจะบอกเลิกสัญญาประกันภัยนั้นเสียและให้บริษัทคืนเบี้ยประกันภัย
 ทั้งสิ้นที่ได้ชำระไว้แล้วแก่บริษัทก็ได้ และไม่ว่าผู้เอาประกันภัยจะใช้สิทธิดังกล่าวนี้ประการใด
 หรือไม่ ย่อมไม่เป็นเหตุให้บริษัทพ้นความผิดที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้”

ในทางปฏิบัติ ในประเทศไทยจะกำหนดเงื่อนไขและผลของการฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่า
 สินไหมทดแทนไว้ในกรมธรรม์ประกันภัย ทั้งนี้การยื่นคำขอรับอนุญาตออกกรมธรรม์ประกันภัยที่
 ไม่ใช่กรมธรรม์ประกันภัยมาตรฐานหรือกรมธรรม์ประกันภัยที่ได้รับความเห็นชอบมาแล้ว ผู้รับ
 ประกันภัยจะต้องยื่นกรมธรรม์ประกันภัยเพื่อขอรับอนุญาตจากนายทะเบียนของสำนักงาน
 คณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย(คปภ.)เสียก่อน จึงนำออกขายสู่
 ตลาดประกันภัยได้

เงื่อนไขและผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรมธรรม์
 ประกันภัยฉบับภาษาไทยมักจะอยู่ในหมวดการปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน การฉ้อฉลหรือ
 การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ส่วนในกรมธรรม์ประกันภัยภาษาอังกฤษ
 มักจะอยู่ในหัวข้อ Fraudulent Claims หรือ False and Fraudulent Claims ทั้งนี้ ปัญหาที่พบคือ
 ในหมวดการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นในกรมธรรม์ประกันภัยฉบับ
 ภาษาอังกฤษและกรมธรรม์ประกันภัยฉบับภาษาไทยที่มีแนวคิดหรือแปลข้อความมาจาก
 กรมธรรม์ประกันภัยของต่างประเทศ จะมีปัญหาในเรื่องของผลของสัญญาประกันภัย ซึ่งมักจะใช้
 ว่าสัญญาตกเป็นโมฆะ (.....shall void the contract) ซึ่งแท้จริงแล้วกฎหมายต่างประเทศในเรื่อง
 การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมิได้มีวัตถุประสงค์ให้คำว่า void หมายถึง
 โมฆะกรรมแต่อย่างใด กล่าวคือในต่างประเทศนั้น การเสียเปล่าของสัญญานั้นมี 2 รูปแบบ คือ
 void ซึ่งหมายถึงการเสียไปซึ่งสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ภายหลังจากการฉ้อฉล และ void ab initio ซึ่ง
 มีความหมายว่าสัญญานั้นเสียไปตั้งแต่แรกเริ่ม ส่วนกฎหมายไทยจะกำหนดประเภทของการเสีย
 เปล่าของสัญญาเป็น 2 กรณี คือสัญญาตกเป็นโมฆะกรรม (void) ซึ่งหมายถึงกรณีสัญญาเสียไป
 ทั้งหมด ถือเสมือนว่าไม่เคยมีสัญญาเกิดขึ้นและให้คู่สัญญากลับสู่สภาพเดิมโดยจะต้องคืนสิ่ง
 ที่ได้รับมาตามสัญญานั้นทั้งหมด และโมฆียะกรรม (voidable) ซึ่งหมายถึงกรณีสัญญาที่มีความ

บกพร่อง แต่ไม่ได้เสียไปทันทีดังกรณีโมฆะกรรม บุคคลผู้มีสิทธิตามกฎหมายอาจให้สัตยาบันหรือบอกล้างสัญญาก็ได้¹⁰⁶ ดังนั้น หากเปรียบเทียบคำว่าโมฆะกรรมตามความหมายของกฎหมายไทย จะสอดคล้องกับกรณี void ab initio ของต่างประเทศมากกว่า ดังนั้น จึงไม่ควรใช้คำว่า “void” ในข้อสัญญาของกรรมธรรม์ประกันภัยฉบับภาษาอังกฤษและไม่ควรกำหนดข้อสัญญาว่าสัญญาประกันภัยตกเป็นโมฆะหรือโมฆียะในกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติเฉพาะในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งหากมีการระบุข้อสัญญาให้การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ทำให้ผู้รับประกันภัยสามารถบอกล้างสัญญาประกันภัยตั้งแต่เริ่มต้นนั้น ย่อมจะสร้างภาระให้กับผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยเกินสมควรโดยไม่มีกฎหมายไทยใด ๆ มารองรับ อีกทั้งข้อสัญญาดังกล่าวอาจถือว่าเป็นข้อสัญญาไม่เป็นธรรมได้

แนวทางการพิจารณาเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของสำนักงาน คปภ. เพื่อสร้างความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภคนั้น จะอาศัยอำนาจตาม มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 และ มาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 ที่เปิดช่องให้นายทะเบียนมีอำนาจตรวจสอบและแก้ไขแบบและข้อความกรรมธรรม์ประกันภัยได้

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่ามาตรการดังกล่าวยังไม่เพียงพอและแก้ไขปัญหานี้ได้ จึงจะต้องหามาตรการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

ในเบื้องต้น ผู้วิจัยเห็นว่าสำนักงาน คปภ. ควรจะมีการจัดเก็บสถิติของปัญหาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน เพื่อจะได้ทราบว่าประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นปัญหาใดเป็นปัญหาที่สำคัญในประเทศไทย เพื่อจะได้หาทางแก้ไขและป้องกันได้อย่างตรงประเด็น อย่างไรก็ตาม ในการแก้ไขปัญหการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การแก้ไขปัญหการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้รับประกันภัยด้วย เนื่องจากผู้รับประกันภัยเป็นผู้ดำเนินธุรกิจกับผู้เอาประกันภัยโดยตรง ย่อมจะทำให้ทราบข้อมูลและทิศทางในการรับมือกับปัญหาดังกล่าว และหากสามารถประสานงานเชื่อมต่อเป็นเครือข่ายระหว่างผู้รับประกันภัยทั้งหลายได้ ก็จะสามารถติดตามปัญหาได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ส่วนทางแก้ไขปัญหในระดับนโยบายหรือทางกฎหมายนั้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะ 3 ประการ ดังนี้ ประการแรกให้แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในมาตรา 879 ให้

¹⁰⁶ มาตรา 177 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ครอบคลุมกับประเภทการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนและเป็นธรรมแก่คู่สัญญาประกันภัย ประการที่สองคือให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยสร้างมาตรฐานของแบบและข้อความของข้อสัญญาว่าด้วยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ในรูปแบบของคำสั่งนายทะเบียนว่าด้วยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (False or Fraudulent Claims) หรือประการสุดท้ายคือออกพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย เพื่อแก้ไขปัญหาค่าความไม่ชัดเจนต่างๆของสัญญาประกันภัย ซึ่งรวมถึงเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนด้วย

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ตามที่ได้กล่าวในรายละเอียดแล้วในบทก่อน ๆ การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการและความมั่นคงของผู้รับประกันภัย ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้จึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์เพื่อหามาตรการทางแพ่งที่เหมาะสมมาใช้กับกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

หลักกฎหมายและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่นำมาพิจารณา คือ หลักสุจริตอย่างยิ่ง หลักจารีตประเพณี และหลักสัญญา นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์เปรียบเทียบการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกับแนวคิดและหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลีย

สำหรับประเทศไทยเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลียแล้ว จะเห็นว่าประเทศไทยให้ความสำคัญกับปัญหาในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนน้อยกว่าทั้งสองประเทศ เนื่องจากประเทศไทยนั้นมิได้มีการแยกประเภทและการพิจารณาลงลึกในพฤติกรรมการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดและหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลียนั้น จึงมีประโยชน์อย่างมาก ทำให้ทราบการพัฒนาของแนวทางการพิจารณา ข้อดีข้อเสียของการนำหลักกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ต่าง ๆ มาใช้กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ประเทศอังกฤษนั้นเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี แนวทางการพัฒนาและการตีความกฎหมาย จะอาศัยจากแนวคำพิพากษาของศาล ส่วนประเทศออสเตรเลีย แม้ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ แต่ประเทศออสเตรเลียเลือกที่จะแก้ปัญหาคติความของศาลให้มีความชัดเจนขึ้น โดยจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 เพื่อวางหลักในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยเฉพาะ

ทั้งนี้ จากการศึกษาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. บทสรุปที่ 1 ลักษณะและประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นอาจจะเป็นได้ทั้งการฉ้อฉลในทางแพ่ง(civil fraud) และทางอาญา(criminal fraud) การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางแพ่งนั้นมีขอบเขตที่กว้างกว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางอาญา กล่าวคือขอบเขตของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่งนั้นไม่เพียงจำกัดอยู่ในกรอบของการตั้งใจหลอกลวงของผู้เอาประกันภัยเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงกรณีการไม่ระมัดระวัง ไม่ใส่ใจว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นจะเป็นจริงหรือเท็จ โดยผู้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะคำนึงแต่เพียงการได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้นด้วย

การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท กล่าวคือ

1.1 กรณีไม่มีความเสียหายที่แท้จริง แต่ผู้เอาประกันภัยก่อภัยขึ้นมาเพื่อจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หรือเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ตนไม่มีสิทธิได้รับ

1.2 กรณีมีความเสียหายที่แท้จริง แต่การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนใน โดยการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินจริงหรือใช้อุปกรณ์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นเท็จหรือการเปิดเผยข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จ

2. บทสรุปที่ 2 ผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายจารีตประเพณี

เนื่องจากในประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณี จึงนำกฎหมายจารีตประเพณีมาพิจารณาในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนคือ ผู้ใดก็ตามไม่ควรได้รับประโยชน์จากการกระทำผิดของตน และกฎหมายไม่สนับสนุนให้ผู้เอาประกันภัยเห็นว่าหากการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไม่สำเร็จแล้ว ผู้นั้นก็จะไม่เสียผลประโยชน์ใด อันเป็นที่มาของผลการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนว่าผู้ฉ้อฉลนั้นจะไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ ในครั้งนั้นเลย แม้ว่าจะได้รับความเสียหายแท้จริงก็ตาม

ส่วนผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งนั้นต่อสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในครั้งอื่นนั้น จะแบ่งออกเป็น 2 กรณีกล่าวคือ การฉ้อฉลในการใช้

สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายจากเหตุการณ์ครั้งหนึ่งจะไม่กระทบต่อสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายจากเหตุการณ์ครั้งอื่น ๆ เพราะแต่ละเหตุการณ์แยกออกจากกันได้ แต่กรณีมีการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหลายส่วนในความเสียหายจากเหตุการณ์เดียวกันนั้น หากฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนส่วนหนึ่งแล้ว ย่อมถือว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นกระทบต่อสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทั้งหมด ผู้เอาประกันภัยจึงไม่อาจได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนใด ๆ จากเหตุการณ์ในครั้งนั้นได้เลย

กรณีผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อผู้เอาประกันภัยร่วมกันรายอื่น (Co-assureds) นั้น จะต้องพิจารณาแยกกันระหว่าง ผู้เอาประกันภัยร่วม (joint assureds) ซึ่งคือผู้เอาประกันภัยทั้งหลายในสัญญาประกันภัยหนึ่งที่มีส่วนได้เสียร่วมกันในวัตถุประสงค์ประกันภัยร่วมกัน หากผู้ร่วมเอาประกันภัยรายใดกระทำผิดหน้าที่ ผู้ร่วมเอาประกันภัยทั้งหมดย่อมสิ้นสิทธิในการได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพราะการฉ้อฉลกระทบต่อสาระสำคัญของสัญญาที่ผู้เอาประกันภัยต่างมีส่วนได้เสียร่วมกัน และผู้ร่วมเอาประกันภัย (composite assureds) ซึ่งคือผู้ร่วมเอาประกันภัยที่เอาประกันภัยโดยมีส่วนได้เสียต่างกันในวัตถุประสงค์ประกันภัย หากผู้เอาประกันภัยรายหนึ่งฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จะไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้ร่วมเอาประกันภัยรายอื่นเพราะผู้ร่วมเอาประกันภัยมีส่วนได้เสียในกรรมธรรม์ประกันภัยคนละส่วนกัน

การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจะสิ้นสุดลง เมื่อมีการนำคดีขึ้นสู่กระบวนการพิจารณาของศาลหรืออนุญาโตตุลาการแล้ว เนื่องจากในการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาลหรืออนุญาโตตุลาการนั้น จะมีหลักเกณฑ์เฉพาะต้องดำเนินตามระเบียบวิธีการพิจารณาของศาลหรืออนุญาโตตุลาการ

3. บทสรุปที่ 3 การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมิใช่หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง

ในกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นมีบทบัญญัติหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งอยู่ในมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกันภัยทางทะเล คริสต์ศักราช 1906 ในกรณีหลักสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญานั้นเป็นที่ยอมรับชัดเจนว่าสามารถปรับใช้กฎหมายมาตรา 17 ได้ แต่อย่างไรก็ดี มาตรา 17 นั้นวางหลักไว้อย่างกว้างขวางมากจนทำให้เกิดข้อถกเถียงว่าแท้จริงแล้วหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งมีอยู่ภายหลังการทำสัญญาด้วยหรือไม่ ต่อมาศาลอังกฤษจึงวางหลักไว้ว่าหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งภายหลังการทำสัญญามีอยู่ในรูปแบบเงื่อนไขโดยปริยาย ซึ่งบทลงโทษหรือการเยียวยาความเสียหายจากการฝ่าฝืนเงื่อนไขโดยปริยายคือหลักของสัญญา (contractual basis) ซึ่งจะมีความแตกต่างจากหลักสุจริตอย่างยิ่งก่อนทำสัญญาซึ่งให้สิทธิคู่สัญญาผู้สุจริตบอกล้างสัญญาย้อนไปแต่แรกเริ่ม (avoidance ab initio) ได้ ส่วนหน้าที่ตามหลักสุจริต

อย่างยิ่งภายหลังการทำสัญญาถือว่าเป็นเงื่อนไขโดยปริยาย และสามารถเรียกร้องค่าเสียหาย (Damages) จากการฉ้อฉลได้

อย่างไรก็ดี ประเทศออสเตรเลียนั้นได้หาทางแก้ปัญหาค่าเสียหายไม่ชัดเจนของความต่อเนื่องของหลักสุจริตอย่างยิ่งไว้ในมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัยคริสต์ศักราช 1984 บัญญัติอย่างชัดเจนว่า การดำรงไว้ซึ่งหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งในช่วงการปฏิบัติสัญญานั้นเป็นเงื่อนไขโดยปริยาย และสามารถเรียกร้องค่าเสียหาย (Damages) จากการฉ้อฉลได้

ส่วนกฎหมายของประเทศไทยว่าด้วยหลักสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันภัยนั้นปรากฏอยู่ในมาตรา 865 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งมาตราดังกล่าวจะวางหลักเฉพาะกรณีหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งก่อนหรือขณะทำสัญญาเท่านั้น จึงไม่สามารถปรับใช้มาตรา 865 กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนซึ่งเป็นการกระทำในช่วงภายหลังการทำสัญญาประกันภัย

แม้ว่าหน้าที่สุจริตอย่างยิ่งนั้นมีความสำคัญต่อสัญญาประกันภัยเป็นอย่างมาก แต่จากการศึกษาวิเคราะห์การปรับใช้หน้าที่สุจริตอย่างยิ่งกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จะพบว่าหลักสุจริตอย่างยิ่งไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามเพราะผลของการฝ่าฝืนหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งนั้นรุนแรง ทำให้คู่สัญญาที่สุจริตสามารถใช้สิทธิบอกล้างสัญญาย้อนไปตั้งแต่แรกเริ่มได้ (avoid ab initio) ซึ่งหากผู้รับประกันภัยเลือกที่จะบอกล้างสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยจะต้องคืนผลประโยชน์ทั้งหมดที่ได้รับมาภายใต้กรมธรรม์ประกันภัย อันจะเป็นก่อภาระให้แก่ผู้เอาประกันภัยมากเกินไป

อีกทั้งคำพิพากษาของประเทศอังกฤษในคดี *The Aegeon* ระหว่าง *Konstantinos Agapitos v Agnew and others*² ได้วางมีแนวโน้มในการวางรากฐานความคิดเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่สำคัญประการหนึ่งไว้คือการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมิใช่หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งอีกต่อไป ส่วนประเทศออสเตรเลียนั้นได้วางหลักไว้อย่างชัดเจนว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมิใช่หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งอีกต่อไป โดยได้ระบุเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไว้ในมาตรา 56 และ 60 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 โดยเฉพาะ

¹ ความเห็นของ Lord Hobhouse ในคดี *The Star Sea* [1995] 1 Lloyd's Rep.651.

² [2002] Lloyd's Rep IR 573.

ดังนั้นหน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

4. บทสรุปที่ 4 หลักกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันวินาศภัย

แม้ว่ากฎหมายไทยจะไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยเฉพาะ แต่การที่ผู้เอาประกันภัยฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น ผู้นั้นก็ไม่มีสิทธิได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนใดๆ ได้ ตามหลักของกฎหมายแพ่ง ดังต่อไปนี้

4.1 หลักละเมิด

ผู้รับประกันภัยสามารถฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนฐานละเมิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลได้ แต่อย่างไรก็ดี ปัญหาคือหลักละเมิดนั้น เกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น ซึ่งไม่ครอบคลุมการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ในกรณีการกระทำที่ไม่ใส่ใจหรือไม่ระมัดระวังว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นจะเป็นการฉ้อฉลหรือไม่ ซึ่งผู้เอาประกันภัยมีความประสงค์เพียงจะได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเท่านั้น

4.2 หลักสุจริต

เนื่องจากภายหลังทำสัญญาประกันภัย³ คู่สัญญาามีสถานะเท่าเทียมกันแล้ว คู่สัญญาอาจจะปฏิบัติสัญญาต่อไปได้โดยยึดหลักสุจริตทั่วไปตามมาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ผู้เอาประกันภัยพึงเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยสุจริต การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมิได้ทำให้ความเสียหายตามสัญญาประกันภัยเพิ่มขึ้น แต่เป็นการกระทำโดยมิชอบอันเป็นการฉ้อฉลทางแพ่งอย่างหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตาม หลักสุจริตทั่วไปนั้น ไม่ได้มีการบัญญัติถึงผลของการฝ่าฝืนไว้อย่างชัดเจน จึงอาจจะเป็นปัญหาในการพิสูจน์ความผิด

แม้ว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จะไม่มีบทกฎหมายเฉพาะใดมาปรับใช้ แต่การปรับใช้เพียงมาตรา 5 และ 6 อาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่ชัดเจนของผลในการฝ่าฝืนหลักสุจริตได้ จึงเห็นสมควรต้องพิจารณาหาหลักเกณฑ์หรือหลักกฎหมายอื่น ๆ ที่เหมาะสมและ

³ กรณีไม่มีความเสียหายเพิ่ม

ครอบคลุมในเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน โดยมีมาตรา 5 และ 6 เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่มารองรับการปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตของคู่สัญญา

4.3 การฉ้อโกงการประกันวินาศภัย

การฉ้อโกงการประกันวินาศภัยตามมาตรา 879 วรรค 1 นั้นเป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยในกรณีผู้เอาประกันภัยเป็นผู้ก่อให้เกิดวินาศภัยตามสัญญาที่ตนเสียเองเท่านั้น แต่ไม่ครอบคลุมถึงประเภทการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนประเภทอื่น ๆ กล่าวคือในกรณีมีความเสียหายที่แท้จริง แต่ผู้เอาประกันภัยกระทำการฉ้อฉลเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

4.4 ลากมิควรได้ตามมาตรา 406

หากจะนำกฎหมายว่าด้วยลากมิควรมาพิจารณากับกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน พบว่าจะปรับใช้ได้เมื่อมีข้อเท็จจริงที่ยุติแล้วและผู้เอาประกันภัยได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนมาโดยปราศจากมูลอันจะอ้างตามกฎหมายได้ ซึ่งผู้รับประกันภัยอาจจะอ้างบทบัญญัติเรื่องลากมิควรได้ตามมาตรา 406 นี้เพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนคืนได้เพราะผู้เอาประกันภัยได้มาซึ่งค่าสินไหมทดแทนโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้และการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นเป็นทางให้ผู้รับประกันภัยเสียเปรียบ

อย่างไรก็ดี หลักกฎหมายว่าด้วยลากมิควรได้นั้นมิใช่บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยตรง ซึ่งจะต้องปรับใช้กับบทบัญญัติอื่น ๆ ด้วย

จากการเทียบบทกฎหมายแห่งของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นพบว่าสามารถนำมาเทียบเคียงได้ แต่อย่างไรก็ดี บทกฎหมายดังกล่าวยังไม่มีความเหมาะสมและครอบคลุมกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอย่างเพียงพอ อีกทั้งในทางปฏิบัติ ผู้รับประกันภัยมักจะไม่นำมาใช้ในการฟ้องร้องผู้เอาประกันภัยเพราะจะทำให้ผู้เอาประกันภัยไม่พอใจและยังเสียภาพลักษณ์ทางธุรกิจอีกด้วย จึงจะต้องหามาตรการทางแพ่งอื่นที่เหมาะสมและเป็นธรรมในกรณีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

5. บทสรุปที่ 5 มาตรการทางแพ่งที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

แนวทางล่าสุดในการพิจารณาเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่ประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลียยอมรับคือหลักแห่งสัญญา ในประเทศอังกฤษมีคำพิพากษา *The Aegeon* ระหว่าง *Konstantinos Agapitos v Agnew and others*⁴ ซึ่งวางไว้ว่าหลักเกณฑ์ที่พืงนำมาปรับใช้กับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนคือหลักแห่งสัญญา ซึ่งอาจกำหนดโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ส่วนประเทศออสเตรเลียนั้น การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นถูกบัญญัติไว้อย่างชัดเจนอยู่ในมาตรา 56 แห่งพระราชบัญญัติสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ซึ่งการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยสามารถยกเลิกสัญญาประกันภัยได้ กล่าวคือในมาตรา 56(1) จะวางหลักไว้ว่าหากผู้ที่กระทำการฉ้อฉลมิใช่ผู้เอาประกันภัย(ซึ่งรวมถึงผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัย) ผู้รับประกันภัยไม่สามารถบอกล้างสัญญาได้ (may not avoid the contract) แต่สามารถปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ ส่วนในมาตรา 56(2) นั้นเป็นมาตรการลดความรุนแรงของกฎหมายจารีตประเพณีเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามบทสรุปที่ 2 ซึ่งให้อำนาจศาลพิจารณาความเป็นธรรมในการปฏิเสธการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ และมาตรา 56 (3) จะวางกรอบเพิ่มเติมว่าการพิจารณาของศาลนั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของการไม่สนับสนุนการฉ้อฉลด้วย ส่วนผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนบัญญัติอยู่ในมาตรา 60 (1)(e) หมวดยกเลิกสัญญาว่าหากผู้เอาประกันภัยกระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยนี้หรือกรรมธรรม์ประกันภัยอื่น ผู้รับประกันภัยสามารถยกเลิกกรรมธรรม์ประกันภัย(cancel the contract)ได้ในเวลาใดก็ได้ตามสัญญาประกันภัย ทั้งนี้ การออกกฎหมายว่าด้วยสัญญาประกันภัยของประเทศออสเตรเลียนั้นมีผลคือสร้างความชัดเจนและเป็นมาตรฐานในการบังคับใช้ แต่อย่างไรก็ดี สุดท้ายแล้วผลการพิจารณาว่าความเสียหายหรือเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของศาล

ส่วนข้อเสนอแนะ มีดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่ 1 การแบ่งประเภทของบุคคลที่ฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

จากการศึกษาวิจัยตามข้อสรุปที่ 2 แล้ว พบว่าแนวคิดเกี่ยวกับผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของประเทศอังกฤษและประเทศออสเตรเลียที่ว่าหากมีการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ผู้เอาประกันภัยนั้นจะเสียประโยชน์ใด ๆ ตามสัญญาประกันภัย แม้ว่าจะได้รับความเสียหายที่แท้จริงก็ตามนั้น มีผลที่รุนแรงมากและไม่เป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัย ทั้งนี้จากการศึกษาในบทที่ 3 พบว่า IAIS ได้แบ่งกลุ่มผู้ฉ้อฉลออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

⁴ [2002] Lloyd's Rep IR 573.

ผู้ฉ้อฉลที่มีโอกาสและผู้ฉ้อฉลมืออาชีพ ดังนั้น จึงจะนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาวิเคราะห์ เพื่อแบ่งกลุ่มและหาวิธีการป้องกันการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยแต่ละกลุ่ม

ผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้บริโภค(Consumers Line) นั้นถือได้ว่าเป็นผู้ฉ้อฉลที่มีโอกาส เพราะ โดยทั่วไป ผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้บริโภคมิได้มีวัตถุประสงค์ที่ชั่วร้าย จนกระทั่งเป็นอันตรายต่อธุรกิจประกันภัย เพียงแต่เขาสบโอกาสที่กระทำการดังกล่าว ดังนั้น ผู้รับประกันภัยสมควรใช้วิธีการระมัดระวัง เน้นวิธีการเจรจา ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เอาประกันภัยถึงผลกระทบของการฉ้อฉลต่อผู้เอาประกันภัยรายอื่นและต่อสังคมส่วนรวม ให้เข้าใจว่าการฉ้อฉลประกันภัยมิใช่เรื่องปกติที่ใครก็ทำได้และไม่น่ารังเกียจ

ในทางกลับกัน ผู้เอาประกันภัยที่ฉ้อฉลนั้นทำประกันภัยเกี่ยวกับธุรกิจทางการค้า (Commercial Line) นั้น ถือว่าอยู่ในฐานะที่มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามสัญญาประกันภัยและมีแนวโน้มที่จะฉ้อฉลในสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมากกว่าผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้บริโภคเพราะการประกันวินาศภัยในธุรกิจการค้านั้นมีมูลค่าที่สูงมาก ซึ่งอาจจัดได้ว่าเป็นผู้ฉ้อฉลมืออาชีพ มาตรการต่อผู้ฉ้อฉลมืออาชีพนั้น จะต้องมียุติวิธีที่เด็ดขาดและเป็นวิธีการเชิงลงโทษ(punitive measures) ดังเช่น IAIS เสนอให้ผู้กำกับธุรกิจประกันภัยกำหนดให้การฉ้อฉลประกันภัยเป็นความผิดทางอาญาด้วย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากรณีดังกล่าวจะเหมาะสมกับกรณีผู้เอาประกันภัยผู้ฉ้อฉลมืออาชีพเท่านั้น เพราะผู้ฉ้อฉลมืออาชีพนั้นจะกระทำการฉ้อฉลประกันภัยในลักษณะการประกอบอาชญากรรมทางธุรกิจอย่างหนึ่งและมีมูลค่าความเสียหายสูงกว่ากรณีผู้ฉ้อฉลที่มีโอกาสหลายเท่าตัว หากปล่อยให้ผู้ฉ้อฉลมืออาชีพลอยนวลอยู่ในสังคม จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้รับประกันภัยทั้งหลายและธุรกิจทางการเงินประเภทอื่นเพราะผู้ฉ้อฉลมืออาชีพจะใช้เงินทุนที่ได้จากการฉ้อฉลประกันภัยไปพัฒนาวิธีการฉ้อฉลประกันภัยที่ซับซ้อนในครั้งต่อไป ทำให้ยากจะติดตามและจับกุมยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังนำไปใช้การประกอบอาชญากรรมประเภทอื่น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดเครือข่ายของอาชญากรรมที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้แล้ว จากการศึกษาพบว่ามีกลุ่มบุคคลผู้กระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนอีกกลุ่มหนึ่ง คือ ผู้เอาประกันภัยที่กระทำการฉ้อฉลโดยปราศจากเจตนาหรือ ผู้เอาประกันภัยที่ไม่มีเจตนาหลอกลวงผู้รับประกันภัย แต่การกระทำของบุคคลนั้นเข้าลักษณะของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งจะพบอยู่เป็นประจำในข้อพิพาทประกันภัย เพราะ ผู้เอาประกันภัยขาดความรู้ความเข้าใจในขอบเขตของสิทธิเรียกร้องที่ตนพึงได้รับ ดังเช่น กรณีที่ผู้เอาประกันภัยมักจะตราค่าทรัพย์สินที่สูงเกินความจริง เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าวไม่สมควรจะเสียสิทธิและผลประโยชน์ตามสัญญาประกันภัย

ดังนั้น จึงควรหากฎหมายหรือมาตรการทางแพ่งที่เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรม และแก้ไข้ปัญหาของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้อย่างเหมาะสมกับกลุ่มผู้เอาประกันภัยแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะนำเสนอต่อไป

2. ข้อเสนอแนะที่ 2 จัดเก็บสถิติประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในธุรกิจประกันวินาศภัย

การเก็บรวบรวมสถิติปัญหาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้น จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการกำหนดกรอบแนวทางแก้ไข้ปัญหาตามระดับความรุนแรงได้เป็นอย่างดี เนื่องจากโดยลักษณะของธุรกิจประกันภัยนั้นเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายและโอกาสที่จะได้รับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในอนาคตในอัตราที่มากกว่าเงินที่ผู้เอาประกันภัยชำระไป อีกทั้งในสัญญาประกันวินาศภัยนั้นมักจะเป็นสัญญาระยะสั้น จึงอาจเป็นช่องทางที่บุคคลที่ไม่สุจริตหาทางเข้าทำสัญญาโดยหวังผลประโยชน์จำนวนมากดังกล่าว เช่น การวางเพลิงบ้านของตนเองที่เอาประกันอัคคีภัยไว้ หรือ หากการประกอบธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จ ก็อาจจะก่อภัย เพื่อจะได้รับประโยชน์จากค่าสินไหมทดแทน ดังที่เห็นเป็นข่าวหน้าหนังสือพิมพ์อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งถือว่าเป็นความเสี่ยงในการประกอบธุรกิจประกันภัย ที่ผู้รับประกันภัยและสำนักงาน คปภ.จะต้องพิจารณาและให้ความสำคัญ เพื่อหาทางป้องกันปัญหานี้

3. ข้อเสนอแนะที่ 3 แก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย

ผู้วิจัยเห็นว่าบทบัญญัติที่เหมาะสมในการนำหลักการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน โดยฉ้อฉลไปพิจารณานั้น คือมาตรา 879 เพราะมาตราดังกล่าว จะวางหลักในเรื่องประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไว้ประเภทหนึ่งคือการฉ้อฉลโดยการก่อภัย และวัตถุประสงค์ของมาตราดังกล่าว คือ เพื่อเป็นบทยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันภัยเฉพาะในกรณีผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัยก่อภัยเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสมควรจะแก้ไข้มาตราดังกล่าว ให้ครอบคลุมประเภทของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีมีการใช้วิธีการหรืออุปกรณ์สนับสนุนการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉลด้วย เพราะการฉ้อฉลประเภทดังกล่าว จะมีพยานหลักฐานชัดเจนว่าเกิดขึ้นโดยความตั้งใจของผู้เอาประกันภัยที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนเกินสิทธิที่ตนมีอยู่

แต่อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ควรจะวางหลักในเรื่องการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริง เพราะปัญหาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงนั้นเกิดขึ้นเป็นประจำในข้อพิพาททางประกันภัย และในทางปฏิบัติ ผู้รับประกันภัยมักจะไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนที่เรียกร้องมา อีกทั้งหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจากอัตราส่วนที่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริง ก็มีข้อพิสูจนที่ดีสำหรับข้อ

สันนิษฐานว่าผู้เอาประกันภัยฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงนั้น ไม่ควรพิจารณาว่าเป็นประเภทหนึ่งของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน และหากจะมีการแก้ไขมาตรา 879 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ควรแยกหลักการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินความเสียหายที่แท้จริงออก

แต่ทั้งนี้ ปัญหาที่สำคัญของการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์คือจะต้องใช้ระยะเวลาเวลานานเพราะเป็นกฎหมายแม่บททางแพ่งของประเทศไทย จึงจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ และจะต้องรอพิจารณาพร้อมกับการแก้ไขกฎหมายในส่วนอื่น ๆ ด้วย

4. ข้อเสนอแนะที่ 4 จัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย

การจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัยนั้น เป็นอีกทางออกที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยจะสร้างมาตรฐานที่เหมาะสมเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งหากประเทศไทยต้องการจะจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัยแล้ว ประเทศไทยควรจะศึกษาพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ของประเทศออสเตรเลีย เป็นสำคัญ

ทั้งนี้ การจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 ของประเทศออสเตรเลียนั้น สืบเนื่องมาจากประเทศออสเตรเลียนั้นเป็นประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งการพิจารณาคดีของศาล จะพิจารณาตามหลักจารีตประเพณีหรือคำพิพากษาในคดีก่อน ๆ ซึ่งบางครั้งผลการฝ่าฝืนมีความรุนแรงและไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค ฉะนั้นพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 จึงออกมาเพื่อลดความรุนแรงของหลักจารีตประเพณีหรือการวางหลักในคำพิพากษา ก่อน ๆ นอกจากนี้พระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 เป็นผลมาจากความพยายามสร้างมาตรฐาน เพื่อแก้ไขปัญหาการตีความของศาลและหลักเกณฑ์ไม่ชัดเจนของประเทศอังกฤษ

อย่างไรก็ดี การจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัยของประเทศไทยนั้นจะมีความแตกต่างจากประเทศออสเตรเลีย กล่าวคือ ประเทศนั้นมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างมาตรฐานในกรมธรรม์ประกันภัย จากการศึกษาในบทบัญญัติเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ของพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 นั้น พบว่ามีการวางหลักไว้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ หากมีการฉ้อฉลในการชดใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือโดยการกระทำฉ้อฉลของผู้อื่นที่ไม่ได้กระทำในนามของผู้เอาประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยสามารถปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ หรือ ผู้เอาประกันภัยที่ฉ้อฉลในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนยังสามารถได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่ศาลเห็นว่าเป็นธรรม

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมีบทลงโทษ กล่าวคือ ให้สิทธิผู้รับประกันภัยที่จะยกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยนั้นได้ ตลอดจนสามารถยกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยอื่น ไม่ว่าจะเป็นผู้รับประกันภัยรายเดียวกันหรือไม่ก็ตาม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าบทลงโทษดังกล่าวเป็นบทลงโทษเชิงป้องกันและยับยั้งผู้กระทำการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้ที่น่าสนใจ แต่บทบัญญัติดังกล่าวสร้างภาระแก่ผู้เอาประกันภัยมากเกินไป จนอาจจะไม่เป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัย ซึ่งอาจจะเข้าลักษณะข้อสัญญาไม่เป็นธรรม ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ของประเทศไทยได้ อีกทั้งแนวคิดดังกล่าวมาจากรากฐานของระบบกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งต่างจากแนวคิดของประเทศในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ดังเช่นประเทศไทย ซึ่งจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

ทั้งนี้ สิ่งที่จะต้องพิจารณาต่อไป คือ ข้อสัญญามาตรฐานที่ระบุในพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัยนั้น จะต้องมีความเป็นสากล มิฉะนั้น จะเกิดปัญหาในการประกันภัยต่อ (Reinsurance) ไปยังต่างประเทศ แต่อย่างไรก็ดี ต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมและแนวคิดของสังคมไทยด้วย

5. ข้อเสนอแนะที่ 5 หลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

จากบทสรุปที่ 2 แม้ว่าหลักเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กล่าวคือผู้กระทำการฉ้อฉลนั้นไม่สมควรได้รับประโยชน์ใดๆ และสมควรได้รับการลงโทษจากการกระทำที่มีชื่อนั้น เพื่อจะได้เกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำและไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างแก่บุคคลอื่นก็ตาม แต่บทลงโทษดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดของกฎหมายจารีตประเพณี ซึ่งต่างจากแนวคิดของประเทศไทยเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร ที่ศาลมีหน้าที่นำกฎหมายที่มีอยู่มาปรับใช้กับข้อเท็จจริงต่างๆ เท่านั้น ไม่สามารถสร้างกฎหมายโดยคำพิพากษาดังเช่นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีได้ อีกทั้งกฎหมายลายลักษณ์อักษรของประเทศไทยที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นไม่เหมาะสมกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งหากยังไม่สามารถแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือออกพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัยได้ในขณะนี้ ทางออกอีกประการหนึ่งคือการหาหลักเกณฑ์อื่นที่เหมาะสมมาปรับใช้ในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหลักที่เหมาะสมคือหลักแห่งสัญญาเพราะ ข้อสัญญาเป็นสิทธิหน้าที่ของคู่สัญญาที่สามารถกำหนดขอบเขตเงื่อนไขและผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้ครอบคลุมและเหมาะสมได้ ทั้งนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยก็ได้กำหนดการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในรูปแบบของข้อสัญญาเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ตลาดประกันภัยในประเทศไทยยังประสบปัญหาความไม่ชัดเจนของข้อสัญญาเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ซึ่งจะต้องหาทางแก้ไขต่อไป

6. ข้อเสนอแนะที่ 6 ออกคำสั่งนายทะเบียนว่าด้วยข้อสัญญาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมาตรฐาน

จากบทสรุปที่ 3 ที่ว่ามีแนวโน้มว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนไม่ใช่หน้าที่ตามหลักสุจริตอย่างยิ่งและกฎหมายที่เหมาะสมคือหลักแห่งสัญญาซึ่งกำหนดอยู่ในรูปแบบข้อสัญญาของกรมธรรม์ประกันภัย

ผู้วิจัยพบว่าผู้ปฏิบัติงานของผู้รับประกันภัยบางส่วนยังมีความไม่เข้าใจในเรื่องผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน จะเห็นได้จากการยื่นขอรับความเห็นชอบแบบและข้อความของกรมธรรม์ประกันภัยต่าง ๆ ทั้งฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษนั้น ยังมีการกำหนดผลของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในเงื่อนไขการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนว่า สัญญาประกันภัยตกเป็นโมฆียะ ผู้เอาประกันภัยจะต้องคืนค่าสินไหมทดแทนที่ได้รับมาภายใต้กรมธรรม์ประกันภัยทั้งหมด ตามหลักสุจริตอย่างยิ่ง หรือการใช้ถ้อยคำในกรมธรรม์ประกันภัยฉบับภาษาอังกฤษ คำว่า “void หรือ avoid” ซึ่งคำว่า “void หรือ avoid” ตามกฎหมายของประเทศไทยนั้นมีผลแตกต่างจากกฎหมายของต่างประเทศ

นอกจากนี้ผู้เอาประกันภัยส่วนใหญ่ยังต้องประสบกับปัญหาเรื่องความเข้าใจข้อสัญญาประกันภัยเพราะภาษากรมธรรม์ประกันภัยนั้นค่อนข้างอ่านยาก บางครั้งมีความสลับซับซ้อน หรืออาจได้รับการตีความที่ผิดพลาด

ดังนั้น เพื่อความชัดเจนและป้องกันปัญหาในการพิจารณาเกี่ยวกับการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ผู้วิจัยจึงเห็นควรให้กำหนดการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในรูปของข้อสัญญาประกันภัยที่ชัดเจนของกรมธรรม์ประกันภัยและเพื่อให้ข้อสัญญาโดยชัดเจนดังกล่าวเป็นมาตรฐานเดียวกัน ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ออกคำสั่งนายทะเบียนว่าด้วยข้อสัญญามาตรฐานเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรมธรรม์ประกันภัยฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535

ทั้งนี้ จากที่ผู้วิจัยเห็นควรแยกการพิจารณาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมตามกลุ่มบุคคล 3 ประเภทกล่าวคือ ผู้ฉ้อฉลมืออาชีพ ผู้ฉ้อฉลที่มีโอกาส และผู้เอาประกันภัยที่กระทำการฉ้อฉลโดยปราศจากเจตนา ซึ่งผู้ฉ้อฉลมืออาชีพและผู้ฉ้อฉลที่มีโอกาสนั้น เป็นผู้กระทำผิดโดยเจตนา จึงสมควรลงโทษตามระดับความรุนแรงของการฉ้อฉล แต่ผู้ที่กระทำการฉ้อฉลโดยปราศจากเจตนา หรือผู้ที่ไม่เจตนาหลอกลวงผู้รับประกันภัย แต่การกระทำของบุคคลนั้นเข้าลักษณะของการฉ้อ

ผลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ดังเช่นการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเกินจริง (ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าไม่ควรนำมาพิจารณาว่าเป็นการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนประเภทหนึ่ง) เป็นต้น ผู้ที่กระทำการฉ้อฉลโดยปราศจากเจตนาดังกล่าว ควรจะมีการแยกออกจากหลักเกณฑ์การพิจารณาเรื่องการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

ส่วนการพิจารณาระดับและบทลงโทษของการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้ฉ้อฉลมืออาชีพและผู้ฉ้อฉลที่มีโอกาสนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรแยกการพิจารณาข้อสัญญาออกตามลักษณะของกรรมธรรม์ประกันภัย โดยผู้ฉ้อฉลในกรรมธรรม์ประกันภัยประเภทส่วนบุคคลหรือกระทำในฐานะผู้บริโภคคนหนึ่งสมควรได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้ฉ้อฉลที่มีโอกาสในทางกลับกัน ผู้ฉ้อฉลในกรรมธรรม์ประกันภัยประเภทธุรกิจการค้าหรือเพื่อประโยชน์แห่งธุรกิจการค้าที่มีวงเงินเอาประกันภัยเกินกว่ากำหนดนั้น อาจต้องขอสันนิษฐานว่าเป็นผู้ฉ้อฉลมืออาชีพ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางของคำสั่งนายทะเบียนว่าด้วยข้อสัญญาการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมาตรฐาน ว่าสมควรแยกเป็น 2 กรณี ดังนี้

6.1 กรณีข้อสัญญาว่าด้วยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้บริโภค

กรณีข้อสัญญาว่าด้วยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยในฐานะผู้บริโภคนั้น จะแยกการพิจารณาออกเป็น 3 กรณี กล่าวคือการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยผู้อื่นที่มีใช้ผู้เอาประกันภัย การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ในกรณีไม่มีความเสียหายที่แท้จริงและการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ในกรณีมีความเสียหายที่แท้จริง กล่าวคือกรณีแรก ผู้รับประกันภัยไม่สามารถอ้างผลการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของบุคคลภายนอก เพื่อปฏิเสธการได้รับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ อ้างอิงตามพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาประกันภัย คริสต์ศักราช 1984 กรณีต่อมาหากผู้เอาประกันภัยก่อภัยเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนหรือเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่ไม่มีอยู่จริงนั้น เป็นการกระทำฉ้อฉลที่รุนแรงกว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนรูปแบบอื่น ๆ ดังนั้น จึงควรกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงกว่าการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในกรณีอื่น ๆ ในกรณีสุดท้าย การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนโดยฉ้อฉล แม้ว่าผู้เอาประกันภัยได้รับความเสียหายจากภัยที่เอาประกันภัยไว้จริง แต่มีการกระทำที่ไม่สุจริตเพื่อจะได้รับค่าสินไหมทดแทนที่ตนมีสิทธิ ทั้งนี้ หากกำหนดให้ผลของการฉ้อฉลนั้นเป็นเหตุให้การชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในส่วนอื่น ๆ ที่สามารถแยกออกจากกันได้เสียไปด้วยแล้ว ย่อมจะทำให้ผู้เอาประกันภัยเสียประโยชน์เกินสมควรอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม ดังนั้นบทลงโทษผู้เอาประกันภัย จึงควรจะมีผลเฉพาะส่วนที่กระทำการโดยไม่ชอบ โดยจะไม่กระทบสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่สุจริตในส่วนอื่น ๆ และ ผู้รับประกันภัยไม่สามารถจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้

6.2 กรณีข้อสัญญาว่าด้วยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยที่ทำประกันภัยเกี่ยวกับธุรกิจทางการค้า

กรณีข้อสัญญาว่าด้วยการฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เอาประกันภัยในเชิงธุรกิจการค้าควรมีเนื้อหาว่า การฉ้อฉลในการใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนนั้นจะเสียไปทั้งหมดภายใต้กรมธรรม์ประกันภัย ไม่ว่าจะมีความเสียหายที่แท้จริงหรือไม่ก็ตาม และเป็นเหตุให้ผู้รับประกันภัยสามารถบอกเลิกผู้เอาประกันภัยได้ภายหลังการกระทำการฉ้อฉล

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คณะกรรมการคั่นคว่ำและวิชาการ สมาคมประกันวินาศภัย . คู่มือวิชาการประกันภัย , ม.ป.ท. 2529-2530.
- เครดิต บูโรเน่า ค่ายวินาศภัยเมินป้อนข้อมูลพีเอ . สยามธุรกิจ (30 มิถุนายน 2551 ถึง 3 กรกฎาคม 2551) ใน <http://www.siamturakij.com>.
- คดีตัดสิน 16 ล้าน จุดชี้ขาด โบค้ำขอ-บาดแผล . สยามธุรกิจ (29 พฤษภาคม 2550) ใน <http://www.siamturakij.com>.
- จิตติ ดิงศภัทย์. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการประกันภัย, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยประกันภัย, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2546.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. สารานุกรมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กลฉ้อฉล ,กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง,2537 .
- นัยนา เกิดวิชัย , ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมาย, นครปฐม : สำนักพิมพ์นิตินัย, 2543.
- บุษรา อึ้งภากรณ์ , การประกันภัย , กรุงเทพฯ : บิ๊กโพร์ เพรส , 2546.
- ประยงค์ แก้วกลิ่น. การฉ้อโกงประกันชีวิต : เปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551 .
- พจน์ ปุษปาคม. ละเมิด, กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2530.
- พรชัย สุนทรพันธ์และสุเมธ जानประดับ. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะประกันภัย, กรุงเทพฯ :บริษัท ธนธัชการพิมพ์ จำกัด , 2545.
- เพ็ง เพ็งนิตติ . คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิดและความรับผิดชอบทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ , กรุงเทพฯ: อทตยา ,2543.
- ไพฑูรย์ เพิ่มศิริวิศาล . การสำรวจรูปแบบการทุจริตการประกันภัยรถยนต์. การวิจัยพัฒนาวิชาการ ตำรวจ ส่วนวิชาการสืบสวนและสอบสวน โรงเรียนนายร้อยตำรวจ, 2544.
- ไพโรจน์ วายุภาพและสิทธิโชค ศรีเจริญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย , กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด จิรัชการพิมพ์ , 2541.
- ภูมิชัย สุวรรณดีและคณะ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม ,2543.
- มนู รักรัตนกุล . พัฒนาการปัจจุบันของหน้าที่ต้องปฏิบัติด้วยความสุจริตอย่างยิ่งในสัญญาประกันภัย ,วารสารธรรมศาสตร์ 32 : 1 (มีนาคม 2545) , 113-118.

- มานิตย์ จุมปา, ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย , กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2547 .
- ยุวดี ไชยศิริและสุชาดา สดาวรวงศ์ , เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.
- สมยศ เชื้อไทย , คำอธิบายกฎหมายแพ่ง, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2540 .
- สมหมาย พิธุน้อย และคณะ , เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 9-15 , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.
- สิทธิชัย รุ่งตระกูล , เอกสารประกอบการบรรยาย ความรู้ทางกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการพิจารณาสินไหม , 2551 , หน้า 3.
- สิทธิโชค ศรีเจริญ,ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกันภัย, กรุงเทพฯ : ประชุมทองการพิมพ์, 2528.
- สุจินต์ พงษ์ศักดิ์ , เอกสารการสอนชุดหลักการประกันภัย หน่วยที่ 9-16 , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2545.
- สุชาดา สดาวรวงศ์ , เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.
- สุมินตรา วรกุลเฉลิมและชาญ โปวานนท์ , เอกสารการสอนชุดหลักการประกันภัย หน่วยที่ 9-16 , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2545.
- สุขุม ศุภนิิตย์ . คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ,2543.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล . คำอธิบายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา , 2539.
- หยุด แสงอุทัย , ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป . กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2542.
- หาญ อรัณวิทย์และธโนดม โลกพัฒนา, เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.
- อดิศร พิพัฒน์วรพงศ์ , เอกสารประกอบการบรรยาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่สำคัญและข้อกฎหมายที่ศาลใช้เป็นแนวทางการพิพากษา , 2551 , หน้า 1.
- อภิรักษ์ ไทพัฒน์กุล และคณะ , เอกสารการสอนชุดวิชาหลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.
- อภิศักดิ์ คำดี . การฉ้อโกงประกันวินาศภัย : ศึกษากรณีการฉ้อโกงประกันภัยรถยนต์ โดยผู้เอาประกันภัย . วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต , 2549 .
- อักษรพร จุฬารัตน, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและสัญญา, กรุงเทพฯ :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ,2514 .
- อัจฉรา ชีวะตระกูลกิจ , เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.

เอกสารแจกเผยแพร่กรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ : ทำอย่างไรเมื่อประสบภัยจากรถ ,
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2540 , หน้า 6.
 อุทัยวรรณ จรุงวิภู , เอกสารการสอนชุดวิชา หลักการประกันภัย หน่วยที่ 1-8 , กรุงเทพฯ :
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2545.

ภาษาอังกฤษ

Aryusri Kumbunlue, *The Duty of Utmost Good Faith and the London Commercial*

Insurance Market Practice , Doctor of Philosophy , Faculty of Law, Arts &
 Social & Sciences , School of Law , University of Southampton, 2005.

Bennett H. *The Law of Marine Insurance*. Oxford: Clarendon ,1996.

Birds J. *Modern Insurance Law*. 4thed. London: Sweet & Maxwell,1997.

Black's Law Dictionary , 6th Edition. West Publishing , 1990.

Guidance Paper on Preventing, Detecting And Remediating Fraud in Insurance Draft , May
 2006.

Guidance Paper on Preventing, Detecting And Remediating Fraud in Insurance Draft , June
 2006.

*International symposium on the prevention & control of financial fraud : Issues of insurance
 fraud*, (Bejing, October 19-22, 1998) [Online] Available from
http://www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/robi_pap.pdf, p 6.

Merkin R.,ed. *Colinvaux's Law of Insurance*.7thed. London : Sweet & Maxwell, 1997.

Merkin Robert. *Reforming insurance law: is there a case for reverse transportation? A
 report for the English and Scottish Law Commissions on the Australian
 experience of insurance law reform*. [Online] Available from:
<http://eprints.soton.ac.uk/27860> ,2006.

Fraudulent Claims in Marine Insurance , [Online] Available from :

<http://www.gtrm.cn/action/blog/viewArticleContentAction?articleID=933>.

The Australian Insurance Institute . *Associateship General Programme : Law of Insurance
 and Commerce Subject 110* , 1989.

Ray Hodgins . *Insurance Law*, London : Cavendish Publishing Limited, 1998.

Review of the Insurance Contract Act [online] Available from :

<http://www.treasurer.gov.au/atr/content/pressreleases/2003/087.asp> , p 1.

Samantha Traves , *SUBMISSION IN REPECT OF THE DRAFT BILL AMENDING THE*

INSURANCE CONTRACTS ACT 1984 (CTH) , Faculty of Law, [Online]

Available from :

http://icareview.treasury.gov.au/content/_download/exposure_draft_submissions , 2007.

UK Insurance Commercial Fraud Study 2005 , [Online] Available from :

<http://www.abi.org.uk/BookShop/ResearchReports/Commercial%20Insurance%20Fraud%20v5.pdf>.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

- ผู้เขียน** นางสาวกฤษณา ตักติวรพงศ์
เกิดเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2526
- การศึกษา** นิติศาสตรบัณฑิต จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2547
เข้าศึกษาในระดับนิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2548
- การทำงาน** เจ้าหน้าที่ประจำสำนักกฎหมายและคดี
สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.)

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย